

T.C.
ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK DİLİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

CENGİZ AYTMAOV’UN “DİŞİ KURDUN RÜYALARI” ADLI ESERİNİN
SÖZ DİZİMİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Abuzer TEMEL

Danışman
Doç. Dr. Serdar YAVUZ

ADİYAMAN-2019

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Serdar YAVUZ danışmanlığında, Abuzer TEMEL tarafından hazırlanan “Cengiz Aytmatov’un Dişi Kurdun Rüyaları Adlı Eserinin Söz Dizimi Bakımından İncelenmesi” başlıklı çalışma 25/01/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Serdar YAVUZ

İmza: [Signature]

Danışman : Doç. Dr. Serdar YAVUZ

İmza: [Signature]

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Tamer BAKI

İmza: [Signature]

[Signature]
Doç. Dr. Mücahit ÇELİK
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Cengiz Aytmatov’un Dişi Kurdun Rüyalari Adlı Eserinin Söz Dizimi Bakımından İncelenmesi” başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

25.01.2019

Abuzer TEMEL

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Cengiz Aytmatov’un “Dişi Kurdun Rüyaları” Adlı Eserinin Söz Dizimi Bakımından İncelenmesi

Abuzer TEMEL

Adıyaman Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yeni Türk Dili Programı

Ocak, 2019

Bu çalışmada Kırgız edebiyatının önemli yazarlarından Cengiz Aytmatov’un Dişi Kurdun Rüyaları eseri söz dizimi açısından incelenmiştir. Çalışmamızdaki amaç, Aytmatov’un söz konusu eserlerinden hareketle kullandığı dilin ifade zenginliğini ortaya çıkarmaktır. Çalışmada daha önce söz dizimi ile ilgili yapılan tez çalışmaları, yayımlanan kitaplar temel alınmıştır. Bu çalışmalardan hareketle söz konusu eser, söz dizimi açısından ayrıntılı bir şekilde incelenip değerlendirilmiştir.

Çalışma sırasıyla Giriş, Cengiz Aytmatov ve Dişi Kurdun Rüyaları, Kelime Grupları, Cümle Çeşitleri, Sonuç ve Kaynakçadan oluşmaktadır. Giriş bölümünde söz dizimi hakkında bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde Cengiz Aytmatov’un hayatı, edebi kişiliği, eserleri, söz konusu eserin konusu ve dili hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde kelime grupları hakkında bilgi verilip eserde geçen örnek cümleler sıralanmıştır. Üçüncü bölümde cümleler ayrıntılı bir şekilde sınıflandırılıp metinden örnek cümleler verilmiştir. Sonuç bölümünde tezde amaç doğrultusunda elde edilen sonuçlar maddeler halinde sıralanmıştır.

Sonuç olarak, yazdığı eserlerden ve bilhassa Dişi Kurdun Rüyaları adlı eserinde kullandığı sözcüklerde gösterdiği titizlikle tanınan Cengiz Aytmatov’un Türkçenin ifade zenginliğini ortaya çıkardığı görülmektedir. Aytmatov gibi diğer yazarların eserlerinin de incelenmesiyle bu zenginlik daha da belirginleşecektir.

Anahtar Kelimeler: Cengiz Aytmatov, cümle, söz dizimi, kelime grupları

ABSTRACT
Master's Thesis
Examination of “Dişi Kurdun Rüyaları” the work of
Cengiz Aytmatov according to syntax
Abuzer TEMEL
Adıyaman University Institute of Social Sciences
Department of Turkish Philology
New Turkish Language Program
January, 2019

In this project, Dişi Kurdun Rüyaları the work of Cengiz Aytmatov, who is one of the important writers of Kirghiz literature, was analyzed from the point of syntax. The purpose of this Project is to find out the wealth of strong expression ability of the language which was used by Cengiz Aytmatov with the help of the mentioned works of him. Previous thesis studies which were done according to syntax and the books published were based on the project. From this point of view, the mentioned work was comprehensively analyzed according to syntax.

The project consists in order of introduction, word groups, sentence types, conclusion and bibliography. In the introduction, we informed comprehensively about the life of Cengiz Aytmatov, literary personality, works, topic of mentioned work and language. In the first part, information about word groups was referred and example sentences of the mentioned work sequenced. In the second part, sentences were analyzed according to their forms, meanings, the place of verb and the type of verb. In the conclusion part, a general evaluation was done about syntax and the examples of the mentioned work.

Consequently, we can see that Cengiz Aytmatov, who is known by his written works and especially the great care that he takes about the words that he used in Dişi Kurdun Rüyaları, reveals the wealth of strong expression ability of Turkish language. This wealth will be clarified when the works of other writers also are examined like Aytmatov.

Key Words: Cengiz Aytmatov, sentence, syntax, word groups

ÖN SÖZ

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan, kültürü gelecek kuşaklara aktaran en önemli vasıtaadır. Bir milletin kültürünü ayakta tutan nesne dilidir. Milletlerin kültürünü bilmek için dilini iyi öğrenmemiz lazım. Her dilin kendine özgü özellikleri vardır. Bu özellikleri öğrenmek için de o dille yazılmış eserleri incelemek gerekir. Dil ile ilgili yapılan çalışmalar başlangıçta fonoloji ve morfoloji düzeyinde olmuştur. Son yıllarda dille ilgili yapılan çalışmalardan biri de eserlerdeki kelimelerin nasıl bir araya geldiğini, cümlelerin nasıl oluştuğunu incelemek üzerine olmuştur.

Bir dilde kelimelerin, kelime gruplarının cümle içindeki görevlerini, birbirleriyle olan ilişkilerini inceleyen dil bilgisi koluna söz dizimi denir. Türkiye’de söz dizimi ile ilgili yapılan çalışmalarda, kelime gruplarının tasnifinde ve kullanılan terimlerde tam bir birlik sağlanamamıştır. Bununla birlikte kelime gruplarının yapısı konusunda aynı görüşü benimsemişlerdir. Bu görüş: “Kelime grupları bir bütündür ve cümlede tek kelime gibi görev yaparlar.” şeklindedir. Söz dizimi çalışmalarından hareketle Türkçenin özellikleri ortaya çıkarılabilir. Türk dilinin özelliklerinin tam olarak öğrenilmesi için bu dille yazılmış tüm eserlerin incelenmesi gerekmektedir.

Dişi Kurdun Rüyaları Cengiz Aytmatov’un yazdığı son romanıdır. Eser ilk önce “Plaha” adıyla Rusça yazılmış daha sonra “Kıyamet” adıyla Kırgızcaya çevrilmiştir. Eserde yazar, yer ve insan isimlerinde yerli unsurlardan faydalanmıştır. Akıcı bir üslupla kelimeleri oldukça titiz kullanmıştır. Romanda Kırgız kültürüne ait masallar, efsaneler ve mitler önemli yer tutmaktadır. Aytmatov sadece bu eserinde değil, tüm eserlerinde Kırgız kültürüne ait masallara ve efsanelere yer vermiştir. Böylece Kırgız kültürünün korunmasına vesile olmuştur. Bundan dolayı Cengiz Aytmatov ve eserleri gerek üslup gerekse de işlediği konular bakımından incelenmeye değerdir.

Biz de bu çalışmamızda Cengiz Aytmatov’un Dişi Kurdun Rüyaları adlı eserini söz dizimi bakımından inceledik. Çalışmamızı Cengiz Aytmatov ve Dişi Kurdun Rüyaları, kelime grupları ve cümle çeşitleri şeklinde üç bölüme ayırdık. Özellikle kelime grupları ve cümle çeşitleri bölümleri üzerinde durduk. Bu bölümlerde detaylı bir tasnif çalışması yaparak Türk dilinde söz dizimi ile ilgili yapılacak çalışmalara faydalı olacağını düşündük. En sonda ise çalışmayla ilgili genel bir değerlendirme yapıp çalışma sırasında yararlandığımız kaynakları belirttik.

Tez çalışmam sırasında öncelikle tez konusunu seçerken isteklerimi göz önünde bulundurup tezin her aşamasında kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleriyle bana yol gösteren, destek veren tez danışmanım Doç. Dr. Serdar YAVUZ'a, bu zorlu tez sürecinin her aşamasında bana yardımcı olan değerli arkadaşlarım Mesut ÖZAYDIN ve Gökhan ALKAN'a, tüm eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, her zaman yanımda olan sevgili aileme teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Adıyaman, Ocak, 2019

Abuzer TEMEL

ARAşTIRMANIN ÖNEMİ VE LİTERATÜRE KATKISI

Türkçe dünya dilleri arasında uzun geçmişi ve ifade zenginliği ile önemli bir konumdadır. Bir milletin kültürünün taşıyıcısı olan dili ve bu dilin kullanımı üzerinde yapılan tüm çalışmalar çok değerlidir. Türk dili üzerinde yapılan çalışmalardan biri de söz dizimi çalışmalarıdır. Bu çalışmalardaki temel amaç Türkçenin cümle yapısındaki ilkeleri incelemektir. Bir dilin cümle yapısının sağlam ve kusursuz olması o dilin geliştiğini gösterir. Türkçenin ifade zenginliği yazarların eserleri incelenerek anlaşılabilir.

Cengiz Aytmatov Türk dünyasının olduğu kadar bütün dünyanın önde gelen yazarlarındanr. Cengiz Aytmatov'un anlatılarında dil ve üslûbundaki titizlik dikkat çekmektedir. Eserlerinde Kırgız kültürüne yer veren yazar, milli karakteri korumayı başarmıştır. Dişi Kurdun Rüyalarında yazarın Kırgızcaya önem verdiğini görmekteyiz. Yer ve insan isimlerinde yerli unsurlardan faydalanmıştır: Taşçaynar, Ala-Mengü, Bazarbay, Boston, Ernazar, Kiçi-bel vb. Bu çalışmada Cengiz Aytmatov'un eserini tercih etmemizin nedeni söz konusu yazarın Kırgız edebiyatının en önemli yazarı olması ve eserlerinin söz dizimi açısından pek incelenmemiş olmasıdır.

Cengiz Aytmatov ve diğer yazarların eserleri dil açısından incelenerek Türkçenin güzellikleri, ifade zenginlikleri ortaya çıkarılabilir.

SİMGELER VE KISALTMALAR

bs.	:	Baskı
çev.	:	Çeviren
der.	:	Dergi
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
s.	:	Sayfa
TDK	:	Türk Dil Kurumu
vb.	:	Ve benzeri

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ.....	vi
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE LİTERATÜRE KATKISI.....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	ix
İÇİNDEKİLER.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

CENGİZ AYTMATOV VE DIŞI KURDUN RÜYALARI

1.1. CENGİZ AYTMATOV	3
1.1.1. Hayatı	3
1.1.2. EDEBİ KİŞİLİĞİ	4
1.1.3. Eserleri	5
1.1.3.1. Roman.....	6
1.1.3.1.1. Toprak Ana	6
1.1.3.1.2. Gün Olur Asra Bedel	6
1.1.3.1.3. Dışı Kurdun Rüyaları	7
1.1.3.1.4. Beyaz Gemi	7
1.1.3.1.5. Cengiz Han'a Küsen Bulut	7
1.1.3.1.6. Elveda Gülsarı	8
1.1.3.2. Hikâye	8
1.1.3.2.1. Gazeteci Cyuda	8
1.1.3.2.2. Cemile	8
1.1.3.2.3. Selvi Boylum Al Yazmalım	9
1.1.3.2.4. İlk Öğretmen	9
1.1.3.2.5. Deve Gözü	10
1.1.3.2.6. Yıldırım Sesli Manasçı	10
1.1.3.2.7. Kızıl Elma	11
1.1.3.2.8. Oğulla Buluşma	11
1.1.3.2.9. Sultan Murat	11

1.1.3.2.10. Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek	12
1.1.3.2.11. Beyaz Yağmur	12
1.1.3.2.12. Yüzyüze.....	12
1.1.3.2.13. Asker Çocuğu	13
1.1.3.2.14. Erken Gelen Turnalar	13
1.1.3.3. Tiyatro	13
1.1.3.3.1. Fuji-Yama.....	13
1.2. DİŞİ KURDUN RÜYALARI	13
1.2.1. Romanın Konusu.....	14
1.2.2. Romanda Dil ve Üslup	14

İKİNCİ BÖLÜM

KELİME GRUPLARI

2.1. İSİM TAMLAMASI	17
2.1.1. Belirtili İsim Tamlaması	17
2.1.1.1. Her İki Ögesi Tek Kelime Olan Belirtili İsim Tamlamaları	17
2.1.1.2. Ögelerinden Biri Kelime Grubu Olan Belirtili İsim Tamlamaları.....	23
2.1.1.2.1. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması.....	23
2.1.1.2.2. Tamlayanı Bağlama Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması	26
2.1.1.2.3. Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması	28
2.1.1.2.4. Tamlananı İsim-Fiil Olan Belirtili İsim Tamlaması.....	30
2.1.1.2.5. Tamlananı Sıfat-Fiil Olan Belirtili İsim Tamlaması	32
2.1.1.2.6. Tamlananı Bağlama Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması.....	33
2.1.1.2.7. Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması	34
2.1.2. Belirtisiz İsim Tamlaması.....	35
2.1.2.1. Her İki Ögesi Tek Kelime Olan Belirtisiz İsim Tamlamaları	35
2.1.2.2. Ögelerinden Biri Kelime Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlamaları.....	40
2.1.2.2.1. Tamlayanı Birleşik İsim Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlaması	40
2.1.2.2.2. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Belirtisiz İsim Tamlaması	40
2.1.2.2.3. Tamlayanı Bağlama Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlaması.....	41
2.1.3. Takısız İsim Tamlaması.....	42
2.1.4. Zincirleme İsim Tamlaması	42

2.2. SIFAT TAMLAMASI.....	46
2.2.1. Yapıları Bakımından Sıfat Tamlamaları	47
2.2.1.1. Sıfat Unsuru Tek Kelime Olan Sıfat Tamlamaları	47
2.2.1.1.1. Sıfat Unsuru Niteleme Sıfatı Olan Sıfat Tamlamaları	47
2.2.1.1.2. Sıfat Unsuru Belirtme Sıfatı Olan Sıfat Tamlamaları.....	52
2.2.1.2. Sıfat Unsuru Kelime Grubu Olan Sıfat Tamlamaları	61
2.2.1.2.1. Sıfat Unsuru Belirtili İsim Tamlaması Olan Sıfat Tamlamaları.....	61
2.2.1.2.2. Sıfat Unsuru Sıfat Tamlaması Olan Sıfat Tamlamaları.....	61
2.2.1.2.3. Sıfat Unsuru Bağlama Grubu Olan Sıfat Tamlamaları	62
2.2.1.2.4. Sıfat Unsuru Sıfat-Fiil Grubu Olan Sıfat Tamlamaları.....	64
2.2.1.3. İsim Unsuru Kelime Grubu Olan Sıfat Tamlamaları	68
2.2.1.3.1. İsim Unsuru Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Sıfat Tamlamaları	68
2.2.1.3.2. İsim Unsuru Belirtili İsim Tamlaması Olan Sıfat Tamlamaları	71
2.2.1.3.3. İsim Unsuru Sıfat Tamlaması Olan Sıfat Tamlamaları	72
2.2.1.3.4. İsim Unsuru Bağlama Grubu Olan Sıfat Tamlamaları	75
2.3. SIFAT FİİL GRUBU	75
2.3.1. Sıfat Fiil Grubu Teşkil Eden Ekler	76
2.3.1.1. “-An” Eki.....	76
2.3.1.2. “-AsI” Eki.....	83
2.3.1.3. “-mAz” Eki.....	83
2.3.1.4. “-r/-Ar/-Ur” Eki.....	85
2.3.1.5. “-Dİk/-DUk” Eki.....	86
2.3.1.6. “-AcAk” Eki.....	93
2.3.1.7. “-mİş/-mUş” Eki	97
2.4. ZARF FİİL GRUBU	102
2.4.1. Zarf Fiil Grubu Teşkil Eden Ekler.....	102
2.4.1.1. “-ArAk” Eki.....	102
2.4.1.2. “-İp/-Up” Eki	109
2.4.1.3. “-IncA/-UncA” Eki	113
2.4.1.4. “-mAdAn” Eki	117
2.4.1.5. “-kAn” Eki	120
2.4.1.6. “-cAsInA” Eki.....	124

2.4.1.7. “-DİkçA/-DUkçA” Eki	125
2.4.1.8. “-AlI” Eki	126
2.4.1.9. “-r –mAz” Eki.....	127
2.4.1.10. “-A -A” Eki.....	128
2.5. İSİM FİİL GRUBU	129
2.5.1. İsim Fiil Grubu Teşkil Eden Ekler	129
2.5.1.1. “-mA” Eki	129
2.5.1.2. “-Iş/-Uş” Eki.....	136
2.5.1.3. “-mAk” Eki	139
2.6. TEKRAR GRUBU	145
2.6.1. Unsurları Aynı Olan Tekrar Grubu.....	146
2.6.2. Unsurları Yakın Anlamlı Olan Tekrar Grubu.....	150
2.6.3. Unsurları Zıt Anlamlı Olan Tekrar Grubu.....	151
2.6.4. Unsurlarından Biri Anlamlı Diğeri Anlamsız Olan Tekrar Grubu	152
2.6.5. Unsurlarından Biri Olumlu Diğeri Olumsuz Olan Tekrar Grubu	152
2.7. EDAT GRUBU	153
2.7.1. “ile” Edatı ile Kurulanlar.....	153
2.7.2. “için” Edatı ile Kurulanlar.....	160
2.7.3. “kadar (+A kadar)” Edatı ile Kurulanlar.....	166
2.7.4. “göre (+A göre)” Edatı ile Kurulanlar	171
2.7.5. “doğru (+A doğru)” Edatı ile Kurulanlar.....	173
2.7.6. “gibi” Edatı ile Kurulanlar	176
2.7.7. “sonra (+DAn sonra)” Edatı ile Kurulanlar.....	181
2.7.8. “karşı (+A karşı)” Edatı ile Kurulanlar.....	185
2.7.9. “sanki” Edatı ile Kurulanlar.....	186
2.7.10. “yalnız” Edatı ile Kurulanlar.....	187
2.7.11. “beri (+DAn beri)” Edatı ile Kurulanlar	189
2.7.12. “ancak” Edatı ile Kurulanlar.....	192
2.7.13. “rağmen (+A rağmen)” Edatı ile Kurulanlar.....	193
2.7.14. “özgü (+A özgü)” Edatı ile Kurulanlar	195
2.7.15. “başka (+DAn başka)” Edatı ile Kurulanlar	196
2.7.16. “üzere” Edatı ile Kurulanlar	197

2.7.17. “değil” Edatı ile Kurulanlar.....	198
2.7.18. “daha” Edatı ile Kurulanlar	200
2.7.19. “dolayı (+DAn dolayı)” Edatı ile Kurulanlar	201
2.7.20. “diye” Edatı ile Kurulanlar.....	202
2.7.21. “dair (+A dair)” Edatı ile Kurulanlar.....	204
2.7.22. “önce (+DAn önce)” Edatı ile Kurulanlar	205
2.7.23. “sadece” Edatı ile Kurulanlar.....	207
2.7.24. “ötürü (+DAn ötürü)” Edatı ile Kurulanlar.....	208
2.8. BAĞLAMA GRUBU	208
2.8.1. “ve” Bağlama Edatı ile Kurulanlar	208
2.8.2. “veya” Bağlama Edatı ile Kurulanlar	216
2.8.3. “ya da” Bağlama Edatı ile Kurulanlar.....	216
2.8.4. “ile” Bağlama Edatı ile Kurulanlar.....	220
2.8.5. “ama” Bağlama Edatı ile Kurulanlar	221
2.8.6. “... dA ... dA” Bağlama Edatı ile Kurulanlar.....	223
2.8.7. “hem... hem (de)... ” Bağlama Edatı ile Kurulanlar	224
2.8.8. “ne ... ne (de)” Bağlama Edatı ile Kurulanlar	224
2.8.9. “hatta” Bağlama Edatı ile Kurulanlar	225
2.9. UNVAN GRUBU	226
2.10. BİRLEŞİK İSİM	227
2.11. ÜNLEM GRUBU	228
2.12. SAYI GRUBU	229
2.13. BİRLEŞİK FİİL	230
2.13.1. Yardımcı Fiille Yapılan Birleşik Fiiller.....	231
2.13.1.1. “et-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar	231
2.13.1.2. “ol-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar	235
2.13.1.3. “yap-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar	237
2.13.1.4. “gör-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar	237
2.13.1.5. “kıl-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar.....	238
2.13.1.6. “bul- , bulun-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar	238
2.13.1.7. “başla-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar	239
2.13.1.8. “gel-, getir-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar.....	240

2.13.1.9. “ver-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar.....	241
2.13.1.10. “dur-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar	243
2.13.1.11. “duy-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar.....	243
2.13.1.12. “al-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar	244
2.13.2. Özel (Ulaçlı) Birleşik Fiiller	245
2.13.2.1. Yeterlik Birleşik Fiili.....	245
2.13.2.2. Tezlik Birleşik Fiili	249
2.13.2.3. Yaklaşma Birleşik Fiili.....	250
2.13.2.4. Sürerlik Birleşik Fiili.....	250
2.13.3. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller.....	251
2.14. KISALTMA GRUBU	254
2.14.1. İsnat Grubu	254
2.14.2. Yükleme Grubu.....	255
2.14.3. Yaklaşma Grubu	255
2.14.4. Bulunma Grubu	256
2.14.5. Uzaklaşma Grubu	256
2.14.6. Vasıta Grubu	256

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CÜMLE ÇEŞİTLERİ

3.1. YAPISINA GÖRE CÜMLELER	258
3.1.1. Basit Cümle.....	258
3.1.2. Birleşik Cümle	261
3.1.2.1. Şarh Birleşik Cümle.....	261
3.1.2.2. İç İç Birleşik Cümle	266
3.1.2.3. Girişik Birleşik Cümle	269
3.1.3. Bağlı Cümle	275
3.1.3.1. “ki” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle	275
3.1.3.2. “ve” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle	279
3.1.3.3. “hele” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle.....	285
3.1.3.4. “ama” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle	286
3.1.3.5. “fakat” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle.....	291
3.1.3.6. “çünkü” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle	293

3.1.3.7. “yalnız” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle	296
3.1.3.8. “eğer” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle	296
3.1.3.9. “oysa” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle	298
3.1.3.10. “hatta” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle.....	299
3.1.3.11. “yoksa” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle.....	300
3.1.3.12. “ bazen bazen de” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle.....	300
3.1.3.13. “da” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle	301
3.1.3.14. “zira” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle	301
3.1.3.15. “hem ... hem ...” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle	302
3.1.3.16. “ya da” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle	302
3.1.4. Sıralı Cümle	302
3.1.4.1. Bağımlı Sıralı Cümle	303
3.1.4.2. Bağımsız Sıralı Cümle	308
3.1.5. Ara Sözlü Cümle	311
3.1.6. Eksiltili Cümle	314
3.2. YÜKLEMİN TÜRÜNE GÖRE CÜMLELER	315
3.2.1. Fiil Cümlesi.....	315
3.2.2. İsim Cümlesi	321
3.3. YÜKLEMİN YERİNE GÖRE CÜMLELER.....	327
3.3.1. Kurallı (Düz) Cümle	327
3.3.2. Devrik Cümle.....	333
3.4. ANLAMINA GÖRE CÜMLELER	339
3.4.1. Olumlu Cümle	339
3.4.1.1. Olumlu İsim Cümlesi	339
3.4.1.2. Olumlu Fiil Cümlesi	343
3.4.2. Olumsuz Cümle	349
3.4.2.1. Olumsuz İsim Cümlesi	349
3.4.2.2. Olumsuz Fiil Cümlesi.....	352
3.4.3. Soru Cümlesi	357
3.4.4. Ünlem Cümlesi	360
SONUÇ.....	364
KAYNAKÇA	367

ÖZ GEÇMİŞ.....	372

GİRİŞ

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir.¹ Türkçe dünya dilleri arasında önemli bir konumdadır. Bir milletin kültürünü gelecek kuşaklara taşıyacak olan dili ve bu dilin kullanımı üzerinde yapılan tüm çalışmalar çok değerlidir.

Türkçe ile ilgili yapılan çalışmalardan biri de söz dizimi çalışmalarıdır. Söz dizimi çalışmaları özellikle son yıllarda üzerinde durulan bir konudur. Bu çalışmalardaki temel amaç Türkçenin cümle yapısını, işleyişini, cümle kurmanın ilke ve kuralları ile kelime gruplarının oluşumunu ortaya çıkarmak böylece Türkçenin ifade zenginliğini ortaya çıkartmaktır.

Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan ‘Türkçe Sözlük’te söz dizimi şöyle tanımlanmaktadır. “Söz dizimi, bir cümleyi oluşturan kelime türlerinin arasındaki ilişkileri inceleyen dil bilgisi kolu, nahiv, sentaks.”²

Her dil, ayrı bir ‘söz dizimi’ yapısına sahiptir. Türkçede söz diziminin en belirgin özelliği, ana unsurun genellikle sonda bulunmasıdır. Bu özellik, Türkçeyi diğer birçok dilden, mesela Hint-Avrupa dillerinden ve Arapçadan ayırır. Söz diziminin konusu, yargısız bir anlatım birimi olan kelime grupları ile yargılı bir anlatım birimi olan cümlelerin yapısı, işleyişi, görevleri, çeşitleriyle birbirleriyle olan ilişkileridir.³

Biz de bu çalışmamızda sadece Kırgız edebiyatının değil dünyanın önemli yazarları arasında gösterilen Cengiz Aytmatov’un son romanı “Dişi Kurdun Rüyalari”ni söz dizimi bakımından inceledik. Çalışmamızda eserin “Elips Kitap” tarafından 2011 yılında yayımlanan 9. baskısını kullandık. Kelime grupları ve cümle çeşitleri ile ilgili olarak verilen örneklerin eserdeki sayfa numaralarını örneklerin karşısında gösterdik.

Çalışmamızı yaparken daha önce söz dizimi ile ilgili yayımlanan kitapları, tezleri, makaleleri inceledik. Kelime grupları ve cümle çeşitleri ile ilgili sınıflandırma yaparken Leyla Karahan’ın sınıflandırmasını esas aldık. Eksik bölümleri ise diğer yazarların sınıflandırmasından faydalanarak tamamladık. Genel olarak çalışmamızı üç bölüme ayırdık.

¹ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 3.

² Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, 10. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009, s. 1805.

³ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 11.

Birinci bölümde, Cengiz Aytmatov'un hayatını, edebi kişiliğini ve eserlerini kısaca özetledik. Eserlerinde yaşadığı dönemin izlerini yansıtan Aytmatov'un hayatını öğrenmenin eserlerini incelemede fayda sağlayacağını belirttik. Yazdığı eserlerin çokluğu ve bu eserlerin 170'ten fazla dile çevrilmesi söz konusu yazarın Türk dünyası için ne kadar önemli olduğu belirttik. Eserlerini roman, hikâye ve tiyatro şeklinde ayrı ayrı inceledik. Daha sonra söz dizimi olarak incelediğimiz "Dişi Kurdun Rüyalari" eserinin konusu, dil ve üslubu hakkında bilgiler verdik.

İkinci bölümde kelime gruplarını isim tamlaması, sıfat tamlaması, sıfat fiil grubu, zarf fiil grubu, isim fiil grubu, tekrar grubu, edat grubu, bağlama grubu, unvan grubu, birleşik isim grubu, ünlem grubu, sayı grubu, birleşik fiil grubu ve kısaltma grubu şeklinde tasnif ettik. Romanın her sayfasından konu ile ilgili bir örnek -varsa- vermeye çalıştık. Yazarın çevre ve insan tasvirlerine çokça yer vermesinden dolayı sıfat tamlamalarının bir hayli fazla olduğunu belirttik.

Üçüncü bölümde cümleleri yapılarına, anlamlarına, yüklem yerine ve yüklem türüne göre tasnif ettik. Cümleleri yapılarına göre basit, birleşik, sıralı, bağlı, ara sözlü ve eksilteli; anlamlarına göre olumlu, olumsuz, soru ve ünlem; yüklem yerine göre kurallı ve devrik; yüklem türüne göre ise fiil ve isim şeklinde ayrı ayrı inceledik. Romanın her sayfasında konu ile ilgili bir örnek -varsa- vermeye çalıştık.

Eserimizi söz dizimi bakımından inceledikten sonra yaptığımız çalışmanın sonuçlarını "Sonuç" bölümünde maddeler halinde sıraladık. En sonda ise tüm çalışma boyunca yararlandığımız kaynakları "Kaynakça" bölümünde dile getirdik.

BİRİNCİ BÖLÜM

CENGİZ AYTMAOV VE DİŞİ KURDUN RÜYALARI

Bu bölümde inceleme yapılacak eser ve yazarı tanıtılmıştır. Yazarın hayatı, edebi kişiliği, eserleri; söz konusu eserin konusu ile dil ve üslubu hakkında bilgi verilmiştir.

1.1. CENGİZ AYTMAOV

1.1.1. Hayatı

Cengiz Aytmatov 12 Aralık 1928’de Kırgızistan’ın başkenti Bişkek’e bağlı Talas Vadisi’nde yer alan Şeker köyünde doğdu. Babası Törekul Aytmatov, Kırgızistan’ın önemli devlet adamlarındaydı. Ancak 1937’de tutuklanır ve 1938’de Stalin’in temizlik harekâtında öldürülen kurbanlardan biridir. Annesi Nagima Hamzayevna Aytmatov ise çeşitli memuriyetlerde bulunmuş ve dört çocuğunu kendi başına büyütmek zorunda kalmıştır.⁴

Cengiz Aytmatov’a “Cengiz” ismi Cengiz Han’dan esinlenerek konulmuştur. Ailenin dört çocuktan ilki olan Cengiz Aytmatov’un İlgiz isimli bir erkek, Lyutsiya ve Roza isimli iki kız kardeşi vardır.⁵ İlkokula kendi köyünde giden Aytmatov’un çocukluğunda babaannesi Ayımkan önemli bir kahramandır. Yazarın babaannesi Ayımkan, Kırgız gelenek göreneklerine bağlı bir hanımdır. Halk türkülerini, ağıtları, masalları çok iyi bilir. Cengiz Aytmatov babaannesi Ayımkan’ın masallarını ve türkülerini dinleyerek büyür.

Daha on yaşındayken babasını kaybeden Aytmatov, ikinci dünya savaşının patlak vermesiyle oldukça zor günler geçirir. Yetişkinlerin savaşta olması sebebiyle çocuk denecek yaşta çalışmaya başlar. Köyünde tarım makinelerinin sayımı, vergi tahsildarlığı gibi işlerde çalışır. 1946’da Cambul Veteriner Teknik Okuluna girer. Bu okuldan mezun olduktan sonra Kırgızistan Tarım Enstitüsüne devam eder ve buradan 1953’te veterinerlik diplomasıyla mezun olur.

Aytmatov 1958 yılında Moskova Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde eğitimine devam eder. Aynı yılın sonunda Kruşçev’in anti-Stalinist kampanyası sırasında Sovyet

⁴ Cengiz Aytmatov, *Dişi Kurdun Rüyalari* (çev. Refik Özdek), 29. Baskı, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 5.

⁵ Mayramgül Diykanbayeva, “Hatıralar Işığında Cengiz Aytmatov ve Eserleri”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, sayı: 4/1, 2015, s. 169-188.

Komünist Partisine ve Yazarlar Birliğine kabul edilir. Bu yıllarda Literaturnyi Kırgızistan dergisi editörlüğünü, sonra beş yıl boyunca Pravda'nın Orta Asya muhabirliğini yapar. 1963'te Lenin Ödülü'nü alan Aytmatov 1959-67 yılları arasında Novy Mir'in editörlüğünü yapar. Aynı yıl Kırgızistan Milli Yazarı seçilir. 1960-1980 yılları arasında SSCB Yüksek Sovyet'ine milletvekili olarak seçilir. 1978 yılında Yüksek Sovyet Prezidyum'u tarafından Sosyalist İşçi Kahramanı ödülü ile ödüllendirilir.⁶

Aytmatov, insan ilişkileri ve yüksek temsil kabiliyeti sayesinde Sovyet devletinden itibar görmüş, devletin çeşitli birimlerinde görev almıştır. Gorbaçov döneminde Sovyet Parlamentosu Kültür ve Ulusal Diller Komitesi Başkanlığı ve Sovyet Yazarlar Birliği Sekreterliği görevlerinde bulunur. Sovyetler birliği dağılmadan önce Gorbaçov'un beş danışmanından biri olur. Cengiz Aytmatov; edebi çalışmalarının dışında, 15 yıl Avrupa'da SSCB ve bilahare Kırgızistan'ın büyükelçiliğini yapar. Avrupa Birliği, NATO, UNESCO ve Benelüks ülkelerinde görev yapar.⁷ Aytmatov, "Gün Olur Asra Bedel" romanının sinemaya uyarlanma çalışmalarının devam ettiği Tataristan'daki Kazan şehrinde rahatsızlanmış ve böbrek yetmezliği sonucu tedavi gördüğü Almanya'nın Nünberg kentindeki hastanede 10 Haziran 2008 günü hayatını kaybetmiştir. Kırgızistan'da 2008 yılı, Cengiz Aytmatov yılı ilan edilmiştir.

1.1.2. Edebi Kişiliği

Kırgız edebiyatının önemli isimlerinden olan Cengiz Aytmatov, yazdığı roman ve hikâyelerle dünyanın sayılı yazarları arasına girmeyi başarmıştır. Bundan dolayı eserleri 170 den fazla dile çevrilmiş ve en çok satanlar listesinde hep zirveye olmuştur. Eserlerinin toplam baskı sayısı ise 60 milyonu geçmiştir.

Cengiz Aytmatov'un edebi hayatının şekillenmesinde babaannesinin rolü oldukça fazladır. Küçük yaştan itibaren babaannesi Ayımkan'ın masallarını, türkülerini dinleyerek büyüyen Aytmatov, bunları eserlerinde konu edinmiştir. Onun eserlerinde içinde bulunduğu dönemin etkileri çok açık görünür. Özellikle özgürlük, savaş, tarih, milli kültürün gelecek kuşaklara taşınması ve bozkır gibi konuları yine milli bir değer olan masallar ve efsanelerle okuyucularına sunmaktadır. Aynı zamanda ailesinin ve

⁶ Esra Yiğitbaş, Cengiz Aytmatov'un Romanlarında Değer Aktarımı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), AHI Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir, 2015, s. 2-3.

⁷ Cengiz Aytmatov, Dişi Kurdun Rüyalari, (çev. Refik Özdek), 29. Baskı, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 5-6.

ülkesinin içinde bulunduğu Sovyet esareti döneminde çektikleri sıkıntılar da eserlerinin ilham kaynağı olmuştur. (Aytmatov,2016a: 5-6)

Aytmatov'un ilk eseri, 1952 yılında "Pravda" gazetesinde yayınlanan "Gazeteci Cyuda" dır. 1956-1958 yılları arasında Gorki Yüksek Edebiyat Bölümünde okuyan yazarın "Cemile" adlı hikâyesi 1958 yılında "Novy Mir" (Yeni Dünya) dergisinde yayınlanır. Bu eseri büyük ilgi görür. Aytmatov şöhreti, bu eserin Fransız şair Louis Aragon tarafından Fransızca'ya tercüme edilmesi ve Avrupa'da yayımlanması ile yakalar. Aragon bu hikâyeye yazdığı önsözde Cemile hikâyesini "dünyanın en güzel aşk hikâyesi" olarak takdim etmiştir. Yazarlığa 1952'de başlayan Aytmatov, 1959'da Kırgız Pravdası gazetesinde muhabir olur. Daha sonra "Povesti Gori Stepey" (Dağlar ve Steplerden Masallar) adlı öykü kitabıyla büyük ün kazanır. Bu eseri, 1963'te Lenin Ödülü'ne lâyık görülür ve bu ödül onu aynı zamanda "en genç Lenin Ödüllü yazar" da yapar. Cengiz Aytmatov'un edebi seyri 1968'li yıllardan itibaren hikâyecilikten roman yazarlığına doğru kayar. İlk romanı "Toprak Ana" 1963'te neşredilir. 1964'te yayınlanan "Kızıl Elma" ve 1969'da yayınlanan "Oğulla Buluşma" hikayelerinden sonra, yazar 1970'te edebiyat âleminde yankı bulan "Beyaz Gemi" romanını neşreder. Daha sonra sırasıyla "Asker Çocuğu", "Sultan Murat", "Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek" hikâyelerini neşreden yazarın 1980'de kaleme aldığı "Gün Olur Asra Bedel" romanı edebiyat hayatının zirvelerinden birini teşkil eder. Aytmatov, 1986 yılında neşredilen "Dişi Kurdun Rüyaları" isimli romanıyla yazarlık seyrini mahalli olandan evrensel olana taşımıştır. Aytmatov 1990'da yayınlanan "Beyaz Yağmur" ve "Yıldırım Sesli Manasçı" hikâyelerinden sonra aynı yıl "Cengiz Han'a Küsen Bulut" u yayınlamıştır.⁸

Beyaz Gemi, Gün Olur Asra Bedel ve Dişi Kurdun Rüyaları romanlarıyla evrenselliğe ulaşan yazar 1975 yılında Kazak yazar Kaltay Muhammedcanov ile birlikte kaleme aldıkları Fuji-Yama eseriyle tiyatro alanına da girmiştir. Ayrıca Aytmatov'un birçok eseri de sinema ve tiyatroya uyarlanmıştır.

1.1.3. Eserleri

Bu bölümde Cengiz Aytmatov'un eserleri roman, hikâye ve tiyatro olmak üzere üçe ayrılmış, söz konusu eserler hakkında kısaca bilgiler verilmiştir.

⁸Cengiz Aytmatov, Dişi Kurdun Rüyaları (çev. Refik Özdek), 29. Baskı, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 5-6.

1.1.3.1. Roman

1.1.3.1.1. Toprak Ana

Toprak Ana adlı eser 1962-1963 yılları arasında yazılmıştır. Cengiz Aytmatov, Toprak Ana romanında erkekleri askere alınan bozkırın ortasındaki bir Kırgız köyünde geride kalanların çektiği sıkıntıları anlatmaktadır. Eldeki yetersiz yiyeceğin muhtaç olandan başlanarak dağıtılması, dört gözle beklenen hasat zamanları, umutların hasat zamanına ertelenmesi, savaş yüzünden ürünün hemen hepsinin merkezden istenmesi, boşa çıkan umutlar, yine açlık, sefalet, bir yandan cepheden gelen ölüm haberleri, umutsuz bekleyişler, savaşın uzun sürmesi üzerine aşağı çekilen cepheye çağırılma yaşı, anaların evlatlarını bir bir askere göndermesi, ayrılıklar, gözyaşları... Yani tek kelimeyle ve bütün zulmetiyle; savaş. Cengiz Aytmatov, o her zamanki berrak ve akıcı üslubuyla bizleri, adeta insanları öğütür gibi harcayan savaş düzeninin yarattığı trajedilerle sarsmaktadır..⁹

1.1.3.1.2. Gün Olur Asra Bedel

Cengiz Aytmatov'un bütün dünyada geniş yankılar uyandıran bu romanı, yürek paralayan, tüyler ürperten bir haykırıştır. Fakat umutsuz bir çırpınış değil, tutsaklığa, baskılara ve sürgünlere karşı umudu hep diri tutan bir meydan okuyuştur..¹⁰

Eserde gerçekten de yüzyıldan uzun bir günün hikâyesi anlatılmaktadır. Boranlı Yedigey, sevgili dostu Kazangap'ın hikâyesini anlatmaktadır. Neler olmamıştır ki bozkırda. Başına deve derisi geçirilen mankurtlardan, Nayman Ana'ya, uzay araştırmalarından, Kazangap'ın cenazesine, bozkırda yalnız dolaşan tilkiye kadar her şey...

İç içe birçok hikâyeden meydana gelen eser, hikâyeler arasında kurulan bağlarla, son derece etkili hale gelmiştir. Eserde tarihi seyir anlatıldığı gibi, nesiller arası kopukluklar da anlatılmaktadır. Buna en güzel örnek, Yedigey'in Kazangap'ın cenazesinde konuşurken, kendisi öldüğünde, dua edecek kimsenin bulunmayacağını söylemesidir..¹¹

⁹ Cengiz Aytmatov, Toprak Ana (çev. Refik Özdek), 29. Baskı, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2017.

¹⁰ Cengiz Aytmatov, Gün Olur Asra Bedel (çev. Refik Özdek), 29. Baskı, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2017.

¹¹ Mustafa Uğurlu, Gün Uzar Yüzyıl Olur, Töre Dergisi, sayı: 134, s. 45-47.

1.1.3.1.3. Dişi Kurdun Rüyaları

Bu kitap, yüz yılımızın önde gelen yazarlarından Cengiz Aytmatov'un son romanıdır. Aytmatov bu romanında iyi, kötü, ilâhî adalet ve kader gibi çetin konuları sorgulamaktadır. İnsanın bu ezeli ve ebedî soruları, bir papaz okulu öğrencisinin düşüncelerinde, esrar kaçakçıların, Kırgız çobanlarını ve kurtların hayat hikâyelerinde irdelenmektedir. İlâhî kudretin varlığını sürekli vurgulayan, ama sorumluluğu insanda ve insanların ortak sorumluluğunda arayan çok çarpıcı bir olaylar örgüsü anlatılmaktadır.¹²

Dişi Kurdun Rüyaları aynı zamanda çok etkileyici bir “çevre romanı”dır; Aytmatov'un, kirletilen Kırgız bozkırları ve bozulan tabiat dengesi karşısında haykırışıdır.

1.1.3.1.4. Beyaz Gemi

Beyaz Gemi, bir çocuğun zihninde canlandığı ufukları sınırsız bir dünyanın romanıdır.¹³ Bizi düşündüren çocuktur ama gördüklerimiz hiç de çocukça değildir.

Yazarın gerek Sovyet gerekse dünya edebiyatını en çok meşgul eden eserlerinden biri Beyaz Gemi'dir. Yazar menfi ve müspet tenkitlere uğramış, eserle ilgili çalışmalar yayınlanmıştır. Genellikle de eserin ideolojik yönü üzerinde durulmaktadır.¹⁴

1.1.3.1.5. Cengiz Han'a Küsen Bulut

Ünlü yazar Aytmatov'un bu son romanı, aslında "Gün Olur Asra Bedel" adlı romanın içinde yer alması gereken ve onu tamamlayan uzunca bir bölümdür. Fakat on yıl kadar önce kaleme alınan o eserde, KGB'yi en çarpıcı örneklerle en ağır bir şekilde suçlayan bu bölüme izin verilmemiş ya da Aytmatov bunu, "Dişi Kurdun Rüyaları" adlı daha sindirici romanını yazdıktan, bugünkü ortama ulaşıldıktan sonra ayrı bir roman halinde yayınlama fırsatını beklemiştir. Bu romanında Aytmatov, "Gün Olur Asra Bedel" in kahramanlarından biri olan öğretmen Kuttubayev'in nasıl öldüğünü anlatılmaktadır. Oysa sözünü ettiğimiz büyük romanda resmi makamlar onun kalp sektesinden öldüğünü bildirmişlerdi. Kuttubayev'i suçlayan askerî savcı (KGB) en

¹² Cengiz Aytmatov, Dişi Kurdun Rüyaları (çev. Refik Özdek), 29. Baskı, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2017.

¹³ Elifsu Akdemir, “Bir Dünya, Bir Çocuk ve Beyaz Gemi”, Nilüfer Edebiyat Dergisi, sayı: 3, s. 35- 38.

¹⁴ Mahmut Şevket, “Beyaz Gemi’nin İdeolojik Yönü”, Hareket dergisi sayı: 75, s. 68- 72.

önemli delil olarak onun, Cengiz Han'la ilgili bir efsaneyi kaleme almış olmasını göstermektedir. Bu efsane, Avrupa'yı fethe giden Cengiz Han'ın Sarı - Özek'ten geçerken iki sevgiliyi idam ettirmesi olayıdır. Bu, hem çok güzel bir aşk hikâyesi hem de "diktatör karşısında bireylerin durumu" gibi evrensel bir konunun işlenmesidir. Anlatan Aytmatov olunca, orada, masal ve efsane aracılığıyla geçmişimizi, günümüzü hatta geleceğimizi apaçık görebilmekteyiz.¹⁵

1.1.3.1.6. Elveda Gülsarı

Cengiz Aytmatov, Elveda Gülsarı adlı romanında yaşlılık olgusunu bu iç içe geçmiş katmanlaşmış biçimiyle, bir roman metninin sunduğu imkânlar çerçevesinde ele almaktadır. Aytmatov'un romanında Gülsarı, dünyanın en değerli binek ve yarış atları cinsinden olan bir "taypalma yorga"dır. Romanın, Gülsarı'dan sonra diğer ana kahramanı Tanabay ise neredeyse bütün ömrünü at ve koyun çobanlığı yaparak geçirmiş biridir.

Tanabay, Gülsarı'yı henüz bir tay iken tanımıştır. O zamanlar kendisi de ateşli bir devrimcidir. Parti üyesidir. Kolhoz toplantılarında en ateşli ve katı konuşanlardandır. Abisinin bile bir kulak olduğunu söyleyerek sürülmesine yol açan, partinin fikirlerinin en katı savunucularındandır. Gülsarı'yla Tanabay yapılan geleneksel şenliklerde yarışlar kazanmış, haklı bir şöhrete kavuşmuşlardır. Fakat bu şöhret Tanabay ile Gülsarı'nın ayrılmasına neden olur. Kolhoz başkanının emriyle Gülsarı binek atı olarak kullanılmak için at ahırına gönderilir. Aradan uzun yıllar geçtikten sonra Tanabay ve Gülsarı yeniden bir araya gelmişlerdir. Fakat artık ikisi de yaşlanmıştır.¹⁶

1.1.3.2. Hikâye

1.1.3.2.1. Gazeteci Cyuda

Aytmatov'un 1952 yılında Pravda Gazetesi'nde yayınlanan ilk eseridir.

1.1.3.2.2. Cemile

Aytmatov'a ilk büyük şöhretini kazandıran Cemile, birçoklarının en güzel aşk hikâyesi olarak değerlendirilmiştir. Gerçekten de Cemile, aşk ve tabiatın çocuk dikkat

¹⁵ Cengiz Han'a Küsen Blut (çev. Refik Özdek), 29. Baskı, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2017.

¹⁶ Cengiz Aytmatov, Elveda Gülsarı (çev. Refik Özdek), 29. Baskı, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2017.

ve masumiyetiyle sunulduğu şahâne bir duygu tablosudur. Ayrıca töre ve çevre şartlarının insan unsurlarıyla ilişkileri açısından da olağanüstü bir hikâyedir. Yazarın Kırgızca olarak yazdığı bu eseri aynı yılın sonlarında A. Dimitrieva tarafından Rusçaya çevrildi. Yazarı bütün dünyaya tanıtan ise Fransızca tercümesi ve şair yazar L. Aragon'un, eserle ilgili sözleri oldu.

“İşte şimdi burada, Villon'un, Hugo'nun, Baudelaire'nin Paris'inde, kralların ve devrimlerin Paris'inde, ressamların yüzyıllık Paris'i olmakla övünen her taşı ya bir tarihi, ya bir efsaneyi hatırlatan şu Paris'te Werther, Bérénice, Antoine ve Kleopatra, Manon Lescaut, Education Sentimentale, Dominique, hepsi birdenbire gözümde düşüverdi. Çünkü ben Cemile'yi okudum. Roméo Juliette, Paolo ve Francesca, Hernani ve Dona Sol, artık bunların hiçbiri gözümde değil, çünkü ben ikinci dünya savaşının üçüncü yılı yazında, 1943 yılının o Ağustos gecesinde Kurkureu vadisinde bir yerde Zahire arabaları ile giden Danyar ve Cemile'ye, bunların hikâyesini anlatan küçük Seyit'e rastladım.” Louis Aragon.¹⁷

1.1.3.2.3. Selvi Boylum Al Yazmalım

Toplumsal ve siyasi geçiş süreçlerinde Kırgız halkının yaşadığı sancıları çeşitli hayat hikâyeleri üzerinden yansıtan Aytmatov, hikâyede, hızla gelişen teknolojinin bu halkın yaşayışı üzerindeki olumsuz etkilerine odaklanmaktadır. Okur; birbirini seven, talihsiz bir olay sonucu yolları ayrılan ve en sonunda garip bir tesadüfle tekrar karşılaşan iki insanın parçalanmış hayatlarına tanık olurken dönemin geniş toplumsal manzarasına da çok çeşitli açılardan bakma imkânı yakalamaktadır.¹⁸

1.1.3.2.4. İlk Öğretmen

Altınay, amcasının yanında oturan, öksüz, yapayalnız bir kızcağızdır. Hayatı horlanmakla geçmektedir. Bir gün köye okul açacağını söyleyen Duyşen adında bir adam gelir. Çocukları okula getirebilmek için, birçok zorlukla karşılaşır.

Altınay'ın başına gelenler, eserin en vurucu kısmını teşkil eder. Altınay daha çok küçük olmasına rağmen, onu evlendirmek isterler. Bir gün zaten evli olan bir adam onu

¹⁷ Cengiz Aytmatov, Cemile (çev. Refik Özdek), 29. Baskı, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2017.

¹⁸ Cengiz Aytmatov, Selvi Boylum Al Yazmalım (çev. Mehmet Özgül), 1. Baskı, Nora Yayınevi, İstanbul, 2017

kaçırıp tecavüz eder. Duyşen sevgili öğrencisi Altınay’a yardım edememiştir. Altınay, başka bir yere gitmek mecburiyetinde kalır.

Gün gelir, Altınay Süleymanova köyüne gelir. Duyşen iyice yaşlanmış, postacılık yapmaktadır. Yine eskisi gibidir. Kimseyle muhatap olmaz. En çok sevdiği öğrencisi Altınay’ın yüksek mevkilere gelmiş olması bile onu ilgilendirmemiştir. Tekrar birbirlerini görmezler ama tepedeki yıkık dökük okulları ve kendileri için diktikleri kavakları hala yerinde durmaktadır.¹⁹

1.1.3.2.5. Deve Gözü

Kemal, liseyi bitirdikten sonra büyük ümitlerle, Anarhay ovasına gelmiş, toprak aşığı bir gençtir. Bilgisi azdır ama azimlidir.

Abekir ise aksi, sinsî, kendini beğenmiş, tecrübeli bir adamdır. Kemal’i her zaman küçümser, adam yerine koymaz. Tarih öğretmenin’in anlattığı harika dünyayı bulamayan Kemal, çok sıkıntılı günler yaşar.²⁰

1.1.3.2.6. Yıldırım Sesli Manasçı

Aytmatov, Yıldırım Sesli Manasçı öyküsünde Manas destanının bellek yitimine uğrayan kuşakları nasıl ortak bir ses etrafında birleştirdiğini anlatmaktadır. Öykü, bir yolculuk anlatısı ile başlar ve genişleyerek devam eder. Öykü boyunca okur üç temel yolculukla karşılaşır. Birinci yolculuk Senirbay ailesinin gelini olan Almaş’ın on yedi yaşındaki kız kardeşi Ülken’in cenaze törenine gitmek için yapılan yolculuktur. Öykü de bu yolculukla başlar. İkinci yolculuk Senirbay ailesinin büyük oğlu Koyçuman’ın Oryat-Çungurlarla savaşmak için gittiği savaş yolculuğudur. Bu yolculuk, insanî değerlerin boğazlanmalara sahne olduğu, kuşların bile yaşanamaz bir uzamdan göçünü zorunlu hâle getiren yolculuktur. Üçüncü yolculuk ise metnin çekirdek ifadesi konumunda olan ve yazarın bütün anlatısını bünyesinde toplayan, izleksel değerleri açan Senirbay’ın küçük oğlu Eleman’ın tükenen bir aileden bir “sese” dönüşmesini ve yıldırım sesli bir Manasçı olmasını anlatan yaşam yolculuğudur.

¹⁹ Cengiz Aytmatov, İlk Öğretimin (çev. Refik Özdek), 29. Baskı, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2017.

²⁰ Cengiz Aytmatov, Deve Gözü (çev. Refik Özdek), 29. Baskı, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2017.

1.1.3.2.7. Kızıl Elma

Al Elma adlı eser ilk defa Kızıl Elma adıyla, 1967 yılında Hasan Ali Ediz'in tercümesiyle yayınlanmıştır. Eserde babasıyla beraber yaşayan Anara'nın annesine özlemi ve bir bahçede bulduğu büyük kırmızı bir elmayı babasına gösterdiğinde, babasının hatırladığı bir gençlik aşkı anlatılmaktadır.²¹

1.1.3.2.8. Oğulla Buluşma

Oğulla Görüşme, İkinci Dünya Savaşı'nda oğlunu kurban veren bir babanın hikâyesidir. Oğlu, askere gönüllü olarak gitmiş, kız kardeşleri buna karşı çıkmış, ama o, oğluna engel olmamıştır.

Çordon, oğlunu kaybedeli yirmi yıl olmuştur ama içine oğlunun yaşadığına dair bir his doğmuştur. Oğlunu görmeye gidecektir. Savaştan önce öğretmenlik yaptığı okulda onu bulabileceğini düşünür. Yolda gördüğü bir dostuna oğlunu görmeye gittiğini söyler. O oğlunun yaşadığına inanmaktadır.²²

1.1.3.2.9. Sultan Murat

Cengiz Aytmatov, İkinci Dünya Savaşı'nın bütün şiddetiyle devam ettiği yıllarda Kırgızistan'ın bir köyünde, cephedeki askerlerin ihtiyaçlarını karşılamak için yediden yetmişe herkesin tabiat ve savaş şartlarıyla çetin mücadelesini anlatmaktadır. Cesur, zeki ve okulun güzel kızı Mirzagül'e tutkun Sultanmurat 15 yaşında olmasına rağmen cephedeki askerlere yardım etmek için seçilen köyün beş gencinden biridir. Sultanmurat'ın gözünden savaşın yıkıcılığını ve insanları adeta birer canavara dönüştürmesini anlatan Cengiz Aytmatov, diğer bütün eserlerinde olduğu gibi, bu hikâyesinde de insana olan inancını vurgulamaktadır. Şartlar ne kadar ağır olursa olsun, insanın içinde sönmeden yanmaya devam eden o sevgi ateşi her türlü zorluğun üstesinden gelmek için insanın sahip olduğu en kıymetli hazinesidir.²³

²¹ Mustafa Çetin, Cengiz Aytmatov'un Eserleri, <https://aytmatov.org/tr/cengizaytmatovun-eserlerikisa-ozet-ve-degerlendirmehazmustafa-cetin>, (16.12.2018).

²² Cengiz Aytmatov, Oğulla Buluşma (çev. Refik Özdek), 29. Baskı, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2017.

²³ Cengiz Aytmatov, Sultan Murat (çev. Refik Özdek), 29. Baskı, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2017.

1.1.3.2.10. Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek

Cengiz Aytmatov'un mitoloji ile gündelik hayatı bir araya getirdiği ve insan soyunun en büyük erdemlerinden olan metanet ve fedakârlığın trajik hayatlarımızda ne kadar büyük bir öneme sahip olduğunu eşsiz bir üslupla anlatmaktadır.²⁴

Eserin kahramanı Kirisk ilk defa denizle tanışacaktır. Köylerinin en iyi üç avcısı, Orhan Dede, babası Emrayın, amcası Milgun onunla beraberdir. Yolda sise yakalanırlar. Yiyecek ve suları biter. Herkes birer birer sandalı terk eder, Kirisk yalnız kalır. Kirisk yaşayacaktır. Onların kendilerini suya bırakmaları umutsuzluktan değil, bilakis Kirisk'e, geleceğe olan güvenlerindendir.

1.1.3.2.11. Beyaz Yağmur

Beyaz Yağmur, Aytmatov'un kendini Sovyet Yazarlar Birliği'ne kabul ettirmek ve eserlerini yayınlamak için mücadele verdiği yıllarda yazılmıştır. Ziraat alanında çalışarak, kendilerini yıpratarak belki de ülkeleri adına yeni bir sayfa açmak isteyen insanları görüyoruz hikâyede. Tabii ki aşkları, mutlulukları, insani kavgalarını anlatmaktadır. Aytmatov Beyaz Yağmur'da, büyüyen ve kendi ayakları üzerinde durmak isteyen bir genç kadınla annesinin çatışmalarını ve annenin dönüşümünü ustalıkla anlatmaktadır.

1.1.3.2.12. Yüzyüze

Yüz Yüze, asker kaçağı İsmail ile karısı Seyde'nin hikâyesidir. Yazar İsmail'i suçlamak yerine, onun psikolojik durumunu objektif olarak verip, hükmü okuyucuya bırakmıştır. Cemiyeti kontrol altında tutan ahlak müessesesi İsmail'i yeteri kadar cezalandırmış, yazar hemen hemen hiç müdahale etmemiştir.

Seyde, kaçak olmanın “iharet” olduğunu bilmektedir ama İsmail kocasıdır, hala memeden kesilmemiş oğlu Amantur'un babasıdır. Ne olursa olsun onu koruyacaktır. Ama her şeye rağmen aptalca bir bağlılık değildir.

İsmail yaban olmuş, gözü hiçbir şey görmemektedir. Psikolojik baskı ona, insani duygularını unutturmuştur. Bir gün eli yetimin rızıkına uzanır. İşte o zaman Seyde'yi de, kendini de tüketir. Seyde bir anda çökmüş, saçları bembeyaz olmuştur. Kocasını

²⁴ Cengiz Aytmatov, Deniz Kıyısında Koşan Ala Köpek (çev. Refik Özdek), 29. Baskı, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2017.

saklandığı yeri askerlere gösterir. İsmail karısını o halde görünce tanımakta güçlük çeker. Pişman olmaya bile fırsat bulamaz.²⁵

1.1.3.2.13. Asker Çocuğu

Avelbek babasını savaşta kaybetmiştir. Annesi Ceyengül köy postanesinde çalışmaktadır. Bir gün köye bir sinema makinası gelir ve bir savaş filmi gösterilir. Çocuk filmdeki bir oyuncuyu babası olarak düşünür ve filmin arasında diğer arkadaşlarına babasının nasıl savaştığını anlatır. Çocuklar onunla alay ederler. Annesi duygulanmıştır. Oğlunun elinden tutar ve oğlunun dünyasını yıkmamak için “o senin babandı” der.²⁶

1.1.3.2.14. Erken Gelen Turnalar

Eserin en önemli kahramanı on beş yaşındaki Sultan Murat’tır. Sınıf arkadaşı Mirzagül’ü sever. O günlerde erkekler savaşa gittiği için bütün iş, kadın, çocuk ve yaşlılara kalmıştır. Çocuklar okuldan ayrılıp çalışmaya başlarlar.

Eserde Manas Destanı’ndan izlere rastlanmaktadır. Çocukların çalışma azimleri, yazar tarafından anlatılışları Manas’ın kahramanlarının tasvirlerine benzemektedir.²⁷

1.1.3.3. Tiyatro

1.1.3.3.1. Fuji-Yama

1975 yılında Kazak yazar Kaltay Muhammedcanov ile birlikte kaleme almıştır.

1.2. DIŞI KURDUN RÜYALARI

Dünyaca ünlü Kırgız yazarı Cengiz Aytmatov'un orijinal adı 'Plaha' olan Dışi Kurdun Rüyalari romanı 1986 yılında Rusça olarak yayımlanmıştır. Eser daha sonra 'Kıyamet' adıyla Kırgızcaya çevrilmiştir. Ayrıca 'Cellat Kütüyü' adıyla Azerî Türkçesine aktarılmış, 'Künde' adıyla da Özbek Türkçesine çevrilerek Şark Yıldızı Dergisinin 1988 yılı 8-9-10. sayılarında yayınlanmıştır. Eser, Türkçeye Refik Özdek tarafından

²⁵ Cengiz Aytmatov, Yüzyüze (çev. Refik Özdek), 29. Baskı, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2017.

²⁶ Mustafa Çetin, Cengiz Aytmatov’un Eserleri, <https://aytmatov.org/tr/cengizaytmatovun-eserlerikisa-ozet-ve-degerlendirmehazmustafa-cetin>, (16.12.2018).

²⁷ Cengiz Aytmatov, Erken Gelen Turnalar (çev. Refik Özdek), 29. Baskı, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2017.

Fransızca'dan çevrilerek 'Dişi Kurdun Rüyaları' adıyla kazandırılmış olup 1990 yılında Ötüken Yayınevi tarafından basılmıştır.²⁸

Dişi Kurdun Rüyaları, olay örgüsü bakımından üç ana bölümden ve dört ana hikâyeden oluşur. Her ana bölüm kendi içinde alt bölümlere ayrılır. Birinci bölüm altı, ikinci bölüm beş, üçüncü bölüm altı alt bölümden oluşur. Birinci hikâyeye kurtların, ikinci hikâyeye Abdias'ın, üçüncü hikâyeye Hz. İsa'nın, dördüncüsü ise çoban Boston'un hikâyesidir.

1.2.1. Romanın Konusu

Dişi Kurdun Rüyaları, yazarın iyi-kötü, ilahi adalet, kader, vicdan, fedakârlık vb. konuları sorguladığı bir romandır. Yazar, insanoğlunun ezeli ve ebedi sorunlarını, bir papaz okulu öğrencisinin düşüncelerinde, esrar kaçakçılarının, Kırgız çobanlarının ve kurtların hayat hikâyelerinde anlatmaktadır. Dişi Kurdun Rüyaları, ilahi kudretin varlığı ve insanın sorumluluğunu sürekli dile getirir. Bu romanda, aşk, kader, din, kaçakçılık, alın yazısı, merhamet, özgürlük, anne sevgisi, açgözlülük, ölüm acısı, doğru yolu gösterme, iyi niyet, kötülük, tabiatın tahribi, yalakalık, dostluk, rejim gibi konu ve temalara önemli ölçüde yer verilmiştir. Ayrıca bu eserde, Türkler üzerinde Sovyet rejiminin baskısı da anlatılır. Bununla birlikte, Dişi Kurdun Rüyaları, kirletilen, bozulan tabiata bir haykırışın romanıdır(Karabulut, 2013: 145-165).

1.2.2. Romanda Dil ve Üslup

Cengiz Aytmatov'un roman ve hikâyelerinde dil ve üslûbundaki titizlik dikkat çeker. Eserlerinde Kırgız kültürüne yer veren yazar, milli karakteri korumayı başarmıştır. Dişi Kurdun Rüyalalarında yazarın Kırgızcaya önem verdiğini görürüz. Yer ve insan isimlerinde yerli unsurlardan faydalanmıştır: Taşçaynar, Ala-Mengü, Bazarbay, Boston, Ernazar, Kiçibel vb.

Yazar, bu romanda çevre ve insan tasvirlerini oldukça güzel ve etkileyici bir biçimde yapmaktadır:

“Abdias dik alınlı, soluk yüzlüydü. Kendi neslinden olan birçok insan gibi o da saç sakal bırakmıştı ve saçları omuzlarına kadar düşüyordu... Kara gözleri ıslıl ıslıl

²⁸ Bilge Ercilasun, “Cengiz Aytmatov Hakkında Bir İnceleme”, Türk Kültürü der., sayı: 325, Mayıs-1990, s. 294.

parlasa da, ruhen tatminsizlik içinde olduğunu da belli ediyordu.” (s. 44) (Karabulut, 2013: 145-165)

Refik Özdek, Türk Edebiyatı dergisinde yayınladığı "Cengiz Aytmatov ve Eserleri" konulu yazısında Aytmatov'un dil ve üslûbu hakkında şunları söylemektedir:

“Aytmatov'un romanları, karmaşık olmayan cümlelerle, çok akıcı bir üslûpla; benzetmeler tam yerinde olarak yazılmıştır ama bu romanlar aynı zamanda bir düşünce ve konu okyanusu gibidir. Bu bakımdan çok yoğundur. Bir romanında, iç-içe birkaç roman okumuş gibi oluyor insan. Romanın içinde çok eskilere ait bir efsane de, günlük basit bir olay da, evrensel bir dâva sayılacak bir konu da, birbirini tamamlar, bütünleştirir. Herhangi bir kitabın ilk sayfalarında pek dikkati çekmeyen küçük bir ayrıntı, ileriki sayfalarda derin bir düşüncenin ya da olayın tamamlayıcısı olur. Bana göre Cengiz Aytmatov romanlarını satranç oynar gibi yazıyor. Nasıl bağlayacağını, nasıl sürdüreceğini, nasıl bitireceğini bilerek, her ayrıntıyı düşünerek başlıyor yazmaya. Hiç bir şeyi konunun akışına bırakmıyor, kalemini, tasarladığı plana, vermek istediği mesaja bağımlı tutuyor. Çok zengin bir kelime hazinesi var ve bunları tam yerinde kullanıyor. Benzetme olsun diye benzetme yapmıyor. Bir fikri anlatmada ne eksik ne de fazla bir kelimeye yer veriyor...”(Özdek, 1993: 38-39).

İKİNCİ BÖLÜM

KELİME GRUPLARI

Kelime grubu birden fazla kelimeyi içine alan, yapısında ve manasında bir bütünlük bulunan, dilde bir bütün olarak muamele gören bir dil birliğidir.²⁹

Leyla Karahan ‘Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri’ adlı eserinde kelime grubunu şöyle tanımlamaktadır: “Kelime grubu, bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu veya bir hareketi karşılamak üzere, belirli kurallar içinde yan yana gelen kelimeler topluluğudur.”³⁰

Yine aynı eserde Karahan kelime gruplarının özelliklerini şöyle açıklamaktadır:

a) Kelime grupları, cümle ve diğer kelime grupları içinde, tek kelime gibi; isim, sıfat, zarf ve fiil görevi yapar.

b) Kelimelerin grup içindeki sıralanışı kurallıdır. Görev bakımından birbirine denk olmayan unsurların bulunduğu bir kelime grubunda ana unsur, genellikle grubun sonundadır... Fiile dayalı gruplarda bu düzen aynı zamanda hareketin oluş sırasını gösterir. Sadece birleşik fiil ile edat grubunda, ana unsur başta bulunur. Bu gruplarda ikinci unsur bir çekim unsurudur.

c) Kelime gruplarında unsurların sırası, konuşma ve şiir dilinde bozulabilir.

ç) Kelime gruplarının diğer kelime ve kelime gruplarıyla ilişkisi grubun sonundaki çekim ekleriyle sağlanır. Çekim eki bağlandığı kelimeye değil, o kelime grubuna aittir.

d) İkidenden fazla kelimeli kelime gruplarında iç içe geçmiş, birbirini tamamlayan başka kelime grupları bulunur.

e) Kelime gruplarının vurgusu grubun yapısına göre değişir. Vurgu başta, sonda veya sondan bir önceki kelime üzerinde olabilir. Bazı gruplarda, bütün unsurların vurgusu aynıdır(Karahan 1999: 12-13).

Türkçede bulunan kelime grupları şunlardır:

²⁹ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, BayrakYayınları, İstanbul, 2009, s. 374.

³⁰ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 11.

2.1. İSİM TAMLAMASI

Bu grup iki isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur. Bir ismin manasının iyelik sistemi içinde başka bir isimle tamamlanması esasına dayanır. Bir nesnenin başka bir nesnenin parçası olduğu, bir nesnenin başka bir nesneye ait bulunduğunu veya bir nesnenin başka bir nesne ile tamamlandığını ifade etmek için bu kelime grubuna başvurulur. Grubu meydana getiren iki isim unsurundan biri tamlayan, biri tamlanan unsurdur. Tamlayan önce, tamlanan sonra gelir. İki unsur iyelik sistemiyle birbirine bağlanır ve grubun temelini iyelik ifadesi teşkil eder. Bu grup ekli bir birleşmedir. Tamlanan unsur daima iyelik eki taşır. Tamlayan unsur ise daima genitif halinde bulunur fakat bu genitif bazen ekli bazen eksiz olur.³¹

İsim tamlaması kendi içinde belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması, takısız isim tamlaması ve zincirleme isim tamlaması olmak üzere dört gruba ayrılır.

2.1.1. Belirtili İsim Tamlaması

Birinci unsur yani tamlayanın genitif ekini; tamlananın ise iyelik ekini aldığı isim tamlamasıdır. Bu isim tamlamasında her iki öge tek kelime olabileceği gibi ögelerden biri veya her ikisi kelime grubu olabilir. Belirtili isim tamlamalarında bazen tamlayanla tamlanan yer değiştirebilir. Bu daha çok devrik cümlelerde ya da şiir metinlerinde karşımıza çıkmaktadır.

2.1.1.1. Her İki Ögesi Tek Kelime Olan Belirtili İsim Tamlamaları

Bu isim tamlamasında tamlayan da tamlanan da tek kelimedenden oluşur. Tamlayan ile tamlanan arasına herhangi bir kelime girmez.

Isık-Göl'ün kıyılarına kadar inen sıradağlar kalın kar yığınları altında kaybolmuştu. (s.7)

Yamaç mermi yağmuruna tutulmuştu sanki. Sarıçalıları, aksöğütleri ezerek, kar yığınlarını çökerterek inen kayalar, **kurtların barındığı** büyük bir kovuğun üzerine gelip çarptı. (s.8)

Ama **korkunun mantığı** yoktur; hele bu, daha önce yaşanmış bir korku ise. (s.9)

³¹ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s.381.

Varlığını böylece hissettiği o yaratıklar **onun yavruları** idi ve her şey uz giderse, on, on beş gün sonra dünyaya geleceklerdi. (s.10)

Öbek öbek **koruların ardında**, çığların ve fırtınaların topladığı taş ve ağaç yığınlarının gerisinde, çalılıkların ortasında, sarkık kayaların altında derin bir yarık olan bu yeri, onun için yuva seçmişlerdi. (s.12)

İleride, **saksavulların arasına** sinerek pusuya yatmış başka kurtlar beklerdi onları. (s.14)

Yaptıkları şey, yaralı saygaların üzerine atılıp **onların işini** bitirmektir. (s.15)

Yılın bu döneminde **kurtların menüsünde** başka hayvanlar, kuşlar, özellikle keklikler de yer alırdı. (s.16)

Şimdi atmosfer daha az boğucu idi ve **savanın sakinleri** nihayet rahat bir nefes alıyorlardı. (s.17)

Bunların arasında polenlerini teneffüs ederek uzun süre dolaşan hayvan çok keyiflenir, oynamak, yerlerde yuvarlanmak isteğine kapılırdı. (s.20)

Bakın ne gelmişti başlarına: Akbar ve Taşçaynar, birdenbire yakınlarında bir insan sesi duydukları zaman **çalıların gölgesine** uzanmış yatıyorlardı. (s.21)

Ben gırtlığına kadar çamura batmış bir insanım; ama **bozkırın ortasında** bu pis otların arasında sizin ne işiniz var? (s.22)

Bozkır göğünün ölçüsü de **çaylakların uçuşundan** anlaşılıyordu. (s.23)

Yavrukurtlar **tepenin üzerinde** sağa sola koşuşturuyorlar. (s.24)

Saygalar, gümüş refleli otlar arasında vücutları birbirine değerek süzülüyor, bu halleriyle yumurtlama mevsiminde hepsi **nehrin yukarısına** doğru yüzen bir boy balıkları andırıyorlardı. (s.25)

Hafif bir sis alçakları kaplayacak, mahzun bir şekilde ağaran otları ve **karlarının altında** bükülen ılgınları bir de kırağı örtecek, yarı kapalı bir güneş aydınlatacaktı bozkırı. (s.26)

Akbar'ın yavruları büyümüştü. (s.28)

Sonra da hırıltılar çıkararak, uluyarak zevkle yuvarlandılar **karın üzerinde**. (s.29)

Akbar, çevreye göz atmak için **yolun üzerindeki** bir tümseğe çıktı ve başını kaldırarak durdu. (s.30)

Genç kurtlar sabırsızlanıyor, sinirli bir şekilde kuyruklarını sallıyor, kulaklarını dikey, genel olarak çok sakin olan Taşçaynar bile, bir an önce keskin dişlerini **avının boğazına** geçirmek için yerinde duramıyordu. (s.32)

Zaten **helikopterlerin görevi** de bu idi. (s.34)

Dünyanın sonunu andıran bu sessizlikte, dişi kurt birden bir insan yüzü gördü. (s.35)

Bu bile **Tanrı'nın işine** akıl sır ermediğini göstermeye yetiyordu. (s.39)

Abdias'ın kollarını bağlayıp kamyonu atma fikri de ondan çıkmış, cunta da oy birliğiyle kabul edip yerine getirmişti. (s.40)

Bir mağazada hamallık yapıyor, her sandığı indirip, **binanın koridoruna** geçip kafayı çekiyormuş. (s.41)

Çünkü Boss, **amirlerinin gözünde** yeniden itibar kazanacağını da umuyordu. (s.42)

Aslında **onun düşünceleri**, didaktik propagandalardan, bölge basınına kaplayan toplumu azarlayıcı yazılardan usanmış her yaşta okurun ilgisini çekiyordu. (s.43)

Yine de acı ile bir süreden beri aklından hiç çıkmayan bir insanı getirdi **gözlerinin önüne**. (s.44)

Onun evceğizi de orada, hastane binasına bitmişti. (s.45)

Varlığını devam ettirmek için gerekli gücü veren, **onun dertlerini** paylaşan tek kişiydi. (s.49)

Belki aşk **ölümün antitezi** olduğu içindir bu; bizim için doğuş esrarını izleyen hayatın esasını oluşturan bir andır. (s.50)

Çünkü **İsa'nın gelinlerindeki** bütün bu güzellik, onu canlandıran, hareket ettiren **ruhun nefesindedir**. (s.51)

Kaçakçıların arasına sızacak ve onlardan biri gibi görünecektim. (s.53)

Bunları görmek **insanın içini** karartıyor; inanır mısınız ki yalnız geçen sene bu gençlerden yüz kadarını, bizim yargı sınırlarımız içinde kalan demir yolunun bir bölümünde tutuklayıp yargıladık. (s.55)

Kendimi **toplumun hizmetine** vermek istiyordum. (s.56)

Kolgezerlerin dilinde bu kelime, “kenevirin yetiştiği yer” anlamına gelir. (s.60)

Sonbaharın başında, havanın berrak olduğu, altın yapraklarının gelip geçen gözlerinde bile yansıdığı günler de fena değildir. (s.61)

Beni de **sokağın köşesinde** umulmadık bir şans bekliyordu. (s.62)

Çevik olduğum için hiçbir şeyden korkmadan, arabaların arasından geçip yanına varır, **gözlerinin içine** bakar, elini elime alırdım. (s.63)

Bu konser, mesela **Bach'ın eserlerinin** bir statıda ya da asker yürüyüşüne alışmış bir paraşütçüler kışlasında çalınması gibi anlamsız bir etki yapmaz mıydı? (s.64)

İlahilerini öyle candan, belki de bilinçaltı dürtmesiyle öyle bir vecd ile söylüyorlardı ki **insanın ruhunda** en yüksek coşkuyu uyandırıyordu. (s.68)

Gidip bir **kayanın kovuğuna** girdi. (s.74)

Abdias'ın sigarasını kendilerinden biri gibi değil de çok acemice tuttuğunu ilk fark eden Petruha oldu. (s.84)

Abdias **onun karşısında** bir sandalyede oturuyordu. (s.94)

Benim mabedim her zaman benimle olacak, dedi Abdias inatla; çünkü ben **kendimin kilisesiyim**, başka bir kilise de tanımıyor, kabul etmiyorum. (s.99)

Yolun durumuna göre kamyon biraz fren yapacak olsa kalın bir toz bulutu kalkıyor ve üç yolcu boğulacak gibi oluyordu. (s.112)

Üçü birden **otların arasına** sindiler. (s.120)

Ne var ki **kötünün gücü** çok daha büyüktü, körpe dimağlara yanlış olanı daha kolay kabul ettirebiliyordu. (s.125)

Adamın dili oldukça uzun, diye düşündü Abdias. (s.133)

Abdias, **Petruha'nın teklifini** düşünmüştü. (s.135)

Şimdi, sana **güvenmemizin bedeli** olarak hakkım olan parayı vermek nezaketini göstereceksin. (s.136)

Bak Abdias Kallistratov, kader seni, **kurtların pençesinden benim sorularıma** cevap vermen için kurtarmış olmaz mı? (s.137)

Bizim gözümüzü açmak, yasaklanmış uyuşturucu vurgunculuğu yapan, ot toplayan, bunların kaçakçılığı ile zengin olan bizleri doğru yola çekmek gibi asil niyetli bir Mesih gibi geldin aramıza! (s.138)

Ama o kadar çabuk sevinme Kurtarıcı Kallistratov, pratikte **senin teorin** beş para etmez. (s.139)

Tanrı'nın iyiliği bizim irademizle ifadesini bulur. (s.141)

Mesela **ülkenin batısında** gösterdim asıl gücümü. (s.144)

Tren uzaktan, **rayların üzerinde** kıvrım kıvrım giden bir yılan gibi görününce bir ısıklık sesi duyuldu ve hepsi hücumla geçmek için hazırlandılar. (s.147)

Petruha'nın sırtına bir tekme indirdi ve beriki, iyice hiddetlendi. (s.148)

Abdias'ın karşısına tekerleklerden ve sonra tahtalardan oluşan bir duvar çıkmıştı ve bu duvara tırmanmak için tutunacak bir yer arıyordu. (s.149)

Kapının yanında ayakta duran Abdias'a yukarıdan bakışı, bu küçük denemeni onu ne kadar memnun ettiğini gösteriyordu. (s.152)

Trenin hareketi de daha çok kapılara doğru itiyordu onları. (s.155)

Hala sıkıca tutunduğu yeri bırakmadığı için, **Grişan'ın bastonunu** kapan Petruha, bununla vura vura parmaklarını kırdı Abdias'ın. (s.157)

Aşağıda, **şehrin çevresi** gök mavisi bir buharla kuşatılmıştı. (s.159)

Kendini **Yahudilerin kralı, Tanrı'nın sevgilisi**, İsrail oğullarına **cennetin yolunu** açmak için gönderilmiş olduğunu iddia ediyordu bu adam! (s.161)

Bulunduğu **yerin gerisinde, terasın parmakları** arasında **sitenin tepeleri** görünüyordu. (s.162)

Benim sözlerim bana Tanrı Babam tarafından emredildi. (s.163)

Senin iddiaların çok gülünç, dedi Vali kaşlarını çatarak ve sahte bir tehditle. (s.164)

Bir hayal peşinde koşan kaçık için onu sahte kehanetleriyle boş yere vakit kaybettiğini düşünerek, onu **muhafızların önüne** katıp, bir an önce, **bahçenin arkasındaki tepede** büyük **Konsey'in kararını** uygulamak için bekleyen cellatlara görmediğine pişman oldu. (s.166)

Hayatı istemeyen bir **insanın hayatını** niçin kurtarayım? (s.169)

Bunların görevi, “plep” denilen ve vadilerle tepelerde yaşayan basit halka saraydakileri birbirinden ayırmak ve asilerin basit halkın saldırısında korumaktı. (s.170)

Olayların akışı hiç de senin lehine değil. (s.171)

Bir elini **gözlerinin üstüne** götürdü. (s.173)

Herodes, **falcıların sözüne** uyarak vermişti çocukları öldürme kararını. (s.174)

Kendi haline bırakılan sandal ise yön değiştiriyor, **timsahın saldırılarıyla** meydana gelen dalgalarda sallanıyordu. (s.175)

İnsanların iyiliği için ıstıraplardan doğmuş en ışıklı, en asil fikirler, ağızdan ağza dolaşmaya başlayınca kaçınılmaz şekilde değişikliğe uğrar ve bu da ilk çıkışındaki gerçeğin büyük ölçüde zararına olur. (s.180)

Onların konumunu kimse değiştiremez, **insanların kaderi** için bunca sıkıntıya katlanmakla ve onları **hayatın pahasına** kurtarmaya çalışmakla hata ediyorsun. (s.185)

Ölümün eşiğinde söylenmiş düşünceler doğrudan Tanrı'ya ulaşır. (s.189)

Kudüs'ün dışına çıktı. (s.195)

Bir kere daha **günahlarımızın ağırlığını** omuzlarına almak, çarmıh üzerinde ikinci defa ölmek istese bile, yürekleri savaşçı yeni inanışla kararmış, daha kuvvetlinin merhametsiz kanunlarıyla yönetilen bu insanlara bir şey anlatamaz, açıklayamazdı. (s.198)

Sitenin kapıları önünden geçerken Abdias, uçayağı üzerinde seke seke dolaşan bir köpek gördü. (s.201)

Kortejin başında hiddetli Polis Şefi yürüyor, işsiz güçsüz meraklıları sağa sola iterek yolu açıyordu. (s.218)

Artık beni destekleyen, ayakta tutan yalnız **İnga'nın mektuplarıydı**. (s.227)

Farların ışığında görüntüsü pek heybetli ve korkunçtu. (s.236)

“Tam da koyunlar doğum yapacağı sırada niçin **işinin başında** bulunmuyor?” derler. (s.248)

Çocuklar **ayağının dibinden** ayrılmıyor, ağabeyleri yatılı okulda birer serseri, birer hayta olup çıktılar, tatilde gezdikleri zaman tıkmaktan başka bir şey yapmıyorlar, bana yardım etmek için parmaklarını bile oynatmıyorlar. (s.250)

Taşçaynar ise **hayvanın gövdesini** parçalıyor, vahşi hırıltılar çıkararak, zalim bir kasap gibi eklemlerini kırıyordu. (s.257)

Bazarbay o güne kadar **Ernazar'ın dolu** Gülümhan'ın ne kadar çekici ve hala genç bir kadın olduğunu pek fark etmemişti. (s.266)

Yalnız **jeneratörün sesi** duyuluyordu uzaktan. (s.273)

Az sonra **kurtların uluması, köpeklerin havlaması** ile tekrar uyanmışlardı. (s.281)

Yörenin çobanları birçok defa onları hiç ummadıkları yerlerde gördüler. (s.291)

Bu konuda, yani **Boston'un fikirlerini** çürütmede, en çok gayretkeçlik gösteren kişi de **hücrenin sekreteri** Koçkorbay idi. (s.297)

Attan indiler, **hayvanlarının eyerlerini** de aldıktan sonra gece için bazı hazırlıklar yaptılar. (s.306)

Az sonra kürklerini de çıkarmak zorunda kaldılar ve onları **eyerin üzerine** attılar. (s.314)

O zaman Gülümhan, başını **onun omuzuna** dayadı. (s.323)

Sen sovhozun en iyi çobanısın, çok tecrüben var ve **senin fikirlerin** bizim için değerlidir. (s.329)

Koyunlar **Boston'un önünde** usul usul yürüyor, zıplaya zıplaya koşan kuzular yürürken de analarının memelerini yakalamaya çalışıyor, koyun-kuzu melemesi ta uzaklardan duyuluyordu. (s.344)

Alçak sininin başında, **kilimin üzerinde** kurulup oturan bu küçük aile, o müstesna dinlenme anlarının zevkini, tadını çıkara çıkara yaşıyordu. (s.352)

Onun sularında erimek, yok olup gitmek istiyordu şimdi. (s.360)

2.1.1.2. Öğelerinden Biri Kelime Grubu Olan Belirtili İsim Tamlamaları

Bu tamlamada tamlayan veya tamlanan bir kelime grubu şeklindedir. Tamlayan ya da tamlanan sıfat tamlaması, isim tamlaması, bağlama grubu, belirtisiz isim tamlaması, isim fiil grubu veya sıfat fiil grubu olabilir.

2.1.1.2.1. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması

Tamlayanın niteleme veya belirtme sıfatı olduğu belirtili isim tamlamasıdır.

Dağlar, gökyüzü ve bütün dünya, yitip gitmişti o **müthiş fırtınanın karanlığında**. (s.7)
Yay gibi fırlamış, sonra durup tüylerini kabartmış, dövüşmeye, **meçhul düşmanının üzerine** atılmaya hazır bir durum almıştı. (s.8)

Tavşanın karnında **görünmez yaratıkların kımıldadığını** anlamış, bu tuhaf olay onu pek şaşırtmış, Kulaklarını dikip boğduğu dişi tavşana bir süre kuşku ile bakmıştı. (s.9-10)

Öbek öbek koruların ardında, çığların ve fırtınaların topladığı taş ve ağaç yığınlarının gerisinde, çalılıkların ortasında, **sarkık kayaların altında** derin bir yarık olan bu yeri, onun için yuva seçmişlerdi. (s.12)

Uçsuz bucaksız bozkırın çalılıklarında onları bulup vurmak yine de zordu. (s.14)

Yine de Mujunkum sakinlerini görünüşteki **bu huzurun ardına** gizlenmiş bir facia beklemekteydi. (s.18)

Ana kurdun onları götürdüğü kokulu ova **o toprakların sınırındaydı**. (s.20)

Bütün gün güneş altında kaldıkları için de, **tüylü sapların ucundaki** çiçekler şiddetli bir koku yayıyordu. (s.20-21)

Kokulu otların en sık öbeklerine bir baştan girip öbür baştan çıkıyor, sonra aynı yerleri enlemesine kat ediyor ve coşkulu hareketlerinde büyük bir zevk alıyor, eğleniyor gibiydi. (s.21)

Ta uzaklarda, **ince sislerin ötesinde**, sayısız saygadan oluşan bir sürü otlamaktaydı. (s.30)

Böylece, **bu çılgın yarışın içinde** buldular kendilerini. (s.33)

Saygalar çıldırmış, **büyük seslerin yok olduğu** bir âleme atılıyor, sonra sağır edici kurşunların altında kanlarını akıtarak, rölantiye geçmişler gibi, usulca yere düşüyorlardı. (s.35)

Ay ışığı bazen **küçük tepelerin, derelerin, ağaççıkları** iyice belli ediyor, bazen de karanlığa düşürüyordu onları. (s.38)

Ordudan atılmadan ve bu ölü hayvan toplayıcısı çete ile buraya gelmeden epeyce önce **disiplinli bir bölüğün kumandanlığını** yapmış bir teğmendi. (s.40)

Grubun en zararsızı, en yumuşak başlısı, **o bölgenin yerlisi** olan, Mujunkum yakınlarında doğmuş, Uzukbay adında biriydi. (s.41)

Bu sabık teğmen ise papazları samimi olarak çağ dışı görüyordu ve hayatı boyunca, merak saiki ile de olsa, **bir kilisenin kapısından içeri** adımını atmamıştı. (s.42)

Ama **bu genç sapkının art niyetini** kendisinden başka kimse anlayamamıştı. (s.43)

Hem dini hem de diğer konularda oldukça geniş kültürlü ve çok iyi yürekli bir insan olan babası Kallistratov ise, olanca varlığı ve gücü ile kendini **iki evladının eğitime** adanmıştı. (s.47)

Başından geçen **bu olayın onu allak bullak ettiği** anlaşılıyordu. (s.49)

Modern dünyamızın karşılaştığı bu acıklı uyuşturucu meselesini çeşitli yönleriyle ele alan yazılarımın yakın bir gelecekte yayımlanacağından da emin değilim. (s.50)

Giriştiğim bu işte başarılı olmak hayati bir önem taşıyordu: bu çevreye bizzat girmeli, **bu çocukların gerçek kimliklerini**, onları bu yola iten kolay para kazanma dışındaki gerçek sebeplerin neler olduğunu öğrenmeliydim. (s.53)

Şüphesiz, **genç bir kızın ilgisini** çekecek pek bir özelliğim de yoktu. (s.64)

Bilinçaltındaki çalkantılı denize dalabilelim, geçmiş bizde canlansın, onu ve **eski nesillerin sıkıntılarını** hatırlayalım diye, Tanrı bu korocuları “bir” miş gibi bütünleştiriyordu. (s.68)

Sibirya’yı da sayarsak, bu geniş topraklar **yarı kürenin hemen hemen yarısını** kaplıyor. (s.101)

Kendilerinden emin görünmelerine rağmen bu kolgezerler cezalandırılmak korkusu içinde, **ağır bir rahatsızlığın baskısı** altındaydılar. (s.103)

Dipsiz bir yalnızlık uçurumuna yuvarlananlar, **donmuş bilinçlerinin karanlığında** çıldırır, her şeyi tahrip etmek için korkunç, karşı konulmaz bir istek duyarlarmış içlerinde. (s.119)

Ayağı incinmiş **bir insanın bunu yapabilmesi** çok şaşırtıcıydı. (s.138)

Gürültü tamamen uzaklaşınca **zavallı Abdias’ın yüzüne** sert, aynı zamanda alaycın bir şekilde baktı. (s.142)

Din bir afyon değildir, iman, **birçok nesillerin çektiği** ızdırabın sonucudur. (s.144)

Platformlardan, sarnıçlardan, tomruk yüklerinde, furgon konteynerlerden oluşan ve dev bir gücün çekişiyle hedefine doğru süzülen **bu sağır katarın durdurulabileceğine** inanmıyordu. (s.148)

Onun burnunun dibinde hakaret sözleri mırıldanıyor, **bütün papazların it olduğunu** söylüyordu. (s.152)

Ve o bir türlü sonu gelmeyen günde **batan güneşin son ışıkları**, korkudan iyice açılan gözlerini yakıyor, tıpkı onun gibi hiçlikte yok oluyordu. (s.157)

Bu **keskin görüşlü Vali’nin kafasından** geçenler işte bunlardı. (s.161)

Bu, **bütün sağduyulu insanların düşüncesidir**, dedi Vali küçümseyen bir tavırla. (s.164)

Elini **derin kırıksıklı anının üzerine** koydu. (s.169)

Öteki insanların ulaşamayacağı yüksekliklerde süzölmeli, kendisiyle herhangi bir kimse arasında en ufak bir eşitlik söz konusu olmadan, her şeyi dilediği gibi yönetmeli, hükmetmeliydi. (s.172)

İnsanlar, **bütün günlerinin, bütün amellerinin tek sorumlusu ve yargıcıdır**lar. (s.182)

Her canlı ölmüştü ve her yer **muazzam yangınların külleriyle** örtülmüştü. (s.187)

Silahlı adamların İsa’yı yakaladıkları büyük incir ağacının altında hiç kimse yoktu. (s.195)

Her şeyi apaçık görmeye başladığı zaman, **küçük bir köy yolunun kenarında** bulunduğunu anladı. (s.207)

Çıktılar ve tekrar **uğultulu kalabalığın doldurduğu** holde buldular kendilerini. (s.216)

Sonra, **meraklı bir kalabalığın** arasında kalakaldı. (s.218)

Namuslu bir vatandaşın örnek hareketi, bir ruh haykırışı, ahlak yoluna bir çağrı olan bu yazımı yazabilmek için nice sıkıntılara girmiş, nice tehlikelere göğüs germiştim. (s.227)

Belki o polis kendisini hatırlar ve **genç kaçakçıların akıbetini** söylerdi. (s.233)

O zamandan beri ruhumu sıkan, kalbini oyan bu olaya, yalnız **küçük Kencenin varlığı** bir teselli oluyordu. (s.275)

Bu **iki kurdun tuhaf davranışları**, bu çılgınlıkları bir süre sonra efsane haline geldi. (s.291)

Sonra elini **yorgun gözlerinin üzerine** götürdü. (s.302)

Çünkü Ernazar'ın vücudu hala Ala-Mengü Dağı'nda, hala kefensiz, mezarsız, ebediyen donmuş durumda, buzların arasında, karanlık geceler kadar **korkunç bir uçurumun dibindeydi**. (s.336)

Böyle düşündü ve onu **küçük ceketinin yakasından**, canını acıtmamaya dikkat ederek usulca yakaladı. (s.354)

2.1.1.2.2. Tamlayanı Bağlama Grubu Olan Belirtili İsim

Tamlaması

Tamlayanın genellikle “ve” bağlama edatı ile kurulduğu isim tamlamasıdır.

Her geçen dakika daha da yaklaşarak, homurtusunu arttırarak havayı şişiriyor, sonunda bütün gökyüzünü dolduruyor, zorba bir kükreyişle **tepelerin, dorukların ve yalnız ses ve ışığın ulaşabildiği** ebedi kar yığınlarının üzerinden geçiyordu. (s.8)

Öbek öbek koruların ardında, **çığların ve fırtınaların topladığı** taş ve ağaç yığınlarının gerisinde, çalılıkların ortasında, sarkık kayaların altında derin bir yarık olan bu yeri, onun için yuva seçmişlerdi. (s.12)

Saygaları kovalarken yorulmazlıklarını ve Mujunkum'un en güçlü çifti olduklarını kanıtlamış olan **Akbar ve Taşçaynar'ın birlikte geçirdikleri** ilk yaz. (s.17-18)

Onları **büyük avların ve zorlu bir hayatın beklediği** her şey gösteriyordu. (s.18)

Birbiri ardından daireler çizerek süzülen çaylaklar, her şeyden azade, bu **gök ve yerin değişmez sonsuzluğunu** belirleyen canlı bir sembol idiler sanki. (s.23)

Koşan saygalar şimdi, kendi kokuları ile de doldurdıkları bir tuz bulutu kaldırarak, **Akbar ve ailesinin bulunduğu** tepeciğin yakınından geçiyordu. (s.24)

Onların **gücünün ve ortak iradelerinin** işaretiydi bu izler. (s.30)

Katliam, **kaçan ve kovalayanların enerjilerini** tüketmesinden, akşam karanlığının bozkıra çökmesinden sonra durdu. (s.36)

Gerçi ben **o genç satıcı ve müşterilerin çoğundan** biraz daha yaşlıydim ama aradaki fark şüphe uyandıracak kadar değildi. (s.53)

Her an, **gelen ve gidenlerin oluşturduğu** sel, sizi rast gele bir yöne iter. (s.57)

Eski üniversitenin ve Paşkov'un evi önünden geçip, Puşkin Müzesi yönünde Volkhonka'ya kadar yürüdüm. (s.61)

Siz kendi doktrininizin mutlak değerde olduğunu, şaşmazlığını söylüyorsunuz, **dünyanın ve ruhumuzun özünün** bize bir defa ama bütün zamanlar için verildiğini kabul ediyordunuz. (s.98)

Her şeyden önce **Tanrı ve insanların huzurunda** nedamet getirmeniz, yani pişman olduğunuzu söylemeniz gerek. (s.124)

Gözlerini kısarak yan bakışlarının, durmadan göz kırpmasının ve kaşlarının hemen hemen renksiz durumunun kendisi bile farkında değildi belki. (s.134)

Doğru olanı reddetmek pahasına, doğrunun zararına, sırf **senin ve Sezar'ın çıkarı** için, İlahi Kelam'ı niçin inkar edeceğim? (s.168)

Sessizlik uğursuz bir hava ile büyüyor, **muhteşem sarayın ve bahçenin duvarları** ardında, Kudüs'ün sıcaktan kavrulan sokaklarında, her an bir şeylerin patlak vereceğini her ikisi de hissediyordu. (s.169)

Önemli olan **kol ve ayaklarının yerinde durması**, kopmamış olmasıydı. (s.193)

Uzak **denizlerin ve karaların** üzerinde ay ışıyordu. (s.195)

Şimdi, **hayal ve düşüncenin sonsuz nimetlerini** tekrar keşfediyordu. (s.202)

Serbest kalan Abdias **omuzlarının ve kollarının iyice uyuştuğunu** anladı. (s.237)

Yine de hoşnut olduğunu belirten gurultular çıkardı, gözlerini kapatıp votkanın başına vurmasını, **dağların ve kayaların buğulanmasını**, birbirine karışmasını, yüzlerce anlaşılmaz sesin beynine ulaşmasını bekledi. (s.253)

Hem **senin ve muhterem eşinin uykusuz kalmış olmanız** beni hiç ilgilendirmez. (s.286)

Bu insanlar **tembelliğin, bütün sefaletlerin ve felaketlerin kaynağı** olduğunu anlamıyorlardı. (s.296)

Şimdi o sessizlikte yalnız **atların ve kendilerinin solumalarını** duyuyorlardı. (s.314)

2.1.1.2.3. Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması

Tamlananın niteleme veya belirtme sıfatı olduğu isim tamlamasıdır.

Gündüz hava, **dağların güneşe dönük yamaçlarında**, bir çocuk nefesi kadar yumuşak ve güzeldi. (s.7)

Doğum sırasında, buzların çözülmeye başladığı günlerde, saygalar, **Munjunkum'un kumlu bölgelerindeki** kuytulara, kar düşmeyen yerlere sığınırldı. (s.15)

Yılın bu döneminde kurtların menüsünde başka hayvanlar, kuşlar, özellikle keklikler de yer alırdı. (s.16)

Şafağın ilk ışıklarından az önce hava hafifçe serinlemişti. (s.17)

Akbar, bir sabah erkenden bütün aileyi toplayarak **bozkırın uzak bir bölgesine** gitmişti. (s.20)

Bu arada onun **korkudan donmuş yüzünü ve gözlerini** yakından görmüş, kokusunu da almıştı. (s.22)

Birincisi **ikincisinin sınırsız büyüklüğünü** ölçüyor ve onu aydınlatıyordu. (s.23)

İnsanların, kendi beslenme programlarını uygulamak için **onların en sevdikleri av hayvanlarını** toptan öldüreceklerini, bunun için sabırsızlandıklarını nereden bileceklerdi? (s.31)

Kendilerini bekleyen tehlikeden habersiz, toz halindeki bir karla örtülü **ağaççıkların ince dallarını** iştahla yutuyorlardı. (s.32)

Dişi kurt, **yavrusunun cansız vücudu** üzerinden atladı; ama aynı anda av gürültüsünü yeniden duydu. (s.36)

Akbar'ın ön ayakları onu taşıyamayacak kadar halsizdi ve dişi kurt iyice topallıyor, ayaklarını soğutmak için karlı yerlere basıyor, silikleşen tabanları ile kar kalıntıları üzerinde izler bırakıyordu. (s.37)

Hala yer yer karlı olan ve gök mavisine çalan **bozkırın her yerinden** görünüyordu dolunay. (s.38)

Asya'nın bu topraklarında o kadın yüzünden gelmemiş miydi? (s.45)

Kaderin karşısında çıkardığı İnga onun için **dünyanın en değerli, en sevgili insanıydı**. (s.49)

Ben onlardan farklı olarak ölünceye kadar hep seveceğim ve bu sevgide ben, **varlığımın en yüce anlarını** bulmak, görmek istiyorum. (s.52)

Kazakistan'ın uzak bir istasyonundan, Caslıbekov (Caslıbey Oğlu) adında biri tarafından gönderilmişti telgraf. (s.54)

Bu büyük seyahati yapmaya, **onun bu hikâyesini** dinledikten sonra karar verdim. (s.57)

Korocuların sanatında **ilahilerin ilk ve asıl anlamını** apaçık anlıyordum. (s.68)

Öyle görünüyordu ki yönetim sisteminde bir bozukluk olduğunu bildirecek alarm zilini çalmak için, **insanın birçok meziyetleri** yanında, kendi aleyhine olacak şeylerden de korkmaması gerekirdi. (s.87)

Yolcular, **vagonların yarı açık pencerelerinden** giren bol kokuları kokluyorlardı. (s.102)

Hala görünmeyen ama varlığı ve otoritesi pek belli olan Şef'in emrine göre, Abdias **bozkırın uzak bir bölgesinde** Mujunkum savanının sınırlarında, Petruha ile Lenka'yı takip ediyordu. (s.111-112)

Ama **operasyonun en güç tarafını** görmemiş, öğrenmemişti daha. (s.126)

Ama **senin güzel konuşma yeteneğin** bir işe yaramıyor. (s.145)

İsa'nın dağınık saçları boynuna sarkmıştı. (s.162)

Ama omuzdan tutturulmuş **üstlüğü'nün yırtık kolunu** kaldırıp ya da avuç içiyle yüzünü siliyordu. (s.165)

Çünkü onlar **Tanrı'nın en ağır yüküdür** ve onları kendilerinden ancak benim ölümüm kurtarabilir. (s.176)

İçlerinden her biri **Hakk'ın bir parçası** olduğu için dünya tamamen onların ellerindedir. (s.182)

Yeryüzünde insanların varoluşlarını anlatan **kitabın son sayfası** böylece kapanmış ve onlar ilahi lütuf olan akli da beraberlerinde götürmüşlerdi mezarlarına. (s.188)

Zamanın trajik bir kurbanıdır; çünkü o olayların seyrini ve bütün sonuçlarını önceden bilmektedir. (s.193)

Ağaç gövdelerini yontarak yaptıkları putlara tapan ve **kuzeyin karanlık ormanlarında** yaşayan kendi atalarının üzerinden atlayarak gelmişti oraya. (s.198)

Gelip geçen **trenlerin müthiş gürültüsü** onun hayalen eski Kudüs'te dolaşmasına, gürültülü bir kalabalık tarafından kuşatılmış Golgotha Tepesi'ne çıkmasına ve orada onları kendi gözüyle görmesine engel olamamıştı. (s.203)

Ama o, **rüyalarının en tatlı konusu** idi. (s.220)

Namuslu bir vatandaşın örnek hareketi, bir ruh haykırışı, ahlak yoluna bir çağrı olan bu yazımı yazabilmek için nice sıkıntılara girmiş, nice tehlikelere göğüs germiştim. (s.227)

Abdias bu yaz burada geçirdiği macerayı, **kaçakçıların acı akıbetini** hatırladı ve düşünceleri onu bir defa daha pişmanlık duyup günah çıkarma konusuna götürdü. (s.233)

Ayin parlak ışığında, onun çarmıha gerilmiş vücudu kanatlarını açmış büyük bir kuşa benziyordu. (s.243)

Ortalıkta insan olmayınca, bir süre için, **dünyanın eski zamanlarındaki** dengesi kuruluverdi. (s.256)

Dağların karanlık yamaçlarından amansız bir takipti bu: Atlı adam, heybesinde dört kurt yavrusunu kaçırıyor, Akbar ve Taşçaynar da onu takip ediyordu. (s.261-262)

Boston'un Kence'ye **bu düşkünlüğünün acı sebeplerini** yalnız Gülümhan anlıyordu. (s.275)

Bu **iki kurdun tuhaf davranışları**, bu çılgınlıkları bir süre sonra efsane haline geldi. (s.291)

Uçurumun buzlu saydam kenarlarını bir fenerle aydınlatıyordu. (s.320)

Masanın öbür tarafında, Boston'un tam karşısında, duvarın hemen yanında, ayakta dimdik duruyordu. (s.332)

Can çekişen **ana kurdun mavi gözleriyle** ona bakışından tuhaf bir şekilde irkilmişti. (s.356)

2.1.1.2.4. Tamlananı İsim-Fiil Olan Belirtili İsim Tamlaması

Tamlananın isim-fiil (-mA, -Iş, -Uş, -mAk) eklerini aldığı isim tamlamasıdır.

Ama az sonra bu küçük sarsıntı, bu oynak arazide daha büyük **bazı kayaların kopmasına**, gittikçe artan bir hızla yamaçlardan yuvarlanmasına yetmişti. (s.8)

Sonra da, yine kuşkular içinde, bu görünmez yaratıklarla, tıpkı **kedinin yarı ölü fare ile oynaması** gibi oynamıştı. (s.10)

Sürünün dağılmasını önlüyor, gittikçe artan bir çığlıkla daha hızlı koşmaya mecbur ediyorlardı. (s.34)

Artsız aralıksız patlamalar, arabaların keskin klaksonları, **insanların haykırıışları**, can çekişen saygaların hırıltıları helikopterlerin uğultuları birbirine karışıyordu. (s.36)

Abdias'a gelince, **onun içmesine** görünürde bir engel yoktu. (s.39)

Sorumluluğu üzerinize alır yeğeninizin bu işlere bir daha bulaşmayacağına dair söz vererseniz, **onun sizinle gitmesine** izin veririm. (s.54)

Ailelerin gelmesi işimizi çok kolaylaştırıyor. (s.55)

Bazı yazılarımda, genel deyimleri kullanarak da olsa, konuya yaklaşma fırsatını bulmuş, gençler arasında **alkolizmin yaygınlaşması** meselesine eğilmiştim. (s.56)

Abdias'ın bu çıkışı, hiçbir fayda vermediği gibi **Petruha'nın sinirlenmesine** sebep oldu. (s.117)

Ayağı incinmiş **bir insanın bunu yapabilmesi** çok şaşırtıcıydı. (s.138)

Grişan, kaşlarını çatarak ve bastonu ile oynayarak **trenin geçmesini**, sessizliği bekledi. (s.142)

Onun, Tanrı'nın oğlu, bir Mesih ve hatta Yahudilerin kralı olduğu yolundaki söylentiler belki **kötü niyetlilerin uydurmasıdır**. (s.166)

Vali yerinden ayrılır ayrılmaz sanki **İsa'nın kaçmasına** en ufak bir ihtimal varmış gibi, köşelerinde bekleyen dört nöbetçi terasa geldiler. (s.173)

O, bizim maddi olmayana **düşüncelerimizin bir yansımasıdır**. (s.187)

Yeryüzünde **insanların varoluşlarını** anlatan kitabın son sayfası böylece kapanmış ve onlar ilahi lütuf olan akli da beraberlerinde götürmüşlerdi mezarlarına. (s.188)

Yalnız çalılıklarda gece kuşlarının ötüşü ve **kurbağaların vıraklaması** duyuluyordu. (s.195)

Bıraksalar orada yere uzanıp yatar, gelip geçen **yolcuların onu çiğnemelerine** bile aldırmazdı. (s.218)

Bu konuda düşündükçe, bu duygunun sıkı bir şekilde **muhakemenin gelişmesine** bağlı olduğunu, yaşanan tecrübeler derecesinde kuvvetlendiğini, düşünme kapasitesini de derinleştirdiğini anlıyordu. (s.233)

Yavrularının olmayışından onu, yani babalarını sorumlu tutuyordu sanki. (s.260)

İşte bu vesile ile istemeye istemeye seminere katılmış, **kuzuların ölmeleri, koyunların daha çok yün vermeleri için nelerin yapılması** gerektiğine dair uzun uzun nutuklar dinlemek zorunda kalmış, yarım gününü kaybetmişti. (s.265)

Kocasının dönüşüne sevinmişti. (s.274)

Ernazar'ın gelişiyi Boston çok emin bir arkadaş bulmuştu kendisine. (s.299)

Her şey kendi kendine oldu, **günün doğması, akşamın olması** gibi. (s.310)

Ama artık oraya gidince eskiden olduğu gibi ulumuyor, belki bir yel **yavrularının ürürmesini** ya da onların kokusunu duyurur umuduyla, havaya kulak vererek sessizce bekliyordu. (s.349)

2.1.1.2.5. Tamlananı Sıfat-Fiil Olan Belirtili İsim Tamlaması

Tamlananın sıfat-fiil (-An,-AsI, -mAz, -Ar, -Ur, -Dİk, -DUk, -AcAk, -mUş, -mİş) eklerini aldığı isim tamlamasıdır.

Dişi kurt birden **karnının büyüdüğünü**, orada **bir şeylerin canlandığını** ve kımıldadığını hissetti. (s.9)

Dişi kurdun korkunç bir sok geçirdiği o gün, işte böyle sona erdi. (s.12)

Toynakların dövdüğü toprak yerinden oynar, şiddetli sağanaklardan önce, toz bulutları ve şimşekler arasında uğul uğul yükselen hortumlar gibi müthiş bir gürültü çıkarırlardı. (s.13)

Yalnız, **korkunun uyardığı** bir refleks, onları bir anda ezilip yok olmaktan kurtardı: Koşmaktan vazgeçip yavaşlamak yerine hızlarını arttırmışlardı. (s.33)

Katillerin araçlardan yaptıkları yaylım ateş kaçırmıştı sanki onları yükseklerle. (s.35)

Bu açıdan bakınca, büyük **bozkırın uğradığı** faciayı bir istisna sayamayız. (s.37)

Ekipte, Abdias dışında herkes alkolik ya da **kendilerinin pek hoşlandığı** bir deyimle “Profesyonel ayyaş” idiler. (s.39)

Telepati olayı gerçekten varsa, çok kritik bazı anlarda **insanın sevdiği** ile duyu ötesi bir güçle bağlantı kurması mümkün ise, **onun sevdiği** insan da bu gece bir felaketin geldiğini duyuyor, endişe ediyor olmalıydı. (s.44)

Sekreterinin dediğine göre, bir anlık boş zamanı yokmuş. (s.52)

Kürsünün bulunduğu yere iki kadın geldi. (s.65)

Belki o zaman **Budistlerin dediği** şey olur. (s.127)

Din bir afyon değildir, iman, **birçok nesillerin çektiği** ıstırabın sonucudur. (s.144)

Arkadaşlarının kavga ettiğini, kendisinin hiç karışmadığını, ama şansızlıkla, içlerinden birinin yanlış adam attığını söyleyecekti. (s.157)

Öteki insanların ulaşamayacağı yüksekliklerde süzölmeli, kendisiyle herhangi bir kimse arasında en ufak bir eşitlik söz konusu olmadan, her şeyi dilediği gibi yönetmeli, hükmetmeliydi. (s.172)

Dünyanın geleceğinde, onun Yaratıcısı tarafından belirtilmiş bir gündür o. (s.180)

Yeni bir dünyanın kurulacağını haber verirken doğrudan doğruya Roma İmparatorluğu'na saldırmış oluyorsun. (s.186)

Çıktılar ve tekrar **uğultulu kalabalığın doldurduğu** holde buldular kendilerini. (s.216)

Zavallı Gök Tursun, kocasını **şeytanın koruduğunu** söylemekte haklı idi. (s.252-253)

Her zaman **kendisinin kullanacağı, başkalarının yararlanamayacağı** otlakları olsun istiyordu. (s.296-297)

2.1.1.2.6. Tamlananı Bağlama Grubu Olan Belirtili İsim

Tamlaması

Tamlananın genellikle “ve” bağlama edatı ile kurulduğu isim tamlamasıdır.

Dişi kurt birden karnının büyüdüğünü, orada **bir şeylerin canlandığını ve kımıldadığını** hissetti. (s.9)

Büyük, sıcak ve ıslak diliyle **Akbar'ın başını, gök mavisini parlak gözlerini ve burnunu** yaladı. (s.11)

Akbar'ın yakından görmemiz mümkün olsaydı, **gözlerinin parlak mavisine ve yarı saydam oluşuna** şaşır kalırdınız. (s.12)

O hayvanların hem esiri hem ilahı olan insanlar! (s.13)

Elbette, bu değerli Mujunkum bozkırının sakinleri de **insanların iyi ve kötü en kaba faaliyetleri** burada gösterdiklerini, onları çalıştıranların iyi niyetlerine rağmen, yapanın da bozanın da yine onlar olduğunu bilemezlerdi. (s.19)

Mişaş'ın asıl adı ya da lakabı da Mişa Şabaşnik idi. (s.40)

Abdias'ın bu hayal ve umudu gülünçtü. (s.43)

Uzun zamandan beri **çağdaşlarının kalplerine ve kafalarına** ulaşabilmek için yeni yollar aramıştım. (s.56)

Yüzyıllar boyu **toplumların tarihi ve ruhu** ile işlenmiş, yoğrulmuş, acı tecrübelerle sınanmış bir sanattı bu. (s.70)

Arkadaşlarının aksine **onun cildi ve saçları** açıktı. (s.70)

Bu dünyada var olduğum günden beri, **Tanrı'nın lütuf ve bağışlamalarını** her gün artan bir hayranlıkla hissettiğimi söylemeliyim. (s.92)

İnsanlar, **bütün günlerinin, bütün amellerinin tek sorumlusu ve yargıcıdır**lar. (s.182)

Ve bu sonsuz anısta, “iyi” ve kötü” **insanlığın sınırsız zaman ve mekânında**, aynı dalgalar üzerinde yüzer gider. (s.194)

Senin bütün yaptıkların ve jestlerin onlara pek saçma gelecek; çünkü onlar maddenin sırrını anlamış olacaklar; çünkü onlar yer çekiminin üstesinden gelmiş, uzayı fethetmiş olacaklar. (s.200)

Dişi kurt, **Börü-Ana'nın kendisini gördüğünü ve duyduğunu** hissetti. (s.312)

Çocuğuna ve çocuğunun annesine bağlılığı, **varlığının en büyük anlamı ve amacı** gibi geliyordu ona. (s.337)

2.1.1.2.7. Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Belirtili

İsim Tamlaması

Tamlananın iyelik öbeği olduğu isim tamlamasıdır.

Artık bu davetsiz konuklar bölgenin hâkimi idiler ve diğer kurtlar **onların av sahasına** girmeye cesaret edemiyorlardı. (s.13)

Hamalın gişe personelinden görüştüğü kimseler vardı ve kenevir ya da haşhaş toplamaya gidenlere yardım ediyordu. (s.57)

Sonra birden, yakındaki başka bir **kilisenin çan sesleri** duyuldu. (s.98)

Abdias bu kolaylığa ve **kaçakçıların istasyon lokantasına** pek rahat ve aldırışsız dalmalarına şaşıp kalmıştı. (s.111)

Derenin şırıltısını ve **bir kayığın kürek seslerini** duyar gibi oldu. (s.173)

Kalbimin dünya nimetine ihtiyacı yoktur. (s.204)

2.1.2. Belirtisiz İsim Tamlaması

Birinci unsurun yani tamlayanın ek almadığı, tamlananın ise iyelik ekini aldığı isim tamlamasıdır.

Bu tamlama çeşidi belirsiz, genel bir nesneyi, bir türü karşılar. Tamlamanın iki unsuru arasında daimi bir ilişki mevcuttur. Bundan dolayı, belirtisiz isim tamlamalarında tamlayan ile tamlanan arasına başka bir kelime giremez, unsurlar yer değiştiremez. Belirtisiz isim tamlamasının birleşik isim hükmünde olması dolayısıyla birçok yer, makam, müessese, memuriyet, kitap, eşya vs. nesne isimleri bu tamlama şeklindedir.³²

Bu isim tamlamasının da her iki ögesi tek kelime olabileceği gibi ögelerinden biri kelime grubu da olabilir.

2.1.2.1. Her İki Ögesi Tek Kelime Olan Belirtisiz İsim Tamlamaları

Tamlayanın da tamlananın da tek kelimedenden oluştuğu isim tamlamasıdır. İki unsur arasına başka kelime girmez.

Gündüz hava, dağların güneşe dönük yamaçlarında, bir **çocuk nefesi** kadar yumuşak ve güzeldi. (s.7)

Her geçen dakika daha da yaklaşarak, homurtusunu arttırarak havayı şişiriyor, sonunda bütün gökyüzünü dolduruyor, zorba bir kükreyişle tepelerin, dorukların ve yalnız ses ve ışığın ulaşabildiği ebedi **kar yığınlarının** üzerinden geçiyordu. (s.8)

Helikopter Ala-Mengü buzulunun gerisinde kaybolup gittiği ve gürültüsü **bulutlar arasında** boğulup duyulmaz olduğu halde, hala bütün vücudu titriyordu. (s.9)

Şimdi, o tür bir **canlı ağırlığı, kendi karnında** hissediyordu. (s.10)

Büyük, sıcak ve ıslak diliyle Akbar'ın başını, **gök mavisi** parlak gözlerini ve burnunu yaladı. (s.11)

³² Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 15.

Önceleri şurada burada dolaşıyor, daha çok **bölge kurtlarının** hakim olduğu arazinin berisinde, tarafsız bir bölgede konaklıyorlar, o yerlerin efendileriyle, başları ile bir çatışmaya girmekten kaçınıyorlardı. (s.12)

Şimdi onların yitirdiği başka bir alemde, uzakta, ucu bucağı olmayan **Mujunkum bozkırında** avlanarak, sayısız sayga sürüsünün peşinde koşarak yaşıyorlardı. (s.13)

Bu hıza ayak uydurmayan, buna dayanamayan, kavga yarışı için yaratılmamış olan kurtlardan bazıları, nefesleri kesilip düşüyor, hortum hortum savrulan **toz bulutu** altında yarı ölü yatıyorlardı. (s.14)

Tabiat kanunlarına uygun olarak paylarını işte o zaman alırlardı. (s.15)

Ağır ve sıkıcı gecenin sona ermesiyle az sonra tozlu toprağı kavuran bir sıcakla gelecek yeni **gün** arasındaki bu zaman, günün en güzel saatidir. (s.17)

Tabiat onlara güçlü bir refleks, **av sırasında** işlerine çok yarayan bir **sezgi gücü** ve bir çeşit **strateji duygusu** vermişti. (s.18)

Yarı ot, gövdeleri taş gibi sert, **deniz kabukları** gibi bükülmüş bu çalıkların, kum saksavullarının, dikenlerin ve özellikle de **gün ışığında** olduğu gibi **ay ışığında** da yaldızlı ve hayaletimsi bir parıltı ile **çorak bölgeleri** süsleyen buğdaysıların varlıkları devam edip gideceğe benziyordu. (s.19)

Orada, özellikle **sel yataklarında** ve çukur yerlerde bitki çoktu. (s.20)

Bütün gün **güneş altında** kaldıkları için de, tüylü sapların ucundaki çiçekler şiddetli bir koku yayıyordu. (s.20-21)

Beşinin de karnı aç olduğu için, yağlı yağlı köstebekleri ve tavşanları yakalayarak, birçok **kuş yuvasını** bozarak karınlarını duyurmuşlardı. (s.21)

Ebedi **uzay sessizliği** gibi bozkır da sessizdi şimdi. (s.28)

Dev gibi ses çıkaran acayip bir kuş gördüler **bozkır semalarında**. (s.30)

Birde, **gök gürlemesini** andıran sesi ile helikopterler çıkageldi. (s.32)

Dünyanın sonunu andıran bu sessizlikte, dişi kurt birden bir **insan yüzü** gördü. (s.35)

Akbar'ın ön ayakları onu taşıyamayacak kadar halsizdi ve dişi kurt iyice topallıyor, ayaklarını soğutmak için karlı yerlere basıyor, silikleşen tabanları ile **kar kalıntıları** üzerinde izler bırakıyordu. (s.37)

Hayvan ölümlerini Mujunkum'dan çıkaracak olan örtülü römorklar özel olarak bu iş için hazırlanmışlardı. (s.38)

Eski **okul arkadaşları** aynı yolu seçtikten sonra, daha akıllı davranmış, o bir diyakosun oğlu olmasına rağmen ondan daha iyi çalışmış, sebat göstermişlerdi. (s.41)

Eski bir **din adamı** olarak, din aleyhindeki propagandaları için ondan çok iyi yararlanabilirlerdi. (s.43)

Calpak-Saz, **kıt'alar arası** demiryolunun üzerinde, **bozkır sınırında** yitik bir istasyonu. (s.45)

Abdias'tan üç yaş büyük olan ablası bir **pedagoji enstitüsüne** girmek istemiş ve bu amaçla Leningrad'a gitmişti. (s.47)

Benim kilise ile ilgili geçmişimi ve **Papaz Okulundaki** maceramı bir kere daha hatırlatması pahasına da olsa, bu kuraldan vazgeçmek istemedim. (s.49)

'Modern Dünya' diyorum çünkü **yaban keneviri**, bilinmeyecek kadar eski zamanlardan beri bozkırda yetişiyor ama on beş yıl öncesine kadar, yerli halkın dediğine göre, bu pis bitkiyi, uyuşturucu kullananların deyimi ile bu 'ot'u, ne içmek için, ne de başka bir amaçla toplayan hiç yoktu. (s.50)

Küçük şehrimizin lisesinde **tarih öğretmeni** olan bir arkadaşım, Viktor Nikiforoviç Gorodetski bana gerekli olan bilgileri temin etmişti. (s.53)

Bu durumlarda uygulanan usule göre davası hemen görülecek ve en az üç yıl gençlere ait **çalışma kampında** ve sıkı bir gözetim altında kalmaya mahkûm edilecekti. (s.54)

Bu yüzden de on beş yaşında çocuklar, **çalışma kamplarında**, zor şartlar altında bulunuyor. (s.55)

Orada inip **tren bileti** alıyorlar. (s.56)

İnsan seli beni gideceğim yere doğru iterken, başkente daha önce gelişlerimde ne mutlu bir insan olduğumu ama bunu o zamanlar anlayamadığımı düşündüm. (s.58)

Bu konser, mesela Bach'ın eserlerinin bir statta ya da asker yürüyüşüne alışmış bir **paraşütçüler kışlasında** çalınması gibi anlamsız bir etki yapmaz mıydı? (s.64)

Bölgeyi çok iyi bilen eski bir **yılkı çobanı**ydı bu Çohadze. (s.72)

Yeryüzü iyice göğe yükselmiş tatlı ay ışığında yıkanıyor, rüzgâr, altındaki **orman yapraklarını** hışırdatarak karanlık tepeleri yokluyordu sanki. (s.78)

Benim düşünce tarzım **kilise hukuku** ile uyuşmuyor. (s.90)

Kaçakçılar treni, bozkıra doğru geniş ve ıssız alanları geçerek ilerliyordu. (s.99)

Burası bir **yeryüzü cenneti**ydi sanki ve Abdias Kallistratov, zayıf ve Kuzeylilere özgü bembeyaz vücuduyla, üzerinde sadece bir slip, elinde bir sepet, gözlerinde gözlük ve başında bir panama ile bu cennette her yöne bir deli gibi koşuyordu. (s.122)

Tren gürültüsü geçince söze Grişan devam etti. (s.137)

Kendini **haşhaş toplayıcısı** gibi göstererek mujumkum'a gelmen, bizim gruba katılman, bizden biri olman, İsa kadar kuvvetli gördüğün paraya kendini kaptırmandan değil demek! (s.138)

Senin meziyetlerini pek övdüğün o uyuşturucu ile insan, **insan ruhu**, günden güne bozuluyor, sonunda iyice deliriyor, mahvoluyor. (s.144)

Hedef treni durdurmak için ikişer üçer gruplar halinde **yol boyuna** dağılmış, **otlar arasına** gizlenmişlerdi, işaret bekliyorlardı. (s.147)

Tren şimdi **Çusk bozkırından** geçiyor, dağlara doğru ilerliyordu. (s.150)

Haşhaş toplayıcıları, hiç beklemedikleri bu durum karşısında, tepelerini attıran bu kaçık hakkındaki tepkilerini ve ne düşündüğünü anlamak için şeflerine baktılar. (s.153)

Şafak vakti tepenin üzerinden havalanan bir kuş, büyük bahçenin üzerinden düzenli aralıklarla ve sessizce gelip geçiyordu. (s.159)

Libya çölünde bir aslanın bir zebrayı boğazladığını gördüklerinde ağızları sulanarak cıyak cıyak üreyen **çakal sürüsü** gibiydi o kalabalık. (162-163)

Niçin, ne adına, Roma'ya tabi olan Yahudilerin başpapazını ve bütün **Kudüs oligarşisini** karşısında alacaktı? (s.167)

Çabuk aldanan bir **ayak takımını** ayaklandırmak için ileri sürdüğün, iddia ettiğin cennet, sadece bir laftır, boş bir laf: iyi düşün! (s.168)

Ama bu kadar acıklı halde görünen birinin, böylesine büyük boyutları olan, ancak çok yüksek bir **zekâ eseri** olacak bir planı hazırlayabileceğine kim inanırdı? (s.170)

Terasta yürürken, **Kudüs semalarında** mağrur uçuşuna devam eden o kuşa takıldı gözleri. (s.171)

İçlerindeki kötülükle her gün mücadele ederek yürekleri **Tanrı sevgisiyle**, yakınlarının sevgisiyle, **insanlık sevgisiyle** dolu olmadığı zaman ruhlarını saran kötülüğü, şiddeti, zulmü söküp atmak için ıstıraplarıyla bana gelsinler. (s.181)

Herkes **düşman önünde** bir adım gerilememek için yemin edecek, **millet adına** savaşlar kutsal ilan edilecek ve çocuklar **vatan düşmanlarına** karşı nefret duygusuyla yetiştirileceklerdir. (s.185)

Çünkü bu gibi ayrıntılarda bir **Roma valisini** ilgilendirecek şeyler olamazdı. (s.190)

Bozkırda uzun zamandan beri geleceğini belli eden **yaz yağmuru**, ufku karartmış, akşamüzeri gürlemesi duyulmayan şimşeklerle bulutlarını yoğunlaştırmış ve ancak gece yarısına doğru boşalmaya başlamıştı. (s.192)

Bir **hak yasası** gereğince ve bu yasanın açıkça ifadesinden çok önce, büyük haksızlıkların cezalandırılacağı “Son Yargı” imajı, her zaman zihinlere yerleşmiştir. (s.196)

Yeryüzü egemenliği için, kardeşin kardeşi öldürdüğü bir kavgaya girişecekler ve sonra bütün galaksiye, bütün evrene hükmetmek isteyecekler. (s.200)

Onların oradan çıkmak üzere olduklarını anlayınca insanüstü bir gayretle doğruldu, o **tahta parçasını** aldı eline ve peşlerine düştü. (s.218)

Uyuşturucu felaketi ikimizin ortak meşgalesi idi. (s.228)

Ama **demir yolu** boyunca büyük bir canlılık vardı. (s.232)

Maaş alma günlerinde, **sovhoz muhasebesine** gittiği zaman, ikinci çoban, iki yardımcısı, **gece koruyucusu**, karısı (oda maaş alıyordu) ve kuzulama zamanında fazladan işe alınan işçiler soğuk ter dökerlerdi. (s.248)

Bazarbay **dere kenarındaki** bir kütüğün üzerine rahatça oturdu, cebinden şişeyi çıkardı, güneşe doğru kaldırıp aşına gözlerle baktı. (s.253)

Bazarbay ve birçokları da **elektrik jeneratörlerini** kaldırıp döküntüler arasına atmış ve tıpkı eski zamanlarda olduğu gibi **petrol lambalarını** ve fenerleri kullanmaya başlamışlardı. (s.266)

Yüzleri kıpkırmızı olan ve başları iyice dönmeye başlayan Bazarbay ve Murat, bir yandan yağ ve kızarmış et yiyerek **votka şişesini** bitirmişlerdi. (s.270)

İhtiyarların anlattıklarına göre eskiden çobanlar yılmalarını, **koyun sürülerini** hep oralara götürürlermiş. (s.299)

Dağ geçidini dörtlüyle geçecek değildi ya. (s.304)

O buz çukurunu, Ernazar’a seslenmek için kenarına tutunurken tırnaklarını kıran o **ölüm kuyusunu**, acımasız dağlar arasında hıçkıra hıçkıra ağladığını düşününce ve gözlerimin önüne getirince, yaşamak istemiyorum. (s.309)

Çoban ekipleri bizim sovhozumuzun birer hücresidir. (s.330)

2.1.2.2. Ögelerinden Biri Kelime Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlamaları

Tamlayanı ya da tamlananı birleşik isim, bağlama grubu, sıfat tamlaması olan isim tamlamasıdır.

2.1.2.2.1. Tamlayanı Birleşik İsim Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlaması

Bu bozkurtların ya da boz boyunlarının boyları da **Isık-Göl yaylarında** yaşayan kurtlardan daha büyüktü. (s.12)

Birçok amansız dövüşten sonra **Isık-Göl dolaylarında** fethettikleri toprakların kendilerine ait olduğu kabul ettirdiler. (s.13)

Kurday Yaylası'nı aşıp **Ak-Tuz Geçidi**'ne ulaştılar... (s.246)

Jeologlar ona **Acı-Taş Boğazı**'na gittikleri ama ellerindeki harita ile yolu pek bulamayacaklarını, bölgeyi iyi bilen bir yerli aradıklarını anlatmışlardı. (s.248)

Bir gün Ernazar'ın aklına koyunları ta **Ala-Mengü Dağı**'ın ötelerin de otlatma fikri geldi. (s.299)

Isık-Göl sakinleri göl yakınında yaşıyorlar ama boşuna, kıyısında gezintiye çıktıkları yok. (s.325)

2.1.2.2.2. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Belirtisiz İsim Tamlaması

Tamlayanı niteleme veya belirtme sıfatı olan belirtisiz isim tamlamasıdır.

Saygalar, **gümüş refleli otlar arasında** vücutları birbirine değerek süzülüyor, bu halleriyle yumurtlama mevsiminde hepsi nehrin yukarısına doğru yüzen bir boy balıkları andırıyorlardı. (s.25)

İş icabı bir araya gelmiş, **ölü hayvan toplayıcısı** altı kişi. (s.37)

Modern dünyamızın karşılaştığı **bu acıklı uyuşturucu meselesini** çeşitli yönleriyle ele alan yazılarımın yakın bir gelecekte yayımlanacağından da emin değilim. (s.50)

Korkunç acılar içinde sağa doğru kaydı ve bir tümseğe çıkabildi. (s.193)

O buz çukurunu, Ernazar’a seslenmek için kenarına tutunurken tırnaklarımı kıran o ölüm kuyusunu, **acımasız dağlar arasında** hıçkıra hıçkıra ağladığımı düşününce ve gözlerimin önüne getirince, yaşamak istemiyorum. (s.309)

2.1.2.2.3. Tamlayanı Bağlama Grubu Olan Belirtisiz İsim

Tamlaması

Tamlayanı genellikle “ve” bağlama edatı ile kurulan belirtisiz isim tamlamasıdır.

Mujunkum ve Çuisk bozkırlarında yetişen ve Avrupa gençleri arasında kullanımı gittikçe artan haşhaş kaçakçılığının hangi yollardan yapıldığını araştırmak ve yazmak istiyordu. (s.48)

Düşünceleri, acı çeken ruhundan, **zaman ve uzay içinden** sürekli olarak yayılan ışınlardı sanki. (s.49)

Devrim yürüyordu, iç savaş ülkeyi **kan ve ateş içinde** bırakmıştı. (s.72)

Bu, bir çobana ait evin eksik kalan **marangozluk ve badana işlerini** tamamlamaktan ibaretti. (s.113)

Sayırsız yıldızlarla donanmış **gökyüzü ile gözümüz arasında** en ufak bir sis, bir bulut, bir buhar gölgesi bile yoktur. (s.125)

Ta uzaktan duyulan tren sesleri gittikçe artıyor, sonra uzun katarlar geçerken ağır tekerlekler rayları sarsıyor, **mazot ve demir kokusu** yayılıyordu. (s.129-130)

Doğum ve ölüm dışında onları hiçbir sınır ayıramaz. (s.140)

Zaman ve mekân içinde istediğimi yapmak ve olayları yönlendirmek imkânına sahibim. (s.164)

Büyük pazarların olduğu yerlerde, insanların, **binek ve yük hayvanlarının**, türlü eşyalar arasında gelip gitmelerinden, barışmalarından geliyordu bu uğultu. (s.169)

Onda **kin ve nefret duygusunu** uyandırmaları gereken bu kötü kişilere, bu katillere sadece acıyordu. (s.217)

Sönmüş ateşten kalanlar, konserve kutuları, kırık şişeler, kamyon tekerleklerinin açtığı çukurlarda sert **maden ve lastik kokuları**, pis pis kokan boş şişeler... (s.243)

2.1.3. Takısız İsim Tamlaması

Hem tamlayanın hem de tamlananın ek almadığı isim tamlamasıdır. Genellikle tamlayan tamlananın neyden yapıldığını veya tamlayan tamlananın neye benzediğini belirtir.

İki ismin eksiz olarak yan yana gelmesinden oluşan ve bir ismin yapıldığı maddeyi gösteren şekiller, birinci ismin ikinci isim önünde işlev bakımından bir sıfat görevi yüklendiği dikkate alınarak bir kısım gramerlerde sıfat tamlaması olarak gösterilmiştir.³³

Sonbaharın başında, havanın berrak olduğu, **altın yaprak**larının gelip geçenin gözlerinde bile yansıdığı günler de fena değildir. (s.61)

Gökyüzü temiz, hava çok tatlı idi ve ben müzenin **demir parmaklıkları** boyunca bir aşağı bir yukarı dolaşıp duruyordum. (s.63)

Ayağında bir **kot pantolon**, üzerinde fermuarlı bir gömlek, başında ise gerektiğinde katlayıp cebine sokabileceği bir kasket vardı. (s.134)

Ana kapının önündeki **ahşap sıranın** üzerinde eşyalarıyla oturan bir ailenin yanından geçerken, kendisi için söylenen bazı sözleri duydu. (s.211)

Yalnız bulunduğu yerden, iki polisin o gençleri **demir parmaklıklı** bir araca ite kaka bindirdiklerini, kendilerinin de aynı araca bindiklerini, Polis Şefinin sürücünün yanına oturduğunu görebilmişti. (s.218)

Herhalde oralarda **altın madeni** bulacaklarını sanıyorlardı. (s.248)

Sentetik yünlerin seninkinden daha iyi olduğunu söyleyerek de tehdit ederler insanı. (s.249)

2.1.4. Zincirleme İsim Tamlaması

Bir isim tamlamasının başka bir isimle oluşturduğu veya en az iki isim tamlamasının iç içe geçmesiyle kurulan isim tamlamasıdır. Bu tamlamada tamlayan, tamlanan ya da her ikisi de bir isim tamlaması olabilir.

Her ne kadar dil bilgisi kitaplarımızda bu türlü tamlamalar ‘Zincirleme İsim Tamlaması’ diye adlandırılmış ise de bunlar aslında tamlama kalıbındaki bir kelime

³³ Hanifi Vural ve Tuncay Böler, Ses ve Şekil Bilgisi, 2. Baskı, Kesit Yayınları, İstanbul, 2012, s. 187.

grubunun, bir birleşik ismin başka bir isim veya isim tamlamasına tamlayan görevi ile bağlanmasından ibarettir.³⁴

Isık-Göl'ün kıyılarına kadar inen sıradağlar kalın **kar yığınları** altında kaybolmuştu. (s.7)

Önce **helikopterin geçtiği yerin aşağısında** bulunan ve rüzgârın çıplak bıraktığı dik bir yamaçta, hafif bir göçme görüldü. (s.8)

Helikopter **Ala-Mengü buzulunun gerisinde** kaybolup gittiği ve gürültüsü bulutlar arasında boğulup duyulmaz olduğu halde, hala bütün vücudu titriyordu. (s.9)

Ama henüz doğmadıkları için şimdi **onun vücudunun ayrılmaz bir parçası** gibiydiler. (s.10)

Önceleri şurada burada dolaşıyor, daha çok **bölge kurtlarının hakim olduğu** arazinin berisinde, tarafsız bir bölgede konaklıyorlar, o yerlerin efendileriyle, başları ile bir çatışmaya girmekten kaçınıyorlardı. (s.12)

Şimdi onların yitirdiği başka bir alemde, uzakta, ucu bucağı olmayan Mujunkum bozkırında avlanarak, sayısız **sayga sürüsünün peşinde** koşarak yaşıyorlardı. (s.13)

Kaçanlar ve kovalayanlar aslında bütün canlıları birbirine bağlayan **amansızlık zincirinin birer halkası** idiler. (s.14)

O bahar mevsiminde **sayga sürülerinin sayısında** büyük bir artış görüldü. (s.15)

Elbette, bu değerli **Mujunkum bozkırının sakinleri** de insanların iyi ve kötü en kaba faaliyetleri burada gösterdiklerini, onları çalıştıranların iyi niyetlerine rağmen, yapanın da bozanın da yine onlar olduğunu bilemezlerdi. (s.19)

Yine oralarda, bazen, lokomotiflerin **sonbahar rüzgârlarının uğultusunu** andıran uzun uzun kükremeleri duyulurdu. (s.20)

Bozkır göğünün ölçüsü de çaylakların uçuşundan anlaşılıyordu. (s.23)

Şimdi, yörede az bulunan kaynak başlarına gidip su içmek için **akşam karanlığının çökmesini** ve havanın hafifçe serinlenmesini bekliyorlardı. (s.24)

Mujunkum'un ilk karları üzerindeki **ayak izlerinin büyük yıldız biçiminde** olanlarıyla, onlardan biraz daha küçük olanları, sisli havalarda ta sık çalılara kadar devam edecekti. (s.26)

³⁴ Hanifi Vural ve Tuncay Böler, Ses ve Şekil Bilgisi, 2. Baskı, Kesit Yayınları, İstanbul, 2012, s. 187.

Akbar'ın büyük bir özlem duyarak hayal ettiği bu takipte önemli olan yakalayacağı kurban değil, **avlanma olayının kendisiydi**. (s.27)

Öyle yüksekten uçuyor ve öyle bağrışıp çağrışıyorlardı ki **bozkır sakinlerinin kanatları** olsaydı hepsi onlara karşılık verir ve peşlerine takılıp giderlerdi sanırsınız. (s.28)

Bozkır kurtları, yerel yönetimlerin telefon üstüne telefon emri aldıklarını, onlardan **plan hedeflerinin gerçekleşmesi** için ne pahasına olursa olsun et bulmaları istendiğini nasıl bilebilirlerdi? (s.31)

Katliam, kaçan ve kovalayanların enerjilerini tüketmesinden, **akşam karanlığının bozkıra çökmesinden** sonra durdu. (s.36)

Geride, **römork örtüsünün altında**, on kadar saygayı ertesi gün şehre götürmek için ayırmışlardı (s.38)

Boss'un (patronun) deyimiyle "Asi" likten yargılanmak üzere eli kolu bağlanarak kamyonu atılan ve **hayvan ölülerinin arasında** uzanıp yatan adam işte o idi. (s.39)

Papaz okulunun bu eski öğrencisi, halkın ilgisini çekecek, onları heyecanlandıracak makaleler yazabilirdi. (s.42-43)

Zavallı Abdias, **iki değirmen taşının arasında** kalmış gibi bu devlerin arasında çırpınıyor; ama yine de ümidini yitirmiyordu. (s.43)

Sayga cesetlerinin üzerinde aç kalmış bir ayı gibi yalpalayarak yürüyordu. (s.45)

Tekrar görüşmemiz nasip olacaksa ki **benim en değerli, en gizli hayallerimin kaynağı** budur. (s.50)

Oradan trenle **yaban kenevirlerinin yetiştiği** bölgelere gidecektim. (s.57)

Ama yarım saat kadar bütün şaryo duraklarını dolaştıktan sonra onu **Taşkent treninin yanında** buldum. (s.58)

Bu maddeyi son şekliyle elde edemeyen Mors gibi küçük satıcılar onu(ekstrayı) somurarak, çiğneyerek, votka ile yutarak ya da **ekmek diliminin üzerine** sürerek alırlarmış. (s.60)

Moskova'da bulunuşumun gerçek sebebi aklımdan çıkmıştı ve birden bire **Kazan Garı'nın ortasına** yuvalanmış o rahatsız edici şeyi düşünmekten vazgeçtim. (s.62)

Sınıf kavgasının büyük çalkantıları arasında yakınları da tanımadığı için ele geçmez bir çete başı olup çıkmıştı. (s.72)

Ataları böyle nice gerçek şiirler, ezgiler yaratmışlardı, sonra, **hayat mücadelesinin meyvesi** olan bu şiirleri edebi bir ahenk vererek evlatlarına bırakmışlardı. (s.78)

Çocuk da okulda başarılı olamamış, **üvey babasının halası** ile muhasebeci erkek kardeşi arasında bocalayıp kalmış. (s.86)

O sırada **vagon tekerleklerinin gürültüsü** daha çok duyulmaya başladı. (s.110)

Bizim üç kolgezer **sebze bahçelerinin** arasından usulca bozkıra doğru yol alırken köpekler bile havlamadı. (s.118)

Eğer onları kendi safına çekebilirsen, **senin Tanrı'nın cemaatine** katabilirsen, ben çekip gideceğim. (s.146)

Burada demir yolu, **ilkbahar sellerinin açtığı** derin bir yatağın üzerine kurulmuş küçük bir köprüden geçiyordu. (s.147)

Onun burnunun dibinde hakaret sözleri mırıldanıyor, bütün papazların it olduğunu söylüyordu. (s.152)

Bu sessizlik süresince **tren tekerleklerinin sesi** daha kuvvetli ve daha korkutucu duyuldu. (s.153)

Bahçede hafif hafif haşırdayan piramit şeklinde budanmış **kavak ağaçlarının yaprakları**, vaktinden önce sararmışlardı o yıl. (s.159)

Pontius Pilatus, düşündükçe kendini haklı görüyor, böylece **Yahudi dininin başı** Kayfa ile huzursuzluk verebilecek bir tartışmadan kurtulduğu için de seviniyordu. (s.171)

Bu yola girmek için ilk adım, bu kader gününde, **Tanrı'nın oğlunun öldürülmesinden** sonra atılmış olacaktır. (s.181)

Kader saatinin yaklaştığını, ölümümün kaçınılmaz olduğunu biliyordum. (s.186)

Silahlı adamların İsa'yı yakaladıkları büyük **incir ağacının altında** hiç kimse yoktu. (s.195)

Yağmur dindiği sırada bir **demir yolu köprüsünün altında**ydı. (s.202)

Böyle bir çığı bir belgesel filmde görmüştüm ve bu beklenmedik **sevinç yığınının altında** kalmaktan da sonsuz mutluluk duyuyorum. (s.224)

Kandalov (yani Boss) eskiden bir **inzibat taburunun komutan subayı** imiş. (s.230)

Abdias'ı ihtiyar **saksavul ağacının altına** sürükledikten sonra Boss, Kepa'ya kamyon dan ip getirmesini emretti. (s.240)

Bazarbay boğazı geçmiş, **yaz merasının bayırında** atını tırısı geçirmişti. (s.260)

Böyle bir buluntuya ancak **ağıl reisinin evinde** bakılabilirdi. (s.263)

Akbar **kaya yarığının her köşesini** koklayarak dolandı, yavrularını bulamayınca dışarı fırladı, gerçeği kabul etmek istemiyordu sanki. (s.283)

Traktör motorunun sesini duyan kurtlar biraz uzaklaşmış ama kaçmamışlar, hatta saldıracakları bir aç aramışlardı. (s.292)

Bir gün Ernazar'ın aklına koyunları ta **Ala-Mengü Dağı'nın ötelerin** de otlatma fikri geldi. (s.299)

Şırıltısı hiç bitmeyen o geveze derenin kenarında, başı eğik ve tarifsiz kederler içinde biraz yürüdükten sonra durup **arka ayaklarının üzerine** oturdu, gözlerini havaya dikerek uzun uzun baktı. (s.312)

Yaz akşamının karanlığı, dağlardaki otların kokusunu etrafa yayarak yavaş yavaş çöküyordu. (s.323-324)

Oyuncak mağazasının yanındaki yol üstü lokantasına girip, başına gelecekleri bilmeden, bir şeyler yemeye karar verdi. (s.337)

Hem sonra evde Gülümhan, küçük Kence ve **gece bekçisinin karısından** başka kimse kalmamıştı. (s.351)

2.2. SIFAT TAMLAMASI

Bir isim unsurunun bir sıfat unsuruyla nitelendiği veya belirtildiği kelime grubudur. Bu tamlamada, isim ve sıfat unsuru eksiz birleşir. İki unsur da gruplaşmayı sağlayan herhangi bir ek taşımaz. Sıfat tamlamasında ana unsur isimdir, sonda bulunur. Sıfat yardımcı unsurdur; ismin önünde yer alarak ismi tamamlar.³⁵

Sıfat tamlaması eksiz bir birleşmedir. Sıfat bu birleşmede daima teklik halde bulunur, sıfatların çoklukları yapılmaz. Tamlamanın sıfat unsuru bir sıfat veya sıfat olarak kullanılan bir kelime grubu, isim unsuru ise bir isim veya isim vazifesi gören bir kelime grubu olur. Sıfat veya isim unsurunun veya her iki unsurun kelime grubu olması halinde sıfat tamlaması kelime gruplarının hacmi nisbetinde genişler. Geniş bir kelime grubu tamlamanın sıfat unsuru, yine geniş bir kelime grubu da tamlamanın isim unsuru olabilir. Sıfat tamlamasında grubun vurgusu vardır. Bu vurgu sıfat üzerinde bulunur. Sıfat tamlaması bir isim grubu olup kelime gruplarında ve cümlede bir isim muamelesi görür.³⁶

³⁵ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 18-19.

³⁶ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 380.

2.2.1. Yapıları Bakımından Sıfat Tamlamaları

Sıfat tamlamalarında sıfat unsuru niteleme veya belirtme sıfatlarından oluştuğu gibi kelime grupları şeklinde de olabilir.

2.2.1.1. Sıfat Unsuru Tek Kelime Olan Sıfat Tamlamaları

Bu tamlamada sıfat unsuru niteleme veya belirtme sıfatı olabilir.

2.2.1.1.1. Sıfat Unsuru Niteleme Sıfatı Olan Sıfat Tamlamaları

Sıfat unsurunun önündeki isme sorulan “Nasıl?” sorusuna verdiği cevap olan sıfat tamlamasıdır. Niteleme sıfatları varlıkların renklerini, biçimlerini, durumlarını gösteren sıfatlardır.

Acelesi olan **alaca karanlık**, yaklaşan gecenin **soğuk, gri mor rengini** de ardından sürükleyerek, sessizce vadileri, boğazları kaplayıverdi. (s.7)

Helikopter, günün bu ilerleyen saatinde, Uzun-Çatı kanyonundan, Ala-Mengü dağının rüzgârlı yüksek yamaçlarında saçaklanan bulutlarla puslanmış **soğuk vadisine** doğru uçuyordu. (s.7)

İnine taş yağan, çığ düşen dişi kurt Akbar, kovuğun dibine, **karanlık dehlize** doğru kaçtı. (s.8)

Bu, onların **dış dünya** ile kendilerini bekleyen **acı gerçeklerle** ilk ve dolaylı karşılaşmalarıydı ve analarının acıları ile kıvranıp kımıldamaları bundandı. (s.10)

Mutlu geleceği duyuran bir önsezi idi bu. (s.10)

Büyük, sıcak ve ıslak diliyle Akbar’ın başını, gök mavisi **parlak gözlerini** ve burnunu yaladı. (s.11)

Zaten **soğuk geceler** başlamış, dağlarda pek zorlu geçen kış, şimdilik el yordamıyla oralara geliyordu. (s.12)

Akbar, **yabancı sürüler** arasında onlara boyun eğerek yaşayacak bir yaradılıшта değildi. (s.13)

Av sürüsünün peşinde koşmaya başladıkları zaman **mavi gözlü dişi kurt** Akbar henüz tam ergenliğe ulaşmamıştı. (s.15)

Yassı kafalı, gri renkli büyük bir gece kuşu, tüyleri büyümüş beş yavrusunu gezintiye çıkarmış, uçmayı öğretiyordu onlara. (s.17)

Onları **büyük avların** ve **zorlu bir hayatın** beklediği her şey gösteriyordu. (s.18)

Sonra ayaklarına **hafif bir uyuşukluk** gelir, uyumak isterdi. (s.20)

Zavallı adam başına geleni işte o zaman anlamış, olanca hızıyla ardına bakmadan, neredeyse soluk bile almadan, bozkırdan kaçmaya başlamıştı. (s.22)

Çünkü burada yayılarak otlayacakları **güzel otları** her zaman bulurlardı. (s.24)

Keskin bir dönemeçte artık yorgun düşen saygaların üzerine atılır, iki üç saygayı boğazlayabilirlerdi. (s.25)

Peşinden yetiştiği hiçbir sayga pençesinden kurtulamaz, **kızıl kanları beyaz karların** üzerine akar, bir kuşun kana boyanmış kanatları gibi çırpınırdı. (s.26)

O **karlı bozkırda** ne kadar güzel ve ne müthiş bir kovalama olacaktı o! (s.27)

En büyüğünün, Taşçaynar'ınki gibi **geniş bir alını** vardı ve ona ad verebilse 'Kocabaş' diyebilirdi. (s.29)

Hedeflerinin çok gerisinde kalmışlardı ve yerel yönetimin **açıkgöz memurlarından** biri Mujunkum'daki tabii kaynaklara başvurulmasını teklif etmişti. (s.31)

Dünya, dünya olalı beri renkleri değişmeyen büyük bir sayga sürüsü, sırtları kara, karınları beyaz olan bu geyik türleri, ılgın ağaçlarıyla kaplı **büyük vadide** otlamaktaydı. (s.32)

Ama sayısız denecek kadar çok sayga onların peşinden bulut gibi, fırtına gibi ve **korkunç bir hızla** geliyordu. (s.33)

Ani bir hareketle ve kötü bir etki bırakan gür bir sesle bir şeyler söyledikten sonra, hoparlörü bırakıp tüfeğini kaptı ve nişan aldı. (s.35)

İnlerinin yanında, bodur ılgınların arasında **büyük bir kamyon** vardı. (s.37)

Hayvan ölülerini Mujunkum'dan çıkaracak olan **örtülü römorklar** özel olarak bu iş için hazırlanmışlardı. (s.38)

Kısacası, bu altı kişinin ortak yanlarını oluşturan bir eğri çizilebilirdi ve bunun için **basit bir bilgisayara** bile ihtiyaç yoktu. (s.39)

Bu konuda en **basit bir işçi** için bile ayrıntılı bir fiş dolduramayız. (s.42)

Eski bir din adamı olarak, din aleyhindeki propagandaları için ondan çok iyi yararlanabilirlerdi. (s.43)

Abdias **dik alınlı, soluk yüzlüydü.** (s.44)

Calpak-Saz, kıt'alar arası demiryolunun üzerinde, bozkır sınırında **yitik bir istasyondur**. (s.45)

Abdias gazetede bir iş bulunca, kendini bildi bileli babasıyla birlikte oturdukları diyakosluğa ait **küçük daire**, yeni atanan bir papaza verildi ve Abdias'tan bu daireyi bir an önce boşaltması istendi. (s.48)

Şimdi bana, sözde uzman yetkililere sunmak için **basit bir rapor** yazmamı teklif ediyorlar. (s.51)

Bir gün, varoluş sebebimi, bir kadını düşünmek ve ona **ateşli mektuplar** yazmak şeklinde özetleyeceğime hiç inanmazdım. (s.52)

Kaçakçılarla temas kurabilmek için önce bu **muazzam garda** 87 numaralı hamalı bulacak, ona Paşa'nın **eski arkadaşlarından** birinin adını verecektim. (s.57)

Birçoğu da bekliyor ve bunların etrafını **telaşlı bir kalabalık** doldurmuş bulunuyordu. (s.59)

Polenleri koymak için **küçük bir plastik kutu** ya da kavanoz almamı da tavsiye etti. (s.61)

Konu üzerinde defalarca düşündüm ve her defasında yalnızlığımdan bizzat sorumlu, **müşkülpesent bir insan** olduğum sonucuna vardım. (s.64)

Parlak saçlarını arkaya doğru taramıştı ve çok **güzel ayakkabıları** vardı. (s.65)

Çoğu vurulup düştü ve **azgın sulara** kapılarak boğuldu. (s.72)

Az sonra burayı terk etmek, Kazan Garı gibi **apayrı bir dünyaya** gitmek korkusu girmişti içime. (s.82)

Abdias, böylesine **acıklı bir hikâyeyi** dinlerken taş gibi katı olabilmek için olanca gücünü, soğukkanlılığını toplamıştı. (s.86)

Günün o saatinde **küçük kilise** boştu. (s.94)

Sonsuz evrende kaybolmuş gibi uçsuz bucaksız bozkırda ne düşünüyor, ne hissediyorlardı? (s.103)

Yolcuların bu sabah gördüğü dağlara doğru uzanan iki yolun hareket noktası olduğu için, **telaşlı bir kalabalık** vardı istasyonda. (s.111)

Ta uzaktan duyulan tren sesleri gittikçe artıyor, sonra **uzun katarlar** geçerken **ağır tekerlekler** rayları sarsıyor, mazot ve demir kokusu yayılıyordu. (s.129-130)

En tabii ses tonuyla ve çok sakin görünerek konuşmaya çalışıyor, böylece, içini parçalayan **müthiş sancıları** da durdurabileceğini umuyordu. (s.133)

Şunu bil ve sakın **küçük dilini** yutma Kallistratov, benim Tanrı'ya giden ayrı bir yolum var. (s.142)

Bak yoldaş Kalliatratov, bana en **ufak bir korku** verdiğini sanıyorsan, **tatlı bir hayal** görüyorsun demektir. (s.145)

Burada demir yolu, ilkbahar sellerinin açtığı **derin bir yatağın** üzerine kurulmuş **küçük bir köprüden** geçiyordu. (s.147)

Küçük sandalyesinde oturan Grişan, hiçbir şey söylemeden sessizce seyrediyordu onları. (s.152)

Batıda gökyüzünü **kara bulutlar** kaplamıştı. (s.157)

Vicdansız şehir, pusuya yatmış avını bekliyordu. (s.162)

Kemerli büyük burunlu yüzünde, **derin atalarla çevrili ağzında**, **hor bakışları** donup kalmış gibi bir ifade vardı. (s.163)

Bir hayal peşinde koşan kaçık için onu **sahte kehanetleriyle** boş yere vakit kaybettiğini düşünerek, onu muhafızların önüne katıp, bir an önce, bahçenin arkasındaki tepede büyük Konsey'in kararını uygulamak için bekleyen cellatlara görmediğine pişman oldu. (s.166)

Çabuk aldanmış bir ayak takımını ayaklandırmak için ileri sürdüğün, iddia ettiğin cennet, sadece bir laftır, **boş bir laf**: iyi düşün! (s.168)

Vali alınganlık gösterdi ve **kaba bir cevap** verdi. (s.171)

Bilge Pontius Pilatus, içindeki şüpheleri yenmek için, **en emin**, **en avantajlı yolları** arıyor, ayaklanmayı daha niyet halinde iken bastırmak istiyordu. (s.173)

O gün de çocuğu ile nehir kıyısında bulunduğu bir sırada, kıyıya bir sandal yanaştı ve içindeki **ihtiyar adam** onlara selam verdi. (s.174)

Parlak mavi gözlerini Vali'ye doğru kaldırdı. (s.178)

Ama insanların takip edeceği bu yoldan **daha uzun**, **daha meşakkatli bir yol** yoktur ve bu yüzden senin endişelerin de yersiz değildir. (s.181)

İsa, **güzel**, **parlak dişlerini** göstererek alaylı bir şekilde gülümsedi. (s.190)

Eski kıyılarda akıp giden **yeni bir dere** gibi geçmiş bir zamana girmişti. (s.197)

Benim **küçük adacığım**da, bir yıldızda oturur gibi oturacaksın. (s.200)

Çocukken çalmayı öğrendiği **eski piyanoyu** kız kardeşinin de rızası ile satmak zorunda kalmış; ama umduğu fiyatın ancak yarısına satabilmişti. (s.206)

Onların yaptıklarını, suçlarını cezalandıracak kanunlar var; **acımasız kanunlar!** (s.214)

Önce bir **kara cahil** gibi davranmıştı. (s.222)

Hava Kuvvetlerinde pilot olan **eski kocası** ise yeniden evlenmeye hazırlanıyor, çocuğun durumu hakkında İnga ile görüşmek istiyormuş. (s.228-229)

O uğursuz, o korkunç alkoliklerin oluşturduğu bir mahkeme Abdias'ı yargılayacaktı. (s.236)

Muazzam alevler gökyüzüne çıkıyor, dumanlar bozkırdaki kış sisi gibi gökyüzünü kaplıyordu. (s.245)

Kafasından durmadan **karamsar fikirler** geçiyor, yalnız **tehlikeli bir yerden** geçerken müşterilerini uyarmak için ağzını açıyordu. (s.250)

Güneşin ışıkları **karlı tepeleri ürkütücü bir kızgınlıkla** kaplarken ve her dakika biraz daha kararırken, birden yanı başından bir gece kuşu uçup geçmişti sanki. (s.259)

Bazarbay, bu **zoraki konukseverliğin**, bu **iyi niyet göstergesinin** derecesinin nereye kadar varacağını anlamak istedi. (s.267)

Daha sonra, yalnız kaldıkları, şundan bundan ve başkalarından söz ettikleri zamanlarda, Gülümhan, gölde gördüğü o iki kayığı gözünde canlandırıyor ve sakın, **huzurlu bir kıyıya** yanaştıklarını düşünüp şükrediyordu. (s.276)

Daha sonra, bir ağılın sorumluluğunu aldığı zaman emrinde olanlarını da kendisi gibi çalıştırmış ve onlarda bu sayede işlerinden zevk almayı öğrenmiş, **mükemmel birer çoban** olmuşlardı. (s.294)

Akşama doğru kayalık, **dar bir vadiden** geçtiler ve nihayet **yüksek geçidin** dibine ulaştılar. (s.305)

Taşçaynar da yanına uzanıp **kalın kürkü** ile onu ısıtmaya çalıştı. (s.311)

Gülümhan'ın aslında yepyeni **kara çizimleri** bile pek üzüntü vericiydi. (s.322)

Hele bu defa hiç **dolambaçlı bir yola** sapmadan dosdoğru Boston'a yönelmiş, onu "Devrim nimetlerine karşı çıkmak" la suçlamıştı. (s.330)

Taşçaynar'la birlikte geçirdikleri mevsimlerin hayali **onulmaz acılar** vererek bir bir canlanıyordu gözlerinde. (s.349)

Böyle düşündü ve onu **küçük ceketinin** yakasından, canını acıtmamaya dikkat ederek usulca yakaladı. (s.354)

2.2.1.1.2. Sıfat Unsuru Belirtme Sıfatı Olan Sıfat Tamlamaları

Sıfat unsurunun belirsizlik, işaret, sayı ve soru sıfatlarıyla kurulduğu sıfat tamlamasıdır.

2.2.1.1.2.1. Sıfat Unsuru Belirsizlik Sıfatıyla Kurulan Sıfat Tamlamaları

Sıfat unsurunun kendisinden sonraki ismi belli belirsiz belirten sıfatlardan oluştuğu sıfat tamlamasıdır.

Ama bu hali **pek kısa** sürdü. (s.7)

Ölümler ve dirilerle ilgisini kesen dağlar, şimdi, donup kalmış **bir sessizlik** içinde ve ağır kar boyundurukları altında hareketsiz idiler. (s.7)

Bazı kayalar ses şoku ile donmuş parmaklara kan yürümesi gibi hafifçe kımıldamış ve hemen durmuştu. (s.8)

Helikopter Ala-Mengü buzulunun gerisinde kaybolup gittiği ve gürültüsü bulutlar arasında boğulup duyulmaz olduğu halde, hala **bütün vücudu** titriyordu. (s.9)

Artık, insan olsun, hayvan olsun, **her düşmana** tereddütsüz saldırabilirdi. (s.10)

O zamanlar bunun, çok başka **bir geleceğin, bir kaderin, bir ayrıcalığın** işareti olduğunu kimse anlamamıştı. (s.12)

Artık bu davetsiz konuklar bölgenin hâkimi idiler ve **diğer kurtlar** onların av sahasına girmeye cesaret edemiyorlardı. (s.13)

İnsanların kendileri yaşıyorlar; ama **başka canlıların**, özellikle de onlara bağımlı olmadan yaşamak isteyen ve buna hakları olanların yaşamalarını istemiyorlardı. (s.14)

Yılanlardan başka diğer **bütün yaratıklar** da bu geçici serinlikten nasiplerini almak için koşuşturmaktaydılar. (s.17)

Onların bütün hayvanlarla birlikte, yarın aç kalma endişesi duymadan, günü gününe yaşamak gibi **bir ayrıcalıkları**, ayrıcalık değilse bile **bir avantajları** vardı. (s.18)

Hele uzun, hoş kokulu **bazı otlar** pek çekiciydi. (s.20)

Güneş, **bütün gün** acımasız bir şekilde toprağı yakıp kavurduktan sonra, şimdi kızıl ışınlarını yayarak batmak üzereydi. (s.23)

Çünkü burada yayılarak otlayacakları güzel otları **her zaman** bulurlardı. (s.24)

Ama **her yaratığın** ayrı bir cenneti vardır. (s.28)

Geçen mevsim saygalar için verimli olmuş, **çok yavru** doğurmuşlardı. (s.30)

Akbar, müthiş patlamalardan sağır olmuştu, **bütün dünya** sağır olmuştu, kaos sürüyordu. (s.35)

Birçok sayga yere yuvarlanıp kalıyor, ayaklarını havaya dikip çırpınıyor, kaçanların soluğu kesiliyor, yürekleri dayanamıyordu artık. (s.36)

Hiç durmuyor değillerdi, ara sıra bir an durup inlerinin yanında neler olup bittiğini, insanların oraya gelip yerleşmelerinin sırrını anlamaya çalışıyor, belki de birbirlerine bu korkunç şeyin **bütün gece** orada kalıp kalmayacağını soruyorlardı. (s.38)

Bütün olaylar bir araya geliyor kaderi tamamlamak için. (s.42)

Abdias, İnga Fedorovna'ya **birçok mektup** yazmış, o da cevaplarını post-restanta yollamıştı. (s.47)

Biraz kaprisli, biraz değişken olan **her insan**, davranışları için mazeret bulur. (s.49)

Bu sözleri yüksek sesle, özellikle de **başka insanların** yanında söyleseydim, aşırı bir iltifat sayarlardı. (s.51)

Bazı yazılarımda, genel deyimleri kullanarak da olsa, konuya yaklaşma fırsatını bulmuş, gençler arasında alkolizmin yaygınlaşması meselesine eğilmiştim. (s.56)

Konu üzerinde defalarca düşündüm ve **her defasında** yalnızlığımdan bizzat sorumlu, müşkülpesent bir insan olduğum sonucuna vardım. (s.64)

Birkaç sadık adamı da peşinden geldi. (s.73)

Her yerde bulamazsın öyle şeyleri. (s.84)

O, bu dünyada herhangi bir insanla, yerkürenin **herhangi bir noktasında** konuşabilirdi. (s.94)

Senden duyabildiğim **birkaç sözün**, sendeki bu görüş ayrılığının, bu kopmanın asıl sebebi, yaşının küçük olmasıdır, gençliğindir. (s.95)

Bizi, kendisiyle olan münasebetimize varıncaya kadar **birçok hususta**, şüpheyeye, kötülüğe, ihanete düşürsün? (s.98)

İyi kullanılan **bazı kelimeler** koro halinde **bütün toplum** tarafından tekrar edilirse, bunun paradan daha güçlü olduğu anlaşılır, böylece kötülükler önlenebilir! (s.101)

Birçok kelebek, çeşitli sesler çıkaran **birçok böcek** de vardı. (s.122)

Ve **herhangi bir kalabalığın** arasında kolayca kaybolur giderdi. (s.134)

Bazı küçük kurnazların bizi kendimizden korumamız için uydurduğu kıyak bir numara bu! (s.139)

Çünkü, küçük Lenka'nın, Petruha'nın bu guruptan olan **bütün çocukların** başına geleceklere karşı ilgisiz kalamam. (s.140)

Büyük bir sigara vardı ve ilk olarak **birkaç nefes** çektikten sonra yanındakine uzattı. (s.151)

Bazı insanların sana niçin inandıklarını anlayamıyorum. (s.164)

Bir insanın öldükten sonra nasıl dirileceğini, hele bunun tabi bir doğum dışında nasıl gerçekleşeceğini ve sonra evrendeki **bütün insanları** nasıl yargılayacağını öğrenmek istiyorum. (s.178-179)

Her canlı ölmüştü ve **her yer** muazzam yangınların külleriyle örtülmüştü. (s.187)

Yeryüzü egemenliği için, kardeşin kardeşi öldürdüğü bir kavgaya girişecekler ve sonra **bütün galaksiye, bütün evrene** hükmetmek isteyecekler. (s.200)

Birçok polis vardı yanlarında. (s.218)

İnga'nın da **bazı meseleleri** vardı. (s.228)

İnga'nın ne yaptığını ve ne zaman döneceğini bilmek şartıyla **birçok geceyi** garda geçirebilirdi. (s.234)

Her insan kaderinin peşinden koşar ve **her kader** adamını arar. (s.247)

Bizde **birkaç öksüz kuzu** var, onları kendimiz besliyoruz. (s.269)

Boston'un nasıl biri olduğunu bilirsin, evinde **herhangi bir şeyin** yerinden oynatılmasına çok kızar. (s.272)

Akbar ve Taşçaynar'ın sebep olduğu **birçok olay** onların üzüntü veren şöhretini arttırmıştı. (s.292)

Babası o daha sekiz yaşındayken savaşta ölmüş, **birkaç yıl** sonra da annesini kaybetmişti. (s.294)

Elbette, benim yaptığımı **başka çobanlar** yapmak isterlerse, onlara da yer bulunacaktır. (s.301)

Attan indiler, hayvanlarının eyerlerini de aldıktan sonra gece için **bazı hazırlıklar** yaptılar. (s.306)

Gülümhan'ın önünde, ayakta, zayıf omuzlarından sarkan fanilasıyla, **birçok çoban** gibi **bütün mevsim** giydiği çizmeleriyle ve kurulamak için aldığı sonra boynuna doladığı havlusuyla öylece duruyordu. (s.323)

Bu istekleri **bazı somut esaslara** da dayanıyor. (s.330)

Sabahtan beri **hiçbir şey** yememişti. (s.337)

2.2.1.1.2.2. Sıfat Unsuru İşaret Sıfatıyla Kurulan Sıfat

Tamlamaları

Sıfat unsurunun kendisinden sonraki ismi işaret yoluyla belirttiği sıfat tamlamasıdır.

Ama **bu hali** pek kısa sürdü. (s.7)

Dağlar, gökyüzü ve bütün dünya, yitip gitmişti **o müthiş fırtınanın** karanlığında. (s.7)

Ama az sonra **bu küçük sarsıntı, bu oynak arazide** daha büyük bazı kayaların kopmasına, gittikçe artan bir hızla yamaçlardan yuvarlanmasına yetmişti. (s.8)

O sırada çalılar arasına sinmişti. (s.9)

Varlığını böylece hissettiği **o yaratıklar** onun yavruları idi ve her şey uz giderse, on, on beş gün sonra dünyaya geleceklerdi. (s.10)

Çok kızıışan ve yörede dolaşan, kilometrelerce uzakta erkek kurtları tahrik eden **o yabancı dişi**, onun da aklını başından almıştı. (s.11)

Gözleri keskin olanlar, görünüşlerinin bile **o yöredeki** kurtlara benzemediğini hemen anlarıydı. (s.12)

Bu hıza ayak uydurmayan, buna dayanamayan, kavga yarışı için yaratılmamış olan kurtlardan bazıları, nefesleri kesilip düşüyor, hortum hortum savrulan toz bulutu altında yarı ölü yatıyorlardı. (s.14)

Önce **öbür kurtlara** ayak uydurmakta biraz güçlük çektiler. (s.15)

Yılanlardan başka diğer bütün yaratıklar da **bu geçici serinlikten** nasiplerini almak için koşuşturmaktaydılar. (s.17)

Yarı çöl olan bu bölgede, **öteki hayvanlara** göre daha çevik, daha yetenekli yaratılmış olmaları onlar için bir şanstı. (s.18)

Oysa insanlar düşünen yaratıklar olarak ortaya çıkışlarından beri kendilerini daha iyi tanımaya çalışmışlar; ama bütün çabalarına rağmen **şu soruya** bir cevap verememişlerdi: Kötü, hemen hemen her defasında, niçin “iyi” den daha güçlü olarak ortaya çıkıyor? (s.19)

Ama **bu gezilerde**, gelecekte sahip olacakları toprakları olabildiği kadar yakından ve iyi tanımak zorundaydılar. (s.20)

Ama beklenmedik bir olay, onları **bu bölgeden** süratle uzaklaşmak zorunda bıraktı. (s.21)

Bakın hele, bakın, kimler var burada! dedi **öteki eliyle** alnından şıpır şıpır akan terleri silerek. (s.22)

Akbar, **bu ilk büyük avı**, yavruları için ilk büyük deneme, ilk sınav olacak **bu büyük seferi** gözünde öylesine canlandırdı ki, ah çeker gibi özlem dolu bir inilti çıktı ağzından ve kendini olduğu yerde zor tuttu. (s.27)

Akbar, geyiklerin peşine düşmek için **öbür kurtların** da gelip kendilerine katılmalarını bekliyordu ama onların hiçbiri görünmüyordu ortalıkta. (s.29)

Beş yıllık planın son üç ayına girdikleri halde **bu bölge insanların** durumu hiç de iyi değildi. (s.31)

Güçlerini bir noktada toplamaları ve en uygun anda hepsini birden fırlaması için **bu bekleyiş** gerekiyordu. (s.32)

Bu Malström burgacında kurtlar az çok gruplarını koruyorlardı ve an kurt göz ucuyla, korkudan gözleri fırlamış yavrularını sürünün içinde koşmaya devan ettiklerini görüyordu. (s.33)

Her halde **bu adam**, avı yönetiyordu. (s.35)

Bundan sonra bu adamın akıbeti **öteki adamların** insafına kalmıştı. (s.38)

Pskov civarında bir diyakosun (papaz çömezinin) oğlu olan **bu delikanlı**, kilisenin ileri gelenlerine göre, ilerisi için çok şey vadediyormuş. (s.39)

Grubun en zararsızı, en yumuşak başlısı, **o bölgenin** yerlisi olan, Mujunkum yakınlarında doğmuş, Uzukbay adında biriydi. (s.41)

Abdias ise **bu işi**, gençlere hitap eden bir yayın organında dini meselelere temas etmek ve fikirlerini yaymak için bir fırsat saymıştı. (s.43)

Abdias, bulunduğu durumdan kurtulmadığı için, belki de hiç ihtiyacı olmayan **bu aşka** neredeyse lanet okuyordu. (s.45)

Kısa bir süre sonra, **bu genç kadınla** mektuplaşmasının hayatının en önemli işi, belki de var oluşunun gerçek sebebi olduğunu anlamıştı. (s.49)

Bu kadar pahalıya, böylesine büyük bir bedele mal olacak **o sözde prestij**in ne yararı olacak? (s.51)

Gerçi ben **o genç satıcı** ve müşterilerin çoğundan biraz daha yaşlıydım ama aradaki fark şüphe uyandıracak kadar değildi. (s.53)

Bu durumlarda uygulanan usule göre davası hemen görülecek ve en az üç yıl gençlere ait çalışma kampında ve sıkı bir gözetim altında kalmaya mahkûm edilecekti. (s.54)

Kaçakçılarla temas kurabilmek için önce **bu muazzam garda** 87 numaralı hamalı bulacak, ona Paşa'nın eski arkadaşlarından birinin adını verecektim. (s.57)

"Ne olaylara tanık oldu **bu duvarlar** ve daha nelere tanık olacaklar" diyordum kendi kendime. (s.62)

Hele kilisede değil de bir konser salonunda, değişik arzu ve çıkarlar peşinde koşan bu topluluk huzurunda **böyle bir konser** hiç hoşuna gitmeyebilirdi. (s.64)

Müze sorumlularından olan **bu kadınların** birincisi, **öteki kadını**, Sofya'da, Alexandra Nevski Katedrali Müzesi'nde çalışan meslektaşı olarak takdim etti. (s.65)

Öteki beş kişi de neye uğradıklarını anlamadan vurulup düştüler. (s.79)

Sinemada yüzlerce, binlerce insan seyrederek aynı perdeyi; fakat ot aldığın zaman **o güzel hayaller, o görüntüler** yalnız senin içindir. (s.84)

Varlık gerçeğini arama isteği bugün onu, **böyle muazzam ama atıl bir kuvvetle** karşı karşıya getiriyordu. (s.93)

O da gerçekten **bu iğrenç satıcılardan** biriydi sanki. (s.103)

Dülgerlik **bu bölgede** en çok aranan ustalıklarından biriydi. (s.112)

Kurşun gibi çöken güneşin altında koşarken **o meşhur Şef**le karşılaşmak için buna katlanmak, kaçakçılık hakkında bütün gizlilikleri öğrenmek zorunda olduğunu düşünüyor ve bu yüzden katlanıyordu **o zahmetli işe**. (s.121)

Öbür gruplar da gelecekti aynı yere. (s.127)

Abdias, insanlar arasındaki ilişkilerin gerçekten çok tuhaf olduğunu da düşündü **o sırada**. (s.136)

İnsanlığın **öteki kurtarıcısı**, hani **şu çarmıha gerilen kaçık** da öyle biri değil miydi zaten? (s.138)

Senin meziyetlerini pek övdüğün **o uyuşturucu** ile insan, insan ruhu, günden güne bozuluyor, sonunda iyice deliriyor, mahvoluyor. (s.144)

Kapının yanında, ayakta duran Abdias'a yukarıdan bakışı, **bu küçük denemeni** onu ne kadar memnun ettiğini gösteriyordu. (s.152)

Durun, yapmayın! Diye etraflarında dönüyorlardı; ama **öteki üç çocuğu** durduramıyordu. (s.154)

Rum ordusunda asker olarak geçirdiği zamanlarda ve vali olarak geçirdiği bunca yılda, **böyle bir durumla** hiç karşılaşmamıştı. (s.160)

Vali, hayvanlar arasında da insanlar arasında da **böyle sahneleri** görmüştü. (s.163)

Genç kadının çılgınlıklarını ilk duyanlar ve koşup gelenler, orada çamaşır yıkayan **öteki kadınlardı** ve bunlar, daha sonra Meryem oğlunu kucaklayıp koşarken, çocuğun başında altın renkli bir hâle bulunduğunu da söylemişler, sevinç ve heyecandan hepsi gözyaşı dökmüşlerdi. (s.176)

Belki o sandalın sahibi, ihtiyar bir adam gibi görünen bir melek idi belki de ben onu yakında, **öbür dünyada** görebileceğim... (s.176)

Pontius Pilatus, korkuyla karışık bir şaşkınlıkla terasta öylece duruyor, konvooya refakat etmek istercesine **o tarafa** yönelen **o garip kuşa** bakıyordu. (s.191)

Herkesin kendine göre yorumladığı **şu meşhur hümanizm** olmadan yaşayabilecek miydik? (s.196)

Yakında gücünü toplar, ceza kamplarına gönderilecek **o zavallı çocuklara** yardım etmek için bir çare bulurdu. (s.217)

Göz kamaştıran bir yıldızdı bu; ama onu **öbür yıldızlardan** yalnız bilen kişi ayırabilirdi. (s.222)

O yörede, çalışma kahramanı Boston'un atını saymasak çobanların hiç birinde **böyle mükemmel binek atı** yoktu. (s.251)

Oysa Bazarbay da dahil kolhozun bütün **öteki çobanlarında** yalnız bir jeneratör vardı, bunun da yarardan çok zararı olurdu. (s.265)

Şu tüfeği yanıma almama izin verir misin? (s.271)

Her lokantada dazlak kafası dahi kıpkırmızı oluncaya kadar içip sarhoş oluyor, herkese Boston'la arasında geçen olayı, **bu korkağa, bu yılanı**, eski günler de olsaydı sınıf düşmanı olarak kurşuna dizileceğini söylediği **bu kibirli övüngece** 'Kulağa' nasıl haddini bildirdiğini ayrıntılı olarak anlatıyordu. (s.293)

Haydi, inişe geçelim ve **öbür yamacın** nasıl olduğunu da görelim. (s.315)

O sıcak sonbahar gününde, oda arkadaşları çıkıp yalnız kaldıkları zaman **şöyle bir konuşma** geçecekti aralarında. (s.324)

Kendisini de oraya, insanların bulunmadığı **o yerlere** almasını istedi ondan. (s.351)

2.2.1.1.2.3. Sıfat Unsuru Sayı Sıfatıyla Kurulan Sıfat

Tamlamaları

Sıfat unsurunun kendisinden sonraki ismi sayı yoluyla belirttiği sıfat tamlamasıdır.

İki gün önce birden patlak veren ve sonra doğal güçlerin karşı gelinmez iradesiyle, büyük bir yangın gibi bir anda ortalığı kasıp kavuran bir fırtına getirmişti bu kar yağınlarını. (s.7)

Yalnız, büyük **bir helikopterin** sürüp giden ve inatla yaklaşan gürültüsü bozuyordu sessizliği. (s.7)

Bir top gibi büzülerek başını ayakları arasına aldı. (s.9)

Bu defa Taşçaynar'dan başka **üç yavrusu** da vardı yanında. (s.20)

Güneş ve bozkır, **iki ebedi varlık, iki ebedi değer** idiler. (s.23)

Bu onlar için **ilk çıraklık** ve güçlerini gösterecekleri **ilk sınav** olacaktı. (s.30)

Üç kamyonu tika basa doldurdıkları halde vurulan veya ayakları altında kalıp ölen daha pek çok sayga vardı. (s.38)

Bizim yerli **iki yıl** hapse mahkûm olmuş. (s.41)

Çünkü karşısında **iki kuvvet**, fethedemeyeceği **iki büyük ve sağlam kale** vardı. (s.43)

Bu, **iki kardeşin** son buluşması oldu. (s.48)

Benimkinin numarası 87 olduğuna göre en az **yüz kişiydiler**. (s.58)

Uzatılan **iki bileti** aldım ve müzeye doğru hızlı hızlı yürüdüm. (s.62)

Moskova'da bu şehri çevreleyen **yedi tepeden** birinin üzerindeydim. (s.63)

Kürsünün bulunduğu yere **iki kadın** geldi. (s.65)

On korucu ilahi söylüyor. (s.68)

Her şarkı bir başkasını doğuruyor ve **yedi adam** halkayı bozmuyordu. (s.76)

Bizim **üç kolgezer** sebze bahçelerinin arasından usulca bozkıra doğru yol alırken köpekler bile havlamadı. (s.118)

Karşısına **üç yavrukurt** çıkıverince bu hayalden birden uyandı. (s.122)

Yanında, otların üzerinde oturmuş **iki çocuk** daha vardı. (s.131)

Bana burada hiç vakit kaybetmeden, **iki küçük arkadaşını** niçin baştan çıkarmaya, akıllarını çelmeye çalıştığını açıklayacaksın! (s.137)

Yalnız bulunduğu yerden, **iki polis**in o gençleri demir parmaklıklı bir araca ite kaka bindirdiklerini, kendilerinin de aynı araca bindiklerini, Polis Şefinin sürücünün yanına oturduğunu görebilmişti. (s.218)

Biliyordu ki **dört duvar** arasında tek başına kalır kalmaz terk edilmişlik duygusuna kapılacak, bu duygu büyüyecek, büyüyecekti. (s.234)

Bu korkunç tehdit karşısında **iki ayyaş** saklandıkları yerden çıkıp zavallıyı ağaca bağlamak için yardıma koştular. (s.240)

Bunlar Akbar ve Taşçaynar'ın **dört küçük yavrusu** idi. (s.253)

Ufkun ta kenarında duran güneş, **iki dağ** arasına düşmek, yitmek üzeriydi. (s.260)

İki büyük kızı şimdi kendi yuvalarını kurmuşlar ve babalarının evine ancak ara sıra geliyorlardı. (s.275)

Bu gece, pencerelerinizin dibinde uyuyan o **iki kurt** yüzünden gözlerimizi hiç kırpmadık. (s.286)

Bir arabanın **dört tekerleği** varsa iyi gider. (s.301)

Ertesi sabah, öğleden az önce, başlarında Boston olduğu halde **altı adam** Ala-Mengü geçidini tırmanıyordu. (s.319)

Üstelik toplantıya katıldığı son gece Akbar ve Taşçaynar, kendi sürüsünden **üç koyunu** öldürmüştü. (s.336)

2.2.1.1.2.4. Sıfat Unsuru Soru Sıfatıyla Kurulan Sıfat

Tamlamaları

Sıfat unsurunun kendisinden sonraki ismi soru yoluyla belirttiği sıfat tamlamasıdır.

Ve **hangi şartlarda**? (s.95)

Senin **hangi laflar**la kafa ütülediğini Şef duyacak olsa belanı bulursun. (s.124)

Başka **hangi başarılar** ruhları böylesine tutuşturabilir? (s.185)

Bana bir de **kaç yaş**ında olduğunu söyler misin Nasıralı? (s.189)

Böyle bir durumda, atom silahlarına sahip devletler dışında **hangi ilahlara** bel bağlayacağız? (s.197)

Ne işine yarayacak bunlar senin? (s.268)

Hangi köpek olsa kurdun kokusunu alınca korkudan işer. (s.270)

‘Bu yerli kulağın günün erken saatlerinde **ne işi** var burada? (s.284)

Kaç kere tekrarladım, iktidarın tek sahibi Sovyet halkıdır. (s.298)

Nasıl bir emekle, nasıl bir çaba ile oldu bu! (s.299)

Hangi suçun cezasıydı bu? (s.356)

2.2.1.2. Sıfat Unsuru Kelime Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

Sıfat unsurunun isim tamlaması, sıfat tamlaması veya bağlama grubu olduğu sıfat tamlamalarıdır.

2.2.1.2.1. Sıfat Unsuru Belirtili İsim Tamlaması Olan Sıfat Tamlamaları

Yalnız, **korkunun uyardığı bir refleks**, onları bir anda ezilip yok olmaktan kurtardı: Koşmaktan vazgeçip yavaşlamak yerine hızlarını arttırmışlardı. (s.33)

Modern dünyamızın karşılaştığı bu acıklı uyuşturucu meselesini çeşitli yönleriyle ele alan yazılarımin yakın bir gelecekte yayımlanacağından da emin değilim. (s.50)

Kenevirin yetiştiği yerleri avucunun içi gibi biliyormuş. (s.85)

Öteki insanların ulaşamayacağı yüksekliklerde süzölmeli, kendisiyle herhangi bir kimse arasında en ufak bir eşitlik söz konusu olmadan, her şeyi dilediği gibi yönetmeli, hükmetmeliydi. (s.172)

2.2.1.2.2. Sıfat Unsuru Sıfat Tamlaması Olan Sıfat Tamlamaları

Sıfat unsurunun kurallı birleşik sıfat olduğu sıfat tamlamasıdır.

Sonra da, yine kuşkular içinde, bu görünmez yaratıklarla, tıpkı kedinin **yarı ölü fare** ile oynaması gibi oynamıştı. (s.10)

Geniş siperli kasketini ve rüzgardan korunmak için taktığı gözlükleri çıkarmış, bir baş hareketiyle gür saçlarını omuzlarına atmış, sonra güzel dişlerini gösteren bir gülümseme ile elbisesinin tozlarını silkişmiş ve konuşmuştu. (s.115)

Abdias’ın yanına gelince frene bastı ve kapının **yarı açık camından** ona hayretle baktı. (s.207)

Kadının yanında **beyaz önlüklü bir hemşire** vardı. (s.219)

O akşam çok sıcak olduğu için bahçe yollarından birine bakan **beyaz perdeli pencereyi** açık bırakmışlardı. (s.221)

Evin girişinde, lambanın titrek ışığında, **uzun boylu Boston** (Gülümhan’dan en az bir baş kadar daha yüksekti) havluyu buruşturarak o pürüklü yüzünü pek yavaş silmişti. (s.276)

En hareketlisi, kuyruğunun ucunda beyaz bir leke olanı, sonra en çok anasının memesi ağzında iken uyuyakalanı, hep ağlamaklı ve kavgacı olanı olan üçüncüsü ve **mavi gözlü dişi yavrusu** yani geleceğin Akbar’ı... hepsi yanındaydı. (s.311)

2.2.1.2.3. Sıfat Unsuru Bağlama Grubu Olan Sıfat

Tamlamaları

Sıfat unsurunun genellikle “ve” bağlama edatıyla kurulduğu sıfat tamlamasıdır.

O haliyle, **kovuğun üzerinde homurdanıp duran ve kayaları bile söküp yuvarlayan madeni canavarı** korkutup kaçırmak ister gibiydi. (s.9)

Karnında, **kızaran ve süt toplayan memeleri** iki sıra halinde kabarmıştı. (s.10)

Büyük, sıcak ve ıslak diliyle Akbar’ın başını, gök mavisi parlak gözlerini ve burnunu yaladı. (s.11)

Sonra ateşli silahlarla geldiler; **şimşek gibi çalan ve yıldırım püskürten silahlar!** (s.14)

Ona göre, modern dünyada “Tanrı ve İnsan” anlayışı günün **en önemli ve heyecanlı konusu** olacaktı. (s.43)

Çünkü karşısında iki kuvvet, fethedemeyeceği iki **büyük ve sağlam kale** vardı. (s.43)

Başımızın üzerindeki hoparlörlerden de her dakika **gelen ve giden trenler** anons edilmekteydi. (s.59)

Mayısın o öğleden sonrasında şehir bana **derin ve düşündürücü bir armoni** dolu, neşe dolu görünüyordu. (s.63)

Korocuların sanatında ilahilerin **ilk ve asıl anlamını** apaçık anlıyordum. (s.68)

Temiz ve içten bir anlatımla ruhunu açtığın ilahlar... (s.77)

Varlık gerçeğini arama isteği bugün onu, böyle **muazzam ama atıl bir kuvvetle** karşı karşıya getiriyordu. (s.93)

Tatil başlangıcı olan bugünlerde onların yaşındaki **Avrupalı ve Asyalı gençler** de çoktu istasyonda. (s.111)

Gözleri o kadar canlı ve güven vericiydi ki her şeyi unutarak onlara dokunmak, **tatlı ve okşayıcı seslerle** kendine çekmek istedi. (s.122)

Hatırlanabilecek tek yanı herhalde **kara ve kaçak bakışlı gözleri**ydi. (s.134)

Abdias, durdurma harekâtının başarısızlığa uğradığını, **böyle ağır ve bu kadar hızlı giden bir şeyi** durdurmanın mümkün olmayacağını düşünmeye başlamıştı ki tren birden yavaşladı, tekerlekler daha yavaş dönüyor ama daha çok sarsıyorlardı vagonları, firen gıcırtiları da duyuluyordu. (s.148)

Azgın ve güçlü üç kişiye karşı tek başına idi. (s.155)

Aşağıya **korkunç ve insansız boşluğa** doğru çekildiğini hissediyordu. (s.157)

Boğuk bir sesle böyle derken, **karışık ve terli yüzünü** bilmem kaçınıcı defa silmişti. (s.162)

Yanılıyorsun kudretli Vali, ruh karşısında ölümün hiçbir gücü yoktur, dedi İsa **sakin ve emin bir sesle**. (s.165)

Roma İmparatorluğu'nu simgeleyen **sivri gagalı, keskin gözlü ve demir kanatlı kartal**, gelişigüzel seçilmiş bir simge olamazdı! (s.172)

Dağınık saçları **solgun ve çukurlaşmış yanaklarına** düştü. (s.173)

Ağrılı uzuvlarının şifa veren suda yıkandığını, **uğuldayan ve ateşler içinde yanan başının** şimdi bu suda serinlediğini hissediyordu ya! (s.192)

Her adımında **tuhaf ve kötü bir engel** çarpıyordu ayaklarına. (s.243)

Yine de, bu **dar ve dik yolu** tırmanmak düz bir stadın etrafında koşarak dönmek ve madalyaları toplamaktan daha zordu. (s.249)

Yere dökülmüş ve at salyası bulaşmış yulaflar da vardı. (s.260)

Açıkgöz ve yüz­süz bir çocuktu. (s.268)

Gülümhan, **alüminyum renkli ve yıldızlarla süslü gökyüzünü** seyretmek için pencereden baktı. (s.279)

Önce onu evin içine davet etmeyi düşündü ama içerisinin karmakarışık olduğunu hatırlayınca, karısını, o **perişan ve geçimsiz Gök Tursun**'u (gülümhan'la onun arasında ne büyük bir zıtlık vardı) gözünün önüne getirdi ve bundan vazgeçti. (s.285)

Yumurta gibi şişik, **tüysüz ve kırmızı yanakları** ile bu adam, daha çok bir hadım gibiydi. (s.297)

Dik ve kestirme bir yol sayesinde dağın eteğine inebilmişti (s.318)

Öğrendiği ve söylediği her yeni kelime bu yaşlı babayı keyiften mest ediyordu. (s.337)

En çok da Taşçaynar'ı, **sadık ve güçlü** eşini getiriyordu gözlerinin önüne. (s.349)

2.2.1.2.4. Sıfat Unsuru Sıfat-Fiil Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

Sıfat unsurunun sıfat-fiil (-An, -AsI, -mAz, -Ar, -Ur, -Dİk, -DUk, -AcAk, -mİş, -mUş) eklerini aldığı sıfat tamlamasıdır.

Acelesi olan alaca karanlık, **yaklaşan gecenin** soğuk, gri mor rengini de ardından sürükleyerek, sessizce vadileri, boğazları kaplayıverdi. (s.7)

İki gün önce birden patlak veren ve sonra doğal güçlerin **karşı gelinmez iradesiyle**, büyük bir yangın gibi bir anda ortalığı kasıp kavuran bir fırtına getirmişti bu kar yığınlarını. (s.7)

Uğultusu, vadilere ve kayalara çarparak yankılanıyor, büyüyor, **karşı gelinmez bir güçle** yırtıp parçalıyordu gökyüzünü. (s.8)

Sarıçalıları, aksöğütleri ezerek, kar yığınlarını çökerterek inen kayalar, kurtların barındığı büyük bir kovuğun üzerine gelip çarptı. (s.8)

Onun için helikopter **korkulacak bir şey** olamazdı. (s.9)

Ama korkunun mantığı yoktur; hele bu, **daha önce yaşanmış bir korku** ise. (s.9)

Karnında taşıdığı yavruları, herhangi bir tehlikeye karşı ne pahasına olursa olsun koruyacaktı. (s.10)

Zaten soğuk geceler başlamış, **dağlarda pek zorlu geçen kış**, şimdilik el yordamıyla oralara geliyordu. (s.12)

Toynakların dövdüğü toprak yerinden oynar, şiddetli sağanaklardan önce, toz bulutları ve şimşekler arasında uğul uğul yükselen hortumlar gibi müthiş bir gürültü çıkarırlardı. (s.13)

Doğum sırasında, **buzların çözülmeye başladığı günlerde**, saygalar, Munjunkum'un kumlu bölgelerindeki kuytulara, kar düşmeyen yerlere sığınırlardı. (s.15)

Ağır ve sıkıcı gecenin sona ermesiyle az sonra **tozlu toprağı kavuran bir sıcakla** gelecek yeni gün arasındaki bu zaman, günün en güzel saatidir. (s.17)

Yine de Mujunkum sakinlerini **görünüştaki bu huzurun ardına gizlenmiş bir facia** beklemekteydi. (s.18)

Bu yarı çöl halinde uzayıp giden ovalarda ve kavrulan tepelerde, başka yerlerde bilinmeyen, çeşit çeşit ılgınların yetiştiği bu bozkırda, hayatlarının böylece sürüp gitmesini engelleyecek hiçbir tehlike yok gibiydi. (s.19)

Ama **beklenmedik bir olay**, onları bu bölgeden süratle uzaklaşmak zorunda bıraktı. (s.21)

Birbiri ardından daireler çizerek süzülen çaylaklar, her şeyden azade, **bu gök ve yerin değişmez sonsuzluğunu belirleyen canlı bir sembol** idiler sanki. (s.22)

Sürülerden biri **kurtların bulunduğu küçük tepenin** o kadar yakınından geçti ki, kurtlar, güneşin son ışıklarıyla parlayan otların arasından, kara boynuzlu, başları eğik ama iri gövdeli erkek saygaları kolayca fark ediyordu. (s.24)

Keskin bir dönemeçte artık **yorgun düşen saygaların** üzerine atılır, iki üç saygayı boğazlayabilirlerdi. (s.25)

Hafif bir sis alçakları kaplayacak, **mahzun bir şekilde ağaran otları ve karlarının altında bükülen ılgınları** bir de kırağı örtecek, yarı kapalı bir güneş aydınlatacaktı bozkırı. (s.26)

O sabah manzara tertemiz, **kıyıları olmayan bir okyanus** gibi göründü. (s.28)

Yürüyerek, yavaş koşarak, bozkırın engebesine göre hızlarını ayarlayarak ve **basılmamış kar üzerinde** kendi izlerini bırakarak ilerliyorlardı. (s.30)

Kurtlar, ürküntüleri geçtikten sonra helikopterleri hemen unuttular ve **saygaların otladığı yere** doğru ilerlemeye devam ettiler. (s.31)

Kimseye zarar vermeyen bu hayvanların gökten gelen bir hücumu karşı koyacak halleri yoktu. (s.32)

Korkunç bir hızla peşlerinden akan o kalabalığı ayakları altında ezilir giderlerdi. (s.33)

Ama hiç durmadan **asıl yaptıkları iş**, onları kanlı bacaklarından tutup römorklara yüklemektir. (s.34)

Saygalar çıldırmış, **büyük seslerin yok olduğu bir âleme** atılıyor, sonra sağır edici kurşunların altında kanlarını akıtarak, rölantiye geçmişler gibi, usulca yere düşüyorlardı. (s.35)

Tek istedikleri şey sığınaklarına ulaşmak, beklenmedik bir zamanda, beklenmedik bir şekilde üzerlerine çöken bu felaketi unutmak için biraz uyumaktı. (s.37)

Ayyaşlığı yüzünden sahneden pek erken ayrılmak zorunda kalmıştı, **bulabildiği küçük işleri** yaparak geçiniyordu. (s.40)

Yumru yerine **avda öldürülen hayvanları** topluyorlardı şimdi. (s.42)

Bağlı bulunduğu piskoposluğun yetkilileri de onu, fikirlerini inatla savunduğu için kovmuşlardı okuldan. (s.43-44)

Bununla beraber, boğucu sıkıntılar ona **Tanrı'ya olan inancını** ne kadar güçlü ve içten olduğunu da hissettiriyordu. (s.45)

Abdias'tan üç yaş büyük olan ablası bir pedagoji enstitüsüne girmek istemiş ve bu amaçla Leningrad'a gitmişti. (s.47)

Ona yazdığı mektuplarda başarısızlıklarını, endişelerini, her şeyi anlatıyordu. (s.49)

Böyle hayal ettiğim zamanlar, ruhum yavaş yavaş sonsuz derecede özlenen, o sınırsız ilahi güzelliğe doğru yükseliyor ve kendimde olmadan hiçliğin, yokluğun tehdidine karşı koyacak gücü bulabiliyorum. (s.50)

Benim gibi mütevazı bir taşralı için çok çekici olan bu yerlere nihayet gidebilecektim. (s.53)

Oradan çıktıkları zaman gönülleri kırık oluyor ve hayatları boyunca öyle kalıyorlar. (s.55)

Meseleyi daha somut, daha inandırıcı bir şekilde ele almak, sonunda kendi düşüncelerimi, herkesin bildiği ama birçoklarının da **batılaşmış bir inançla** gizlemeye çalıştığı, gençler ve özellikle yeni yetmeler arasındaki uyuşturucu belasını ciddi olarak ortaya çıkarmak istiyordum. (s.56)

Daha sonra öğrendiğime göre, ekstra, **kenevir poleninden çıkarılan bir madde** imiş, uyuşturucu bağımlıları ona “macun” ya da “kil” diyorlarmış. (s.59)

Kolgezerlerin dilinde bu kelime, “**kenevirin yetiştiği yer**” anlamına gelir. (s.60)

Ama ben en çok ilkbaharın son günlerini severim: O dönemde hep aydınlık olan sokaklarda, alaca akşam karanlığının tan ağarıncaya kadar devam ettiği, **şehri ve gökyüzünü aydınlattığı zamanlarda**, gezip dolaşmak ne güzeldir. (s.61)

Beni de sokağın köşesinde **umulmadık bir şans** bekliyordu. (s.62)

Tek hafifletici mazeretim, **Papaz Okulunda geçen günlerimin** beni gençliğe özgü yaşama modasından uzak tutmuş olmasıydı. (s.64)

Çevreyi kuşatan dağlar madeni bir sessizlik içinde donup kalmış gibiydiler. (s.74)

Alışılmamış bir olay sebep olmuştu o gün onun gelişine. (s.91)

Vaktiyle Rusya tarafından zapt edilen ve göz alabildiğine uzanan bu toprakların genişliği, muazzam oluşu çok etkiliyordu onu. (s.101)

Üçünün de başı dönüyor ve **dayanılmaz bir uyuma arzusu** duyuyorlardı. (s.125)

Şimdi, **sana güvenmemizin bedeli olarak hakkım olan parayı** vermek nezaketini göstereceksin. (s.136)

Bizim gözümüzü açmak, **yasaklanmış uyuşturucu vurgunculuğu** yapan, ot toplayan, bunların kaçakçılığı ile zengin olan bizleri doğru yola çekmek gibi asil niyetli bir Mesih gibi geldin aramıza! (s.138)

Geçici bir zevk verdiğiniz insanları, yıkıma ve umutsuzluğa sürüklüyorsunuz. (s.141)

Tren uzaktan, **rayların üzerinde kıvrım kıvrım giden bir yılan** gibi görününce bir ısıklık sesi duyuldu ve hepsi hücumla geçmek için hazırlandılar. (s.147)

Abdias, durdurma harekâtının başarısızlığa uğradığını, **böyle ağır ve bu kadar hızlı giden bir şeyi** durdurmanın mümkün olmayacağını düşünmeye başlamıştı ki tren birden yavaşladı, tekerlekler daha yavaş dönüyor ama daha çok sarsıyorlardı vagonları, firen gıcırtiları da duyuluyordu. (s.148)

Abdias'ın karşısına tekerleklerden ve sonra tahtalardan oluşan bir duvar çıkmıştı ve bu duvara tırmanmak için **tutunacak bir yer** arıyordu. (s.149)

Gözleri parlayan çocuklar hemen Mohaç'ın başında toplandılar. (s.151)

Haşhaş toplayıcıları, **hiç beklemedikleri bu durum** karşısında, **tepelerini attıran bu kaçık** hakkındaki tepkilerini ve ne düşündüğünü anlamak için şeflerine baktılar. (s.153)

Bahçede **hafif hafif haşırdayan piramit** şeklinde budanmış kavak ağaçlarının yaprakları, vaktinden önce sararmışlardı o yıl. (s.159)

Karşısındaki adamı da çarmıha gerilmiş gibi görünce dehşetten ürperdi ve **biraz acıma duygusu da taşıyan bir ses tonuyla** sordu. (s.163)

Çabuk aldanan bir ayak takımını ayaklandırmak için ileri sürdüğün, iddia ettiğin cennet, sadece bir laftır, boş bir laf: iyi düşün! (s.168)

Güzel renkli kuşlar Çalıdan çalıya uçarak cıvıldaşıyor, ötüşüyor; ılık, sakın havada **yiyecek arayan böcekler** vızıldıyordu. (s.174-175)

Tapınakta söylenen hiçbir vaaz, hatta **göklerde yankılanan hiçbir ses**, onlara bir şey öğretemez! (s.185)

Birden ıssızlaşan, sessizleşen evrende böyle inliyor, gözyaşı döküyordum. (s.188)

En müthiş silahlarla donatılmış askeri güç! (s.197)

Gelip geçen trenlerin müthiş gürültüsü onun hayalen eski Kudüs'te dolaşmasına, **gürültülü bir kalabalık tarafından kuşatılmış Golgotha Tepesi**'ne çıkmasına ve orada onları kendi gözüyle görmesine engel olamamıştı. (s.203)

Dalgın gözleriyle onlara, **şekil değiştiren aynalara** bakar gibi bakıyordu. (s.217)

Beyaz köpükler de **rüzgara kapılmış hafif kar taneleri** gibi sessizce, yalnız Tanrı'nın bildiği bir yere doğru akıyordu. (s.242)

Karların erimeye başladığı güneşli yamaçlarda, çakıl taşlarının görünmeye başladığı yerlerde, bir bahar kokusu da duyuluyordu artık. (s.251)

Yalnız bir şeyi unutuyorsun: Ben **senin yanında çalışan bir emekçi** değilim, senin gibi bir çoban başıyım, bana emir veremezsin. (s.286)

Bununla beraber, **sahip oldukları bu ortak karakter çizgisi**, belki onların kaderlerinde de önemli ve **kaçınılmaz bir rol** oynayacaktı. (s.296)

Saniyeler içinde bir buz tabakasının üzerinde süründüğünü anladı, **kar altında saklanan derin uçurumların** bütün sürüyü bir anda yutabilecek boşlukların bulunduğu dair anlatılanları hatırladı. (s.316)

Bu jüenalci başı, **kaşarlanmış kağıt kemiricilerinin** oluşturduğu ve onu desteklemeye hazır büyük bir zincirin sadece bir halkası idi ve bu yüzden de çok tehlikeli bir adamdı. (s.329)

2.2.1.3. İsim Unsuru Kelime Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

İsim unsurunun isim tamlaması, sıfat tamlaması veya bağlama grubu olduğu sıfat tamlamalarıdır.

2.2.1.3.1. İsim Unsuru Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Sıfat Tamlamaları

İsim unsurunun iyelik öbeği olduğu sıfat tamlamasıdır.

Gündüz hava, dağların güneşe dönük yamaçlarında, **bir çocuk nefesi** kadar yumuşak ve güzeldi. (s.7)

İki gün önce birden patlak veren ve sonra doğal güçlerin karşı gelinmez iradesiyle, büyük bir yangın gibi bir anda ortalığı kasıp kavuran bir fırtına getirmişti **bu kar yağılarını**. (s.7)

Her geçen dakika daha da yaklaşarak, homurtusunu arttırarak havayı şişiriyor, sonunda bütün gökyüzünü dolduruyor, zorba bir kükreyişle tepelerin, dorukların ve yalnız ses ve ışığın ulaşabildiği **ebedi kar yağılarının** üzerinden geçiyordu. (s.8)

Dağlar, sanki kozmik **bir huzur çığı** ile bir anda yeniden sessizliğe kavuşmuştu. (s.9)

Karşı gelinmez analık içgüdüsüyle o, yalnız kendisi için değil, yakında dünyaya gelecek yavruları için de endişelenmiş, korkmuştu. (s.12)

Hafızası kuvvetli ve **bütün duyu organları** bilenmiş olan Akbar, zaman zaman geçmişini hatırlayarak o çok acı olayları yeniden yaşıyor gibiydi. (s.13)

Olağanüstü görme yetenekleri sayesinde (onlarda işitme duyusu ancak ikinci derecede rol oynar) bu mağrur yırtıcılar çok uzun süre havada kalabiliyor ve **bu gözyaşı vadisine** ancak yemek ya da uyumak için iniyorlardı. (s.23)

Çaylaklar, rahat uçuşlarına devam ediyor, **batmakta olan güneş altında** Mujunkum'daki hayatı sessizce seyrediyorlardı. (s.24)

Eğer bu kovalamacada yavrular saygaların gerisinde kalır ve onları yakalayamazlarsa, artık cesaretleri kalmaz ve hiçbir zaman **büyük av peşine** düşmezlerdi. (s.25)

Akbar ve Taşçaynar yavrularını nihayet **büyük sayga avına** çıkarmış bulunuyorlardı. (s.30)

Dünya, dünya olalı beri renkleri değişmeyen büyük bir sayga sürüsü, sırtları kara, karınları beyaz olan **bu geyik türleri**, ılgın ağaçlarıyla kaplı büyük vadide otlanmaktaydı. (s.32)

Şimdi, hepsini tehdit eden o korkunç tehlikeden yan yana kaçıyorlardı ve **bu acımasız kader karşısında** eşit durumdaydılar. (s.33)

Keskin bir göz uzaydan dünyamıza baksaydı neler olup bittiğini görür, Mujunkum'um ağlatan, yakıp yıkan, mahveden **o av faciasını** seyreder; ama daha sonra olacakları bu tabiatüstü gözlemci bile göremez, anlayamazdı. (s.36)

Eski okul arkadaşları aynı yolu seçtikten sonra, daha akıllı davranmış, o bir diyakosun oğlu olmasına rağmen ondan daha iyi çalışmış, sebat göstermişlerdi. (s.41)

Orta-Asya'da, **beyaz zehir kaçakçılarıyla** ilgili bir röportaj yapmak üzere işte o dönemde gitmişti. (s.48)

Benden başkaları da şüphesiz böyle anları yaşamış, aşk onlara hayatlarının asıl amacı, **tek sevinç kaynağı** olarak görünmüştür. (s.52)

Daha çok **romantik masal türünde** bir hikâye idi ve psikolojiye pek yer vermiyor ya da bana öyle geliyordu. (s.72)

Günlerce sürecek bu yolculukta, **geçici hayat şartlarına** uydurmuşlardı kendilerini. (s.83)

Tren Saratov’u geçmişti ve iki günden beri **geniş Kazak Ovası**’nda ilerliyorlardı. (s.101)

Yolculuğun dördüncü günü, şafakta, **yüksek dağ kolları** görünmeye başladı. (s.105)

Bizim gözümüzü açmak, **yasaklanmış uyuşturucu vurgunculuğu** yapan, ot toplayan, bunların kaçakçılığı ile zengin olan bizleri doğru yola çekmek gibi asil niyetli bir Mesih gibi geldin aramıza! (s.138)

Keskin düdük sesleriyle, kıvrım kıvrım duman çıkararak geçerlerken büyük bir zevkle seyrettiği lokomotifleri geçişini, bir gün büyük bir sıkıntı ile ona kaçak olarak binmek için, üstelik suç işleyerek bekleyeceğini, hiç aklına getiremezdi. (s.148)

Bir yandan da yüzüne **keskin bir mazot kokusu** vuruyordu. (s.149)

Ve bu adamlar, akla sığmaz bir kudurganlıkla paralarını, **muazzam uyuşturucu hazinesini** koruyorlardı. (s.156)

Kudretli Roma İmparatorluğu’nun **bütün Anadolu eyaletlerinin** genel valisi Pontius Pilatus olarak, kendisinin bile dile getirmeye cesaret edemediği böyle bir tasarımı, bu sefil Yahudi’nin gerçekleştirmeye cür’et edebileceğini kim düşünebilirdi? (s.161)

Bu tuhaf olay meydana geldiği zaman **büyük bir nehir kıyısında** yaşıyorlardı. (s.174)

Orada bulunanlar bu sözlere gülmüşler, sonra birbirlerine **o esrarengiz sandal sahibinin** kim olabileceğini sormuşlardı. (s.176)

Silahlı adamların İsa’yı yakaladıkları **büyük incir ağacının** altında hiç kimse yoktu. (s.195)

Orada o **öfkeli Polis Şefini** hatırladı ve içinde gidip onunla görüşme arzusu uyandı. (s.233)

Özellikle de düğünleri, **en mütavazi cenaze törenlerini** hiç kaçırmazdı. (s.248)

Küçük dere üzerine örten **ince ve saydam buz tabakasının** altında şırıl şırıl akıyordu. (s.253)

Kendisi de oralarda sürünen **eski bir traktör lastiğinin** üzerine oturdu. (s.285)

Genç bir traktör sürücüsü az daha ilk kurbanları olacaktı. (s.291)

Onları çıkarmanın imkansız olduğunu, **ufak bir kazma darbesiyle** çığ altında kalabileceklerini anlattılar. (s.320)

Kence işte o zaman, **yaralanmış tavşan yavrusu** gibi bir çığlık attı. (s.355)

2.2.1.3.2. İsim Unsuru Belirtili İsim Tamlaması Olan Sıfat

Tamlamaları

Yarı donmuş bir derenin kenarında bulunan bu kovuğun ağzına, yöreye özgü bitkiler örtüyordu. (s.8)

Önceleri şurada burada dolaşıyor, daha çok **bölge kurtlarının hakim olduğu arazinin berisinde**, tarafsız bir bölgede konaklıyorlar, o yerlerin efendileriyle, başları ile bir çatışmaya girmekten kaçınıyorlardı. (s.12)

Bunlar, **yakınlarından geçen hayvanın üzerine** atılır, onunla birlikte yere yuvarlanır, bir anda sayganın boğazını dişleyerek kaçmaz hale getirir ve sonra hiç vakit kaybetmeden diğerlerini kovalamaya devam ederlerdi. (s.14)

Akbar, ailesini işte **bu bölgenin kıyısına** kadar getirmişti. (s.20)

Ben gırtlığına kadar çamura batmış bir insanım, ama bozkırın ortasında **bu pis otların arsında** sizin ne işiniz var? (s.22)

Koşan saygalar şimdi, kendi kokuları ile de doldurdukları bir tuz bulutu kaldırarak, **Akbar ve ailesinin bulunduğu tepeciğin yakınından** geçiyordu. (s.24)

İlk karın düşmesinden az önce, yaban kazları dizi dizi Himalaya'ya doğru uçmuşlardı. (s.28)

O kadar yakınından ve o kadar korkutucu idi ki, az daha kendisini hemen **yanından geçen cipin altına** atacaktı. (s.35)

Artsız aralıksız patlamalar, arabaların keskin klaksonları, insanların haykırıışları, **can çekişen saygaların hırıltıları** helikopterlerin uğultuları birbirine karışıyordu. (s.36)

Bu notların arasında bir kurt ailesiyle karşılaştığını, heyecan ve korku dolu anlar yaşadığını da yazmıştı. (s.48)

Çünkü İsa'nın gelinlerindeki bütün bu güzellik, **onu canlandıran, hareket ettiren ruhun nefesindedir.** (s.51)

Abdias, Petruha ve Lenka ile birlikte **yol onarımından arta kalan çakılların arkasına** uzanmıştı. (s.147)

Başından akan kanın izi kaldı sürüklendiği döşemede. (s.156)

Bu iki alem arasında, yani saray ve saraydakilerle **basit halkın bulunduğu şehrin** arasında, ise askerler vardı. (s.169)

Rüzgârın okşadığı sazlar ve **renk renk çiçeklerle dolu kıyının yakınından, parlak suyun üzerinde** kayıp gitmek ne güzeldi. (s.174)

Hiç durmadan uluyan kurtların sesi, sonunda canına yetti ve onu çıkmaya mecbur etti. (s.325)

Yeni örtülmüş çukurun üzerine uzanıp yattı ve şafak vaktine kadar hareketsiz, öylece kaldı... (s.347)

2.2.1.3.3. İsim Unsuru Sıfat Tamlaması Olan Sıfat

Tamlamaları

İsim unsurunun niteleme ya da belirtme sıfatı olduğu sıfat tamlamasıdır.

Önce helikopterin geçtiği yerin aşağısında bulunan ve rüzgârın çıplak bıraktığı **dik bir yamaçta, hafif bir göçme** görüldü. (s.8)

İnine taş yağan, çığ düşen dişi kurt Akbar, kovuğun dibine, karanlık dehlize doğru kaçtı. (s.8)

Onun için helikopter **korkulacak bir şey** olamazdı. (s.9)

Sonra da, yine kuşkular içinde, **bu görünmez yaratıklar**la, tıpkı kedinin yarı ölü fare ile oynaması gibi oynamıştı. (s.10)

Akbar onun, kan hücumu ile birden **yakıcı bir sıcaklık** alan, yılan gibi çevik ve hızlı hareket eden dilini, şefkatle kendisine uzandığı zaman çok seviyordu. (s.11)

Öbek öbek koruların ardında, çığların ve fırtınaların topladığı taş ve ağaç yığınlarının gerisinde, çalılıkların ortasında, sarkık kayaların altında **derin bir yarık** olan bu yeri, onun için yuva seçmişlerdi. (s.12)

Toynakların dövdüğü toprak yerinden oynar, şiddetli sağanaklardan önce, toz bulutları ve şimşekler arasında uğul uğul yükselen hortumlar gibi **müthiş bir gürültü** çıkarırlardı. (s.13)

Her şey tabi gelişim içinde devam etseydi, **kısa bir süre** sonra sürü başı olacakları kesindi. (s.15)

Şimdi atmosfer daha az boğucu idi ve savanın sakinleri nihayet **rahat bir nefes** alıyorlardı. (s.17)

Yarı çöl olan bu bölgede, öteki hayvanlara göre daha çevik, daha yetenekli yaratılmış olmaları onlar için bir şanstı. (s.18)

Kısacası **o meçhul yerler** kurtlar için **tehlikeli bir dünya** idi. (s.20)

O kokulu otlar yüzünden çakırkeyif olmuşlardı, biraz dalgın gibilerdi. (s.21)

Büyük sürüden ayrılan bazı gruplar suyunu tutmuşlardı bile. (s.24)

Kendilerine özgü gerekçeleri vardı: o gün karınlarını iyice duyurmuşlardı, dolu mide ile **bu boğucu sıcakta amansız bir koşuya** girmek anlamsızdı. (s.25)

Hafif bir sis alçakları kaplayacak, **mahzun bir şekilde** ağaran otları ve karlarının altında bükülen ılgınları bir de kırağı örtecek, **yarı kapalı bir güneş** aydınlatacağı bozkırı. (s.26)

Üçüncüsüne gelince o, tıpkı annesi gibi mavi gözlü, **oyunu çok seven bir dişi** idi. (s.29)
Akbar ve ailesi helikopterlerin baskını ile karşılaşır karşılanmaz önce otların arasına sindiren, sonra korkuya kapılarak **bu lanetlenmiş yerden** olabildiği kadar uzaklaşmak için fırladılar. (s.33)

Saygılar çıldırması, **büyük seslerin yok olduğu bir âleme** atılıyor, sonra sağır edici kurşunların altında kanlarını akıtarak, rölantiye geçmişler gibi, usulca yere düşüyorlardı. (s.35)

Ve Tanrı, **Mujunkum’a gelen bu altı adamı**, huyu suyu bir olarak yaratmıştı. (s.39)

Ordudan kovulunca, **onun bu durumuna üzülen bazı insanlar**la arkadaş oldu. (s.40)

Çok sarhoş olduğu bir gece, traktörü yolun tam ortasında bırakıp gitmiş. (s.41)

Öyle bir aşkla sevmeseydi, şu anda böylesine **şiddetli bir acı**, böylesine **kara bir sıkıntı** çekmeyecek, **dayanılmaz ve korkunç derecede anlamsız bir arzu** ile bir anda bağlarını koparıp, bozkırda hiç durmadan, geceler boyu kilometrelerce yol alarak Calpak-Saz’a, doğru koşmak istemeyecekti. (s.44-45)

Saklanacak gibi şeyler, daha çok aileye ait ikonalar ve **bazı eski tablolar**dı. (s.48)

Başından geçen bu olayın onu allak bullak ettiği anlaşılıyordu. (s.49)

Bütün bu düşünceler bende, tekrar buluşmamız için bir yakarışa dönüşüyor. (s.50)

Fikirlerim de orijinaldi, **basit bir gözlemci** olarak gitmeyecektim oraya. (s.53)

Bu büyük seyahati yapmaya, onun bu hikâyesini dinledikten sonra karar verdim. (s.57)

Ütü, şaryosunu **tenha bir yere** çekti ve çevreye **ihtiyatlı bir göz** attı. (s.59)

Eskiler onda iyi ve kötünün bilicine varınca, ona ebedi güzellik özünü verince, yüzyılların karalığında çekilen **bütün bu ıstıraplar** müziğe dönüşüyordu. (s.76)

İnce hatlarını, ilham veren yüzünü, **ışıl ışıl parlayan kara gözlerini**, omuzları üzerinde pervasız dalgalanan ve gözleriyle zıtlık teşkil eden ve ona ayrı bir sevimlilik veren saçlarını ayrıntılarıyla hatırlamak ne büyük bir zevkti. (s.116)

Bana burada hiç vakit kaybetmeden, **iki küçük arkadaşını** niçin baştan çıkarmaya, akıllarını çelmeye çalıştığını açıklayacaksın! (s.137)

Bazı küçük kurnazların bizi kendimizden korumamız için uydurduğu kıyak bir numara bu! (s.139)

Belki **küçük bir Napolyon** olursun. (s.144)

Platformlardan, sarnıçlardan, tomruk yüklerinde, furgon konteynerlerden oluşan ve dev bir gücün çekişiyle hedefine doğru süzülen **bu sağır katarın** durdurulabileceğine inanmıyordu. (s.148)

Bu kötülüğü yaptıran Grişan ise sandalyesinde ayak ayaküstüne atarak soğukkanlılıkla, zafer kazanmış edasıyla olayı seyrediyor, bastonunu yere vurarak **anlamsız bir ısıklık** çalıyordu. (s.156)

Burada **hafif bir hava akımı** vardı ve bu, sandaletli ama çorapsız bacaklarına **hoş bir serinlik** veriyordu. (s.159)

Bu, **bütün sağduyulu insanların** düşüncesidir, dedi Vali küçümseyen bir tavırla. (s.164)

Benim yolum, selamete, **kurtuluşa götüren tek yoldur**. (s.169)

Ama **anlaşılması pek güç olan o âlemde**, etten vücudun o boyutlarda var olması mümkün değildir. (s.187)

Düşüncesinde yaşattığı bu zaman bazen yüzlerce, binlerce yıl uzakta da olabilir. (s.193)

Yakında gücünü toplar, ceza kamplarına gönderilecek **o zavallı çocuklara** yardım etmek için bir çare bulurdu. (s.217)

Karların erimeye başladığı güneşli yamaçlarda, çakıl taşlarının görünmeye başladığı yerlerde, bir bahar kokusu da duyuluyordu artık. (s.251)

Bütün bunlar yetmiyormuş gibi akşam oluvermiş, karanlık, **ıssız geniş ovaları** dalga dalga kaplamıştı. (s.261)

Seslerinde dayanılmaz acılar, aynı zamanda **müthiş bir öfke** vardı. (s.279)

Saniyeler içinde bir buz tabakasının üzerinde süründüğünü anladı, **kar altında saklanan derin uçurumların** bütün sürüyü bir anda yutabilecek boşlukların bulunduğu dair anlatılanları hatırladı. (s.316)

Bu sözler üzerine Boston, kalbi sıkışarak, **sinirli bir hareketle** mendilini çıkaracak, alındaki terleri silecek ve boş yere konuyu değiştirmeye çalışacaktı. (s.324)

Bu istekleri **bazı somut esaslara** da dayanıyor. (s.330)

Sonra birden **büyük bir çağlayanın gürlemesiyle** dünya üzerine yıkıldı. (s.357)

2.2.1.3.4. İsim Unsuru Bağlama Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

İsim unsurunun genellikle “ve” bağlama edatıyla kurulduğu sıfat tamlamasıdır.

Bunun için de oluşma aşamasındaki bilinçaltılarında, **annelerinin geçirdiği korku şokunu ve ümitsizliği** onlar da hissetmişlerdi. (s.10)

Bu bozkurtların ya da boz boyunlarının boyları da Isık-Göl yaylalarında yaşayan kurtlardan daha büyüktü. (s.12)

Bu arada onun **korkudan donmuş yüzünü ve gözlerini** yakından görmüş, kokusunu da almıştı. (s.22)

Asil duyguları ve arzuları tarih karşısında ona iradeci bir tavır aldirtmişti. (s.195)

Aksi halde, **derin üzüntülerimi ve düşüncelerimi** önceden sezip nasıl yazabilirdi? (s.227)

Unutulmasının asıl sebebi, o tırmanışın **büyük bir çaba ve emek** gerektirmesiydi ki bunu da çobanlar, hayvanların sahibi devlet değil de ancak kendileri olursa yaparlardı. (s.300)

2.3. SIFAT FİİL GRUBU

Bir sıfat fiil ile bu sıfat fiile bağlı unsur veya unsurlardan kurulan kelime grubudur. Grubun ana unsuru sıfat fiildir, sonda bulunur. Grupta yüklem görevi yapan sıfat fiilin anlamı, bir veya birden fazla unsurla tamamlanır. Bu unsurlar, cümlede olduğu gibi özne, nesne, zarf ve yer tamlayıcısı diye isimlendirilir.³⁷

³⁷ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 21-22.

2.3.1. Sıfat Fiil Grubu Teşkil Eden Ekler

Sıfat-fiil ekleri –An, -AsI, -mAz, -r/Ir/-Ar/-Ur –Dık/-DUk, -AcAk, -mİş/-mUş şeklindedir. Hareket vasıflarını bildirmek suretiyle nesneleri karşılayan sıfat fiillerin bir çeşit isim oldukları şüphesizdir. Fakat bunlar fiilden yapılmış isimlerden çok farklıdır. Fiilden yapılmış isimlere karşılık bunlara fiil isimleri diyebiliriz. Sıfat fiil ekleri esas itibarıyla geçici isimler yaparlar. Fakat bu geçici isimlerden bazıları klişeleşip kalıcı isim haline geçerek sıfat fiil ekleri fiilden isim yapma ekleri durumuna girerler.³⁸

2.3.1.1. “-An” Eki

Geniş zaman ifade eden bu ek eskiden beri en geniş ölçüde kullanılan bir sıfat fiil ekidir. Eski Türkçede –gAn şeklinde idi. Geniş zaman sıfat fiil eki yapmak için en çok bu ek kullanılır. Şekil ve zaman eki durumuna geçmeyen, daima yalnız sıfat fiil eki olarak kalan bir ektir.³⁹

Önce, ancak **hissedilebilen** bir yavaşlıkla değişmeye başladı. (s.7)

Acelesi olan alaca karanlık, **yaklaşan** gecenin soğuk, gri mor rengini de ardından sürükleyerek, sessizce vadileri, boğazları kaplayıverdi. (s.7)

Gök’ün adaletsizliğine, **bilinmeyen** bir güce ve belki de korkunç kaderine karşı idi bu sızlanışlar, bu yakınmalar. (s.9)

Bu, **onların dış dünya ile kendilerini bekleyen** acı gerçeklerle ilk ve dolaylı karşılaşmalarıydı ve analarının acıları ile kıvranıp kımıldamaları bundandı. (s.10)

Çok kızıyan ve yörede dolaşan, kilometrelerce uzakta erkek kurtları tahrik eden o yabancı dişi, onun da aklını başından almıştı. (s.11)

Öbek öbek koruların ardında, çığların ve fırtınaların topladığı taş ve ağaç yığınlarının gerisinde, çalılıkların ortasında, **sarkık kayaların altında derin bir yarık olan** bu yeri, onun için yuva seçmişlerdi. (s.12)

Hafızası kuvvetli ve bütün duyu organları bilenmiş olan Akbar, zaman zaman geçmişini hatırlayarak o çok acı olayları yeniden yaşıyor gibiydi. (s.13)

³⁸ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 381-382.

³⁹ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 334.

Kaçanlar ve kovalayanlar aslında bütün canlıları birbirine bağlayan amansızlık zincirinin birer halkası idiler. (s.14)

Bütün kış uyuyan köstebekler meydana çıkar, bozkırı doldurur, başka hayvanların bir yılda yaptıklarını onlar bir yazda yapmak ve geç kaldıkları için arayı kapatmak için koşuşur dururlardı. (s.15)

Asıl besinleri olan saygaları ise **yalnız sonbahardan kış sonuna kadar olan** dönemde avlarlardı. (s.16)

Bozkır her yönde uçsuz bucaksız uzanıyor, **yeni yeni açılmaya başlayan** ufuk yerle göğü birleştiriyordu. (s.17)

Tabiat onlara güçlü bir refleks, **av sırasında işlerine çok yarayan** bir sezgi gücü ve bir çeşit strateji duyusu vermişti. (s.18)

Oysa **insanlar düşünen** yaratıklar olarak ortaya çıkışlarından beri kendilerini daha iyi tanımaya çalışmışlar; ama bütün çabalarına rağmen şu soruya bir cevap verememişlerdi: Kötü, hemen hemen her defasında, niçin “iyi” den daha güçlü olarak ortaya çıkıyor? (s.19)

Onları yuvalarından epeyce uzaklaştıran gezilerden biri az daha bir facia ile sonuçlanacaktı. (s.20)

Yorulmak bilmeyen bu yavrular ise, onlarda merak uyandıran her şeye yakından bakarak, koklayarak çevrede koşuşmaya devam ettiler. (s.21)

Çıplak vücudu bozkırın batmakta olan güneşiyle **pembe pembe ısıldayan** adamın üzerine **kulakları sağır eden** bir kükreyişle atıldı. (s.22)

O yüksekliklerde her zaman hüküm süren serinlikte ve **hafifçe kararan** ama bulutsuz havada görünüşte amaçsız süzülüyorlardı. (s.23)

Şimdi, **yörede az bulunan** kaynak başlarına gidip su içmek için akşam karanlığının çökmesini ve havanın hafifçe serinlenmesini bekliyorlardı. (s.24)

Akbar ve Taşçaynar’ın ayaklarına kadar gelen saygalara saldırmaya niyetleri yoktu ve yerlerinden kıınılmadılar bile. (s.25)

Kendi yıldızimsı izlerine büyüyen, güçlenen ve her biri tabii özelliklerine kavuşmuş yavrularının izlerini, onların yanında da Taşçaynar’ın kocaman izlerini görüyordu sanki. (s.26)

İlk saldıran, kovalamayı başlatan, ilk sıçrayan Akbar olacaktı. (s.27)

Kuzey denizlerinden ve nehirlerinden gelen bu kazlar, güneye, **ana yurtları olan** İndus ve Brahmaputra'ya gidiyorlardı. (s.28)

Ta uzaklarda, ince sislerin ötesinde, **sayısız saygadan oluşan** bir sürü otlamaktaydı. (s.30)

Dünya, dünya olalı beri renkleri değişmeyen büyük bir sayga sürüsü, **sırtları kara, karınları beyaz olan** bu geyik türleri, ılgın ağaçlarıyla kaplı büyük vadide otlamaktaydı. (s.32)

Kurtulmak için çok uzaklara kaçmalı, **tehlikeden kuruyan** bir sığınak bulmalıydılar. (s.33)

Gücünü yitirip düşünce korkunç bir çığlık attı, sonra **bu çığlık toprağı döven** binlerce toynak altında boğulup gitti. (s.34)

Sessiz ışınlarını bozkıra salan güneş bile bu çılgın avın kurbanı olmuş gibi selameti kaçıpta buluyordu. (s.35)

Keskin bir göz uzaydan dünyamıza baksaydı neler olup bittiğini görür, **Mujunkum'um ağlatan, yakıp yıkan, mahveden** o av faciasını seyrederek; ama daha sonra olacakları bu tabiatüstü gözlemci bile göremez, anlayamazdı. (s.36)

Grupta sağ kalanlar yalnız Akbar ve Taşçaynar idi. (s.37)

Şafakta bu hayvanları toplayacak, kamyonu dolduracak, **sonra da daha ileride bulunan** koca römorklara taşıyacaklardı. (s.38)

Ama bu altı adam, daha doğrusu altı kişiden beşi, **yukarıdaki tanımın dışında kalan** bir istisna oluşturuyorlardı. (s.39)

Bu bakımdan onu **hiç yanıltmayan** bir sezgisi vardı. (s.41)

Yumru yerine avda öldürülen hayvanları topluyorlardı şimdi. (s.42)

Aslında onun düşünceleri, didaktik propagandalardan, **bölge basınına kaplayan** toplumu azarlayıcı yazılardan usanmış her yaşta okurun ilgisini çekiyordu. (s.43)

Hiçbir zaman canlılığını yitirmeyen fikirleri onun için hem ıstırap hem de neşe ve umut kaynağı idi. (s.44)

Abdias, bulunduğu durumdan kurtulmadığı için, **belki de hiç ihtiyacı olmayan** bu aşka neredeyse lanet okuyordu. (s.45)

Hem dini hem de diğer konularda oldukça geniş kültürlü ve çok iyi yürekli bir insan olan babası Kallistratov ise, olanca varlığı ve gücü ile kendini iki evladının eğitimine adanmıştı. (s.47)

Mujunkum ve Çuisk bozkırlarında yetişen ve Avrupa gençleri arasında kullanımı gittikçe artan haşhaş kaçakçılığının hangi yollardan yapıldığını araştırmak ve yazmak istiyordu. (s.48)

Başından geçen bu olayın onu allak bullak ettiği anlaşıyordu. (s.49)

Belki aşk ölümün antitezi olduğu içindir bu; **bizim için doğuş esrarını izleyen hayatın esasını oluşturan** bir andır. (s.50)

Onlara göre, uyuşturucunun gençlerimizi kırıp geçirmesinin açıklanması prestijimize indirilen bir darbe olacakmış. (s.51)

Yalnız, **kalbimi ısıtan** tek şey, **kafamdan çıkmayan, beni terk etmeyen** tek bir düşünce var: O kadınla yazışmalarım. (s.52)

Giriştiğim bu işte başarılı olmak hayati bir önem taşıyordu: bu çevreye bizzat girmeli, bu çocukların gerçek kimliklerini, **onları bu yola iten** kolay para kazanma dışındaki gerçek sebeplerin neler olduğunu öğrenmeliydim. (s.53)

Mahalli mahkemede sorgu yargıcı olan Caslibekov'un Nikiforoviç'e bildirdiğine göre ablasının oğlu Paşa, bir trende uyuşturucu madde ile yakalanmıştı. (s.54)

Vagonlara giren çocuklar rahatça oraya yerleşiyor ve merkez istasyonlarından birine kadar gidiyorlar. (s.56)

Herhalde oralarda haşhaş dış ülkelere giden gemicilere satmak daha kolaydı. (s.57)

Bugün ise, **karınca yuvası gibi kaynayan** bu muazzam Kazan Garı'nda, o meşhur 87 numaralı hamalı bir an önce bulmam gerekiyordu. (s.58)

O zaman ona **Paşa'nın asıl adı İgor olan** ama **kaçakçılar tarafından Mors lakabıyla anılan** arkadaşının selamını söyledim. (s.59)

Uzatılan iki bileti aldım ve müzeye doğru hızlı hızlı yürüdüm. (s.62)

Moskova'da **bu şehri çevreleyen** yedi tepeden birinin üzerindeydim. (s.63)

Hele kilisede değil de bir konser salonunda, **değişik arzu ve çıkarlar peşinde koşan** bu topluluk huzurunda böyle bir konser hiç hoşuna gitmeyebilirdi. (s.64)

Tavanı iki kat yüksekliğinde olan İtalyan Sarayı'nda sergilenen her eser kendi asıl yerinde duruyor gibiydi. (s.65)

Çevreyi kuşatan dağlar madeni bir sessizlik içinde donup kalmış gibiydiler. (s.74)

İnsan hayatını yönlendiren kanunların **hesaba dayanan** bir mantığı yoktur. (s.79)

Damar damar oluşan, çok sıkı bir ağ şeklinde örgütlenen, hastalığı toplumun bütün organizmasına bulaştıran bu faktörler kolayca anlaşılır gibi de değildi. (s.86)

Etekleri yerlere kadar sarkan kara cübbesi bir ulu kişi görünümünü veriyordu ona. (s.93)

Yer altında işlenen kötülüğe karşı vaizler ne yapabilir? (s.101)

Tanrı'nın yarattığı insan olarak onun görevi, eski zamanlarda Hz. İsa'nın vaazlarını, **hayatları pahasına Afrika vahşilerine yaymaya çalışan** misyonerlerin yaptığını yapmak değil miydi? (s.111)

Kurak topraklarda alabildiğine yetişen bu basit otun **böylesine mahvedici bir akıbeta sürükleyen** özelliğı oluşuna inanmak zordu doğrusu. (s.119)

Bu adam, **sefere çıkanlara tek başına hükmeden** bir mini diktatör idi ve **bu kadırgaya gezgin bir keşif gibi binen, haydutlar çetesini takip eden** bizim idealist de oldukça gülünç hareket ediyordu. (s.126)

En tabii ses tonuyla ve çok sakin görünerek konuşmaya çalışıyor, böylece, **içini parçalayan** müthiş sancıları da durdurabileceğini umuyordu. (s.133)

Köşeye sıkıştırıldığı için üzerinize atlamak isteyen ama buna cesaret edemediğı için farfarlık edip sizi korkutmaya çalışan bir hayvan gibiydi. (s.134)

Ama **bu konuda kafamı kurcalayan** bir şey var, sen de merak edersin, yoksa bu gevezeliğe gerek görmezdim. (s.135)

Şimdi, **sana güvenmemizin bedeli olarak hakkım olan** parayı vermek nezaketini göstereceksin. (s.136)

Bizim gözümüzü açmak, **yasaklanmış uyuşturucu vurgunculuğı yapan, ot toplayan, bunların kaçakçılığı ile zengin olan** bizleri doğru yola çekmek gibi asil niyetli bir Mesih gibi geldin aramıza! (s.138)

Eğer **buradan işlenen** suçlara müdahale etmeden kaçarsam, en büyük suçu işlemiş gibi utanç duyarım. (s.140)

Evet, işin aslı öyle: **söz konusu olan, esas olan**, para ve uyuşturucudur. (s.143)

Tren durunca, **senin kayıt kütüğünde bulunanların** hepsi toplanacak. (s.146)

Kafasını kötülük yapmada kullanan en tehlikeli adamlardan biri. (s.147)

Platformlardan, sarnıçlardan, tomruk yüklerinde, **furgon konteynerlerden oluşan** ve **dev bir gücün çekişiyile hedefine doğru süzülen** bu sağır katarın durdurulabileceğine inanmıyordu. (s.148)

Abdias'ın karşısına tekerleklerden ve sonra tahtalardan oluşan bir duvar çıkmıştı ve bu duvara tırmanmak için tutunacak bir yer arıyordu. (s.149)

Küçük sandalyesinde oturan Grişan, hiçbir şey söylemeden sessizce seyrediyordu onları. (s.152)

Sizi lanetli duruma düşüren odur. (s.153)

Bunun içinde taşıdığımız şey, **kötülük getiren, baştan çıkaran** bir zehirdir. (s.154)

Başına Kolia'dan bir yumruk yiyen Lenka bir kenara yığılıp kalmıştı. (s.156)

Ve **o bir türlü sonu gelmeyen** günde **batan** güneşin son ışıkları, **korkudan iyice açılan** gözlerini yakıyor, tıpkı onun gibi hiçlikte yok oluyordu. (s.157)

Genel olarak pek açık olan ama o gün, **gittikçe akkor haline gelen** bu atmosferde, yörenin lekesiz çöl sınırı belli belirsizdi. (s.159)

Bildiğinden şaşmayan bu aksi Peygamber'e kin ve nefret duyarak, aynı zamanda acıyarak bakıyordu. (s.162)

Bu, bütün sağduyulu insanların düşüncesidir, dedi Vali **küçümseyen** bir tavırla. (s.164)

Bir hayal peşinde koşan kaçık için onu sahte kehanetleriyle boş yere vakit kaybettiğini düşünerek, onu muhafızların önüne katıp, bir an önce, **bahçenin arkasındaki tepede büyük Konsey'in kararını uygulamak için bekleyen** cellatlara görmediğine pişman oldu. (s.166)

Buna rağmen bütün bu iğrenç rezillerin arasında, durmadan zeka fişkırımları olur, **geleceği haber veren** hayalciler çıkardı. (s.167)

İlahlar şahitti ki, **savunduğu doktrine hayatından daha çok önem veren bu adamın inadından sorumlu olan** asla o değildi. (s.170)

Onu rahatsız eden, bu yırtıcı kuşa bir şey yapamaması idi. (s.171)

Genç kadının çılgınlıklarını ilk duyanlar ve koşup gelenler, orada çamaşır yıkayan öteki kadınlardı ve bunlar daha sonra, Meryem oğlunu kucaklayıp koşarken, çocuğun başında altın renkli bir hale bulunduğunu da söylemişler, sevinç ve heyecandan hepsi gözyaşı dökmüşlerdi. (s.176)

Vali, işkence gerçeğini **inkar eder görünen** bu bakıştaki güç ve kararlılık karşısında etkilenmişti. (s.178)

Hayatın güzelliği de buradadır: **Ruhu en üst düzeye götüren** sınırsız basamakları birer birer çıkmak. (s.180)

Onlar senin “Müstakbel-Tanrı” ya da “Gelecek-Tanrısı” dediğin soyut, **belirli konturları olmayan, sonsuz geleceklerde oturan** ve ayırım yapmadan **herkese ait olan** ve demek ki **kimseye ait olmayan** bir Tanrı'ya tapmazlar. (s.184)

Fakat **acele acele evlerine dönen** ya da **hala açık olan** küçük dükkânlarda **son alışverişini yapan** insanlar arasında güvenebileceği hiç kimse yoktu. (s.194)

Ağaç gövdelerini yontarak yaptıkları putlara tapan ve kuzeyin karanlık ormanlarında yaşayan kendi atalarının üzerinden atlayarak gelmişti oraya. (s.198)

Kılığından ve **sözde koltuk değneği olan** elindeki tahta parçasından **utanç duyan** Abdias, **başına toplanan** meraklı kalabalık karşısında nasıl davranacağını bilemiyordu. (s.211)

Pişmanlık ve günahın kefaretinin ödemek suretiyle **ruhun aydınlanmasından ürperti duyan** ve **gözü kamaşanlar, yalnız düşünce ya da hareketlerindeki hatayı, günahı bilebilen** insanlardır. (s.226)

Sabah olunca **tamamlanan** ekip bir kamyonu binip Mujunkum yolunu tuttu. (s.235)

Senin, **bütün yıl katrandan yapılan** yolları olmayan, akarsuyu, **elektiriği de olmayan** bu yitlik yerlerde boynuna kadar hayvan pisliğine gömülerek anan ağlasın, beyaz ayakkabılı bu genç açığözler de stadlarda koşu yapsın ya da gol atmak için top peşinde koşsunlar! (s.249)

Zaten **kurtları korkutan** da o ses idi. (s.266)

Yüzleri kıpkırmızı olan ve başları iyice dönmeye başlayan Bazarbay ve Murat, bir yandan yağ ve kızarmış et yiyerek votka şişesini bitirmişlerdi. (s.270)

Mezarlıkta ağıtlar söyleyerek hıçkıran dul bir kadın gibiydi ve bu hali Gülümhan'a Ernazar'ın ölümünde nasıl ümitsizce gözyaşı döktüğünü hatırlıyordu. (s.282)

Şimdi, **ellerini uzatsalar degecek kadar yakın görünen** Ala-Mengü'nün edebi bozulmalarından gelen müthiş bir esinti kucaklayıvermişti onları. (s.306)

Gülümhan'ın önünde, ayakta, **zayıf omuzlarından sarkan** fanilasıyla, birçok çoban gibi bütün mevsim giydiği çizmeleriyle ve kurulamak için aldığı sonra boynuna doladığı havlusuyla öylece duruyordu. (s.323)

Donkuluk, her zamanki gibi çok iyi gidiyordu ve Boston, altında **yere sağlam basan, hızlı giden** böyle bir at olmasından memnundu. (s.351)

Ala-Mengü'nün buzları arasında sonsuza kadar donmuş olarak kalacak Ernazar, **kendisinin son yansıması olan** ve kendi elleriyle öldürdüğü küçük Kence, ruhundan söküp atmak için öldürmek istediği Bazarbay hep o idi. (s.359)

2.3.1.2. “-AsI” Eki

Gelecek zaman ifade eden bir sıfat fiil ekidir. Eskiden beri işlek olan bu ek –AcAk kadar fazla kullanılmaz. Bu ek Eski Anadolu Türkçesinde bazen şekil ve zaman eki durumuna da geçmiştir. Eskiden –gAsI şeklinde olan bu ekin –gA gelecek zaman sıfat fiil eki ile –sI iyelik ekinin birleşmesinden çıktığı anlaşılmaktadır.⁴⁰

Ergenliğe ulaştıktan sonra nice erkek kurtlar ona sahip olmak için birbirleriyle **öldüresiye** dövüşeceklerdi. (s.29)

Onlarla hiç ayrılmayaşıya beraberdi artık. (80)

Ve şimdi, **himaye ettiği kişilerin Abdias’ı öldüresiye** dövmelerini seyrederek keyifleniyor, başarısının meyvesini topluyordu. (s.155)

Hiç arkalarına bakmadan koşuyor, **Mujunkum bozkırını bir daha dönmemesiye** terk ediyorlardı... (s.244)

Ölesiye, bitesiye çalışıyorum; ama borçlanmaktan başka bir sonuç alamıyorum. (s.295)

2.3.1.3. “-mAz” Eki

Menfi geniş zaman sıfat fiil eki olan bu ek eskiden beri geniş ölçüde kullanılagelmıştır. –mAz eki aslında –mA menfi eki ile –z isim yapma ekinin birleşmesinden ortaya çıkmıştır. Türkçede başlangıçtan beri kullanılan –mAz eki geniş zaman çekiminin menfisinde şekil ve zaman eki durumuna da geçmiştir.⁴¹

Uğultusu, vadilere ve kayalara çarparak yankılanıyor, büyüyor, **karşı gelinmez** bir güçle yırtıp parçalıyordu gökyüzünü. (s.8)

Helikopter Ala-Mengü buzulunun gerisinde kaybolup gittiği ve **gürültüsü bulutlar arasında boğulup duyulmaz** olduğu halde, hala bütün vücudu titriyordu. (s.9)

Sonra da, yine kuşkular içinde, **bu görünmez** yaratıklarla, tıpkı kedinin yarı ölü fare ile oynaması gibi oynamıştı. (s.10)

Saygaları kovalarken yorulmazlıklarını ve Mujunkum’un en güçlü çifti olduklarını kanıtlamış olan Akbar ve Taşçaynar’ın birlikte geçirdikleri ilk yaz. (s.17-18)

O unutulmaz ilkbaharda, Akbar üç yavru doğurmuştu. (s.19)

⁴⁰ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 337.

⁴¹ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 336.

Birbiri ardından daireler çizerek süzülen çaylaklar, her şeyden azade, **bu gök ve yerin değişmez** sonsuzluğunu belirleyen canlı bir sembol idiler sanki. (s.23)

Onun hemen ardından yavruları, kaderin onları bu av için doğurduğu ilk üç yavrusu, sonra **yenilmez gücü**yle baba Taşçaynar geleceklerdi. (s.27)

Sonra ikiside uzaklaştılar, sesleri azaldı ve **görünmez** oldular. (s.30)

Onların **ayrılmaz** yoldaşları ve aynı zamanda ebedi düşmanları da aynı durumdaydı. (s.32)

Attıkları her adım dayanılmaz acılar veriyordu onlara. (s.37)

Sınıf kavgasının büyük çalkantıları arasında yakınları da tanımadığı için ele geçmez bir çete başı olup çıkmıştı. (s.72)

Yedinci adam ölmeyebilir ve zaferinin meyvesini yiyebilirdi; ama **anlaşılmaz** sebeplerden dolayı öyle olmuyor. (s.80)

Öyle değilse, kabadayı tavırları, **anlaşılmaz** argoları, içki ve kumar tutkuları, bu tehlikeli işe böbürlenerek atılmaları başka nasıl izah edilir? (s.103)

Dipsiz bir yalnızlık uçurumuna yuvarlananlar, donmuş bilinçlerinin karanlığında çıldırır, her şeyi tahrip etmek için korkunç, **karşı konulmaz** bir istek duyarlarmış içlerinde. (s.119)

Kaçınılmaz olana rıza göstermeyi öğrenmelisin. (s.140)

Ve bu adamlar, **akla sığmaz** bir kudurganlıkla paralarını, muazzam uyuşturucu hazinesini koruyorlardı. (s.156)

Pontius Pilatus, gittikçe artan bir merakla, birbirine zıt iki ruh haliyle tartışmayı devam ettirerek, bir yandan Kudüs duayenlerinin kararını bozma, bir yandan da bu adamın niyet ve teşebbüsü sonunda **Roma iktidarını kaçınılmaz** şeklinde satacak tehditleri önleme ve uzaklaştırma çarelerini arıyordu kafasında. (s.161)

Ruhum, kaçınılmaz akıbetinin korkunç azabıyla doldu. (s.173)

Görünmez bir el sandalı kıyıya çekmiş, timsah ise yolunu değiştirmiş, sür'atle uzaklaşıyordu. (s.175)

Çünkü **yenilmez** büyüklükteki Roma'ya hizmet etmekten daha büyük şeref yoktur! (s.184)

Bu, **değişmez** bir kanundur, gökte parlayan yıldızlar kadar değişmez bir kanun. (s.185)

Kaçınılmaz kader günü yakındı. (s.195)

Kaderimiz sana aittir ey **dile sığmaz, gözle görülmez** Tanrı'm! (s.204)

Karşı gelinmez bir istek bu. (s.225)

Ay, kıyameti arındıran ve **hayvan sürülerine yeri doldurulamaz** kayıplar verdiren o sürekle avından sonra tarıfsız bir yıkıma uğrayan bozkırın üzerinde yine ısılt ısılt parlıyordu. (s.236)

Kaderimiz Sana aittir ey **dile sığmaz, gözle görünmez** Tanrı'm! (s.242)

Akbar bir deri bir kemik kalmış, **tanınmaz** hale gelmişti. (s.254)

Sonra, Taşçaynar'ın kendisini izleyip izlemediğine bile aldırmadan, **anlaşılmaz** sıkıntılar içinde koşmaya başladı. (s.259)

Eğer kovalayan kurtlar bu kurtlarsa, **o beş para etmez** ayyaş Bazarbay'da onların yavrularını çalmışsa durum çok kötü. (s.278)

İnanılmaz bir cüretle, insanları gördükleri zaman bile kaçıp saklanmıyorlardı. (s.291)

Bir gün önce kendisine hakaretler yağdıran **beş para etmez** herifi de düşünüyordu. (s.309)

İçinden çıkılmaz bir durum karşısında bir tavır alması gerekiyordu. (s.329)

Anlaşılmaz bir içgüdü ile Kence'nin de kendi yavruları gibi bir yavru olduğunu hemen anlamıştı. (s.354)

2.3.1.4. “-r/-Ar/-Ur” Eki

Bunlar da geniş zaman ifade eden sıfat fiil ekleridir. Bu ekler çok fazla kullanılmaz. Geniş zaman sıfat fiil eki daha çok –An'lı şekil kullanılır. –r ve –Ar aynı zamanda şekil ve zaman eki durumuna geçen sıfat fiil ekleridir. –Ur tabii eskiden vardı, sonradan ortadan kalkmıştır.⁴²

O haliyle, kovuğun üzerinde homurdanıp duran ve kayaları bile söküp yuvarlayan madeni canavarı korkutup kaçırmak **ister** gibiydi. (s.9)

Kulaklarını dikmiş, büyük ve köşeli başını kaldırmış, yuvalarına iyice gömülü kara göz bebeklerinin durgun bakışlarıyla, gölge gibi, belli belirsiz bir şeyler **görür** gibi olmuştu. (s.10)

Sayga sürüleri, havaya kaldırdıkları karların arasında kara bir karık bırakarak **yangından kaçır** gibi kaçacaklardı. (s.27)

Başlangıçta yöneticiler de Abdias da **karşılıklı çıkarlarına** saygı gösterdiler. (s.43)

⁴² Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 335.

Petruha, **bozkırı kucaklar** gibi kollarını açarak sevinçle tekrarlıyordu. (s.119)

Oyun sever hayvancıklar kuyruklarını sallaya sallaya yaklaşmak ister gibi yapıyor ama çok sokulamıyorlardı, kaçamıyorlardı da. (s.122)

Çıkarlarımız uyuşursa, bu basit bir konuşma olur; ama gerçek bir tartışma söz konusu, zaten lafı buraya getirmek istiyordum. (s.135)

Bizim trajik bilincimizde, **sıfırdan hareket eder** gibi başlayıp asırlar boyu saya geldiğimiz, düşünegeldiğimiz İsa kimdir? (s.195)

Dalgın gözleriyle onlara, **şekil değiştiren aynalara bakar** gibi bakıyordu. (s.217)

Ama bugün **kolay yutulur** bir av çıkmamıştı karşısına. (s.257)

Sustuğu zaman aşağıdan, **‘Sakin yaklaşma!’ diyen bir ses duyar** gibi oldu. (s.316)

O faciadan sonra Arzıgül, **bir şeyler yapar** korkusuyla Gülümhan’ı hiç yalnız bırakmamıştı. (s.321)

2.3.1.5. “-Dık/-DUK” Eki

Bu da geçmiş zaman ifade eden ve çok kullanılan sıfat fiil ekidir. Bu ekin dikkati çeken tarafı bilhassa iyelik eki olarak kullanılmasıdır. İyelik eki almayan şekilleri pek fazla kullanılmaz. Bu ek şekil ve zaman eki durumuna geçmez. Görülen geçmiş zamanın çokluk birinci şahsını kendisine benzeterek ikinci tipteki şahıs eklerinin çokluk birinci şahıslarının –k olmasına bu ek sebep olmuştur. Eskiden bu ekin yalnız –dUk şekli vardı. Vokal uyumuna Osmanlıca içinde bağlanmış, diğer şekilleri ancak son zamanlarda ortaya çıkmıştır.⁴³

Her geçen dakika daha da yaklaşarak, homurtusunu arttırarak havayı şişiriyor, sonunda bütün gökyüzünü dolduruyor, **zorba bir kükreyişle tepelerin, dorukların ve yalnız ses ve ışığın ulaşabildiği** ebedi kar yığınlarının üzerinden geçiyordu. (s.8)

Helikopter Ala-Mengü buzulunun gerisinde **kaybolup gittiği** ve gürültüsü bulutlar arasında boğulup duyulmaz **olduğu** halde, hala bütün vücudu titriyordu. (s.9)

Varlığını böylece hissettiği o yaratıklar onun yavruları idi ve her şey uz giderse, on, on beş gün sonra dünyaya geleceklerdi. (s.10)

Korkusunu paylaştığı ve **güven verdiği** için ona minnet duyuyor, okşamalarına, yalamalarına onun dudaklarını yalayarak karşılık veriyordu. (s.11)

⁴³ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 335-336.

Yöredeki çobanların dişi kurda verdikleri ilk ad “Akdalı”(Akcıdav) idi. (s.12)

Şimdi **onların yitirdiği** başka bir âlemde, uzakta, ucu bucağı olmayan Mujunkum bozkırında avlanarak, sayısız sayga sürüsünün peşinde koşarak yaşıyorlardı. (s.13)

Doğum sırasında, **buzların çözülmeye başladığı** günlerde, saygalar, Munjunkum’un kumlu bölgelerindeki kuytulara, kar düşmeyen yerlere sığınırldı. (s.15)

Zaman ve tabiatın ortaya koyduğu bu düzenin sağlam bir mantığı da vardı. (s.16)

Saygaları kovalarken yorulmazlıklarını ve **Mujunkum’un en güçlü çifti olduklarını** kanıtlamış olan **Akbar ve Taşçaynar’ın birlikte geçirdikleri** ilk yaz. (s.17-18)

Elbette, bu değerli Mujunkum bozkırının sakinleri de **insanların iyi ve kötü en kaba faaliyetleri burada gösterdiklerini**, onları çalıştıranların iyi niyetlerine rağmen, **yapanın da bozanın da yine onlar olduğunu** bilemezlerdi. (s.19)

Her yıl bir defa, **bu sarhoş edici bitkilerin çiçeklendiği** zaman buraya gelirdi. (s.20)

Beşinin de karnı aç olduğu için, yağlı yağlı köstebekleri ve tavşanları yakalayarak, birçok kuş yuvasını bozarak karınlarını duyurmuşlardı. (s.21)

Ama işte o anda, **Akbar yattığı** yerden bir ok gibi fırladı. (s.22)

Yavrukurtlar ise **her zaman olduğu** gibi ana ve babalarının yanında koşuşup duruyorlardı. (s.23)

Sürülerden biri kurtların bulunduğu küçük tepenin o kadar yakınından geçti ki, kurtlar, güneşin son ışıklarıyla parlayan otların arasından, kara boynuzlu, başları eğik ama iri gövdeli erkek saygaları kolayca fark ediyordu. (s.24)

Akbar birden kışın geldiğini, bir sabah uyandıklarında uçsuz bucaksız toprakların bembeyaz olduğunu görür gibi oldu. (s.25)

Peşinden yetiştiği hiçbir sayga pençesinden kurtulamaz, kızıl kanları beyaz karların üzerine akar, bir kuşun kana boyanmış kanatları gibi çırpınırdı. (s.26)

Onun hemen ardından yavruları, **kaderin onları bu av için doğurttuğu** ilk üç yavrusu, sonra yenilmez gücüyle baba Taşçaynar geleceklerdi. (s.27)

Sabahleyin uyandıkları zaman bir bayram sevinci yaşadılar. (s.29)

Tamamen yabancı oldukları bu korkunç gürültü gittikçe yaklaşıyor, artıyordu. (s.30)
Bütün bölge sakinlerini, **neredeyse tek tek sayıldığından, bulundukları yerlerin harita üzerinde küçük karelerle belirtildiğinden, toplu şekilde imhalarının programlandığından, onları mahvedecek birçok motorlu aracın kendilerine doğru yaklaşmakta olduğundan**, hiç mi hiç haberleri yoktu. (s.31)

Çünkü avlayanla avlanan, **kurtlarla onların az önce parçalamak için üzerlerine atıldıkları** saygalar birleşmişlerdi. (s.33)

Ama **hiç durmadan asıl yaptıkları** iş, onları kanlı bacaklarından tutup römorklara yüklemektir. (s.34)

Akbar **onun ne söylediğini** anlayamazdı tabii. (s.35)

An kadar kısa bir süre sonra da **yavrularının en irisi olan Kocabaş'ın yerden havaya fırladığını, sonra kanlar içinde usulca karnı üzerine düştüğünü, çırpındığını** gördü. (s.35-36)

Av sahasından olabildiği kadar uzaklaşmak için bozkırda koşmaya devam ettiler. (s.37)

Ama **kurtların bu insansız bölgede o güne kadar hiç görmedikleri** kamyonun büyük karaltısı pek belliydi ve o yüzden kaçmaya devam ediyorlardı. (s.38)

Bunlar **onun aşırı gayretinden dolayı cezalandırıldığına** inanıyor, kendisi de olayı böyle kabul ediyor, **büyük bir haksızlığa uğradığını** söylüyor ve buna çok üzülmüş görünüyor. (s.40)

Pek alaya aldığı, adını ve nereden geldiğini bile bilmediği hayvan ölümlerini kamyonla doldurmak, birkaç günde öbür işlerden bir ayda zor kazanabileceği kadar para kazanmak; üstelik Boss'tan bir kasa votka da cabadan! (s.40-41)

Çok sarhoş olduğu bir gece, traktörü yolun tam ortasında bırakıp gitmiş. (s.41)

Eğer **Boss garda rastladığı** bu boş gezerin bir kaçık, **bir akıl hastası olduğunu** bilseydi, şimdi ondan, az daha kuvvetini ve otoritesini hiç indirecek olan bu tehlikeli kaçıktan zahmetsizce kurtulma yolunu aramak zorunda kalmazdı. (s.42)

Kara gözleri ıslık ıslık parlarsa da, **ruhen tatminsizlik içinde olduğunu** da belli ediyorlardı. (s.44)

Abdias, **bulunduğu durumdan kurtulmadığı** için, belki de hiç ihtiyacı olmayan bu aşka neredeyse lanet okuyordu. (s.45)

Annesini kaybettiği zaman pek küçüktü. (s.47)

Abdias gazetede bir iş bulunca, **kendini bildi bileli babasıyla birlikte oturdukları** diyakosluğa ait küçük daire, yeni atanan bir papaza verildi ve Abdias'tan bu daireyi bir an önce boşaltması istendi. (s.48)

Kaderin karşısında çıkardığı İnga onun için dünyanın en değerli, en sevgili insanıydı. (s.49)

Böyle hayal ettiğim zamanlar, ruhum yavaş yavaş, sonsuz derecede özlenen, o sınırsız ilahi güzelliğe doğru yükseliyor ve kendimde olmadan hiçliğin, yokluğun tehdidine karşı koyacak gücü bulabiliyorum. (s.50)

Kaşlarınızı çattığınız zaman da çok sevimli oluyorsunuz. (s.51)

Toplantıda, konferansta ya da **sekreterin üstüne basa basa söylediğine** göre ‘üstleriyle’ görüşmelerde bulunuyor her zaman. (s.52)

Giriştiğim bu işte başarılı olmak hayati bir önem taşıyordu: bu çevreye bizzat girmeli, bu çocukların gerçek kimliklerini, **onları bu yola iten kolay para kazanma dışındaki gerçek sebeplerin neler olduğunu** öğrenmeliydim. (s.53)

Mahalli mahkemede sorgu yargıcı olan Caslıbekov’un Nikiforoviç’e bildirdiğine göre ablasının oğlu Paşa, bir trende uyuşturucu madde ile yakalanmıştı. (s.54)

Ama **yazdıklarım hep ikinci elden aldığı**ml bilgilere dayanıyordu. (s.56)

Bütün bu işlerin nasıl organize edildiğini hemen anlayamazdım. (s.57)

İnsan seli beni gideceğim yere doğru iterken, başkente daha önce gelişlerimde **ne mutlu bir insan olduğumu** ama **bunu o zamanlar anlayamadığımı** düşündüm. (s.58)

Eliyle kafasına vurmuş, üzüldüğünü belirten bir tonla konuşmuştu; ama **tahmininde yanılmadığı** için övünen ince bir belirti de vardı sesinde. (s.59)

Bütün bu ayrıntıları ve daha birçoklarını **Salkın-Göl’e yaptığım** seyahatte öğrendim. (s.60)

Bir sırt çantam ve topladığım otları koyacak naylon torbalarım olup olmadığını sordu bana. (s.61)

Sakalımı kestiğimi unutarak, gayriihtiyari birçok defa çenemi okşadım. (s.62)

Babamdan övgüsünü çok işittiğim bu koroyu **dinleme fırsatı bulduğum** için heyecanlandım. (s.63)

Gönlüm sevinçle dolu olarak, **bana böyle bir bayram sevinci gösterdiği** için kaderime şükrettim. (s.68)

İçelim dostlarım, son bir defa birlikte içelim ve **bir ağızdan çok sevdiğimiz** şarkıları söyleyelim. (s.76)

Tartışmayı daha başında tatsız bir havaya sokmak istemediği belliydi. (s.92)

Siz kendi doktrininizin mutlak değerde olduğunu, şaşmazlığını söylüyorsunuz, **dünyanın ve ruhumuzun özünün bize bir defa ama bütün zamanlar için verildiğini** kabul ediyordunuz. (s.98)

Calpak-Saz’a yaklaştıklarını duyunca nihayet başını kaldırmış, ince ve kir içindeki boynu üzerinde sarkık tutarak kuşete oturmuştu. (s.106)

Yoksa **zengin olmak hırsıyla kaçakçılık yaptığı**nın **numara olduğunu** anlarlardı. (s.118)

O kadar ki karanlıktan korkan bu küçük çocuğa bile **paranın onu Tanrı’dan daha çok ilgilendirdiğini** söyletebiliyordu. (s.125)

Kıyıda balık avlayanların çok kullandığı küçük bir sandalyeye tünemiş olan Grişan, gözlerini kısarak baktı. (s.133)

Çocuklar sessizce kalktılar ve **muhtemelen daha önce aldıkları** talimatı uygulamak için yerlere gittiler. (s.136)

Kendini haşhaş toplayıcısı gibi göstererek mujumkum’a gelmen, bizim gruba katılman, bizden biri olman, **İsa kadar kuvvetli gördüğün** paraya kendini kaptırmandan değil demek! (s.138)

Ben yalnız vicdanımdan emir alır, **onun dediğini** yaparım. (s.140)

Geçici bir zevk verdiğiniz insanları, yıkıma ve umutsuzluğa sürüklüyorsunuz. (s.141)

Eğer kendi iç dünyada Tanrı ile yalnız kendinin konuşabildiğini sanarak gururlanıyorsan, **bunun pek sayın kişiliğine tanınmış bir ayrıcalık olduğunu** düşünüyor ve benim gibi bir insanın da Tanrı ile temas kurabileceğini aklın almıyorsa, tam anlamıyla çuvallıyor, saçmalıyorsun. (s.142)

Onları, **ulaşmak için sana peşin ödeme yaptıkları** bir Tanrı’ya mı yaklaşıtıyorsun? (s.143)

Bütün bu söylediklerinde hiç yeni bir şey yok. (s.144)

Birbirlerine uyararak değil, **karşı koymakta korktukları** için ya da **yanlış yerde uyguladıkları** bir dayanışma ve **özellikle de uyuşturucu konusunda doktora yapmış bu Cizvit uzmanına karşı mücadele gücünü bulamadıkları** için çıkamıyorlardı onun ağından. (s.146-147)

Her şeye rağmen yüzlerini göremediği kişilerin de el uzatmasıyla bir vagona tırmanabildi. (s.149)

Petruha dışarıya bir göz atmış, **her şeyin yolunda olduğunu, civarda kimsenin görünmediğini** söylemişti. (s.150)

O da **gözlerini kapatarak büyük bir keyifle dumanı** çektikten sonra Abdias’a uzattı. (s.151)

Abdias da **bu sahnenin tamamen kendisi için düzenlediğini** anlamıştı. (s.152)

Haşhaş toplayıcıları, **hiç beklemedikleri** bu durum karşısında, tepelerini attıran bu kaçık hakkındaki tepkilerini ve **ne düşündüğünü** anlamak için şeflerine baktılar. (s.153)

Yine de ellerini sımsıkı yapıştığı yerden ayırmadı. (s.156)

Arkadaşlarının kavga ettiğini, kendisinin hiç karışmadığını, ama şansızlıkla, **içlerinden birinin yanlış adam attığını** söyleyecekti. (s.157)

Kendini kurtaracak sözleri söylemeyi reddettiği için yitirmişti hayatını. (s.158)

İsa'nın bir an göz ucuyla bu kuşa baktığını fark eden Vali, bundan rahatsız olmuşçasına: (s.159)

Çünkü İsa'da, **gizlice özlemini duyduğu** kudreti görüyordu; fakat buna bir gün kavuşacağını ümit edemiyor, ummaya cesaret edemiyordu. (s.161)

Kuşa niçin baktığını sorduğu zaman **İsa'nın verdiği** samimi ama saygısız cevap hoşuna gitmemişti. (s.162)

Zaman ve mekân içinde istediğini yapmak ve olayları yönlendirmek imkânına sahibim. (s.164)

Herkes sana onun dürüst bir insan olduğunu, hiç kimseye en ufak bir fenalık yapmadığını, her türlü hastalıkları tedavi ettiğini söyleyecektir. (s.166)

Vali, **mesajın içeriğini düşünerek dalgın bir şekilde birkaç adım yürüdükten sonra** derin bir iç çekti ve yerine oturdu. (s.167)

Öyleyse bütün meydanlarda tövbe et, **vaazlarında söylediklerini geri al, yalan söylediğini, bir sahte peygamber olduğunu** açıkla ve artık “Yahudilerin Kralı” unvanını taşıma, onları, asla olmayacak yeni bir adalet hükümrانlığı gibi bir umutla aldatma ki artık plebler senin peşinden gelmesin. (s.168)

Sonra kendi kendine **bu kuşun göklere hakim bir çeşit imparator olduğunu** söyledi. (s.172)

Annesini hatırladığı o anlarda **henüz beş yaşındayken yaşadığı** bir macera da geldi aklına. (s.174)

Hem ağlıyor hem kurtuldukları için gülümsüyor, şükrediyordu. (s.175)

Az sonra, **oralarda oturanlardan onu tanıyan kimse bulunmadığı** da anlaşılmıştı. (s.176)

İnsan bugün **kendini olduğu** gibi kabul eder; ama onun tabiatında yarın başka biri olmak vardır. (s.182)

Dünyanın böyle kurulduğunu, başka türlü olmadığını söyleyeceksin. (s.184)

Bana nazik davrandın ve ben ölmeden önce **Gesthamani’de gördüklerimi birine anlatabildiğim, duyurabildiğim** için mutluyum. (s.188)

Bir süre önce düşüncelerinde yaşattığı olaylara, **o olaylarda kaldığı** yere döndü yine. (s.193)

Bedevilerin çölden getirdikleri develer, eşekler, çeşitli ticaret eşyası yüklü katırlar pazar meydanlarına doğru akmaya başladı. (s.201)

Çıktılar ve **tekrar uğultulu kalabalığın doldurduğu** holde buldular kendilerini. (s.216)
Abdias **bu yaz burada geçirdiği** macerayı, kaçakçıların acı akıbetini hatırladı ve düşünceleri onu bir defa daha pişmanlık duyup günah çıkarma konusuna götürdü. (s.232)

Ayaklarının dibinde yakmak için topladıkları ot ve dallar **pek yaş olduğu** için tutuşmadı. (s.241)

Gizli gizli votka içtiklerine de eminim. (s.250)

Bir yandan da ele geçirdiği ganimeti birine göstermek için can atıyordu. (s.258)

Gülümhan, **uzun uzun bir uluma ve sonra köpeklerin hep birden havlamalarıyla uyandığı** an, **ne zamandan beri uykuda olduğunu** bilmiyordu. (s.279)

Bütün istediğim bu kurtları satın almak. (s.288)

Ağıldan getirdikleri yiyecekleri de yedikten sonra teneke çaydanlıkla bir çay kaynattılar. (s.306)

Uçurumun ne kadar derin olduğunu, sarktığı kayışın dibe ulaşip ulaşmadığını bilemezdi. (s.317)

O sıcak sonbahar gününde, **oda arkadaşları çıkıp yalnız kaldıkları** zaman şöyle bir konuşma geçecekti aralarında. (s.324)

Müdüre gidip benim provokatör olduğumu söyleyen sen değil misin? (s.339)

Yalnız ufukta gökyüzü ile birleşen ve fırtına yüklü karlı doruklar, **uzaklarda ise rüzgarın kümелendirdiği** birkaç kara bulut, **bu güzelliğin geçici olduğunu** hatırlatıyordu insana. (s.344)

Anlaşılmaz bir içgüdü ile **Kence’nin de kendi yavruları gibi bir yavru olduğunu** hemen anlamıştı. (s.354)

Boston o anda anladı ki **görünmez bir sınır onu yıllar yılı yan yana çalıştığı, her biriyle ayrı ayrı dost olduğu, çok iyi tanıdığı** bu insanlardan ayırmaktadır. (s.359)

2.3.1.6. “-AcAk” Eki

Gelecek zaman ifade eden bu ek en çok kullanılan sıfat fiil eklerinden biridir. Eski Anadolu Türkçesinin sonlarında ortaya çıkmış olan bu ek de aynı zamanda şekil ve zaman eki durumuna geçen sıfat fiil eklerindedir.⁴⁴

Helikopter ancak, **kaçılacak** ve **saklanacak** yeri olmayan düz ovada tehlikeli olabilirdi. (s.8)

Onun için helikopter **korkulacak** bir şey olamazdı. (s.9)

Soludu, öksürür gibi sesler çıkardı ve böylece **durumdan memnun olduğunu, mavi gözlü dışisine nazlanmadan, homurdanmadan itaat edeceğini, onu koruyacağını** anlatmış oldu. (s.10-11)

Kendisini pohpohlamak, **gönlünü almak için yaklaşacak** olsa dövülecekti onunla. (s.11)

Karşı gelinmez analık içgüdüleriyle o, yalnız kendisi için değil, **yakında dünyaya gelecek** yavruları için de endişelenmiş, korkmuştu. (s.12)

Ama **saygılar da kurtların nerelerde pusu kuracaklarını** bilir, öyle bir yere geldikleri zaman birden yön değiştirirlerdi. (s.14)

Her şey tabi gelişim içinde devam etseydi, kısa bir süre sonra **sürü başı olacakları** kesindi. (s.15)

Ağır ve sıkıcı gecenin sona ermesiyle az sonra **tozlu toprağı kavuran bir sıcakla gelecek** yeni gün arasındaki bu zaman, günün en güzel saatidir. (s.17)

Mujunkum’ daki hayvanlar tabiatlarıyla, içgüdüleriyle ve tecrübeleriyle **bu tür meselelerle ilgilenecek** yaradılıştı değillerdi. (s.19)

Ama bu gezilerde, **gelecekte sahip olacakları** toprakları olabildiği kadar yakından ve iyi tanımak zorundaydılar. (s.20)

Şaşılabacak şey, görünce **çekineceği, korkacağı** yerde, çok sevindi ve elini omlara uzatarak konuşmaya başladı. (s.21)

Akbar, o hücum anında birden fikir değiştirdi, **bir dişlemede yere sereceği** bu savunmasız insanın üzerinden atlayıp geçti. (s.22)

Çünkü **burada yayılarak otlayacakları** güzel otları her zaman bulurlardı. (s.24)

⁴⁴ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 336.

Akbar'ın büyük bir özlem duyarak hayal ettiği bu takipte **önemli olan yakalayacağı** kurban değil, avlanma olayının kendisiydi. (s.27)

Bu onlar için ilk çıraklık ve **güçlerini gösterecekleri** ilk sınav olacaktı. (s.30)

Bütün bölge sakinlerini, neredeyse tek tek sayıldığından, bulundukları yerlerin harita üzerinde küçük karelerle belirtildiğinden, toplu şekilde imhalarının programlandığından, **onları mahvedecek** birçok motorlu aracın kendilerine doğru yaklaşmakta olduğundan, hiç mi hiç haberleri yoktu. (s.31)

Yüzlerce **sayga paniğe kapılarak sürü başlarına bakmadan ve hangi yöne gideceklerini** bilemeden rastgele koşuyordu. (s.32)

Ama **sayısız denecek** kadar çok sayga onların peşinden bulut gibi, fırtına gibi ve korkunç bir hızla geliyordu. (s.33)

Siperlikli adamın kendine nişan alacağını da anlayamazdı. (s.35)

Keskin bir göz uzaydan dünyamıza baksaydı neler olup bittiğini görür, Mujunkum'um ağlatan, yakıp yıkan, mahveden o av faciasını seyreder; ama **daha sonra olacakları** bu tabiatüstü gözlemci bile göremez, anlayamazdı. (s.36)

Akbar'ın ön ayakları onu taşıyamayacak kadar halsizdi ve dişi kurt iyice topallıyor, ayaklarını soğutmak için karlı yerlere basıyor, silikleşen tabanları ile kar kalıntıları üzerinde izler bırakıyordu. (s.37)

Hayvan ölümlerini Mujunkum'dan çıkaracak olan örtülü römorklar özel olarak bu iş için hazırlanmışlardı. (s.38)

Hem karısı işini anlayacak olsa gözlerini oyardı. (s.39)

Kaybedecek bir şeyi yokmuş zaten. (s.41)

Tabi olsaydı, bilseydi, gibi şartlarla, **gelecekte olacakları** kimse önceden bilemez. (s.42)

Papaz okulunun bu eski öğrencisi, **halkın ilgisini çekecek, onları heyecanlandıracak** makaleler yazabilirdi. (s.42-43)

Dinlediğin yeter, kalk bakalım orospu çocuğu, papaz bozuntusu, Boss kilimin olduğu yere gelmeni istiyor, **sana nasıl davranacağını** öğretecek! dedi Mişaş. (s.45)

Saklanacak gibi şeyler, daha çok aileye ait ikonalar ve bazı eski tabloları. (s.48)

Onları hayalen bu kadar çok seviyorsak, **gerçek çocukları kim bilir nasıl çok seveceğimizi** ve **bunun ne büyük bir mutluluk olacağını** da düşünüyorum. (s.50)

Bu kadar pahalıya, **böylesine büyük bir bedele mal olacak** o sözde prestijin ne yararı olacak? (s.51)

Yazı işlerindeki arkadaşlarım da **eski kot pantolonum ve yine eskimiş spor ayakkabılarımla tıpkı onlardan biriymiş gibi görüneceğimi** söylemişlerdi. (s.53)

Ayrıca mahkeme huzurunda çok saygılı davranmasını, **anne ve babasına olayı kendisinin anlatacağını, ara sıra kampa onu görmeye gideceğini** de söylemiş. (s.54)

İnsan seli beni gideceğim yere doğru iterken, başkente daha önce gelişlerimde ne mutlu bir insan olduğumu ama bunu o zamanlar anlayamadığımı düşündüm. (s.58)

Hamal bana hareketin ancak bir gün sonra olacağını bildirdi. (s.60)

Müzeye doğru yürüyor, **orada bazı yenilikler göreceğimi** umuyordum. (s.62)

Yalnız konsere önemli kişilerin, bu arada **Bulgar büyükelçisinin geleceğini** söyledi. (s.63)

Bütün kalbimle sevebileceğim kadın şu anda karşıma çıksaydı, ona bizi duygu ve düşüncede birleştiresin diye bu dini müzik resitalini dinlemek üzere benimle gelmesini teklif edecektim. (s.64)

Bu çarpışma Çohadze çetesinin sonu sayılırdı; çünkü **savaştacak** kuvveti kalmamıştı artık. (s.73)

Öyle görünüyordu ki **yönetim sisteminde bir bozukluk olduğunu bildirecek** alarm zilini çalmak için, insanın birçok meziyetleri yanında, kendi aleyhine olacak şeylerden de korkmaması gerekirdi. (s.87)

Görmüyorsunuz, isterse ilahi çıkışlı olsun, **gerçeği sonuna kadar yalnız kendi elinde tutacak** bir öğreti yoktur. (s.98)

Petruha ve onun bazı arkadaşlarıyla yaptığı bu ve başka konuşmalar da apaçık konuşarak **bu çocuklar üzerinde daha etkili olacağını** da anlamıştı. (s.111)

Şef'i korkutacak bir kelime söylerim diye ödün patlıyor. (s.117)

Bir erkek olarak motosikleti kendi kullanacağına, genellikle kadınların oturduğu yer olan portbagaja oturmuştu ve bundan hiç rahatsız olmuyordu. (s.122)

Böyle olacağını hiç bilmiyordum. (s.133)

Ayağında bir kot pantolon, üzerinde fermuarlı bir gömlek, **başında ise gerektiğinde katlayıp cebine sokabileceği** bir kasket vardı. (s.134)

Papaz okulundan kovulduktan sonra gidecek bir yerin olmadığı, seni kimse istemediği için değil, öyle mi? (s.138)

Burada **şaşılacak** bir şey yok. (s.139)

Çünkü, **küçük Lenka'nın, Petruha'nın bu guruptan olan bütün çocukların başına geleceklere karşı ilgisiz kalamam.** (s.140)

Beş kopeğe sana gerçeği göstereceklerini hayal edebiliyor musun? (s.143)

Ah **nasıl davranacağımı** bir bilsem! (s.147)

Bu iğrenç şeyi nasıl **yok edeceğimi** biliyorum ben. (s.154)

Kendini kurtaracak sözleri söylemeyi reddettiği için yitirmişti hayatını. (s.158)

Böylece o, Baş Rahip Kayfe'yi tutanların kendisinden ne kadar nefret ettiklerini görmüş ve **Kudüs Büyük Konseyi'nden hiç merhamet görmeyeceğini** anlamıştı. (s.160)

Susacağı ve onun merhametini kazanmaya çalışacağı yerde, ölümü herkesin üzerine kanat gerdiğini söylemek gibi kendini teselli eden saygısızca bir cevap vermişti. (s.162)

Eğer öyleyse, **gelecekte lanetleyecekleri** kişi sen olacaksın. (s.166)

Seni kurtaracak çareleri elinin tersiyle itip ölümü mü seçiyorsun? (s.169)

O ukala teorileri için ödeyeceği bedelden dolayı bir pişmanlık mı duyuyordu? (s.170)

Ama **bu onun endişelendirecek** bir ayrıntı olamazdı. (s.171)

Mahkûmun yalnız kaldığı o anlarda **aklını başına toplayacağını, nasıl korkunç bir akıbete gittiğini anlayarak ayaklarına kapanacağı, ondan merhamet dileyeceğini** umuyordu. (s.173)

Orada bulunanlar bu sözlere gülmüşler, sonra birbirlerine **o esrareniz sandal sahibinin kim olabileceğini** sormuşlardı. (s.176)

Müritlerine, sana inananlara –biliyorsun ben inanmıyorum –eğer seni çarmığa gererlerse, **üçüncü gün dirileceğini**, sonra, kıyamete yakın bir zamanda, **bugün var olanları ve bundan sonra doğacakları yargılamak için dünyaya geleceğini** ve bunun, senin ikinci gelişin olduğunu söyledin mi? (s.178)

O günün ne zaman geleceğini kimse bilemez. (s.180)

Daha önce, kendisiyle gelenlere, **öpeceği** kişiyi yakalamalarını söylemişti. (s.188)

Bozkırda uzun zamandan beri geleceğini belli eden yaz yağmuru, ufku karartmış, akşamüzeri gürlemesi duyulmayan şimşeklerle bulutlarını yoğunlaştırmış ve ancak gece yarısına doğru boşalmaya başlamıştı. (s.192)

Abdias, kıyısında doğup büyüdüğü bu çayın üzerindeki adacıkta, **İsa'nın güven altında olacağını** hayal ediyordu. (s.198)

Onların yaptıklarını, **suçlarını cezalandıracak** kanunlar var; acımasız kanunlar! (s.214)

Meydana gelebilecek sayısız olaylar arasında öyle bir istisnası vardı ki o, Yüce Yaradan'ın bir lütfudur. (s.220)

Nihayet görüşebildiğim yazı işleri müdürü de bana **şaşılacak** açıklamalarda bulunmuştu. (s.227)

Geceleyin gara gidip çevreye bir göz atması, **birkaç gün içinde iyi para kazanmak için peşinden koşup gelecek** züğürtleri, sefilleri bulmasına yetmiş, artmıştı. (s.231)

“**Tam da koyunlar doğum yapacağı** sırada niçin işinin başında bulunmuyor?” derler. (s.248)

Dayanma sınırını bildiği için bir işte şişenin yarısını bitireceğini biliyordu. (s.252)

Ama **bir yandan da içki içmeye her zaman fırsat bulacağını**, şimdi asıl işinin bu hayvanları sağ salim evine ulaştırmak ve beslemek olduğunu düşünüyordu. (s.259)

Şehre götürmeden iki gün **onları besleyecek** bir şeyler bulunur. (s.268)

Ama **bu skandalın Boston’a hiçbir zarar vermeyeceğini** düşünen Bazarbayın canı sıkılmıştı doğrusu. (s.273)

Kurtların bu olayı unutacaklarını sanıyorsan çok yanılıyorsun. (s.286)

Her zaman kendisinin kullanacağı, başkalarının yararlanamayacağı otlakları olsun istiyordu. (s.296-297)

Ama o sersem Bazarbay öyle iğrenç iftiralar uyduruyor ki **kendimi savunacak** başka bir yol olmadığına göre onu bir köpek gibi boğmak isterdim. (s.310)

Arkadaşına yardım edemiyor, **onun ölmüş olabileceğine** de inanmak istemiyordu. (s.318)

Ağaçlarla meşgul olmayacaksa **bunu komalardan birine yaptırabileceğini** söylüyordu. (s.336)

Kurtların her an görünebileceklerini beklerken çevreye endişe ile göz atıyor, nereden çıkacaklarını anlamaya çalışıyordu. (s.346)

2.3.1.7. “-mİş/-mUş” Eki

Geçmiş zaman ifade eden bu ek de çok kullanılan bir sıfat fiil ekidir. Tabii, bu ekin eskiden yalnız düz şekilleri vardı. Vokal uyumuna son devirlerde bağlanmıştır. Bu ek de aynı zamanda şekil ve zaman eki durumuna geçen sıfat fiil eklerindendir. Sıfat fiil

olarak bu ekin geçmiş zaman ifadesinde öğrenilen geçmiş zaman ifadesi pek yoktur. Sadece geçmiş zaman ifadesi vardır.⁴⁵

Helikopter, günün bu ilerleyen saatinde, **Uzun-Çatı kanyonundan, Ala-Mengü dağının rüzgârlı yüksek yamaçlarında saçaklanan bulutlarla puslanmış** soğuk vadisine doğru uçuyordu. (s.7)

Ama korkunun mantığı yoktur; hele bu, **daha önce yaşanmış** bir korku ise. (s.9)

Ama onların **bir de geçmişi** vardı. (s.13)

Bu hıza ayak uydurmayan, buna dayanamayan, **kavga yarışı için yaratılmamış** olan kurtlardan bazıları, nefesleri kesilip düşüyor, hortum hortum savrulan toz bulutu altında yarı ölü yatıyorlardı. (s.14)

Sonra, yavaş yavaş, güç ve dirençte, nice tecrübeli kurtları, **özellikle kocamış** kurtları geride bıraktılar. (s.15)

Yarı çöl olan bu bölgede, öteki hayvanlara göre **daha çevik, daha yetenekli yaratılmış** olmaları onlar için bir şanstı. (s.18)

Yarı kurumuş bir ılgın öbeğinin yakınında, **gövdesi çürümeye yüz tutmuş** ihtiyar bir saksavulum dibinde idi yuvaları. (s.19)

Peşinden yetiştiği hiçbir sayga pençesinden kurtulamaz, kızıl kanları beyaz karların üzerine akar, **bir kuşun kana boyanmış** kanatları gibi çırpınırdı. (s.26)

Akşama doğru kar yine yağdı ve ertesi sabah güneş henüz doğmadığı halde **ortalık aydınlanmış** gibiydi ve hava gündüz gibi açıktı. (s.29)

Az sonra, **kaskatı donmuş** otların arasında, hücumu başlatacakları yere gelip sindiler. (s.31)

Bu Malström burgacında kurtlar az çok gruplarını koruyorlardı ve an kurt göz ucuyla, **korkudan gözleri fırlamış** yavrularını sürünün içinde koşmaya devan ettiklerini görüyordu. (s.33)

Aşağıda, **dinleyicileri kulaklarına geçirmiş** görevliler durmadan konuşuyorlardı: “Yirmiyi arıyorum, Yirmi! Yirmi, duyuyor musun? Biraz daha sür aynı yöne, haydi sür!” (s.34)

Sessiz ışınlarını bozkıra salan güneş bile **bu çılgın avın kurbanı olmuş** gibi selameti kaçışta buluyordu. (s.35)

⁴⁵ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 335.

Yalnız, **adamin silahını indirip büyük bir kahramanlık yapmış** gibi elini havaya kaldırdığını gördü. (s.36)

Ordudan atılmadan ve bu ölü hayvan toplayıcısı çete ile buraya gelmeden epeyce önce **disiplinli bir bölüğün kumandanlığını yapmış** bir teğmendi. (s.40)

Aslında onun düşünceleri, didaktik propagandalardan, **bölge basını kaplayan toplumu azarlayıcı yazılardan usanmış** her yaşta okurun ilgisini çekiyordu. (s.43)

Sayga cesetlerinin üzerinde **aç kalmış** bir ayı gibi yalpalayarak yürüyordu. (s.45)

Benim kilise ile ilgili geçmişimi ve Papaz Okulundaki maceramı bir kere daha hatırlatması pahasına da olsa, bu kuraldan vazgeçmek istemedim. (s.49)

Onlar için ben sabık bir kudas, bir sapkın, **Papaz Okulundan kovulmuş** bir papaz eskisiyim. (s.52)

Yazı işlerindeki arkadaşlarım da **eski kot pantolonum ve yine eskimiş spor ayakkabılarımla tıpkı onlardan biriymiş** gibi görüneceğimi söylemişlerdi. (s.53)

Ama bu çocukları suça iten, onların kötü kişilerle, hatta **gözü dönmüş** canilerle böyle bir maceraya atılmalarının asıl sebebini anlayamıyoruz. (s.55)

Birkaç yıldan beri polis, **uyuşturucuyu meydana çıkarmak için eğitilmiş** köpekleri kullanıyor. (s.56)

Mors’a acımış gibi bir tavır takındım. (s.59)

Moskova’da bulunuşumun gerçek sebebi aklımdan çıkmıştı ve birden bire **Kazan Garı’nın ortasına yuvalanmış** o rahatsız edici şeyi düşünmekten vazgeçtim. (s.62)

Benim kovulmuş olmam durumu düzeltmiyordu. (s.64)

Benim kaygılarımdan, korkularımdan ve **bugüne kadar ifadesini bulamadan birikmiş** zavallı sevinçlerimden çıkıp yayılıyordu. (s.68)

Üstelik artık yalnız kalan reis tuzağa düşmüş bir hayvan durumundaydı ve kendisinden başka kimseye güvenemezdi. (s.73)

Abdias’ın, **bu âleme yeni girmiş** bir zirzopun saçma düşünceleri, budalaca arzusu bu idi! (s.86-87)

Belki öyledir ama bu genç adamların, size göre “extremisme” e yakalanan bu gençlerin, sağlam esaslara dayanan, **çok iyi hazırlanmış, özümlemiş** fikirleri de var ki bunları da söylemek gerek. (s.96)

Bozkıra yayılan kara deve sürüleri **bozkırda terk edilmiş** şehirler gibiydi. (s.102)

Şoför kabinine dayanmış vaziyette ayakta duran Abdias hayal içinde yüzüyordu yine: (s.112)

Çünkü bu kendisini **vatana adamış** gerçek bir taburdur. (s.136)

Bizim gözümüzü açmak, **yasaklanmış** uyuşturucu vurgunculuğu yapan, ot toplayan, bunların kaçakçılığı ile zengin olan bizleri doğru yola çekmek gibi asil niyetli bir Mesih gibi geldin aramıza! (s.138)

Eğer buradan işlenen suçlara müdahale etmeden kaçarsam, **en büyük suçu işlemiş** gibi utanç duyarım. (s.140)

Eğer kendi iç dünyada Tanrı ile yalnız kendinin konuşabildiğini sanarak gururlanıyorsan, **bunun pek sayın kişiliğine tanınmış** bir ayrıcalık olduğunu düşünüyor ve benim gibi bir insanın da Tanrı ile temas kurabileceğini aklın almıyorsa, tam anlamıyla çuvallıyor, saçmalıyorsun. (s.142)

Birbirlerine uyararak değil, **karşı koymakta korktukları için ya da yanlış yerde uyguladıkları bir dayanışma ve özellikle de uyuşturucu konusunda doktora yapmış** bu Cizvit uzmanına karşı mücadele gücünü bulamadıkları için çıkamıyorlardı onun ağından. (s.146-147)

Abdias ise, ilgisiz duruyormuş gibi görünse de, bütün varlığıyla iğreniyordu durumdan. (s.152)

Uyuşturucudan sonra gözleri büsbütün kararmış olan kaçakçılar kudurmuş köpekler gibi atıldılar üzerine. (s.154)

Bu kötülüğü yaptıran Grişan ise sandalyesinde ayak ayak üstüne atarak soğukkanlılıkla, **zafer kazanmış** edasıyla olayı seyrediyor, bastonunu yere vurarak anlamsız bir ıslık çalıyordu. (s.156)

Bahçede **hafif hafif haşırdayan piramit şeklinde budanmış kavak ağaçlarının yaprakları**, vaktinden önce sararmışlardı o yıl. (s.159)

Ama **omuzdan tutturulmuş** üstlüğünün yırtık kolunu kaldırıp ya da avuç içiyle yüzünü siliyordu. (s.165)

Roma İmparatorluğu'nu simgeleyen, sivri gagalı, keskin gözlü ve demir kanatlı kartal, **gelişigüzel seçilmiş** bir simge olamazdı! (s.172)

Bu, kadını sandala oturttu, **kıyıya bağlanmış** ipini çözerek biraz itti ve sonra kendisi de binerek İsa'yı kucığına aldı. (s.174)

Geçmişte, pek geride kalan bu olayı hatırladıktan sonra, İsa, tekrar annesini düşündü. (s.176)

Dünyanın geleceğinde, **onun Yaratıcısı tarafından belirtilmiş** bir gündür o. (s.180)

Daha üstün, en üstün olma ve yeni topraklar edinme susamışlığını dindirmek için mücadele eden bütün milletler mahvolup gidecekler, birbirlerini mahvedeceklerdir. (s.184)

Ölümün eşiğinde söylenmiş düşünceler doğrudan Tanrı'ya ulaşır. (s.189)

Hep uyanık olan Şeria nehri ise, **aşınmış** kayaların kenarlarını yalayarak şırıl şırıl akıyor, derelere bölünüyor, sonra yine toplanıp birleşiyordu. (s.195)

Senin bütün yaptıkların ve jestlerin onlara pek saçma gelecek; çünkü **onlar maddenin sırrını anlamış** olacaklar; çünkü **onlar yer çekiminin üstesinden gelmiş, uzayı fethetmiş** olacaklar. (s.200)

Böyle dedikten sonra haşhaş dolu ve **bir kenara yığılmış** bagajları gösterdi. (s.212)

Bu harikulade güzel mucizenin sürüp gitmemiş olması kalbine ürperti verir. (s.220)

Ne de olsa **başarısızlığa uğramış** eski bir Papaz Okulu öğrencisiydim. (s.228)

Kurutulmak için güneşe bırakılmış bir post gibi duruyordu orada. (s.240)

Yere dökülmüş ve at salyası bulaşmış yulaflar da vardı. (s.260)

Dinlenmiş, teri korumuş ve tımar edilmiş at yola koyulunca bu defa korkusuz, neşe ile tırıs geçti. (s.270)

Yavrularını yitirmiş dişi kurdun ne büyük acılar ve umutsuzluklar için de olduğunu bilmiyorlardı çünkü. (s.292)

Bazı anlar öyle sanıyordu ki **bu düşünceler onun acılarla körelmiş** ruhunun zapt edilmez bir baskısıdır ve ruhu geceleyin ağılın etrafında ağlayan, inleyen Akbar'la beraber dolanmaktadır. (s.309)

Onu, **buruşmuş, önden düğümleri çözülmüş** dul kadın ipeklisiyle, yas tuttuğu için dağınık bıraktığı saçlarıyla, deli gibi kaçarken görmek, Boston'un yüreğini cayır cayır yaktı. (s.322)

Yeni örtülmüş çukurun üzerine uzanıp yattı ve şafak vaktine kadar hareketsiz, öylece kaldı... (s.347)

Kence işte o zaman, **yaralanmış** tavşan yavrusu gibi bir çığlık attı. (s.355)

2.4. ZARF FİİL GRUBU

Bir zarf fiil ile bu zarf fiile bağılı unsur veya unsurlardan kurulan kelime grubudur. Grubun ana unsuru zarf fiildir. Zarf fiil, grubun sonunda bulunur ve yüklem görevi yapar. Zarf fiilin anlamı özne, nesne, zarf, yer tamlayıcısı diye isimlendirilen unsurlarla tamamlanır.⁴⁶

Zarf fiiller isim gibi kullanılmaz, isim işletme eklerini almazlar. Zaten fiillerin zarf şekilleri olarak daima çekimsiz kullanılan kelimelerdir. Bundan dolayı zarf fiiller çekimlenemeyen fiil şekilleridir, diye de tanımlanabilir.⁴⁷

2.4.1. Zarf Fiil Grubu Teşkil Eden Ekler

Zarf fiil ekleri –ArAk, -Ip, -IncA, -mAktA, -mAdAn, -cAsInA, -dİkçA, -A -A, -r -mAz şeklindedir.

2.4.1.1. “-ArAk” Eki

Bugün en geniş ölçüde kullanılan zarf fiil eklerinden biridir. Bu ek Batı Türkçesinde sonradan, Eski Anadolu Türkçesinden sonra, Osmanlıcada ortaya çıkmış yeni bir ektir. –A zarf fiil eki ile –rAk karşılaştırma ve büyütme ekinin birleşmesinden doğmuş olduğu düşünülebilir.⁴⁸

Acelesi olan alaca karanlık, **yaklaşan gecenin soğuk, gri mor rengini de ardından sürükleyerek**, sessizce vadileri, boğazları kaplayıverdi. (s.7)

Her geçen dakika daha da yaklaşarak, homurtusunu arttırarak havayı şişiriyor, sonunda bütün gökyüzünü dolduruyor, zorba bir kükreyişle tepelerin, dorukların ve yalnız ses ve ışığın ulaşabildiği ebedi kar yığınlarının üzerinden geçiyordu. (s.8)

Bir top gibi büzülerek başını ayakları arasına aldı. (s.9)

Bol bol taze et yiyerek karınlarını doyurdıkları zaman huzurlu bir şekilde dinlenirken de çok seviyordu onun sulanan ve tatlılaşan dilini. (s.11)

Şimdi onların yitirdiği başka bir alemde, uzakta, ucu bucağı olmayan **Mujunkum bozkırında avlanarak, sayısız sayga sürüsünün peşinde koşarak** yaşıyorlardı. (s.13)

⁴⁶ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 23.

⁴⁷ Hanifi Vural ve Tuncay Böler, Ses ve Şekil Bilgisi, 2. Baskı, Kesit Yayınları, İstanbul, 2012, s. 252.

⁴⁸ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 341.

Bunlar, yakınlarından geçen hayvanın üzerine atılır, onunla birlikte yere yuvarlanır, **bir anda sayganın boğazını dişleyerek** kaçmaz hale getirir ve sonra hiç vakit kaybetmeden diğerlerini kovalamaya devam ederlerdi. (s.14)

Tabiat kanunlarına uygun olarak paylarını işte o zaman alırlardı. (s.15)

En erken uyanan kuşlar ılgın ağaçları arasında **kanat çırparak** cıvıldaşıyor, kirpiller öteye beriye koşuyor, bütün gece öten ağustos böcekleri şimdi boğazlarını yırtarcasına bağrışıyor, uyuyan köstebekler inlerinden çıkıp yere düşen saksavul tanelerini toplamak için harekete geçmeden önce, sağa sola göz atıyorlardı. (s.17)

Burası haritalarda, **sarıya boyanmış tırnak kadar küçük bir yer** olarak belirleniyordu. (s.18)

Oysa **insanlar düşünen yaratıklar olarak** ortaya çıkışlarından beri kendilerini daha iyi tanımaya çalışmışlar; ama bütün çabalarına rağmen şu soruya bir cevap verememişlerdi: Kötü, hemen hemen her defasında, **niçin “iyi” den daha güçlü olarak** ortaya çıkıyor? (s.19)

Bunların arasında polenlerini teneffüs ederek uzun süre dolaşan hayvan çok keyiflenir, oynamak, yerlerde yuvarlanmak isteğine kapılırdı. (s.20)

Yorulmak bilmeyen bu yavrular ise, **onlarda merak uyandıran her şeye yakından bakarak, koklayarak** çevrede koşuşmaya devam ettiler. (s.21)

Neye uğradığını şaşırان adam kendini kaybetmiş, sonra **başını elleri arasına alarak** olduğu yere çömelmişti. (s.22)

Güneş, bütün gün acımasız bir şekilde toprağı yakıp kavurduktan sonra, **şimdi kızıl ışınlarını yayarak** batmak üzereydi. (s.23)

Her zaman koşmaya, kaçmaya hazır olan saygalar, havanın direncini azaltmak için **başları öne eğik olarak** yürürlerdi. (s.24)

Akbar, **yırtıcılık içgüdüsüyle rahatsızlık vermeye başlayan yavrularının yanından azıcık uzaklaşarak** yer değiştirdi. (s.25)

O, **ekmeğini alın teri akıtarak, hayvan besleyerek**, böylece **tabiatı kendi yararına kullanarak** yaşamayı da bilirdi. (s.26)

Sayga sürüleri, **havaya kaldırdıkları karların arasında kara bir karık bırakarak** yangından kaçır gibi kaçacaklardı. (s.27)

Birbirlerini kovalayarak çevrede koşmaya başladılar. (s.29)

Bozkırda büyük takip mevsimiydi ve az sonra kurtlar da büyük sürüler halinde toplanacak, kış sonuna kadar **toplu olarak** avlanacaklardı. (s.30)

Kurtlar, Akbar'ın rehberliğinde, **tehlikeden habersiz yanlardan dolanarak, karlara usulca basarak**, görünmeden saygalara sokuluyorlardı. (s.31)

Yüzlerce sayga **paniğe kapılarak** sürü başlarına bakmadan ve hangi yöne gideceklerini bilemeden rastgele koşuyordu. (s.32)

Hayvanları süren helikopter **sürünün iki yanında uçarak** telsizle haberleşiyor, işlerini ustaca yapıyorlardı. (s.34)

Saygalar çıldırmış, büyük seslerin yok olduğu bir âleme atılıyor, sonra **sağır edici kurşunların altında kanlarını akıtarak**, rölantiye geçmişler gibi usulca yere düşüyorlardı. (s.35)

Mujunkum geceleyin, **isteyerek** ya da **istemeyerek**, bu katliamı yapanları da barındıracaktı. (s.36)

Sekerek, topallayarak ama dosdoğru koştular. (s.37)

Ve Tanrı, Mujunkum'a gelen bu altı adamı, huyu suyu bir **olarak** yaratmıştı. (s.39)

Ayyaşlığı yüzünden sahneden pek erken ayrılmak zorunda kalmıştı, **bulabildiği küçük işleri yaparak** geçiniyordu. (s.40)

Burada **genel olarak** kaderin akıl ermez bir akışı, özel olarak da herkesin ayrı ayrı kaderi ve olayları meydana getiren sayısız durumları üzerinde biraz düşünmek yerinde olacak. (s.41)

Bu sabık teğmen ise papazları samimi olarak çağ dışı görüyordu ve hayatı boyunca, merak saiki ile de olsa, bir kilisenin kapısından içeri adımını atmamıştı. (s.42)

Eski bir din adamı olarak, din aleyhindeki propagandaları için ondan çok iyi yararlanabilirlerdi. (s.43)

Ama o **bugün karanlıklar içinde sevdiğini düşünerek** sessizce gözyaşı döküyor, “keşke onu hiç tanımasaydım, bu kadar derin ama umutsuz bir aşkla, ölürken insanın kendi canını sevmesi gibi sevmeseydim,” diyordu. (s.44)

Yüce Yarardan'ın insana dünyevi aşklar vererek onun varoluşunun en büyük sevincini de yarattığını keşfediyordu. (s.45)

Bir mühendis okuluna girmek zorunda kalmış, sonra **endüstri desinatörü olarak** bir iş bulmuş, sonunda Leningrad'a yerleşmiş ve burada evlenmişti. (s.47)

Abdias ablasına bir mektup yazdı, **ondan hatıra olarak** saklamak istediği bir şey varsa gelip almasını istedi. (s.48)

Benden başkaları da şüphesiz böyle anları yaşamış, aşk onlara hayatlarının asıl amacı, **tek sevinç kaynağı olarak** görünmüştür. (s.52)

Hafızama güvenerek notlarımı yazacak kâğıt bile almadım yanıma. (s.53)

Telgrafi alır almaz Alma-Ata'ya giden ilk uçağa atladı, sonra da trenle bir gündüz ve bir gece **yol alarak**, çağrıldığı yere ulaştı. (s.54)

Bazı yazılarımda, **genel deyimleri kullanarak** da olsa, konuya yaklaşma fırsatını bulmuş, gençler arasında alkolizmin yaygınlaşması meselesine eğilmiştim. (s.56)

Hamal **soluyarak** trenden indi ve o sırada elindeki bahşişi cebine aktardı. (s.58)

Bu maddeyi son şekliyle elde edemeyen Mors gibi küçük satıcılar onu(ekstrayı) **somurarak, çiğneyerek, votka ile yutarak** ya da **ekmek diliminin üzerine sürerek** alırlarmış. (s.60)

Ben de **hafif çantamı emanete bırakarak** gezintiye çıktım. (s.61)

Sakalımı kestiğimi unutarak, gayriihtiyari birçok defa çenemi okşadım. (s.62)

Birden, belki iki biletim olduğu için beklediğim hiç kimse olmadığını düşünerek üzuldüm. (s.63)

Hafif fûme renkli ve kocaman camlı gözlüğünün üzerinden bakarak bizi selamladı ve sonra oldukça düzgün bir Rusça ile açılış konuşmasını yaptı. (s.65)

Bu özlem, birdenbire, **göğsümü delerek** geçen bir acı ile çıktı ortaya. (s.69)

Ataları böyle nice gerçek şiirler, ezgiler yaratmışlardı, sonra, **hayat mücadelesinin meyvesi olan bu şiirleri edebi bir ahenk vererek** evlatlarına bırakmışlardı. (s.78)

Bunun içindir ki **hislerimizi damgalayarak, ebedileştirerek** değişmez bir şekilde ifade yollarını arıyoruz. (s.81)

Bunu onlara bir ahlak dersi **vererek, suçlayarak ve mahkûm ederek** değil, bizzat olayı **yaşayarak**, örnek **vererek** yapacaktı. (s.87)

Calpak-Saz'a yaklaştıklarını duyunca nihayet başını kaldırmış, **ince ve kir içindeki boynu üzerinde sarkık tutarak** kuşete oturmuştu. (s.106)

Petruha ve onun bazı arkadaşlarıyla yaptığı bu ve başka konuşmalar da apaçık konuşarak bu çocuklar üzerinde daha etkili olacağını da anlamıştı. (s.111)

Sahnede insanın başını döndürerek, yüreğini oynatarak şarkı söyleyen yosmaları seyredeceğin ziyafetten. (s.117-118)

Önceki gün karşılaştığı motosikletli kızın, onun kurtlarla karşılaştığı zamanki gülünç durumunu görseydi **nasıl eğleneceğini düşünerek** hafifçe gülümsedi. (s.127)

En tabii ses tonuyla ve çok sakın görünerek konuşmaya çalışıyor, böylece, içini parçalayan müthiş sancıları da durdurabileceğini umuyordu. (s.133)

Ben **çene çalarak** vakit geçirmeyi sevmem. (s.135)

Manalı ve uyumlu bir sessizlikten sonra Grişan sert bir bakışla Abdias’a döndü ve **kırık dişini göstererek** sırttı. (s.136)

Kendini haşhaş toplayıcısı gibi göstererek mujumkum’a gelmen, bizim gruba katılman, bizden biri olman, İsa kadar kuvvetli gördüğün paraya kendini kaptırmandan değil demek! (s.138)

Yoo, çok iyi anlıyorum! dedi Grişan **hiddetle sesini yükselterek**. (s.140)

Grişan, **kaşlarını çatarak** ve **bastonu ile oynayarak** trenin geçmesini, sessizliği bekledi. (s.142)

Sen insanların inancını yitirmesinden yararlanıyorsun, **bu durumda bir parazit olarak** yaşamak kolay oluyor. (s.144)

Asık suratla, **bastonuna dayanarak** bir aşağı bir yukarı yürümeye koyuldu ve neden sonra konuştu. (s.145)

Sabahtan beri gökyüzünde pek silik uçuşan gümüş bulutlar şimdi ufukta, **gittikçe koyulaşan bir hat oluşturarak** tehdit edici bir renge bürünmüşlerdi. (s.146)

Lenka, **elleri titreyerek** bir sigara yaktı. (s.147)

Keskin düdük sesleriyle, **kıvrım kıvrım duman çıkararak** geçerlerken büyük bir zevkle seyrettiği lokomotifleri geçişini, **bir gün büyük bir sıkıntı ile ona kaçak olarak** binmek için, üstelik **suç işleyerek** bekleyeceğini, hiç aklına getiremezdi. (s.148)

Bundan sonra canları yemek de istedi ve kaçakçılar, **sıcak yemeği daha sonra Calpak-Saz’da yiyeceklerini düşünerek** peksimet ve konserveden ibaret yemeklerini yediler. (s.150)

Sigara içerek önemsiz şeylerden konuşuyorlardı. (s.151)

Beni rahat bırak! diye bağırdı Abdias **öfkesini tutmayarak**. (s.153)

Abdias **bütün gücüyle karşı koyarak** kapılardan uzaklaşmaya çalışıyordu. (s.155)

Bu kötülüğü yaptıran Grişan ise sandalyesinde **ayak ayak üstüne atarak** soğukkanlılıkla, zafer kazanmış edasıyla olayı seyrediyor, **bastonunu yere vurarak** anlamsız bir ıslık çalıyordu. (s.156)

Görünmeyen bir ipe asınmış gibi kanatlarını iyice açarak süzülen bu kuş bir kartal ya da bir çaylak olmalıydı. (s.159)

Sonra biraz zorlanarak cevap verdi. (s.162)

Senin iddiaların çok gülünç, dedi Vali **kaşlarını çatarak** ve sahte bir tehditle. (s.164)

Dünyayı dolaşarak Tanrı'nın buyruklarını yayacağım. (s.165)

Bir hayal peşinde koşan kaçık için **onu sahte kehanetleriyle boş yere vakit kaybettiğini düşünerek**, onu muhafızların önüne katıp, bir an önce, bahçenin arkasındaki tepede büyük Konsey'in kararını uygulamak için bekleyen cellatlara görmediğine pişman oldu. (s.166)

Nasıl istersen, dedi İsa **başını eğerek**. (s.169)

Tatlı canını yalnız iddialarından, **sözlerinden dönerek, inkar ederek** kurtarabilirsin. (s.171)

Çok net bir şekilde serin bir derenin, geçtiği yerlerin, **kıyısındaki otları sulayarak** sakın sakın akışını canlandırdı gözünde. (s.173)

Herodes, **falcıların sözüne uyarak** vermişti çocukları öldürme kararını. (s.174)

Sonra **sulara yarararak** korkunç bir hızla onlara doğru yüzmeye başladı. (s.175)

İsa, **minik kollarıyla anasının boynuna sımsıkı sarılarak ve o çok hoş ana kokusunu içine çekerek** şöyle demişti: “Büyüdüğüm zaman, artık bizi hiç korkutmasın diye, bu timsahı kuyruğundan yakalayıp atacağım!” (s.176)

Vali, **koltuğuna oturarak** konuşmaya devam etti. (s.178)

Dünyanın yaratılışından beri evrensel “iyi” ye indirilen bütün bu darbeler, **eşyanın tabiatına aykırı olarak** işlenen suçlar, herhangi bir son yargının verebileceği cezadan daha mı azdır? (s.182)

O gece **gözümü kırpmadan dua ederek** ruhumu güçlendirdikten sonra bunları müritlerime açıklamak isterdim. (s.188)

İnleyerek kımıldamak istediği zaman, **böğründe müthiş bir ağrı duyarak** tekrar bayıldı. (s.192)

Ama Abdias, **olayların akışını zorlayarak**, dünyanın büyük kanunlarının, bilinmedikleri zaman bile geçerli olmasını isteyen bir fikre göre hareket ediyordu. (s.196)

Yağmur **giderek** yavaşladı ve dindi. (s.202)

Kadın, eşyasını küçük çocuklarla oturan başka bir kadına emanet ederek kalkıp gitti. (s.218)

Uzun bekleyişten sonra **talihimin beni yanıltmadığını** görerek sevinçten uçuyordum. (s.228)

Akbar ve Taşçaynar birer yavruyu dişlerinin arasına aldılar, **diğer üçünü oldukları yerde bırakarak** suya atladılar. (s.245)

Çünkü Bazarbay **zil zurna sarhoş olarak, atının üzerinde güçlkle durarak**, ancak gece yarısı dönerdi evine. (s.249)

Onlara veda etmeden önce gururla bıyığını sıvazlayarak ve hafifçe gülümseyerek. (s.252)

Akbar, pençelerinin de yardımıyla karnını yarmış, **hala canlı olan hayvanın sıcak etini dişleyerek** yutmaya başladı. (s.257)

. Yine de dayanıyor, **bütün kaslarını gererek** koşuyordu. (s.262)

Heybenin ağzını açarak yavrukurtları çıkardı önce. (s.268)

Nihayet köpekler koro halinde havlamaya başlayınca, **üzerine bir şal alarak** pencereye yaklaştı. (s.274)

Ulumalarının yönü değişti ve Gülümhan **kurtların pek yakına sokularak** dolandıklarını düşünüyordu. (s.281)

Gök Tursun evden çıkarken, **kocasının elini kolunu sallayarak** birisi ile tartıştığını görmüş, ‘Ha, kim gelmiş, Boston bu, bize niçin geldi acaba?’ diye söylenmişti. (s.289)

Eskiden hayvan yetiştiriciler hayvanlarını oraya **Ala-Mengü Geçidi’nden geçirerek** götürürlerdi. (s.300)

Hatta bir defa yuvasına dönüp bakmış, hala boş olup olmadığını anlamak, **son ümit ışının da söndüğünü** görerek, kavuşma hayalinden kurtulmak istemişti. (s.310)

Bastığı buzun kırılıp çökebileceğine aldırmadan, **soluğu kesilerek** içten içe can çekişir gibi, arkadaşını kurtaramadan ölmek korkusuyla uçurumun kenarına geldi. (s.316)

Konuşma süresince **kaşlarını çatarak ve durmadan kravatını düzelterek, küçümseyerek** bakmıştı Boston’a. (s.328)

Kor gibi gözlerini Bazarbay’ın gözlerine dikerek boğuk bir sesle bağırdı. (s.340)

Boston gözlerini açmak zorunda kalmıştı ve **sınırsız bir şefkatle gülümseyerek** kucakladı yavrusunu. (s.352)

Atın sağrısına hafifçe vurdu ve **hayvan serbest bırakılmasına şaşarak** yürüyüp gitti. (s.360)

2.4.1.2. “-Ip/-Up” Eki

Bu ek Türkçede eskiden beri en geniş ölçüde kullanılan bir zarf fiil ekidir. Bu ek aslında, Eski Türkçede –p şeklinde idi. Batı Türkçesine geçerken önündeki yardımcı vokal ekin bünyesine dahil zannedilmiş, böylece ek batı Türkçesinde iki sesli olmuştur. Batı Türkçesinin başlarında p tesiriyle ekin vokalini daima yuvarlaklaşmış görürüz. Eski Anadolu Türkçesinde böylece –Up şeklinde olan ekin –Ip şekilleri ancak bu ilk devrenin sonlarında ortaya çıkmaya başlamıştır. Ekin vokal uyumu çerçevesinde kullanılması ancak Osmanlıca içinde ortaya çıkmıştır.⁴⁹

Yay gibi fırlamış, **sonra durup** tüylerini kabartmış, dövüşmeye, meçhul düşmanının üzerine atılmaya hazır bir durum almıştı. (s.8)

O haliyle, **kovuğun üzerinde homurdanıp** duran ve **kayaları bile söküp** yuvarlayan **madeni canavarı korkutup** kaçırmak ister gibiydi. (s.9)

O kokuya dayanamayan Taşçaynar **gidip** onunla buluşmuş, sevişmişti. (s.11)

Ara sıra, durup dururken **homurdanıp** inlemesi belki bundandı. (s.13)

Uçsuz bucaksız bozkırın çalılıklarında onları bulup vurmak yine de zordu. (s.14)

Yaptıkları şey, **yaralı saygaların üzerine atılıp** onların işini bitirmektir. (s.15)

Güneş, **saksavul öbeklerinin ve pelin kümelerinin üzerinden yükselip** tepelerine yaklaşıyor, havanın açık ama kavurucu olacağını belli ediyordu. (s.20)

Sarhoşluk veren otların arasında, kendi kendine konuşarak **bir o yana bir bu yana koşup** duruyordu.(s.21)

Akbar, o hücum anında birden fikir değiştirdi, bir dişlemede yere sereceği **bu savunmasız insanın üzerinden atlayıp** geçti. (s.22)

Güneş, **bütün gün acımasız bir şekilde toprağı yakıp** kavurduktan sonra, şimdi kızıl ışınlarını yayarak batmak üzereydi. (s.23)

Şimdi, **yörede az bulunan kaynak başlarına gidip** su içmek için akşam karanlığının çökmesini ve havanın hafifçe serinlenmesini bekliyorlardı. (s.24)

⁴⁹ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 340-341.

Çünkü hayalden doğan umutlar, genellikle **zaman içinde kırılıp** gider, temelleri yoktur. (s.27)

Öyle yüksekte uçuyor ve **öyle bağıışıp** çağırıyorlardı ki bozkır sakinlerinin kanatları olsaydı hepsi onlara karşılık verir ve **peşlerine takılıp** giderlerdi sanırsınız. (s.28)

Akbar, **geyiklerin peşine düşmek için öbür kurtların da gelip** kendilerine katılmalarını bekliyordu ama onların hiçbirisi görünmüyordu ortalıkta. (s.29)

Taşçaynar **koşup** Akbar'ın yanına gitti. (s.30)

Yalnız, korkunun uyardığı bir refleks, onları **bir anda ezilip** yok olmaktan kurtardı: **Koşmaktan vazgeçip** yavaşlamak yerine hızlarını arttırmışlardı. (s.33)

Bu kasaplar, **açık cipleriyle derhal saygaların içine dalıp** makineli tüfekte yaylım ateşini başlattılar. (s.34)

Mujunkum'un üzerinde dolanıp duran helikopterlerin de gürültüsü duyulmuyordu. (s.35)

Yalnız, **adamin silahını indirip** büyük bir kahramanlık yapmış gibi elini havaya kaldırdığını gördü. (s.36)

Kurtlar bir an durakladılar, sonra **sessizce yollarını değiştirip** bozkıra doğru koşmaya devam ettiler. (s.37)

Hiç durmuyor değillerdi, **ara sıra bir an durup inlerinin yanında neler olup** bittiğini, **insanların oraya gelip** yerleşmelerinin sırrını anlamaya çalışıyor, **belki de birbirlerine bu korkunç şeyin bütün gece orada kalıp** kalmayacağını soruyorlardı. (s.38)

Boss'un (patronun) deyimiyle "Asi" likten yargılanmak üzere eli kolu bağlanarak kamyonu atılan ve **hayvan ölülerinin arasında uzanıp** yatan adam işte o idi. (s.39)

Abdias'ın kollarını bağlayıp kamyonu atma fikri de ondan çıkmış, **cunta da oy birliğiyle kabul edip** yerine getirmişti. (s.40)

Çok sarhoş olduğu bir gece, **traktörü yolun tam ortasında bırakıp** gitmiş. (s.41)

Tanrı'nın lütfu **akıp** giden zaman kadar sonsuzdu; çünkü her aşk ayrı ve tekti. (s.45)

Abdias ablasına bir mektup yazdı, ondan hatıra olarak saklamak istediği bir şey varsa **gelip** almasını istedi. (s.48)

Onlara göre, **uyuşturucunun gençlerimizi kırıp** geçirmesinin açıklanması prestijimize indirilen bir darbe olacaktı. (s.51)

Şimdi yine çok iyi bildiğim caddeleri arşınıyorum, **doğup** büyüdüğüm şehirde bir yabancı gibi hissediyorum kendimi. (s.52)

Bu faktörler varsa, **olayları içinden görüp** yaşayarak incelemek gerekiyordu. (s.53)

Nikiforoviç, güzel bir gün **izin alıp** Riazan’a gitmişti. (s.54)

Ama bazıları hatta büyük çoğunluk, **kalkıp** gelmek zahmetine katlanmıyorlar. (s.55)

Orada inip tren bileti alıyorlar. (s.56)

Çevresinde **her yöne gelip** gidenler ve sıra sıra binalar vardır. (s.61)

Çevik olduğum için hiçbir şeyden korkmadan, **arabaların arasından geçip** yanına varır, gözlerinin içine bakar, elini elime alırdım. (s.63)

Sınıf kavgasının büyük çalkantıları arasında yakınları da tanımadığı için **ele geçmez bir çete başı olup** çıkmıştı. (s.72)

Yere uzanıp tüfeği sol eliyle destekledi ve **sonra namluyu doğrultup** bastı tetiğe! (s.79)

Sonra öksürüp aksırarak, zaten düzgün olan cübbesini düzeltmeye çalışarak, devam etti. (s.93)

Onları kendi yoluna sokup hayatlarını mı değiştirebilirsin? (s.100)

Sahanlığa çıkıp sigaralarını yaktılar. (s.106)

Ertesi gün üç kolgezer **erkenden kalkıp** sözde başka bir iş bulmak için yola koyulacaklardı. (s.114)

Otomobile atlayıp gelirlerse hapi yutarsın. (s.120)

İki defa duraklayıp ve **iki katlanır gibi eğilip** kusmasına rağmen koşmaya devam etti. (s.123)

Ayağında bir kot pantolon, üzerinde fermuarlı bir gömlek, **başında ise gerektiğinde katlayıp** cebine sokabileceği bir kasket vardı. (s.134)

Kıcının üzerinde **dönüp** durma da dinle. (s.137)

Sanıyordun ki **pişmanlık getirip** hayata yeniden doğacağız, seni hayran olduğun ahlak standartlarına dört elle sarılacağız. (s.138)

Biz zavallı günahkârlar **birinin gelip** bizi kurtarması için beklemeye devam ediyoruz. (s.139)

İman, **binlerce yıldan beri her gün gelişip** özümlenmektedir. (s.144)

Yenilgiyi **kabul edip** kaçacağım. (s.146)

Bunlar, sözde, yolda yangın çıkaracak, **daha doğrusu kondüktörün yangın zannedip** yılmasını sağlayacağı işi yapacaklardı. (s.147)

Çantalarını kavrayıp vagonlara asıldılar. (s.149)

Oysa güneş **daha ufku aşıp** kaybolmamış, alaca karanlık da henüz bastırmamıştı. (s.151)

Yapraklar, **sarı-yeşil petaller (gerçekten çoktu) rüzgâra kapılıp**, tıpkı sonbahar yaprakları gibi yol boyunca savruldu. (s.154)

Biraz önce mutlu görünüp gülümseyen bu uyuşturucu kurbanlarının, nasıl bir vahşet ve sadizm ile hareket ettiklerini tecrübe ile öğreniyordu şimdi. (s.155)

Ve bu olay bize dün olmuş gibi geliyor; çünkü **meydana getirdiği şok dağılıp** yok olmadı. (s.158)

Ama **omuzdan tutturulmuş üstlüğüne yırtık kolunu kaldırıp** ya da avuç içiyle yüzünü siliyordu. (s.165)

Bir hayal peşinde koşan kaçık için onu sahte kehanetleriyle boş yere vakit kaybettiğini düşünerek, **onu muhafızların önüne katıp**, bir an önce, bahçenin arkasındaki tepede büyük Konsey'in kararını uygulamak için bekleyen cellatlara görmediğine pişman oldu. (s.166)

Çünkü bir adam için kendi ölümünü aşan bir felaket yoktur; ama bir ana, **karnında besleyip** doğurduğu evladını ölümüne tanık olunca, onun acısı iki kat daha fazla olur. (s.174)

Çocuk **korkup** bağırmaya başladı. (s.174)

İnsanlar ölümlü olduklarını bilmektedirler, buna alışmışlardır; ama **çok arzulayıp** elde edemedikleri de her zaman vardır. (s.179)

Aslında aranızda gelecek olan, **şehri geçip** Golgotha'ya gidecek kadar zamanı bulunan ben değilim; ama çok uzak gelecekteki nesiller boyunca, adalet ve ahenk içinde, İsa kanunlarına göre yaşamayı öğrenmek için, siz bana geleceksiniz. (s.181)

Çocukluğumda oynadım; ama **bu kadar işkenceden korkup** korkmadığıma gelince, bunu saklamaya hiç gerek görmüyorum (s.189)

Bizim trajik bilincimizde, **sıfırdan hareket eder gibi başlayıp** asırlar boyu saya geldiğimiz, düşünegeldiğimiz İsa kimdir? (s.196)

Bulutlar, **başka yerlerde de ansızın gürleyip** boşalmak için geldikleri gibi gittiler. (s.202)

Abdias'ı ellerinden tutup iyice görmeleri için parmaklıkları çekti ve devam etti. (s.213)

Bıraksalar orada **yere uzanıp** yatar, **gelip** geçen yolcuların onu çiğnemelerine bile aldırmazdı. (s.218)

Asya'ya, İnga'nın yanına gitmeyi, **orada bir iş bulup** onun yanına yerleşmeyi de çok düşündüm. (s.228)

Bu yüzden, Mişaş'ın kışkırtıcılığı ile onun üzerine atıldılar, **kollarını bağlayıp** hayvan ölüleriyle dolu kamyonu attılar. (s.236)

Tursun **kovaları alıp** sessizce avluya çıkmış, **kendisi de biraz nefes alıp** sakinleştikten sonra, jeologlarla birlikte gitmek için atını eyerlemişti. (s.251)

Öteki iki yak **daha kavganın başında kaçıp** gitmişlerdi. (s.257)

Arıza yapınca **parça gerekir ya da teknisyen gidip** şehre yerleşmiş olur, bulunmazdı. (s.265)

Birbirine bağlı iki küçük kayık gibi görülen berrak suda **hafifçe sallanıp** duruyorlardı. (s.276)

Cümlesini bitirmeden kalpağını çıkarıp hiddetle yere atmış, dazlaklaşan başı meydana çıkmış ve kızgın bir boğa gibi Boston'un üzerine yürümüşü. (s.288)

Günlük işlerden kurtulup böyle bir yolculuğa çıkmaları hiç denecek kadar az olurdu. (s.304)

Taşçaynar da **yanına uzanıp** kalın kürkü ile onu ısıtmaya çalıştı. (s.311)

Karısının başı ucunda oturup onun iyice zayıflamış soluk yüzüne büyük bir üzüntüyle bakacaktı. (s.324)

Boston, koyunları kuytu bir çukura bıraktı, **yün kazağını çıkarıp** kayaların ve seyrek çalıkların gerisine serdi. (s.344)

O yokken **dişi kurdun gelip** ulumasından, onları korkutmasından da endişe ediyordu. (s.351)

2.4.1.3. “-IncA/-UncA” Eki

Türkçede eskiden beri kullanılan bu zarf fiil ekinde bir hareket hali ifadesinden başka o hareket halinin ortaya çıktığı anı göstermek gibi bir zaman ifadesi de vardır. Onun için bu zarf fiil hal zarfı olduğu gibi zaman zarfı olarak da kullanılır. Eski Türkçede bu ek –gInçA şeklinde idi. Bu bünyesi ile ekin –gIn yapım eki ile +çA eşitlik ekinin birleşmesinden doğduğu anlaşılmaktadır. Batı Türkçesine ek –InçA şeklinde

geçmiş, Osmanlıcada ek c’li şekle sokularak ve vokal uyumuna bağlanarak bugünkü şekiller ortaya çıkmıştır.⁵⁰

Düz ovada onun peşini bırakmaz, yetişir, vınlaması ile onu sersemletir, **iyice yaklaşınca** da mitralyöz ateşine tutardı. (s.8)

Kaçmak, **tehlike geçinceye** kadar saklanmak mümkündü. (s.9)

Helikopterin sesi yaklaşınca dişi kurt inlemeye başladı. (s.9)

Bu can pazarında damarları çatlayıncaya kadar devam eden bu sonsuz koşuda yenmeye; ama yenilmemeye, hayatta kalmaya çalışıyorlardı. (s.14)

Şaşılacak şey, **görünce** çekineceği, korkacağı yerde, çok sevindi ve elini omlara uzatarak konuşmaya başladı. (s.21)

Üçüncüsüne gelince o, tıpkı annesi gibi mavi gözlü, oyunu çok seven bir dişi idi. (s.29)

Bu açıdan bakınca, büyük bozkırın uğradığı faciayı bir istisna sayamayız. (s.37)

Abdias’a gelince, onun içmesine görünürde bir engel yoktu. (s.39)

Ordudan kovulunca, onun bu durumuna üzülen bazı insanlarla arkadaş oldu. (s.40)

Oğlu Papaz Okuluna girince çok sevindi, gurur duydu. (s.47)

Abdias gazetede bir iş bulunca, kendini bildi bileli babasıyla birlikte oturdukları diyakosluğa ait küçük daire, yeni atanan bir papaza verildi ve Abdias’tan bu daireyi bir an önce boşaltması istendi. (s.48)

Ben onlardan farklı olarak ölünceye kadar hep seveceğim ve bu sevgide ben, varlığımın en yüce anlarını bulmak, görmek istiyorum. (s.52)

Hele **yargıç aşağıdaki konuşmayı yapınca** ona nasıl teşekkür edeceğini bilememişti. (s.54)

Çok içilince dumanın etkisi daha uçucu olsa da “gözde şimşek çaktıran” kadar etkili olurmuş. (s.60)

Ama ben en çok ilkbaharın son günlerini severim: O dönemde hep aydınlık olan sokaklarda, **alaca akşam karanlığının tan ağarınca**ya kadar devam ettiği, şehri ve gökyüzünü aydınlattığı zamanlarda, gezip dolaşmak ne güzeldir. (s.61)

Bir genç kızla tanışınca birden en ciddi konulara geçtiğimi söylersem ne kadar gülünç duruma düştüğümü de anlarsınız. (s.70)

⁵⁰ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 341-342.

Nefes alışları normalleşince, alevlerin ışığında her biri ayrı bir pozda duran altı cesedin etrafında yavaşça dolaştı. (s.79)

Kendim toplayıncaya kadar beklemeyi tercih ederim. (s.85)

Bizi, **kendisiyle olan münasebetimize varınca**ya kadar birçok hususta, şüpheyne, kötülüğe, ihanete düşürsün? (s.98)

Gün batınca, uzayın çıplak yüzü kapkara olunca, içlerine çöken sıkıntılara nasıl katlanıyorlardı? (s.103)

Akşam yattıkları ateşin başında bir araya gelince, dinlenirken, sohbet etmeye de başladılar. (s.113)

Başından geçenleri öğrenince epeyce etkilendiler. (s.123)

Ama onlar için de bir risk vardır, **arabaları arıza yapınca** ellerinden bir şey gelmez, yollarını yitirir, açlıktan ve susuzluktan geberirler. (s.128)

Tren geçinceye kadar sustular. (s.136)

Bozkırdan topladıklarına gelince, onları ne istersen yap. (s.139)

Gürültü tamamen uzaklaşınca zavallı Abdias'ın yüzüne sert, aynı zamanda alaycın bir şekilde baktı. (s.142)

Her şey kötü, herkes yalan söylüyor, **böyle olunca** da uyuşturucudan başka dayandığın kalmıyor. (s.144)

Tren durunca senin kayıt kütüğünde bulunanların hepsi toplanacak. (s.146)

Tren, **uzaktan rayların üzerinde kıvrım kıvrım giden bir yılan gibi görününce** bir ısıklık sesi duyuldu ve hepsi hücumla geçmek için hazırlandılar. (s.147)

İlk istasyonda kapıyı usulca kapadılar ve **tren hareket edince**ye kadar boğucu bir havada hiç ses çıkarmadan beklediler. (s.150)

Kapıya gitmemek için **döşemeye yapışınca** tırnakları kırıldı. (s.156)

Karşısındaki adamı da çarmıha gerilmiş gibi görünce dehşetten ürperdi ve biraz acıma duygusu da taşıyan bir ses tonuyla sordu. (s.163)

Karısına gelince, o, politikadan ne anlardı? (s.167)

Ama bu tuhaf adamın o sırada bu gibi düşüncelere değil, **kendi hatıralarına dalıp gittiğini öğrenince** pek şaşıracaktı. (s.173)

Çünkü bir adam için kendi ölümünü aşan bir felaket yoktur; ama bir ana, **karnında besleyip doğurduğu evladını ölümüne tanık olunca**, onun acısı iki kat daha fazla olur. (s.174)

Metin ol, **bana gelince**, insanlar arasında gerçeğin hüküm sürmesi için tutacağım başka bir yol yok. (s.176)

İnsanların iyiliği için ıstıraplardan doğmuş en ışıklı, en asil fikirler, **ağızdan ağza dolaşmaya başlayınca** kaçınılmaz şekilde değişikliğe uğrar ve bu da ilk çıkışındaki gerçeğin büyük ölçüde zararına olur. (s.180)

Çocukluğumda oynadım; ama **bu kadar işkenceden korkup korkmadığıma gelince**, bunu saklamaya hiç gerek görmüyorum (s.189)

Bir hak yasası gereğince ve bu yasanın açıkça ifadesinden çok önce, büyük haksızlıkların cezalandırılacağı “Son Yargı” imajı, her zaman zihinlere yerleşmiştir. (s.196)

İliklerine kadar ıslanmış ve her tarafı yara bere içinde olsa da, **şafak sökünceye** kadar uzanıp kalmış, geçmişi ve içinde bulunduğu zamanı aynı anda yaşayarak, bu hayaller içinde yüzerek acılara dayanmıştı. (s.202)

Gözlerini açıp bakınca uyuşturucu kaçakçılarının karakoldan başka bir yere götürülmekte olduklarını gördü. (s.218)

Birisinin benimle karşılaştığı zaman rahatsız olduğunu anlayınca, ben de bir suçluluk hissine kapılıyorum ve onu bu sıkıntıdan benimle olduğu için acı çekmekten kurtarmaya çalışıyorum. (s.226-227)

Sabah olunca tamamlanan ekip bir kamyonu binip Mujunkum yolunu tuttu. (s.235)

Şüphesiz terk edildiğini anlayınca korkudan ödü patlayacak, peşlerinden koşup gelmek için can atacaktı. (s.243)

Çünkü bunlar artan avlarını böyle yere depo eder, **karınları acıkınca** ya da **başka av bulamayınca** yerlerdi. (s.254)

Birbirinden uzakça o birkaç evi görünce sonsuz bir sevince kapıldı ve atını mahmuzladı. (s.262)

Biri bir lokma ekmek atınca onu havada yakalayarak yedi. (s.270)

Kocasının sessizce kalkıp giyinmeye başladığını görünce de söylediğine pişman oldu. (s.281)

Bir römorkla ot taşıyan sürücü, **direksiyonda bir sıkışma olunca** traktörden inmiş, arızayı gidermeye çalışmıştı. (s.291)

Gazetedeki bu yazıyı hatırlayınca, tabiatın gerçekten çok mükemmel yaratıldığını düşündü. (s.306)

Gece karanlığı iyice çökünce Akbar rüyasında yavrularını gördü. (s.311)

Boston ona, Ala-Mengü'ye yaya gitmenin delilik olduğunu, **dağlara çıkınca** bu elbiselerle bir saat içinde donup öleceğini söylemedi de başka şeyler söyleyerek yalvardı. (s.323)

Yavrularını yitirince kudurmuş gibi olurlardı çünkü. (s.334)

Anladı ki kurtlar tuzağı sezmiş, Taşçaynar **onun Akbar'a nişan aldığını görünce** hiç tereddüt etmeden üzerine atılmıştı. (s.347)

Tavuk civcivlerini toplayıp avlunun uzak bir köşesine götürünce çocuk da peşlerinden gitti ve az sonra garajın arkasına çıkmış oldu. (s.353)

2.4.1.4. “-mAdAn” Eki

Menfilik ifade eden zarf fiil ekidir. Ekin teşekkülü çok eski olup Türkçenin bilinmeyen devrelerine dayanmaktadır. Bilinen devrelerde eki başlangıçtan beri zarf fiil eki olarak görmekteyiz. Eski Türkçede ek –medin şeklinde idi. Batı Türkçesine de buşekilde geçmiş, Eski Anadolu Türkçesinde uzun müddet böyle kullanıldıktan sonra bugünkü –mAdAn şekline çevrilmiştir.⁵¹

Soludu, öksürür gibi sesler çıkardı ve böylece durumdan memnun olduğunu, mavi gözlü dişisine **nazlanmadan, homurdanmadan** itaat edeceğini, onu koruyacağını anlatmış oldu. (s.10-11)

Yorulmadan, yüksünmeden onun isteklerini sadakatle yerine getirirdi. (s.11)

Bunlar, yakınlarından geçen hayvanın üzerine atılır, onunla birlikte yere yuvarlanır, bir anda sayganın boğazını dişleyerek kaçmaz hale getirir ve **sonra hiç vakit kaybetmeden** diğerlerini kovalamaya devam ederlerdi. (s.14)

En erken uyanan kuşlar ılgın ağaçları arasında kanat çırparak cıvıldaşıyor, kirpiller öteye beriye koşuyor, bütün gece öten ağustos böcekleri şimdi boğazlarını yırtarcasına bağırıyor, uyuyan köstebekler inlerinden çıkıp yere düşen saksavul tanelerini toplamak için **harekete geçmeden** önce sağa sola göz atıyorlardı. (s.17)

Şimdilik **Mujunkum bozkırını kimseyle paylaşmadan** hüküm sürmelerine bir engel yoktu. (s.18)

Ama kulakları dikleşmişti, **düşmeden** yürüyebiliyorlardı. (s.19)

⁵¹ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 342-343.

Zavallı adam başına geleni işte o zaman anlamış, **olanca hızıyla ardına bakmadan, neredeyse soluk bile almadan**, bozkırdan kaçmaya başlamıştı. (s.22)

Henüz niçin olduğunu bile anlamadan müthiş gürültünün geldiği tarafa yöneliyor, arasında birçok hayvanın büyük bir hızla geçtiğini tahmin ettikleri otlara doğru koşma isteği doyuyorlardı içlerinde. (s.24)

Akbar, sabırla beklediği an geldiği zaman, karnını donmuş otlara değecek kadar yere alçaltarak **nefes bile almadan** yavaşça ilerleyecek, saygalara iyice sokulacaktı. (s.26)

Rüzgâr ve onunla birlikte devedikenleri **dur durak bilmeden, hiçbir engele çarpmadan** yuvarlanıp gidiyorlardı. (s.28)

İki helikopter, **ırmakta yüzen balıklar gibi hiçbir iz bırakmadan** Mujunkum'dan geçip gitmişlerdi. (s.30)

Kendileri **görünmeden** her şeyi görebilirlerdi buradan. (s.32)

Aşağıda, dinleyicileri kulaklarına geçirmiş görevliler **durmadan** konuşuyorlardı: “Yirmiyi arıyorum, Yirmi! Yirmi, duyuyor musun? Biraz daha sür aynı yöne, haydi sür!” (s.34)

Toplayıcılar ellerindeki kocaman bıçaklarla hayvanların boğazını kesiyor ve **hayvan son nefesini vermeden** kaldırıp kamyonu atıyorlardı. (s.36)

Ordudan atılmadan ve bu ölü hayvan toplayıcısı çete ile buraya gelmeden epeyce önce disiplinli bir bölüğün kumandanlığını yapmış bir teğmendi. (s.40)

Boss onu o halde bulmuş, teklifini yapmış ve Uzubay da **hiç tereddüt etmeden** takılmış peşine. (s.41)

Böyle hayal ettiğim zamanlar, ruhum yavaş yavaş, sonsuz derecede özlenen, o sınırsız ilahi güzelliğe doğru yükseliyor ve **kendimde olmadan** hiçliğin, yokluğun tehdidine karşı koyacak gücü bulabiliyorum. (s.50)

Durmadan çoğalıyorlar, Arkhangelsk'ten Kamçatka Yarımadası'na kadar her taraftan geliyorlar. (s.55)

Çevik olduğum için hiçbir şeyden korkmadan, arabaların arasından geçip yanına varır, gözlerinin içine bakar, elini elime alırdım. (s.63)

Yara almadan kurtulmuş, güçlü ve hızlı atı sayesinde nehirden uzaklaşmıştı. (s.72)

Öteki beş kişi de **neye uğradıklarını anlamadan** vurulup düştüler. (s.79)

Pekâlâ, **“i” lerin üzerine noktaları koymadan** önce biraz durup düşünelim. (s.93)

Petruha tuvalete gitti ve **öbür yolcuların kuyrukta beklerken homurdanmalarına hiç aldırmadan** uzun bir süre kaldı orada. (s.105)

Sonra **ayaklarının çöktüğünü bile hissetmeden** olduğu yere oturarak başını elleri arasına aldı. (s.122)

Bakışlarındaki ifade **durmadan** değişiyordu. (s.134)

Bana göre asıl mesele, **hiç kayıp vermeden** cepheyi delip geçmektir. (s.135)

Bana burada **hiç vakit kaybetmeden**, iki küçük arkadaşını niçin baştan çıkarmaya, akıllarını çelmeye çalıştığını açıklayacaksın! (s.137)

Vakit geçmeden defolup git buradan. (s.140)

Hiç beklemeden tren yeniden hareket etmeden karşılarına ilk çıkan vagona tırmanacaklardı. (s.149)

İlk istasyonda kapıyı usulca kapadılar ve **tren hareket edinceye kadar boğucu bir havada hiç ses çıkarmadan** beklediler. (s.150)

Ey Grişan, biz düşündük ki **bir şey yapmadan** pineklemektense bir iki nefes çeksek, diyoruz. (s.151)

Küçük sandalyesinde oturan Grişan, **hiçbir şey söylemeden** sessizce seyrediyordu onları. (s.152)

Aynı şeyi **hiç tereddüt etmeden** yine yaparım! (s.153)

Olduğu yerde kımıldamadan dursa da **tereddüt etmeden** atacaklardı onu trenden. (s.155)

Kendinden geçti ve **ne olduğunu anlamadan** düştü. (s.157)

Aslında yapacağı şey, **işi uzatmadan** Sanhetrin'in mahkûmiyet kararını onaylamakta ibaretti: (s.160)

Durmadan aynı şeyleri tekrarlıyorsun, dedi Pilatus hiddeti artarak. (s.163)

Aşağıda olanlardan hiçbir kuşkuya kapılmadan, böylesine kaygısız ve rahat uçan bu yaratığa biraz da öfke ile bakmıştı. (s.172)

Mısır'a çocuğun hayatını kurtarmak için gelen dülger Yusuf'un oğlu İsa'nın, gerçekte olduğunu insanlar öğrensinler diye bu olayın Tanrı'nın bir işareti, bir uyarısı olduğunu **hiç düşünmeden** konuşmuştu öyle. (s.175)

O tepeye **soruma cevap vermeden** gitmeyeceksin. (s.179)

Herkes tarafından terk edildiğimi hissediyordum, **bir hayalet gibi şurada burada durup dinlemeden** dolaşıyordum. (s.187)

Herkesin kendine göre yorumladığı şu meşhur hümanizm olmadan yaşayabilecek miydik? (s.196)

İyiliğin, Gerçeğin, Adaletin aslı Yüce Tanrı'm, **durmadan** dua edişimi de bağışla. (s.204)

Tepem atmadan cevap vermenizi tavsiye ederim! (s.213)

Bu zamanda çocuklar kim olursa olsun, **gözlerini kırpmadan** adam öldürüyorlar! (s.219)

Yalnız Boss, **hiç kımıldamadan** duruyordu. (s.238)

Kafasından **durmadan** karamsar fikirler geçiyor, yalnız tehlikeli bir yerden geçerken müşterilerini uyarmak için ağzını açıyordu. (s.250)

Olanca güçleriyle direnmeden boğazlatmıyorlardı kendilerini. (s.257)

Çay, kadınların içeceği bir içkidir, dedi **hiç kem küm etmeden** ve biraz da tahrik eden bir ses tonuyla. (s.267)

Kence'yi uyandırmadan kaldırarak büyük yatağa, kendi yataklarına getirdi. (s.281)

Hatta üzerlerine ateş edildiği zaman bile duymazlıktan geliyor, **hızlarını arttırmadan** yollarına devam ediyorlardı. (s.291)

Bütün yıl tek gün dinlenmeden koyunlara bakmaları neye yarar? (s.299)

Boston, **tam uykuya varmadan önce bu ağır yıldızların gökyüzünde düşmeden** nasıl duracaklarına şaşır kaldı bir süre. (s.308)

Bastığı buzun kırılıp çökebileceğine aldırmadan, soluğu kesilerek içten içe can çekişir gibi, **arkadaşını kurtaramadan** ölmek korkusuyla uçurumun kenarına geldi. (s.316)

Orada yapayalnız kalamaz, **toprağa gömülmeden, mezarı başında bir ağlayanı olmadan** kalamaz! (s.323)

Bu şekilde tahrik edilen bir kurt, en az on kurt kadar tehlikeli olur ve **öcünü almadan** asla yatışmaz. (s.334)

Koyunlar hatta köpekler bile burada olmadığına göre Urkunçiev ailesi bir kere olsun huzur içinde, **hiç acele etmeden** kahvaltılarını yapabilirlerdi. (s.352)

2.4.1.5. “-ken” Eki

Yalnız i- fiilinin zarf fiil ekidir. Diğer fiillere getirilmez. i- fiilinin de i-ken'den başka zarf fiil şekli yoktur. i- kökü düşüp zarf fiil eklediği zaman bile –ken

değişmeyerek vokal uyumu dışında kalır. Bu zarf fiil eki hareket halinin yapıldığı sırayı bildirerek dolayısıyla bir zaman ifade eder. Yani bu zarf fiil eki de hal zarfı olduğu gibi zaman zarfı da olabilir.⁵²

Bol bol taze et yiyerek karınlarını doyurdıkları zaman **huzurlu bir şekilde dinlenirken** de çok seviyordu onun sulanan ve tatlılaşan dilini. (s.11)

Ara sıra, **durup dururken** homurdanıp inlemesi belki bundandı. (s.13)

İnsanlar bağrışarak **atlarını dörtnala sürerken**, saygılar her yöne kaçıyordu. (s.14)

Saygaları kovalarken yorulmazlıklarını ve Mujunkum'un en güçlü çifti olduklarını kanıtlamış olan Akbar ve Taşçaynar'ın birlikte geçirdikleri ilk yaz. (s.17-18)

Köpek iriliğindeki herhangi bir hayvan **bu bitkiler arasında dolaşırken** çevresindeki her şeyi görür ve her şey tarafından görülürdü. (s.19)

Bir yandan **bölgede yaşayan küçük hayvanları avlarken**, öte yandan hoş kokular arasında dolaşmak, hafifçe sarhoş olmak, bir süre uçar gibi koşmak, sonra da kendinden geçip yatıp uyumak çok hoşuna giderdi. (s.20)

İlk kar gece yağmış ve **yağarken** kimse fark etmemişti. (s.29)

Cezasını çekerken, karısı, çocuklarını alıp terk etmiş onu. (s.41)

Önce yarım kadeh votkayı bir solukta içerdi, sonra bir daha ve bir daha, **derken**, her şeyi kıpkızıl görmeye başlardı. (s.42)

Mektuplarımda 'siz' diye hitap ediyorum, **oysa birbirimizden ayrılırken** 'sen'li 'ben'li konuşmaya başlamıştık. (s.49)

Bu satırları okurken, hoşgörülü gülümsemenizi görür gibi oluyorum. (s.51)

Yürürken ona ne yapacağımı, onu neyin ilgilendireceğini, düşüncelerimi onunla paylaşmak için gelecek mektubumda neler söyleyebileceğimi düşünüyorum hep. (s.52)

Biz bu tür suçlarla ancak suç işlendikten sonra ya da **işlenirken** uğraşabiliyoruz. (s.55)

İnsan seli beni gideceğim yere doğru iterken, başkente daha önce gelişlerimde ne mutlu bir insan olduğumu ama bunu o zamanlar anlayamadığımı düşündüm. (s.58)

İnsanlar birlikte aynı olayı beklerken, birbirlerine aynı ailedenmiş gibi görünürler. (s.64)

Kendi ilahilerinin sihreine kapılmış vecd içindeki bu insanları dinlerken birden fark ettim ki soldan ikincisi şaşılacak derecede bana benziyor. (s.70)

⁵² Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 346-347.

Birbiri ardından ve kendilerinden geçerek oynuyor, **oynarken** de şarkı söylüyor ve sanki o halleriyle ölüme hazırlanıyorlardı. (s.78)

Abdias, **böylesine acıklı bir hikâyeyi dinlerken** taş gibi katı olabilmek için olanca gücünü, soğukkanlılığını toplamıştı. (s.86)

Abdias, **yol arkadaşları üzerinde gözlemler yaparken, onları konuşturmaya çalışırken** edindiği ilk izlenimden emin olmak istiyordu. (s.103)

İnsan bunları seyrederken uçuyor gibi hissediyordu kendini. (s.112)

Her şey yolunda görünürken birden bir helikopter vınlaması duydular. (s.119)

Yavrularını kurtarmak için öfkeyle saldırırken ne kadar güzeldi o dişi, o tuhaf kurt! (s.127)

Onlar asırlardır bu oyuncaklarıyla eğlenip dururken, sen de her şeyi ciddiye almaya kalkışıyorsun. (s.138)

Vakit varken nedamet getirin. (s.141)

Keskin düdük sesleriyle, **kıvrım kıvrım duman çıkararak geçerlerken** büyük bir zevkle seyrettiği lokomotiflerin geçişini, bir gün büyük bir sıkıntı ile ona kaçak olarak binmek için, üstelik suç işleyerek bekleyeceğini, hiç aklına getiremezdi. (s.148)

Sonra, **tren hareket hâlindeyken** vagonların damında yürüyüp en uygun yeri bulacaklardı. (s.149)

Sanhetri'e (Kudüs Mahkemesi) götürülürken, yaşlıları ve din adamlarını kışkırttığı kalabalık üzerine atılmıştı. (s.160)

Boğuk bir sesle böyle derken, karışık ve terli yüzünü bilmem kaçınıcı defa silmişti. (s.162)

Nöbetçiler onu sana **götürürlerken** gördüm. (s.166)

Terasta yürürken, Kudüs semalarında mağrur uçuşuna devam eden o kuşa takıldı gözleri. (s.171)

Genç kadının çığlıklarını ilk duyanlar ve koşup gelenler, orada çamaşır yıkayan öteki kadınlardı ve bunlar daha sonra, **Meryem oğlunu kucaklayıp koşarken**, çocuğun başında altın renkli bir hale bulunduğunu da söylemişler, sevinç ve heyecandan hepsi gözyaşı dökmüşlerdi. (s.176)

Ve sana veda niyetine şunu söyleyeceğim: **Bütün kötülüklerin kökünü bizim vazgeçilmez iktidar hırımızda ararken**, milletleri tutsak edip topraklarını zor

kullanarak fethetmemizi kınarken, suçunu arttırmaktan başka bir şey yapmıyorsun. (s.185)

Paramparça olmuş elbisesini orasından burasından tutup toplamaya çalışırken, o anda dahi düşüncelerinin pek açık ve geniş olduğuna çok şaşıyordu. (s.193)

Sitenin kapıları önünden geçerken Abdias, uçayağı üzerinde seke seke dolaşan bir köpek gördü. (s.201)

Kaçakçılar hala susuyordu ve Abdias **asık suratlarına bakarken** bunların daha dün bozkırın ortasında trenleri durduran, esrar çeken ve kendini hızla giden trenden aşağı atan o korkusuz çocuklar olduğuna inanamıyordu. (s.213)

Küçük Prioksk şehrindeki evine dönerken yol boyunca zamanının en güzel anlarını ona kartpostal yazmakla geçirir, trenin beş dakikadan fazla durduğu her istasyonda bu kartları ona postalardı. (s.223)

Orospu! Seni hiç çözmemeli! diye homurdandı Mişas **ipleri gevşetirken**. (s.237)

Kafasından durmadan karamsar fikirler geçiyor, yalnız **tehlikeli bir yerden geçerken** müşterilerini uyarmak için ağzını açıyordu. (s.250)

Güneşin ışıkları karlı tepeleri ürkütücü bir kızgınlıkla kaplarken ve her dakika biraz daha kararırken, birden yanı başından bir gece kuşu uçup geçmişti sanki. (s.259)

Kapıdan içeri girerken Bazarbay çizmelerini, dolaklarını çıkarmak zorunda kalmış, halılar döşeli odaya yün çoraplarıyla girmişti. (s.266)

Çay içerken şakalaşıp gülüşüyorlardı. (s.270)

Uykuyu zehir ettiler! dedi **tekrar yatağına giderken**. (s.281)

Boston attan inmeye çalışırken Bazarbay kendi atını tımara devam ediyordu. (s.285)

O buz çukurunu, **Ernazar'a seslenmek için kenarına tutunurken** tırnaklarını kıran o ölüm kuyusunu, acımasız dağlar arasında hıçkıra hıçkıra ağladığını düşününce ve gözlerimin önüne getirince, yaşamak istemiyorum. (s.309)

Dirseklerine dayanarak sürünürken, yüzüne gözüne yapışan karları düşürmek için başını sallıyordu. (s.315)

Gün batarken de dağlar iyice fark ediliyordu. (s.322)

Kendinize otlak edinmek için **Ala-Mengü Dağı'nı tırmanırken** bir kişinin ölümüne sebep olmanız yetmedi mi? (s.331)

Koyunlar Boston'un önünde usul usul yürüyor, **zıplaya zıplaya koşan kuzular yürürken** de analarının memelerini yakalamaya çalışıyor, koyun-kuzu melemesi ta uzaklardan duyuluyordu. (s.344)

O hızla koşarken diz çöktü, hayvanın ayaklarına nişan almaya çalıştı ama nefesini tutamıyor, göğsü körük gibi kabarıp iniyor ve elleri titriyordu. (s.356)

2.4.1.6. “-cAsInA” Eki

Bu ek Türkiye Türkçesinin dil bilgisi kaynaklarında genellikle fiilimsiler başlığı altında verilen zarf fiil ekleri içinde gösterilmektedir. Zarf fiiller fiil üzerine gelerek fiili zarfa dönüştüren eklerdir. Bunun yanında ismin üzerine gelerek ismi zarfa dönüştüren ekler de bulunmaktadır. -cAsInA böyle bir ektir. Ek +CA eşitlik, +sI 3. teklik şahıs eki ve +nA pekiştirme ekiyle genişlemiş birleşik yapıda bir ektir.⁵³

En erken uyanan kuşlar ılgın ağaçları arasında kanat çırparak cıvıldaşıyor, kirpiller öteye beriye koşuyor, bütün gece öten ağustos böcekleri şimdi **boğazlarını yırtarcasına** bağrışıyor, uyuyan köstebekler inlerinden çıkıp yere düşen saksavul tanelerini toplamak için harekete geçmeden önce, sağa sola göz atıyorlardı. (s.17)

Söylediklerinin Abdias üzerinde ne etki yaptığını anlamak istercesine tepeden bakıyordu. (s.108)

Grişan, kelimeleri uzata uzata, **tadını anlamak istercesine** üzerine basa basa konuşuyordu. (s.134)

Aynı anda, istem dışı bir hareketle, **şişen gözünü korumak istercesine** elini yüzüne götürmüştü. (s.160)

Pontius Pilatus, korkuyla karışık bir şaşkınlıkla terasta öylece duruyor, **konvoya refakat etmek istercesine** o tarafa yönelen o garip kuşa bakıyordu. (s.191)

Bardaktan boşanırcasına yağıyor ve sular kabarıp hendekte birikiyordu. (s.192)

Ama **yavrukurtlar birbirleriyle yarışırcasına** inlemeye devam ediyor, sanki onu çağırıyorlardı. (s.254)

Taparcasına seviyordu çocuğunu! (s.281)

⁵³ Emin Eminoğlu, “Türkiye Türkçesinde +cAsInA Biçim Biriminin İşlenişi ve Yapısı Üzerine”, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 41, Sayı: 2, 2017, s. 21-26.

Devlete ait bir ağılın asıl sahibi imişçesine kan ter içinde çırpınmanın ne gereği vardı? (s.296)

Sonra hüngür hüngür, **ciğerlerini yırtarcasına** ağlamaya başladı. (s.316)

Ama Boston **yarışırcasına** at sürecek durumda değildi. (s.336)

2.4.1.8. “-DİkçA/-DUkçA” Eki

Bu ek Batı Türkçesinde zarf fiil gibi kullanılan bir sıfat fiil ekidir. Bu ek –Dİk/-DUk sıfat fiilinin eşitlik eki almış şeklidir. Batı Türkçesinde tekrar ve devamlılık ifadesi taşıyan bir hareket halini karşılayarak zarf fiil gibi kullanılır.⁵⁴

Ülkede yeni yapılan en büyük gaz boru hatlarından biri sayesinde de sınır boylarındaki yol ve kanal ağları **gittikçe** sıklaşıyordu. (s.18)

Şimdi önlerinde **gittikçe büyüyen dalgalar** halindeydi şaşkın saygılar. (s.32)

O, yazı işlerinde **gittikçe yerini kuvvetlendirmeyi**, yeni fikirlerini yayma fırsatı bulmayı umuyordu. (s.43)

Kış için de **oldukça kötü durumda bir pantolon**, bir de babasından miras kalan bir kalpağı vardı. (s.44)

Hem dini hem de diğer konularda **oldukça geniş kültürlü** ve çok iyi yürekli bir insan olan babası Kallistratov ise, olanca varlığı ve gücü ile kendini iki evladının eğitimine adanmıştı.

Hafif füme renkli ve kocaman camlı gözlüğünün üzerinden bakarak bizi selamladı ve sonra **oldukça düzgün bir Rusça ile** açılış konuşmasını yaptı. (s.65)

Payını almadıkça herhangi bir insan gibi davranmalısın. (s.85)

Ama **insanın bilgisi arttıkça** düşüncesi de geliyorsa, Tanrı anlayışının da gelişme kavramının dışında kalmaması mantıklı görünüyor. (s.92-93)

Ama **bunu düşündükçe** üzerine soğuk sular dökülüyor, midesi ağrıyor, tarifsiz sıkıntılarla ürperiyordu. (s.103)

Zaten insanlar var oldukça, onları yaratanın da var olup olmadığını hep soracaklar. (s.110)

Topladıkça bir yere yayıyor, kurutuyorlardı. (s.119)

⁵⁴ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 347.

Adamın dili **oldukça uzun**, diye düşündü Abdias. (s.133)

Senin mizacın daha çok eğitmek olsa da, **oldukça** felsefe yaptık. (s.139)

Azaldıkça sarı yeşil bir renk olan, tükürüğe boğulmuş izmarit tam bir zehirdi şimdi. (s.152)

Ama böyle yapacağı yerde, bu sorgulamayı, sanki bir şey mani olacakmış gibi, **uzattıkça** uzatıyor, boş yere vaktini ve gücünü harcıyordu. (s.160)

Pontius Pilatus, **düşündükçe** kendini haklı görüyor, böylece Yahudi dininin başı Kayfa ile huzursuzluk verebilecek bir tartışmadan kurtulduğu için de seviniyordu. (s.171)

Ne var ki köprünün altı bir katedralin kubbesi kadar yankılıydı ve **trenler gelip geçtikçe** ağır topların batarya ateşlerine hedef oluyordu sanki. (s.202-203)

Durumunuz **oldukça** kaygı verici. (s.220)

Yine de **yargılanacak ve ağır cezaya çarptırılacak kaçakçıları düşündükçe** huzurum kaçıyor. (s.224)

Hafif rüzgârın sürüklediği örümcek ağı kalıntıları da **üzüntüsü gittikçe** artan Abdias'ın yüzüne gelip yapışıyordu. (s.232)

Göle yaklaştıkça rahatlıyor, kendisini emniyette hissediyordu. (s.258)

Akıntının bizi nereye sürükleyeceğini henüz bilmiyoruz ama **yaşandıkça**, geçmişimizden kopmayacağız, geçmişimiz bizi terk etmeyecektir. (s.276)

Bazarbay, Boston'a yönelttiği suçlamalar üzerinde durmaktan, bunları ayrıntılı şekilde tekrarlamaktan, **konuştukça** coşmaktan zevk alıyordu. (s.293)

Siz yanımda oldukça ayaklarım yorulmak nedir bilmeyecekti. (s.311)

2.4.1.9. “-All” Eki

Türkçede eskiden beri kullanılan bu zarf fiil eki Eski Türkçede –gAll şeklinde idi. Batı Türkçesine –All şeklinde geçmiştir. Eski Türkçede “-mAk için” manasını ifade ediyor, sebep gösteren bir hal zarfı yapıyordu. Batı Türkçesinde ise “-dAn beri” manasında kullanılarak bir devamlılık, bir süre ifade etmektedir. Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlıcada bu zarf fiil ekinin son vokalinin düşürüldüğü çok görülür.⁵⁵

Sizden ayrılalı pek az bir zaman geçmesine rağmen bana bir şeyler oldu. (s.49)

Birbirimizi görmeyeli tam bir hafta oldu. (s.226)

⁵⁵ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 342.

Kocası öleli çok olmamasına rağmen Boston onunla evlenmişti ve kadın mutlu görünüyordu. (s.266)

2.4.1.10. “-r –mAz” Eki

Telgrafi alır almaz Alma-Ata’ya giden ilk uçağa atladı, sonra da trenle bir gündüz ve bir gece yol alarak, çağrıldığı yere ulaştı. (s.54)

Atlarından iner inmez bitkinlikten yere yıkıldılar. (s.73)

“Son şarkı bir daha” diyorlardı; ama **son olması gereken o şarkı biter bitmez** bir yenisine başlıyorlardı. (s.78)

Operasyonun asıl safhası **tren hedefe varır varmaz** başlayacaktı ve bu Petruha budalasısı da o derece sarhoş olduğu için bir hafta baş ağrısından kurtulamazdı. (s.106)

İş biter bitmez o güzel çiçekleri, tutam tutam, kucak kucak toplayabileceğimiz bir yere gideceğiz. (s.113)

Haşhaşa rastlar rastlamaz bunun nasıl bir bitki olduğunu Abdias’a göstermeye söz vermişti. (s.118)

Gün doğar doğmaz yola devam edeceklerdi. (s.125)

Onları görür görmez Abdias sezgi gücü ile o bastonlu adamın Şef’ten başkası olmadığını anladı. (s.131)

Vali yerinden ayrılır ayrılmaz sanki İsa’nın kaçmasına en ufak bir ihtimal varmış gibi, köşelerinde bekleyen dört nöbetçi terasa geldiler. (s.173)

Meryem karaya ayak basar basmaz sandal nehre açılmış ve kaybolup gitmişti. (s.176)

Sitenin surlarından dışarı çıkar çıkmaz bunu hatırlayacaksın. (s.183)

Bunu söylemekten biraz utanıyorum ama **Uçkuduk’ta seni görür görmez** öylesine gözüm kamaştı ki kendimi hayranlık ve korku karışımı bir duygudan kurtaramıyorum. (s.225)

Biliyordu ki **dört duvar arasında tek başına kalır kalmaz** terk edilmişlik duygusuna kapılacak, bu duygu büyüyecek, büyüyecekti. (s.234)

Yaklar, **kurtları görür görmez** böğrüşerek rastgele tekme savurarak kaçmaya başladılar. (s.256)

Kurtların kokusunu alır almaz hepsi avluya kaçmıştı ve oradan çıkmıyorlardı. (s.263)

Yükseklerde sabahlar hep soğuk olur, **güneş yükselir yükselmez** biraz ısınır. (s.313)

Boston **bu sesleri duyar duymaz** kamyonun geçeceği yola doğru koştu ve çılgın gibi elini kolunu sallamaya başladı. (s.319)

Ama o akşam, Boston **hastaneden çıkar çıkmaz** hep uzaktan seyrettiği bu harika güzellikteki sıvı mavinin kıyısında, yalnız dolaşma ihtiyacını duyacaktı birdenbire. (s.325)

Ama **ben ağzımı açar açmaz** Koçkorbayev konuşmama engel oluyor. (s.329)

Yemeğimi yer yemez kalkıp gideceğim, dedi Boston olabildiği kadar sakın bir sesle. (s.338)

Eve varır varmaz beş kartuşu ile tüfeğini yerine asacak ve hareketine kadar tüfek orada kalacaktı. (s.351)

2.4.1.11. “-A -A” Eki

İçinde hala şarap bulunan bir tulumu **ağızına götürerek yerlere akıta akıta** içti. (s.79)

Grişan, **kelimeleri uzata uzata**, tadını anlamak istercesine **üzerine basa basa** konuşuyordu. (s.134)

Son gücünü toplayarak **sürüne sürüne** buraya kadar gelebilmişti. (s.202)

Bir an sonra da bu düşüncesini pek gülünç buldu ve koca bir budala olduğunu düşünerek **katıla katıla** güldü. (s.205)

İstasyon çok yakındı ama Abdias oraya **sürüne sürüne** ancak yarım saatte varabildi. (s.209)

Bizden değil, dedi Petruha **istemeye istemeye** ve göz ucuyla bakarak. (s.213)

Yalnız bulunduğu yerden, iki polisin o gençleri demir parmaklıklı bir araca **ite kaka** bindirdiklerini, kendilerinin de aynı araca bindiklerini, Polis Şefinin sürücünün yanına oturduğunu görebilmişti. (s.218)

İçki kadehi Abdias’ın sınıksız kapanan dişlerine **çarpa çarpa** kırıldı. (s.237)

Artık iyice zayıflamış olan Akbar önde gidiyor, ağır Taşçaynar da **topallaya topallaya** peşinden geliyordu. (s.243)

Bazarbay **katıla katıla** güldü. (s.269)

İkisi de **katıla katıla** güldüler. (s.304)

Ve yavruları, küçük hırıltılarla, ağızlarını **doldura doldura** emiyorlardı. (s.311)

Sayıklar gibi anlaşılmayan sözler söyleyerek **titreye titreye**, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. (s.323)

Boston, başka yerde ve başka zamanda olsa bir yudum bile içmeyeceği o kötü çorbayı kaşığını **doldura doldura** yutarak sükûnetle cevap verdi. (s.338)

Koyunlar Boston'un önünde usul usul yürüyor, **zıplaya zıplaya** koşan kuzular yürürken de analarının memelerini yakalamaya çalışıyor, koyun-kuzu melemesi ta uzaklardan duyuluyordu. (s.344)

Alçak sininin başında, kilimin üzerinde kurulup oturan bu küçük aile, o müstesna dinlenme anlarının zevkini, tadını **çıkara çıkara** yaşıyordu. (s.352)

2.5. İSİM FİİL GRUBU

Bir hareket ismi ile ona bağlı unsur veya unsurlardan kurulan kelime grubudur. Hareket ismi –mak, -mek eki ile yapılır. Grubun ana unsuru hareket ismidir, sonda bulunur. Grupta yüklem görevi yapan hareket isminin anlamı özne, nesne, zarf ve yer tamlayıcısı ile tamamlanır.⁵⁶

2.5.1. İsim Fiil Grubu Teşkil Eden Ekler

İsim fiil ekleri –mA, -İş/-Uş -mAk şeklindedir.

2.5.1.1. “-mA” Eki

Bu ek –mAk eki gibi bütün fiil kök ve gövdelerini içine alan bir ektir. –mAk'ın hareket isimleri yapmasına karşılık –mA'nın foksionu iş isimleri yapmaktır. Bu iki çeşit fiil ismi arasındaki ince fark –mA'nın hareket ifade etmemesidir. –mA göz önünde hareket canlandırmayan, hareketin kendisini değil o hareketle yapılan işi ifade eden bir ektir. İş de harekete göre bir çeşit nesnedir. Onun için –mA'lı isimler iş ifadesi yanında klişeleşerek veya klişeleşmeden birçok belirli nesne, eşya ismi olarak isim ve sıfat şeklinde kullanırlar.⁵⁷

Önce, ancak hissedilebilen **bir yavaşlıkla değişmeye** başladı. (s.7)

Yay gibi fırlamış, sonra durup tüylerini kabartmış, **dövüşmeye, meçhul düşmanın üzerine atılmaya** hazır bir durum almıştı. (s.8)

⁵⁶ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 24-25.

⁵⁷ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 186.

Taşçaynar, ‘korkma artık, ben geldim’ dercesine, **yatıştırıcı bir homurdanma** ile dışisine sokuldu. (s.9)

Sonra da, yine kuşkular içinde, bu görünmez yaratıklarla, **tıpkı kedinin yarı ölü fare ile oynaması** gibi oynamıştı. (s.10)

Önce biraz umursamaz görünse de, **onun tahrik edici sürtünmelerinden** pek hoşlanırdı. (s.11)

Akbar’ı yakından görmenez mümkün olsaydı, gözlerinin parlak mavisine ve yarı saydam oluşuna şaşıp kalırdınız. (s.12)

Hür ve bağımsız olmayı her şeyden üstün tutardı. (s.13)

Bu can pazarında damarları çatlayıncaya kadar devam eden **bu sonsuz koşuda yenmeye; ama yenilmemeye, hayatta kalmaya** çalışıyorlardı. (s.14)

Av sürüsünün peşinde koşmaya başladıkları zaman mavi gözlü dişi kurt Akbar henüz tam ergenliğe ulaşmamıştı. (s.15)

Ağır ve sıkıcı gecenin sona ermesiyle az sonra tozlu toprağı kavuran bir sıcakla gelecek yeni gün arasındaki bu zaman, günün en güzel saatidir. (s.17)

Şimdilik **Mujunkum bozkırını kimseyle paylaşmadan hüküm sürmelerine** bir engel yoktu. (s.18)

Bu yarı çöl halinde uzayıp giden ovalarda ve kavrulan tepelerde, başka yerlerde bilinmeyen, çeşit çeşit ılgınların yetiştiğı bu bozkırda, **hayatlarının böylece sürüp gitmesini** engelleyecek hiçbir tehlike yok gibiydi. (s.19)

Yine oralarda, bazen, **lokomotiflerin sonbahar rüzgârlarının uğultusunu andıran uzun uzun kükremeleri** duyulurdu. (s.20)

Ve adam, otların arasında **deli gibi koşmaya** devam ediyordu. (s.21)

Bu hamlesiyle bir anda **onun boğazını yırtması** ya da **karnını deşmesi** işten değildi. (s.22)

Akbar ve ailesinin insanla ilk karşılaşmaları işte böyle oldu. (s.23)

Her zaman koşmaya, kaçmaya hazır olan saygalar, havanın direncini azaltmak için başları öne eğik olarak yürürlerdi. (s.24)

Akbar ve Taşçaynar’ın ayaklarına kadar gelen saygalara saldırmaya niyetleri yoktu ve yerlerinden kımıldamadılar bile. (s.25)

Birbirlerini kovalayarak çevrede koşmaya başladılar. (s.29)

Kurtlar, ürküntüleri geçtikten sonra helikopterleri hemen unuttular ve **saygıların otladığı yere doğru ilerlemeye** devam ettiler. (s.31)

Güçlerini bir noktada toplamaları ve en uygun anda hepsini birden fırlaması için bu bekleyiş gerekliydi. (s.32)

Bu Malström burgacında kurtlar az çok gruplarını koruyorlardı ve an kurt göz ucuyla, korkudan gözleri fırlamış yavrularını **sürünün içinde koşmaya** devam ettiklerini görüyordu. (s.33)

Sürünün dağılmasını önüyor, gittikçe artan bir çığlıkla daha hızlı koşmaya mecbur ediyorlardı. (s.34)

Adam, **vurulup devrilen saygıların sürünün ayakta kalanları tarafından çiğnenip parçalanmasından** korkuyordu. (s.35)

Katliam, **kaçan ve kovalayanların enerjilerini tüketmesinden, akşam karanlığının bozkıra çökmesinden** sonra durdu. (s.36)

Kurtlar bir an durakladılar, sonra **sessizce yollarını değiştirip bozkıra doğru koşmaya** devam ettiler. (s.37)

Ama kurtların bu insansız bölgede o güne kadar hiç görmedikleri kamyonun büyük karaltısı pek belliydi ve **o yüzden kaçmaya** devam ediyorlardı. (s.38)

Bu bile **Tanrı'nın işine akıl sır ermediğini göstermeye** yetiyordu. (s.39)

Boss, **bu isimle çağrılmayı** kendisi emretmişti. (s.40)

Hayvan ölüsü yerine patates toplamaya da gidebilirlerdi pekala. (s.42)

O, yazı işlerinde gittikçe yerini kuvvetlendirmeyi, **yeni fikirlerini yayma fırsatı bulmayı** umuyordu. (s.43)

Eli kolu bağlı olarak kamyonda bulunması acı acı düşüncelere sokmuştu onu. (s.44)

Dinlediğin yeter, kalk bakalım orospu çocuğu, papaz bozuntusu, Boss **kilimin olduğu yere gelmeni** istiyor, sana nasıl davranacağını öğretecek! dedi Mişaş. (s.45)

Din işlerinde çalışan bir babanın kızı olması, eğitimle ilgili her işi yasaklıyordu ona. (s.47)

Abdias ablasına bir mektup yazdı, ondan hatıra olarak saklamak istediği bir şey varsa **gelip almasını** istedi. (s.48)

Kısa bir süre sonra, **bu genç kadınla mektuplaşmasının** hayatının en önemli işi, belki de var oluşunun gerçek sebebi olduğunu anlamıştı. (s.49)

Tekrar görüşmemiz nasip olacaksa ki benim en değerli, en gizli hayallerimin kaynağı budur. (s.50)

Şimdi bana, **sözde uzman yetkililere sunmak için basit bir rapor yazmamı** teklif ediyorlar. (s.51)

Toplantıda, konferansta ya da **sekreterin üstüne basa basa söylediğine göre ‘üstleriyle’ görüşmelerde** bulunuyor her zaman. (s.52)

Giriştiğim bu işte başarılı olmak hayati bir önem taşıyordu: bu çevreye bizzat girmeli, bu çocukların gerçek kimliklerini, **onları bu yola iten kolay para kazanma** dışındaki gerçek sebeplerin neler olduğunu öğrenmeliydim. (s.53)

Bu durumlarda uygulanan usule göre davası hemen görülecek ve **en az üç yıl gençlere ait çalışma** kampında ve **sıkı bir gözetim altında kalmaya** mahkûm edilecekti. (s.54)

Bazı yazılarımda, genel deyimleri kullanarak da olsa, **konuya yaklaşma** fırsatını bulmuş, **gençler arasında alkolizmin yaygınlaşması** meselesine eğilmiştim. (s.56)

Aslında benim **geç kalmam** imkânsızdı; **çünkü bütün geceyi garda geçirmeye** mecburdum. (s.60-61)

Konserin başlamasına daha yarım saat vardı. (s.63)

Bu konser, **mesela Bach’ın eserlerinin bir statta ya da asker yürüyüşüne alışmış bir paraşütçüler kışlasında çalınması** gibi anlamsız bir etki yapmaz mıydı? (s.64)

Peykenin bulunması gereken yerde küçük bir kürsü vardı, iki dakika içinde bütün yerler doldu, bir grup da giriş yerinde ayakta kaldı. (s.65)

Böylece nesilden nesile insan zihnini, **tıpkı paratonerin yıldırımını toprağa yöneltmesi** gibi, **ezelden beri var olan şüphelerden kurtarmaya** çalışmıştı. (s.70)

Her biri diğerlerinin üzüntüsünü paylaşma arzusuyla doluydu. (s.76)

İnsan ne pahasına olursa olsun, **öbür dünyada da var olmaya** devam edeceğine inanmak istiyor, **prensipte bunun mümkün olmasını** istiyor. (s.81)

Evet, anlıyorum, dedi Gorodetski hoşgörülü bir gülümseme ile çayından bir yudum daha alarak. (s.88)

Sana ait doktrinin gelişmesine izin verilecek olsa, yakında bu doktrin bütün prensipleri alaşağı eder, **iman yasalarını koruma** uğrunda, bunca insanın nesiller boyu mücadele verdiği, acı çektiği bütün kutsal yasakları yıkar. (s.97)

O zaman herkeste, içinde bulundukları vagonun boğucu havasından kurtulmak için, **oradan kaçma, sıcak havaya serinlik veren bitki öz sularının ve insanı sarhoş eden kokuların arasında koşma** arzusu uyanıyordu. (s.102)

Ama **bu işten alacağımız para dişimizin kovuğunu doldurmaya** bile yetmez. (s.113)

Güneş epeyce yükselmiş, **sıcak kavurmaya** başlamıştı. (s.118)

Bir gün bu durumda kalan heriflerden biri kafayı tam da üşütmüş, **kendisini kurtarmaya** gelen bir helikopteri görünce **kaçmaya** başlamış. (s.128)

En tabii ses tonuyla ve çok sakın görünerek konuşmaya çalışıyor, böylece, içini parçalayan müthiş sancıları da durdurabileceğini umuyordu. (s.133)

Belki bunu konuşmamız gerek, merak ediyorsan söyleyeyim ki bende kayıp vermek istemem. (s.135)

Ama bu dünyaya girişin esrarengiz yollardan olmuş, **bunu daha sonra da konuşma** fırsatı bulacağız. (s.136)

Bana burada hiç vakit kaybetmeden, **iki küçük arkadaşını niçin baştan çıkarmaya, akıllarını çelmeye** çalıştığını açıklayacaksın! (s.137)

Kendini haşhaş toplayıcısı gibi göstererek mujumkum'a gelmen, bizim gruba katılman, bizden biri olman, İsa kadar kuvvetli gördüğün paraya kendini kaptırmandan değil demek! (s.138)

Delinmiş kollarını açtı, boynunu büktü ve güzel bir şehit numarası yaptı: sonra da **asırlar boyu ona hayranlık duymaları, ağlamaları, övgü düzmeleri** gerekti insanların. (s.139)

Beni fazladan bir günah işlemeye mecbur etme. (s.140)

Nasıl yaşamamız, ne yapmamız gerektiğini senden mi öğreneceğiz? (s.141)

Seninle aynı şeyleri, **insanların mutlu olmalarına**, uyuşturucu sayesinde, **Tanrı'ya ulaşmalarına** yardım ediyorum. (s.142)

Ben ise, **mutsuzlara, talihsizlere bütün sıkıntılarını unutturma** fırsatını veriyorum. (s.144)

Bunun için de benim gitmemi istiyorsun. (s.145)

O zaman onları saptırmaya, bu küçük Lenkaları, **cesur Petruhaları din yoluna sokmaya, ruhlarını kurtarmaya** çalışabilirsin. (s.146)

Kafasını kötülük yapmada kullanan en tehlikeli adamlardan biri. (s.147)

Abdias, **durdurma** harekâtının başarısızlığa uğradığını, **böyle ağır ve bu kadar hızlı giden bir şeyi durdurmanın mümkün olmayacağını düşünmeye** başlamıştı ki tren birden yavaşladı, tekerlekler daha yavaş dönüyor ama daha çok sarsıyorlardı vagonları, firen gıcırtiları da duyuluyordu. (s.148)

O da pek bilinçli olmayarak elini uzatıp bir başkasının tırmanmasına yardım etmişti. (s.149)

Şef'in böyle bir uyuşturucu seansına izin vermesi, onun asil isteklerinin kötü ile mücadelede ne derece gülünç olduğunu göstermek içindi. (s.152)

Ben kardeşçe **davranmaya** çalışıyorum, sen ise hep surat asıyorsun! (s.153)

Abdias bütün gücüyle karşı koyarak **kapılardan uzaklaşmaya** çalışıyordu. (s.155)

Pençelerinden kurtulmaya çalışıyor, kurtulamıyordu. (s.156)

Bugün böyle bir engellemeyi yapabileceğine inanmak bir çok kimsenin hoşuna gidiyor. (s.158)

Herkesin diğerini kendi anlayışı ve kudreti derecesinde yargılanması doğru ise, **Pontius Pilatus da bu kanundan yararlanmayı** hayal edebilirdi. (s.161)

Biraz daha yaşamayı isterdim. (s.163)

Buna rağmen bütün bu iğrenç rezillerin arasında, **durmadan zeka fişkırımları** olur, geleceği haber veren hayalciler çıkardı. (s.167)

Sen de benden **samimi olmamı** istemedim mi? (s.169)

Kayfa, Sanhedrin adına, **bu adamın idam edilmesini** açıkça istemişti. (s.171)

Yöredeki birçok kadın gibi Meryem de sık sık bu nehre **çamaşır yıkamaya** giderdi. (s.174)

Meryem nihayet gözlerini açıp bakmaya cesaret ettiği zaman rahat bir nefes aldı. (s.175)

Sana inananların ebedi huzura kavuşmaları için bu kadar uzun beklemleri gerekecek mi? (s.179)

Kuvvetli zayıfa hükmedecek, **gelecekte de kuvvetli olanlar hükmetmeye** devam edeceklerdir. (s.185)

Çocukluğumda oynadım; ama bu kadar işkenceden korkup korkmadığıma gelince, **bunu saklamaya** hiç gerek görmüyorum (s.189)

Bugünün olayı asırlarca anlatılacak ve **bunun sayısız sonuçları insanlık tarihinde yankılanmaya** devam edecekti. (s.195)

Her şeyde kendi çıkarını gözeten, **onu aklından çıkarmaya, vicdanını susturmaya** çalışan insana, O'nun hayatını feda ederek verdiği ders de unutulup gitmeyecek miydi? (s.199)

Gelip geçen trenlerin müthiş gürültüsü **onun hayalen eski Kudüs'te dolaşmasına, gürültülü bir kalabalık tarafından kuşatılmış Golgotha Tepesi'ne çıkmasına ve orada onları kendi gözüyle görmesine** engel olamamıştı. (s.203)

Kendini gazeteci göstermeye çalışan bu sefil kim? (s.213)

Bu genç kadının birdenbire karşısına çıkması onu kelimenin tam anlamıyla şaşkına çevirmiş, allak bullak etmişti. (s.222)

Artık bir çeşit vicdan azabı verdiğim için, **yazı işlerinde görünmemeye, oraya gitmemeye** karar verdim. (s.227)

Ve şimdi Boss Kandalov, Mişas, Kepa, Hamlet Galkin ve yerli Uzukbay, **Abdias'ı yargılamaya** hazırlanıyorlardı. (s.235)

Hem onlar da sadece ceplerini doldurmayı düşünüyorlardı. (s.248)

Bazarbay, “Böyle bir yere gelmek nereden aklına düşmüş?” dedi kendi kendine ve **Başat Geçidi'nden sonra uygun bir yere ulaştıkları zaman hemen dönmeye** karar verdi. (s.252)

Can çekişen yak daha son nefesini vermeden kurtlar ondan parçalar koparmaya başladı. (s.257)

Boston'un nasıl biri olduğunu bilirsin, **evinde herhangi bir şeyin yerinden oynatılmasına** çok kızar. (s.272)

Köpekler sinirli sinirli havlıyor ama **avludan dışarı çıkmaya** cesaret edemiyorlardı. (s.281)

Küçük çoban, evinden pek uzak olmayan bir yere, **eşği ile odun kesmeye** gitmişti. (s.292)

Bu tipler her zaman bayağı iftiralarıyla **başkalarını yıkmaya, hayatlarını karartmaya** çalışıyorlardı. (s.309)

Kara kara bulutlar görünmeye, soğuk bir rüzgar dalga dalga esmeye başlamıştı. (s.317)

Bunun sonunda ben de **o otlaklardan vazgeçmeye** mecbur oldum. (s.335)

Boston biraz düşündükten sonra **bu hayvanın derisini soymamaya** karar verdi. (s.347)

İki adam onu **oradan zorla uzaklaştırmaya** çalışırken bağıra bağıra konuşmaya devam etmişti. (s.358)

2.5.1.2. “-İş/-Uş” Eki

Bu ek de –mAk ve –mA tipinde fiil isimleri yapan eklerden biridir. İşleklik sahası onlar gibi bütün fiil kök ve gövdelerini içine alır. Bu eklerin asıl fonksiyonu varlık, mefhum, eşya gibi nesne isimleri yapmak değil, hareket ve iş isimleri yapmaktır. Eski Türkçede ek –ş şeklinde idi.⁵⁸

Her geçen dakika daha da yaklaşarak, homurtusunu arttırarak havayı şişiriyor, sonunda bütün gökyüzünü dolduruyor, **zorba bir kükreyişle** tepelerin, dorukların ve yalnız ses ve ışığın ulaşabildiği ebedi kar yığınlarının üzerinden geçiyordu. (s.8)

Akbar bu hissi, ergin çağını ilk günlerinde, **bir sıçrayışta** büyük bir tavşanı yakaladığı zaman da duymuştu. (s.9)

Gözleri keskin olanlar, **görünüşlerinin** bile o yöredeki kurtlara benzemediğini hemen anlardı. (s.12)

Akbar, **yabancı sürüler arasında onlara boyun eğerek yaşayacak bir yaradılıştan** değildi. (s.13)

Oysa **insanlar düşünen yaratıklar olarak ortaya çıkışlarından** beri kendilerini daha iyi tanımaya çalışmışlar; ama bütün çabalarına rağmen şu soruya bir cevap verememişlerdi: Kötü, hemen hemen her defasında, niçin “iyi” den daha güçlü olarak ortaya çıkıyor? (s.19)

Bozkır göğünün ölçüsü de çaylakların uçuşundan anlaşılıyordu. (s.23)

Bu durumda **güvenliklerini çok kalabalık oluşları** sağlıyordu. (s.24)

O kadar yakınlarına gelecekti ki, **onları hiçbir şeyden kuşkulandırmadan sakın sakın bakışlarını** görecekti. (s.26)

Genç kurtlar bilmedikleri bu şeyin görünüşü ve kokusu karşısında biraz şaşırdılar. (s.29)

Güçlerini bir noktada toplamaları ve en uygun anda hepsini birden fırlaması için **bu bekleyiş** gerekliydi. (s.32)

⁵⁸ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 187.

Sessiz ışınlarını bozkıra salan güneş bile bu çılgın avın kurbanı olmuş gibi **selameti kaçıpta** buluyordu. (s.35)

Artsız aralıksız patlamalar, arabaların keskin klaksonları, **insanların haykırıları**, can çekişen saygaların hırıltıları helikopterlerin uğultuları birbirine karışıyordu. (s.36)

Her arkalarına bakışta onu görüyor ve kuyruklarını arka ayaklarına sıkıştırıp koşuyor, koşuyorlardı. (s.38)

En belirgin ve beğenilen özelliği, **hiçbir şeyi izzetinefis meselesi yapmayışı, öz saygısının bulunmayışı** idi. (s.41)

Ona göre, modern dünyada **“Tanrı ve İnsan” anlayışı** günün en önemli ve heyecanlı konusu olacaktı. (s.43)

Yüce Yarardan’ın insana dünyevi aşklar vererek **onun varoluşunun** en büyük sevincini de yarattığını keşfediyordu. (s.45)

Yazdığı mektuplarda adres bildirmeyişi, “post-restant” lara yazılmasını isteyişi işte bundandı. (s.48)

Kısa bir süre sonra, bu genç kadınla mektuplaşmasının hayatının en önemli işi, **belki de var oluşunun** gerçek sebebi olduğunu anlamıştı. (s.49)

Bütün bu düşünceler bende, **tekrar buluşmamız için bir yakarışa** dönüşüyor. (s.50)

İnsan seli beni gideceğim yere doğru iterken, başkente **daha önce gelişerimde** ne mutlu bir insan olduğumu ama bunu o zamanlar anlayamadığımı düşündüm. (s.58)

Tabii ben, **dönüşümde** güvenmem gereken kişi olan Dog’u da tanımıyordum. (s.60)

Moskova’da bulunuşumun gerçek sebebi aklımdan çıkmıştı ve birden bire Kazan Garı’nın ortasına yuvalanmış o rahatsız edici şeyi düşünmekten vazgeçtim. (s.62)

Hafif fûme renkli ve kocaman camlı gözlüğünün üzerinden bakarak bizi selamladı ve sonra **oldukça düzgün bir Rusça ile açılış** konuşmasını yaptı. (s.65)

Onun bulunmayışına çok üzülüyordum. (s.69)

Henüz küçük bir çocukken **annenin şefkatli okşayışı**, babanın ölümü, dostların kanlı bir dövüşe girişmesi... (s.77)

Abdias’ın da bulunduğu kompartımsız vagonlarda ise **tam bir ortak yaşayış** vardı. (s.83)

Teolojinin varlığını koruyabilmesi için tek çare, dünyadaki bütün inançların odak noktası, **merkezi olarak yeni bir Tanrı anlayışının** ortaya çıkmasıdır. (s.88)

Bununla beraber, asıl misyonu, **varoluşunun** bir çeşit en üst düzeyde taçlandırılması olan misyonu, henüz gelecekte görünüyordu ona. (s.99)

Buraya gelişlerinden beri hemen hemen hiç ağzını açmayan Lenka nihayet konuştu. (s.113)

Bu uçuşun hayal mi gerçek mi olduğunu da anlamıyordu bir türlü. (s.121)

Görünüşünde tuhaf olan hiçbir şey yoktu: saçları kumlar, boyu ortadan az uzun, zayıfça ve kendi yaşındaki gençler gibi giyinmişti. (s.134)

Ama **bu dünyaya girişin** esrarengiz yollardan olmuş, bunu daha sonra da konuşma fırsatı bulacağız. (s.136)

Başka deyişle senin hürriyetin bir kurgudan ibarettir ve sürekli olarak göreceğin cezanın tehdidi altındadır. (s.141)

Benim anlayışım senin yobazlığıyla pek bağdaşmıyor! (s.145)

Abdias, **çocukluğunda buharlı lokomotifleri romantik geçişlerini** hayran hayran seyrederdi. (s.148)

Kapının yanında ayakta duran Abdias'a yukarıdan bakışı, bu küçük denemeni onu ne kadar memnun ettiğini gösteriyordu. (s.152)

Herkesin diğerini kendi anlayışı ve kudreti derecesinde yargılanması doğru ise, Pontius Pilatus da bu kanundan yararlanmayı hayal edebilirdi. (s.161)

Terasta yürürken, **Kudüs semalarında mağrur uçuşuna** devam eden o kuşa takıldı gözleri. (s.171)

Çok net bir şekilde serin bir derenin, geçtiği yerlerin, **kıyısındaki otları sulayarak sakın sakın akışını** canlandırdı gözünde. (s.173)

Vali, **işkence gerçeğini inkar eder görünen bu bakıştaki güç** ve kararlılık karşısında etkilenmişti. (s.178)

Benim dünyaya yeniden gelişime kadar geçecek süre ki sen buna inanmıyorsun, tamamen insanların kendilerine bağlıdır. (s.180)

Yeryüzünde insanların varoluşlarını anlatan kitabın son sayfası böylece kapanmış ve onlar ilahi lütuf olan akli da beraberlerinde götürmüşlerdi mezarlarına. (s.188)

Katarların geçişi de bir sevinç kaynağı oldu onun için. (s.193)

Bir kere daha günahlarımızın ağırlığını omuzlarına almak, çarmıh üzerinde ikinci defa ölmek istese bile, **yükleri savaşı yeni inanişle** kararmış, daha kuvvetlinin

merhametsiz kanunlarıyla yönetilen bu insanlara bir şey anlatamaz, açıklayamazdı. (s.198)

Hastaneye gelişinin üçüncü günü, bir daha görebileceğini asla ümit etmediği biri ziyaretine geldi. (s.220)

Uzun bekleyişten sonra talihimin beni yanıltmadığını görerek sevinçten uçuyordum. (s.228)

İyiliğin, gerçeğin, adaletin aslı Yüce Tanrı'm, **durmadan dua edişimi** bağışla. (s.242)

Bazarbay'la o, **görünüşte** hiçbir sebep yoksa da, birbirlerinden nefret ederlerdi. (s.251)

Kurtlar **küçük sıçrayışlarıyla** çevrelerinde dönüyor, üzerlerine atılmak için en uygun anı kolluyorlardı. (s.256)

Yavrularının olmayışından onu, yani babalarını sorumlu tutuyordu sanki. (s.260)

Kocasının dönüşüne sevinmişti. (s.274)

Dişi kurdun yakarışlarını dinleyen Gülümhan, şimdi hiç tehlikede olmadığı halde, oğlu için endişelenmeye başladı. (s.282)

Kurtların böylesine öç alma hırsıyla hareket edişlerinin sebebini de anlamıyorlardı. (s.292)

Taşçaynar da onlarla beraberdi ve o da **uzun sıçrayışlarıyla** uçuyordu. (s.311)

Devrim anlayışımıza karşı çıkmaktır. (s.329)

Kurtların gelişini uzaktan görmeli ve saldırıya geçtikleri zaman ateş etmeye hazır olmalıydı ve bu da kolay bir iş değildi. (s.345)

Ve Gülümhan **birden yere yıkılarak tıpkı geceler boyu pencerelerinin dibinde uluyan Akbar gibi acı haykırıışlarla dövünmeye** başladı. (s.357)

2.5.1.3. “-mAk” Eki

İstisnasız bütün fiil kök ve gövdelerine getirilen bu ek eskiden beri Türkçenin fiilden isim yapma eklerinin başında gelir. Fonksiyonu fiillerin hareket isimlerini yapmaktır. Bu fiil isimlerine öteden beri masdar, -mAk ekine de masdar eki denilir. Fakat masdar Türkçenin bu fiil isimlerine uygun değildir. Türkçede masdar diye ayrı bir kelime çeşidi kabul etmeye lüzum yoktur. Gördüğümüz bu şekiller fiillerden –mAk eki ile yapılmış isimlerden başka bir şey değildir.⁵⁹

⁵⁹ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 185.

Kaçmak, tehlike geçinceye kadar saklanmak mümkündü. (s.9)

Kendisini pohpohlamak, gönlünü almak için yaklaşacak olsa dövülecekti onunla. (s.11)

Önceleri şurada burada dolaşıyor, daha çok bölge kurtlarının hakim olduğu arazinin berisinde, tarafsız bir bölgede konaklıyorlar, o yerlerin efendileriyle, **başları ile bir çatışmaya girmekten** kaçınıyorlardı. (s.12)

Yorulmak nedir bilmezlerdi. (s.13)

Ölmez de ayağa kalkarlarsa, **karınlarını doyurmak** için, kaçmayı bile beceremeyen koyun sürülerine saldırırlardı. (s.14)

Yaptıkları şey, yaralı saygaların üzerine atılıp **onların işini bitirmekti**. (s.15)

Yılanlardan başka diğer bütün yaratıklar da **bu geçici serinlikten nasiplerini almak** için koşuşturmaktaydılar. (s.17)

Onların bütün hayvanlarla birlikte, yarın aç kalma endişesi duymadan, **günü gününe yaşamak** gibi bir ayrıcalıkları, ayrıcalık değilse bile bir avantajları vardı. (s.18)

Bir yandan bölgede yaşayan küçük hayvanları avlarken, **öte yandan hoş kokular arasında dolaşmak, hafifçe sarhoş olmak, bir süre uçar gibi koşmak**, sonra da **kendinden geçip yatıp uyumak** çok hoşuna giderdi. (s.20)

Yorulmak bilmeyen bu yavrular ise, onlarda merak uyandıran her şeye yakından bakarak, koklayarak çevrede koşuşturmaya devam ettiler. (s.21)

Şimdi, **yörede az bulunan kaynak başlarına gidip su içmek** için akşam karanlığının çökmesini ve havanın hafifçe serinlenmesini bekliyorlardı. (s.24)

O zaman **onların asıl işi saygaları kovalamak** olacaktı. (s.25)

Bir tek amaçları olacaktı: **Saygaları mümkün olduğu kadar sür'atle pusuya düşürmek** ve **çocuklarına gerekli dersi vermek**. (s.27)

Akbar, **geyiklerin peşine düşmek** için öbür kurtların da gelip kendilerine katılmalarını bekliyordu ama onların hiçbiri görünmüyordu ortalıkta. (s.29)

Ana kurt, rüzgâra göre hangi açıdan ve yönden saldırırsa **daha iyi olacağını anlamak** için otlu tümsek üzerinde biraz oyalandı. (s.30)

Bu teklif, halk nazarında, **ciddi ciddi sorgulamalar karşısında utanılacak duruma düşmekten, aşağılanmaktan kurtulmak** için tek çıkar yol olarak görünmüştü. (s.31)

Genç kurtlar sabırsızlanıyor, sinirli bir şekilde kuyruklarını sallıyor, kulaklarını dikey, genel olarak çok sakin olan Taşçaynar bile, **bir an önce keskin dişlerini avının boğazına geçirmek** için yerinde duramıyordu. (s.32)

Akbar ve ailesi helikopterlerin baskını ile karşılaşır karşılaşmaz önce otların arasına sindiler, sonra korkuya kapılarak **bu lanetlenmiş yerden olabildiği kadar uzaklaşmak** için fırladılar. (s.33)

Birden ayakları dibinde bir şey patladı ve yere yuvarlandı; ama **ezilmemek** için hemen kalktı. (s.35)

Organizatörler **bu avı üç dört gün daha sürdürmek** niyetindeydiler. (s.36)

Av sahasından olabildiği kadar uzaklaşmak için bozkırda koşmaya devam ettiler. (s.37)

Varlığımızın tanımını yapmak zordur. (s.38)

Yine de diğer beş kişiyle aynı kategoride sayılırdı ve **onu arkadaşlarından ayırmak** pek zordu. (s.39)

Ayyaşlığı yüzünden sahnedeki pek erken ayrılmak zorunda kalmıştı, bulabildiği küçük işleri yaparak geçiniyordu. (s.40)

Pek alaya aldığı, adını ve nereden geldiğini bile bilmediği hayvan ölümlerini **kamyona doldurmak**, birkaç günde öbür işlerden bir ayda zor kazanabileceği kadar **para kazanmak**; üstelik Boss'tan bir kasa votka da cabadan! (s.40-41)

Kaderi okumak mümkün değildir. (s.42)

Abdias ise bu işi, gençlere hitap eden bir yayının organında **dini meselelere temas etmek** ve **fikirlerini yaymak** için bir fırsat saymıştı. (s.43)

Eskiden olduğu gibi orada sadece bir saat kalabilmek için neler vermezdi. (s.45)

Bizi **lafı tavlama** istediğin için. (s.46)

Abdias'tan üç yaş büyük olan ablası **bir pedagoji enstitüsüne girmek** istemiş ve bu amaçla Leningrad'a gitmişti. (s.47)

Abdias ablasına bir mektup yazdı, **ondan hatıra olarak saklamak** istediği bir şey varsa gelip almasını istedi. (s.48)

Varlığını devam ettirmek için gerekli gücü veren, onun dertlerini paylaşan tek kişiydi. (s.49)

'Modern Dünya' diyorum çünkü yaban keneviri, bilinmeyecek kadar eski zamanlardan beri bozkırda yetişiyor ama on beş yıl öncesine kadar, yerli halkın dediğine göre, bu pis

bitkiyi, uyuşturucu kullananların deyimi ile **bu ‘ot’u, ne içmek** için, ne de başka bir amaçla toplayan hiç yoktu. (s.50)

Bugün, **röportajımla ilgili haberleri öğrenmek** için gazeteye döndüm. (s.52)

Giriştiğim bu işte başarılı olmak hayati bir önem taşıyordu: bu çevreye bizzat girmeli, bu çocukların gerçek kimliklerini, onları bu yola iten kolay para kazanma dışındaki gerçek sebeplerin neler olduğunu öğrenmeliydim. (s.53)

Ama **yine de onları yargılamak ve mahkûm etmek** zorundayız. (s.55)

Uzun zamandan beri **çağdaşlarımın kalplerine ve kafalarına ulaşabilmek** için yeni yollar aramıştım. (s.56)

Daha geniş bilgi topladıktan sonra öğrendim ki bunların mutlaka uydukları ilk kural birbirlerini **ihbar etmemek, adlarını vermemek**, dolayısıyla da halk arasında mümkün olduğu kadar az **konusmaktı**. (s.57)

Doğrusunu söylemek gerekirse “ekstra”nın ne olduğuna dair hiçbir fikrim yoktu. (s.59)

Moskova’da bir gün geçirmek hiçbir zaman fena olmazdı. (s.60)

Ama ben en çok ilkbaharın son günlerini severim: O dönemde hep aydınlık olan sokaklarda, alaca akşam karanlığının tan ağarına kadar devam ettiği, şehri ve gökyüzünü aydınlattığı zamanlarda, **gezip dolaşmak** ne güzeldir. (s.61)

Yeni şeyler yoksa bile, **eski izlenimlerimi tazelemek** için aşına olduğum salonlarını bir defa daha ziyaret etmiş olurdum. (s.62)

Müzedede oraya buraya bakmak yerine heyecanımı yatıştırmak ve biraz hava almak için dışarı çıktım. (s.63)

Bütün kalbimle sevebileceğim kadın şu anda karşıma çıksaydı, **ona bizi duygu ve düşüncede birleştiresin diye bu dini müzik resitalini dinlemek** üzere benimle gelmesini teklif edecektim. (s.64)

Bu koro bu akşam buraya Puşkin Müzesi’nin daveti üzerine kendi repertuarını dinletmek için gelmişti. (s.65)

İnsan, **imanını açıklamak, tövbekâr olduğunu bildirmek** için ne enerji harcamış, ne kadar çok düşünmüştür. (s.68)

Aldığı emri yerine getirmek için **uygun anı beklemekten** başka yapacağı bir şey yoktu ve o an bir türlü gelmiyordu. (s.75)

Koordinatör Peder, **bir uzlaşma sağlamaktan, ayrılan kuzuyu tekrar sürüye katmaktan, onu doğru yola çekmekten** yana idi. (s.91)

Bu yüzlerce yıllık uyuşukluktan **silkinip kurtulmak, dogmatizmi unutmak** ve **insana Tanrı'yı kendi özünün doruğu olarak görme hürriyetini tanımak** gerek. (s.97)

Bu kısa süreli ilkbaharı görmek için uzun bir yıl daha beklemek gerekecekti. (s.102)

Çünkü **amacı ruhları kurtarmak** olanın kendini buna adanması gerekirdi. (s.111)

Bunlar **bütün dünyayı mahvetmek, kan ve ateşe boğmak** isterlermiş. (s.119)

İdeali de **istasyona gece ortasında varmak** ve **garaj yoluna girmektir**. (s.130)

Selam almak her zaman iyidir, dedi; ama **bu selamın kimden geldiğini de bilmek** gerek. (s.133)

Sen işten **söz etmek** istiyorsun ve bunda çok haklısın. (s.135)

Çocuklar sessizce kalktılar ve muhtemelen **daha önce aldıkları talimatı uygulamak** için yerlere gittiler. (s.136)

Bizim gözümüzü açmak, yasaklanmış uyuşturucu vurgunculuğu yapan, ot toplayan, **bunların kaçakçılığı ile zengin olan bizleri doğru yola çekmek** gibi asil niyetli bir Mesih gibi geldin aramıza! (s.138)

Hoşuna gitmese beni hesaba katmayabilirsin; ama **ben vicdanıma uymak** zorundayım. (s.140)

Biz başkaları gibi olmak istemiyoruz, **sürü ya da sürüden olmak** istemiyoruz. (s.141)

Doğrusunu söylemek gerekirse, hiç olmasa merakın yüzünden dinlemeye değerdir. (s.142)

Senin için Tanrı'yı tanımak, O'na ulaşmak sevinci bu mu? (s.143)

Sen insanların inancını yitirmesinden yararlanıyorsun, **bu durumda bir parazit olarak yaşamak** kolay oluyor. (s.144)

Grişan'ın ağına düşenleri Hak yoluna çekmek için ne diyeceğim onlara? (s.146)

Abdias'ın karşısına tekerleklerden ve sonra tahtalardan oluşan bir duvar çıkmıştı ve **bu duvara tırmanmak** için tutunacak bir yer arıyordu. (s.149)

Seninle tartışmak neye yarar ki! (s.151)

Haşhaş toplayıcıları, hiç beklemedikleri bu durum karşısında, tepelerini attıran bu kaçık hakkındaki tepkilerini ve **ne düşündüğünü anlamak** için şeflerine baktılar. (s.153)

O günden bu güne bin dokuz yüz elli yıldan fazla bir süre geçmiş olmasına rağmen, **bu olayı tartışmaktan, sayısız yorumlar yapmaktan ve kendi kendinize böyle bir şeyi nasıl olabileceğini sorarak yakınıp yakarmaktan vazgeçmedik.** (s.158)

Aynı anda, istem dışı bir hareketle, **şişen gözünü korumak** istercesine elini yüzüne götürmüştü. (s.160)

Çevirmek istediğin dolabı çok iyi anlıyorum. (s.163)

Zaman ve mekân içinde istediğimi yapmak ve olayları yönlendirmek imkânına sahibim. (s.164)

Ama artık ona, **ayağını yere bastırtmak ve bu işi bitirmek** zamanı gelmişti. (s.167)

İstemediğim halde niçin başka bir yere gitmek zorunda kalacağım? (s.168)

Terastan, **sineklerden korunmak için durmadan kuyruk sallayan atları görmek** mümkündü. (s.170)

İsa'yı birkaç dakika yalnız bırakmasını sebebi, **ona ayakları dibindeki çukuru apaçık göstermek, hissettirebilmek** istemesi idi. (s.172)

Bilge Pontius Pilatus, **içindeki şüpheleri yenmek** için, en emin, en avantajlı yolları arıyor, **ayaklanmayı daha niyet halinde iken bastırmak** istiyordu. (s.173)

Mısır'a çocuğun hayatını kurtarmak için gelen dülger Yusuf'un oğlu İsa'nın, gerçekte olduğunu insanlar öğrensinler diye bu olayın Tanrı'nın bir işareti, bir uyarısı olduğunu hiç düşünmeden konuşmuştu öyle. (s.175)

Yusuf, **özür dilemek ve kayıp sandalın parasını ödemek** için onu günlerce boş yere aramıştı. (s.176)

Şunu inkâr edemezsin ki Vali Bey, **insanın varoluş sebebi ruhunu olgunlaştırmak, mükemmel hale getirmektir.** (s.180)

Hepsinin amacı kendi şeflerini mutlu etmek, başkalarının şeflerini mahvetmek, onlara diz çöktürmek ve milletleriyle birlikte onları köle etmek, topraklarını ele geçirmek olacaktır. (s.185)

Vaazlarıyla halkı isyana kışkırttığına, Kudüs tapınağını yıkma tehdidinde bulunduğu ve **onun yerine üç gün içinde bir başkasını yapmak** istediğine, Yahudilerin kralı olduğunu iddia ettiğine kanaat getirildi. (s.191)

Bir kere daha günahlarımızın ağırlığını omuzlarına almak, çarmıh üzerinde ikinci defa ölmek istese bile, yürekleri savaşçı yeni inanışla kararmış, daha kuvvetlinin

merhametsiz kanunlarıyla yönetilen bu insanlara bir şey anlatamaz, açıklayamazdı. (s.198)

Çünkü lütuf Tanrı'dandır ama **onu değerlendirmek, sonuç almak** insanların kendilerine aittir. (s.220)

Dört atlıyı ve bir yük atını o meşhur boğaza götürmek hiç de zor bir şey değildi. (s.248)

Atına, **oraya kadar getirdiği yulafı yedirmek** için bile beklememişti. (s.252)

Korkunç, yırtıcı tabiatı yaşamak için öldürmesini gerektiriyordu. (s.257)

Kış zamanında hayvanları iyi beslemek, yazın sabahları erken kalkmak, akşamları geç yatmak, çok çalışmak ve koyunları hiç gözetimsiz bırakmamak yeter de artardı bile. (s.265)

Otobüse binmek, kasabadan bir tanıdıkla karşılaşmak istememişlerdi. (s.276)

Gecenin karanlığında, تنها yerdeki bu evde, o sesleri **işitmek dinlemek** mümkün değildi. (s.282)

Bu lanet kulağı aşagılamak, güç durumda bırakmak için iyi bir fırsattı bu. (s.286)

Hepsinin geçindirmek, beslemek zorunda oldukları aileleri var. (s.299)

Şıkamada asıl mesele, **ertesi gün büyük geçidi açacak olan koyunları dinlendirmek, kuvvet toplamalarını sağlamaktı.** (s.306)

Onları emzirmek, memelerindeki sızıları dindirmek istemişti uzun zamandan beri. (s.311)

Gülümhan'ı yatıştırmak için ne söyleyeceğini bilemiyordu. (s.323)

Boston, o gece de hiç olmazsa **onları biraz uzaklaştırmak** için **evden çıkmak** zorunda kaldı. (s.343)

Bir an önce onlara kavuşmak istiyordu. (s.351)

Onun sularında erimek, yok olup gitmek istiyordu şimdi. (s.360)

2.6. TEKRAR GRUBU

Anlamı pekiştirip anlatımı güçlendirmek için aynı sözcüklerin yinelenmesi ya da eş anlamlı, yakın anlamlı, karşıt anlamlı, benzer sesli sözcüklerin art arda kullanılmasıyla oluşan kelime grubudur.

Tekrarlar, anlamı kuvvetlendirir; nesne ve harekete çokluk, süreklilik ve beraberlik anlamı kazandırır. Tekrar grubunda yer alan kelimeler arasında, şekil ve anlamca bir ilişki vardır.⁶⁰

Türkçede hemen hemen her çeşit kelimeden tekrar yapılabilir. Fakat tekrara en elverişli kelime çeşitleri isimler, sıfatlar, zarflar ve zarf fiillerdir. Zamirler tekrara elverişli değildirler. Edatlardan da yalnız bazı ünlem edatlarının tekrarı yapılabilir.⁶¹

2.6.1. Unsurları Aynı Olan Tekrar Grubu

Sonra sinirleri iyice gevşedi, **acı acı** uludu, uludu... (s.9)

Dişi kurt da **sıkı sıkı** sarılır gibi ona süründü. (s.9)

Bol bol taze et yiyerek karınlarını doyurdıkları zaman huzurlu bir şekilde dinlenirken de çok seviyordu onun sulanan ve tatlılaşan dilini. (s.11)

Öbek öbek koruların ardında, çığların ve fırtınaların topladığı taş ve ağaç yığınlarının gerisinde, çalılıkların ortasında, sarkık kayaların altında derin bir yarık olan bu yeri, onun için yuva seçmişlerdi. (s.12)

Hafızası kuvvetli ve bütün duyu organları bilenmiş olan Akbar, **zaman zaman** geçmişini hatırlayarak o çok acı olayları yeniden yaşıyor gibiydi. (s.13)

Bu hıza ayak uydurmayan, buna dayanamayan, kavga yarışı için yaratılmamış olan kurtlardan bazıları, nefesleri kesilip düşüyor, **hortum hortum** savrulan toz bulutu altında yarı ölü yatıyorlardı. (s.14)

Sonra, **yavaş yavaş**, güç ve dirençte, nice tecrübeli kurtları, özellikle kocamış kurtları geride bıraktılar. (s.15)

Bozkır her yönde uçsuz bucaksız uzanıyor, **yeni yeni** açılmaya başlayan ufuk yerle göğü birleştiriyordu. (s.17)

Onların bütün hayvanlarla birlikte, yarın aç kalma endişesi duymadan, **günü gününe** yaşamak gibi bir ayrıcalıkları, ayrıcalık değilse bile bir avantajları vardı. (s.18)

Oysa insanlar düşünen yaratıklar olarak ortaya çıkışlarından beri kendilerini daha iyi tanımaya çalışmışlar; ama bütün çabalarına rağmen şu soruya bir cevap verememişlerdi: Kötü, **hemen hemen** her defasında, niçin “iyi” den daha güçlü olarak ortaya çıkıyor? (s.19)

⁶⁰ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 26-27.

⁶¹ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 377.

Yine oralarda, bazen, lokomotiflerin sonbahar rüzgârlarının uğultusunu andıran **uzun uzun** kükremeleri duyulurdu. (s.20)

Beşinin de karnı aç olduğu için, **yağlı yağlı** köstebekleri ve tavşanları yakalayarak, birçok kuş yuvasını bozarak karınlarını duyurmuşlardı. (s.21)

Bakın hele, bakın, kimler var burada! dedi, öteki eliyle alnından **şıpır şıpır** akan terleri silerek. (s.22)

Küçük kuyruklarını **sallaya sallaya**, neşe ile yere **sürüne sürüne** adama yaklaştılar. (s.22)

Onun az ötesinde başka bir sürü, onun da ötesinde daha büyük bir sürü **rahat rahat** otlamaktaydı. (s.24)

O kadar yakınlarına gelecekti ki, onları hiçbir şeyden kuşkulandırmadan **sakin sakın** bakışlarını görecekti. (s.26)

İlk karın düşmesinden az önce, yaban kazları **dizi dizi** Himalaya'ya doğru uçmuşlardı. (s.28)

Ama bu uçan araçlar keşif için gelmişlerdi ve pilotların radyo mesajları **dalga dalga** yayılmış, gözlem sonuçlarını yer belirterek bildirmiş, yerdeki ciplere, kamyonlara tutacakları yolu söylemişlerdi. (s.30-31)

Bütün bölge sakinlerini, neredeyse **tek tek** sayıldığından, bulundukları yerlerin harita üzerinde küçük karelerle belirtildiğinden, toplu şekilde imhalarının programlandığından, onları mahvedecek birçok motorlu aracın kendilerine doğru yaklaşmakta olduğundan, hiç mi hiç haberleri yoktu. (s.31)

Bu teklif, halk nazarında, **ciddi ciddi** sorgulamalar karşısında utanılacak duruma düşmekten, aşağılanmaktan kurtulmak için tek çıkar yol olarak görünmüştü. (s.31)

Nişan almaya bile gerek görmeden aralıksız ateş ediyor, ot biçer gibi, **sıra sıra** yere seriyorlardı hayvanları. (s.34)

Karınları, apış araları, **hemen hemen** bütün kürkleri çamur, ayakları ise kan içindeydi. (s.37)

Hala **yer yer** karlı olan ve gök mavisine çalan bozkırın her yerinden görünüyordu dolunay. (s.38)

Çevresindeki cesetler **yavaş yavaş** soğuyup katılaşırsa da, onu ısıtıyordu. (s.39)

Burada genel olarak kaderin akıl ermez bir akışı, özel olarak da herkesin **ayrı ayrı** kaderi ve olayları meydana getiren sayısız durumları üzerinde biraz düşünmek yerinde olacak. (s.41)

Kara gözleri **ışıl ışıl** parlarsa da, ruhen tatminsizlik içinde olduğunu da belli ediyorlardı. (s.44)

Biri, **hıklıya hıklıya** araca tırmanıyordu. (s.45)

Bir defa mektubu gönderdikten sonra yazdığı konularda düşünmeye devam eder, **kendi kendine** bir çeşit yorum yapardı. (s.49)

Toplantıda, konferansta ya da sekreterin üstüne **basa basa** söylediğine göre ‘üstleriyle’ görüşmelerde bulunuyor her zaman. (s.52)

Lokomotifin ışığı bu tozun üzerinde vurunca, yangın varmış gibi **alev alev** parlıyor. (s.55)

Çevresinde her yöne gelip gidenler ve **sıra sıra** binalar vardır. (s.61)

Uzatılan iki bileti aldım ve müzeye doğru **hızlı hızlı** yürüdüm. (s.62)

Pırlıl pırlıl arabalar gelmeye başladı. (s.64)

Zaman zaman ortalıktan kayboluyor, sonra yine meydana çıkıyormuş. (s.86)

İş biter bitmez o güzel çiçekleri, **tutam tutam, kucak kucak** toplayabileceğimiz bir yere gideceğiz. (s.113)

Uyuşturucu, eskiden pek ileri olan Doğu’yu **kemire kemire** geriletip, mahveden gizli hastalıklardan biri değil miydi? (s.119)

Dilediğim gibi hareket edebilsem, **neler neler** yapardım. (s.144)

Tren, uzaktan rayların üzerinde **kıvrım kıvrım** giden bir yılan gibi görününce bir ısıklık sesi duyuldu ve hepsi hücumla geçmek için hazırlandılar. (s.147)

Çingeneler gibi **alt alta, üst üste** dövüşmeye başladılar. (s.148)

Abdias’ın tüyleri **diken diken** oldu. (s.148)

Yaprak hâlinde sarılan uyuşturucu böylece **elden ele** dolaşarak Petruha’ya geldi. (s.151)

Hala sıkıca tutunduğu yeri bırakmadığı için, Grişan’ın bastonunu kapan Petruha, bununla **vura vura** parmaklarını kırdı Abdias’ın. (s.157)

Bahçede **hafif hafif** haşırdayan piramit şeklinde budanmış kavak ağaçlarının yaprakları, vaktinden önce sararmışlardı o yıl. (s.159)

Sonra mendilini dazlak kafasında, kalın ensesinde dolaştırmış, İsa cevap vermekte gecikirken, kötü bir alışkinlikle her zaman yaptığı gibi **birer birer** parmaklarını çıtlatmıştı. (s.162)

Plebi ayaklandırmak, Sezar'a karşı kışkırtmak, sonra bu kötülüğü **toplumdan topluma, ülkeden ülkeye** yaymak istedi! (s.170)

Akıntıda **usul usul** gitmeye başladılar. (s.174)

Nöbetçiler uzaklaştılar ve tekrar iki adam **baş başa** kaldı. (s.177)

Körü körüne olmayacak bir şeyi beklemek mi gerekiyor? (s.179)

Ama ben ve sen birbirimize **hiç mi hiç** benzemiyoruz. (s.179)

Hayatın güzelliği de buradadır: Ruhu en üst düzeye götüren sınırsız basamakları **birer birer** çıkmak. (s.180)

İşte bu fenalık, fenalıkların en büyüğüdür ve insanlık bir gün bunu çok pahalı ödeme tehlikesiyle **karşı karşıya**dır. (s.184)

Fakat **acele acele** evlerine dönen ya da hala açık olan küçük dükkânlarda son alışverişini yapan insanlar arasında güvenebileceği hiç kimse yoktu. (s.194)

Sitenin kapıları önünden geçerken Abdias, üçayağı üzerinde **seke seke** dolaşan bir köpek gördü. (s.201)

Sonra birden **hüngür hüngür** bir ağlama sesi duyuldu. (s.215)

Sonra da o ilk karşılaşma üzerinde **uzun uzun** durmuştu. (s.222)

Ay, kıyameti arındıran ve hayvan sürülerine yeri doldurulamaz kayıplar verdiren o sürekle avından sonra tarifsiz bir yıkıma uğrayan bozkırın üzerinde yine **ışıl ışıl** parlıyordu. (s.236)

Üstelik **fosur fosur** sigara içiyorlar. (s.250)

Sert bir hareketle atın yulaf torbasını aldı, yulafları yere döktü, kurt yavrularını heybesinin iki gözüne **ikişer ikişer** yerleştirdi ve sonra eyerin tergisine bağladı. (s.258)

Kurt yavrusu, o koca köpeğin önünde **tir tir** titriyordu. (s.270)

Yeşil gözleri ile **dalgın dalgın** bakıyordu. (s.276)

Çevrelerinde kar tabakası dümdüz uzanıyordu ancak **yer yer**, rüzgârın savurmasıyla ve yığmasıyla oluşan, yine dümdüz, **ışıl ışıl** setler görünüyordu. (s.315)

Umutsuzluktan çılgına dönen bu kurtlar onu öyle sinirlendiriyordu ki onlarla nihayet **yüz yüze** geleceğine memnun oluyordu. (S.326)

Koyunlar **rahat rahat** otluyor, kuzular **zıp zıp** zıplıyor, yalnız kuş cıvıltıları ve yakındaki derenin şırıltısı duyuluyordu. (s.346)

Gölün maviliği **yavaş yavaş, büyüye büyüye** yaklaşıyordu. (s.360)

2.6.2. Unsurları Yakın Anlamli Olan Tekrar Grubu

Böylece, **ara sıra**, elinde olmadan gelen titremeler de kesilmişti artık. (s.11)

Ara sıra, **durup dururken** homurdanıp inlemesi belki bundandı. (s.13)

Bozkır her yönde **uçsuz bucaksız** uzanıyor, yeni yeni açılmaya başlayan ufuk yerle göğü birleştiriyordu. (s.17)

İkincisi de **boy lu pos lu** idi ve ayakları çok uzundu, iyi bir sürücü olabilirdi. (s.29)

Bu defa alçaktan ve çok hızlı uçuyor dost doğru sayga sürüsünün üzerine geliyorlardı. (s.32)

Artsız aralıksız patlamalar, arabaların keskin klaksonları, insanların haykırışları, can çekişen saygaların hırıltıları helikopterlerin uğultuları birbirine karışuyordu. (s.36)

Hiç durmuyor değillerdi, **ara sıra** bir an durup inlerinin yanında neler olup bittiğini, insanların oraya gelip yerleşmelerinin sırrını anlamaya çalışıyor, belki de birbirlerine bu korkunç şeyin bütün gece orada kalıp kalmayacağını soruyorlardı. (s.38)

Kepa'dan başka hepsi **evsiz barksız** serserilerdi. (s.39)

Yalnız Sandro ayrılıyordu **arada sırada** ateşi beslemek için. (s.77)

İlahi kurallara, dinin hizmetine **kayıtsız şartsız** kendini vermeni ister. (s.95)

Şurada burada gördüğü kısmen unutulmuş bir geçmişin izlerini görmek de memnun ediyordu onu. (s.102)

Sonsuz evrende kaybolmuş gibi **uçsuz bucaksız** bozkırda ne düşünüyor, ne hissediyorlardı? (s.103)

Üçü birden, bu **ıssız ağaçsız** bozkırın ortasında, ayakta durarak yabani kenevirin baş döndürücü kokusunu soluyor, parmaklarıyla çiçeklerini ezer gibi tutuyorlardı. (s.118)

Abdias, korkudan **bağıra çağıra** uzun zaman koştu. (s.123)

Ara sıra Grişan'dan tarafa bakıyor, Grişan da göz ucu ile onu süzüyordu. (s.150)

Herkes tarafından terk edildiğimi hissediyordum, bir hayalet gibi **şurada burada** durup dinlemeden dolaşıyordum. (s.187)

Yara berelere, ezik ve çiziklere, mız mızlanmadan dayanacaktı. (s.193)

Oysa o anda üzerine hortum hortum su boşalıyor, bu suların içinde kayboluyor, **ara sıra** da olayları mantıklı bir şekilde değerlendirmek için gerçeğe dönüyordu. (s.195)

O'nun çarmıha gerildiği günden bu yana, ölümsüz olduğunu iddia eden nice nice şeyler unutulup gittiği, **toza toprağa** karıştığı halde, o olaydan ötürü zihinlerimiz niçin hala sükunet bulmadı? (s.196)

Kortejin başında hiddetli Polis Şefi yürüyor, **işsiz güçsüz** meraklıları sağa sola iterek yolu açıyordu. (s.218)

Mesele **er geç** patlak verecekti ve kesin bir çözüme gerek vardı. (s.231)

Sonsuz ufuklarda **ucu bucağı** olmayan, sessizce kımıldayan bir deniz... (s.241-242)

Çünkü Bazarbay **zil zurna** sarhoş olarak, atının üzerinde güçlkle durarak, ancak gece yarısı dönerdi evine. (s.249)

Çukuru kazarken Akbar çıkıp gelebilir diye **ara sıra** çevreye göz atıyordu. (s.347)

Uçsuz bucaksız bir boşlukta koşuyor gibi bir türlü ulaşamıyordu çocuğuna. (s.356)

2.6.3. Unsurları Zıt Anlamalı Olan Tekrar Grubu

Bu frensiz koşuda, bu **ölüm kalım** savaşında yoğun bir ter kokusu da karıştırdı havaya. (s.13)

Arabalar, helikopterler ve hızlı ateş eden filintalar, Mujunkum bozkırındaki denge ve düzeni **alt üst** etmişti. (s.15)

En erken uyanan kuşlar ılgın ağaçları arasında kanat çırparak cıvıldaşıyor, kirpiller **öteye beriye** koşuyor, bütün gece öten ağustos böcekleri şimdi boğazlarını yırtarcasına bağırıyor, uyuyan köstebekler inlerinden çıkıp yere düşen saksavul tanelerini toplamak için harekete geçmeden önce **sağa sola** göz atıyorlardı. (s.17)

Yavrular **sağa sola** koşuşarak bazen annelerinin önüne geçmek istiyorlardı; ama Akbar buna izin vermiyor, hiçbirinin kendisinin önüne geçmesini istemiyordu. (s.20)

İsteselerdi iki sıçrayışta sürüye yetişir, onları amansız şekilde takip eder, bir **ölüm kalım** kovalamacasında **yer gök** birbirine karıştırdı. (s.24-25)

Bu Malström burgacında kurtlar **az çok** gruplarını koruyorlardı ve an kurt göz ucuyla, korkudan gözleri fırlamış yavrularını sürünün içinde koşmaya devan ettiklerini görüyordu. (s.33)

Niye yüzünü **öteye beriye** kaçırıyorsun, kendini ne sanıyorsun sen! dedi Petruha alınganlık göstererek. (s.106)

Kortejin başında hiddetli Polis Şefi yürüyor, işsiz güçsüz meraklıları **sağa sola** iterek yolu açıyordu. (s.218)

Sonra ağaca sokularak yavaş yavaş inlemeye, ölen yavruları ve **alt üst** edilen bozkır için ağlamaya başladı. (s.244)

İnin gerisinde bir hareket duyunca daha da yükselttiler seslerini, titreyen minik bacaklarıyla **düşse kalka**, sevinçle dışarıya doğru ilerlediler. (s.257)

Akbar'ın yakarışı, karanlık gecede tekrar **yeri göğü** inletmeye başlamıştı. (s.279)

Kadın erkek, genç ihtiyar bir takım tembeller, miskinler doldurmuştu bu dünyayı. (s.296)

Hayat memmat meselesi bu, iş bu kadar ciddi olunca insanoğlu hiçbir yerden korkmaz, hiçbir engel durduramaz onu. (s.313)

O iğrenç iftiraların **er geç** Gülümhan'ın kulağına geleceğini de biliyordu üstelik. (s.342)

Hayvanlar **gece gündüz**, aralıksız, yıl boyunca bakım ister. (s.352)

2.6.4. Unsurlarından Biri Anlamlı Diğeri Anlamsız Olan Tekrar Grubu

Soyunu sopunu, dölünü döşünü koruma içgüdüğü uyanmıştı. (s.10)

Başından geçen bu olayın onu **allak bullak** ettiği anlaşıyordu. (s.49)

Beni **şikayetle mikayetle**, mahkeme ile korkutacağını sanma. (s.288)

Bu Boston, onun çizmelerini yalayacağını, **sırta bırıta** kurt yavrularını ona vereceğini sanıyordu. (s.290)

Ernazar **tek tük** görünen çalıları toplamak için ta aşağılara kadar inmişti. (s.306)

Günün bundan sonrasını, o taşlı zeminde **zar zor** bir çukur kazmakla geçirdi. (s.347)

2.6.5. Unsurlarından Biri Olumlu Diğeri Olumsuz Olan Tekrar Grubu

Kulaklarını dikmiş, büyük ve köşeli başını kaldırmış, yuvalarına iyice gömülü kara göz bebeklerinin durgun bakışlarıyla, gölge gibi, **belli belirsiz** bir şeyler görür gibi olmuştu. (s.10)

Bu sırada adamı **görür görmez** kaslarını gererek atılmaya hazır duruma geçen Taşçaynar'a da çarptı ve ona bir ısırık atarak hücumdan vazgeçirdi. (s.22)

İsa, dudaklarının ucunda **belli belirsiz** bir gülümseme ile akıbetini bekliyordu. (s.170)

Bundan **belli belirsiz** bir kuşku duymaya başlamıştı. (s.311)

2.7. EDAT GRUBU

Bir edatın kendinden önceki sözcük ya da sözcüklerle oluşturduğu kelime grubudur. Edat öbekleri cümlede sıfat ve zarf görevi yapar, bazen de adlaşır.

Bu grupta isim unsuru başta, çekim edatı sonda bulunur. Birleşme, isim unsurunun ve edatın türüne göre ekli veya eksiz olur.⁶² Edat grubunda kullanılan başlıca çekim edatları şunlardır:

2.7.1. “ile” Edatı ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile “ile” çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta birleşme ekli veya eksiz olur. Bu edat cümleye araç, durum, birliktelik ve neden-sonuç gibi anlamlar katar.

Önce, ancak hissedilebilen bir **yavaşlıkla** değişmeye başladı. (s.7)

İki gün önce birden patlak veren ve sonra **doğal güçlerin karşı gelinmez iradesiyle**, büyük bir yangın gibi bir anda ortalığı kasıp kavuran bir fırtına getirmişti bu kar yığınlarını. (s.7)

Ölümler ve dirilerle ilgisini kesen dağlar, şimdi, donup kalmış bir sessizlik içinde ve ağır kar boyundurukları altında hareketsiz idiler. (s.7)

Yalnız, büyük bir helikopterin sürüp giden ve **inatla** yaklaşan gürültüsü bozuyordu sessizliği. (s.7)

Helikopter, günün bu ilerleyen saatinde, Uzun-Çatı kanyonundan, **Ala-Mengü dağının rüzgarlı yüksek yamaçlarında saçaklanan bulutlarla** puslanmış soğuk vadisine doğru uçuyordu. (s.7)

Her geçen dakika daha da yaklaşarak, homurtusunu arttırarak havayı şişiriyor, sonunda bütün gökyüzünü dolduruyor, **zorba bir kükreyişle** tepelerin, dorukların ve yalnız ses ve ışığın ulaşabildiği ebedi kar yığınlarının üzerinden geçiyordu. (s.8)

Düz ovada onun peşini bırakmaz, yetişir, **vınlaması ile** onu sersemletir, iyice yaklaşınca da mitralyöz ateşine tutardı. (s.8)

Dişlerini **hiddetle**, aynı zamanda umutsuzca gıcırdatarak kovuğun kapısına doğru süründü. (s.9)

⁶² Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 28-29.

Sonra da, yine kuşkular içinde, **bu görünmez yaratıklarla**, tıpkı kedinin **yarı ölü fare ile** oynaması gibi oynamıştı. (s.10)

Büyük, sıcak ve ıslak diliyle Akbar'ın başını, gök mavisi parlak gözlerini ve burnunu yaladı. (s.11)

Şimdi, **bütün varlığıyla** karnında gelişmekte olan yavrularını düşünüyordu. (s.12)

Kısacık hortumlarıyla, okyanusta dalgaları pompalayan balinalar gibi havayı adeta hızla pompalar, böylece kendi hızlarını daha da arttırır, güneşin doğuşundan batışına kadar hiç dinlenmeden koşarlardı. (s.13)

Bunlar, yakınlarından geçen hayvanın üzerine atılır, **onunla** birlikte yere yuvarlanır, bir anda sayganın boğazını dişleyerek kaçmaz hale getirir ve sonra hiç vakit kaybetmeden diğerlerini kovalamaya devam ederlerdi. (s.14)

Bu telaşla tehlikeyi unuttur, bundan yararlanan kurtlar da paylarına düşeni alırlardı. (s.15)

Ağır ve sıkıcı gecenin sona ermesiyle az sonra **tozlu toprağı kavuran bir sıcakla** gelecek yeni gün arasındaki bu zaman, günün en güzel saatidir. (s.17)

İnsanlar **artan bir hırsla** ve gittikçe daha uzun süreler kalarak bölgeyi istila ediyorlardı. (s.18)

Mujunkum' daki hayvanlar tabiatlarıyla, içgüdülerıyla ve tecrübeleriyle bu tür meselelerle ilgilenecek yaradılıştta değillerdi. (s.19)

Onları yuvalarından epeyce uzaklaştıran gezilerden biri az daha **bir facia ile** sonuçlanacaktı. (s.20)

Otların arasında daireler çizerek koşan çıplak vücutlu bu tuhaf hayvanla oynama arzusu oyandı içlerinde. (s.21)

Yavrularını, **kızgın homurtularla** azarlayarak ve kuyruklarını ısırarak önüne kattı. (s.22)

Akbar ve ailesinin insanla ilk karşılaşmaları işte böyle oldu. (s.23)

Sürülerden biri kurtların bulunduğu küçük tepenin o kadar yakınından geçti ki, kurtlar, **güneşin son ışıklarıyla** parlayan otların arasından, kara boynuzlu, başları eğik ama iri gövdeli erkek saygaları kolayca fark ediyordu. (s.24)

Kendilerine özgü gerekçeleri vardı: o gün karınlarını iyice duyurmuşlardı, **dolu mide ile** bu boğucu sıcakta amansız bir koşuya girmek anlamsızdı. (s.25)

Ana kurt o günleri öylesine belirgin gördü ki sanki soğuk bir hava teneffüs ediyormuş, **yumuşak tabanı ile** karlara basabiliyormuş gibi ürperdi. (s.26)

Onun hemen ardından yavruları, kaderin onları bu av için doğurttuğu ilk üç yavrusu, sonra **yenilmez gücüyle** baba Taşçaynar geleceklerdi. (s.27)

Bu yeteneği ve daha başka farklı duyularla, yavrularını birbirinden kolayca ayırıyor, içlerinden herhangi birini ayrı olarak çağırabiliyordu. (s.28-29)

Dünya, dünya olalı beri renkleri değişmeyen büyük bir sayga sürüsü, sırtları kara, karınları beyaz olan bu geyik türleri, **ılgın ağaçlarıyla** kaplı büyük vadide otlanmaktaydı. (s.32)

Çünkü **avlayanla** avlanan, **kurtlarla** onların az önce parçalamak için üzerlerine atıldıkları saygalar birleşmişlerdi. (s.33)

Hayvanları süren helikopter **sürünün iki yanında uçarak telsizle** haberleşiyor, işlerini ustaca yapıyorlardı. (s.34)

Ani bir hareketle ve kötü bir etki bırakan gür bir sesle bir şeyler söyledikten sonra, hoparlörü bırakıp tüfeğini kaptı ve nişan aldı. (s.35)

Kocabaş **belki can havliyle** bir de çığlık atmıştı ama Akbar onu duyamadı. (s.36)

Akbar'ın ön ayakları onu taşıyamayacak kadar halsizdi ve dişi kurt iyice topallıyor, ayaklarını soğutmak için karlı yerlere basıyor, **silikleşen tabanları ile** kar kalıntıları üzerinde izler bırakıyordu. (s.37)

Yine de diğer beş kişiyle aynı kategoride sayılırdı ve onu arkadaşlarından ayırmak pek zordu. (s.39)

Boss, **bu isimle** çağrılmayı kendisi emretmişti. (s.40)

Mujunkum avı için oluşturduğu bu yaman ekibin üyelerini de **işte bu sezgi gücü ile** seçmiş, toplamıştı. (s.41)

Abdias da onlar gibi olsaydı (başlangıçta en parlak öğrencilerden biriydi ve öğretmen rahipler tarafından çok beğeniliyordu) **Kandalov'la** hiç karşılaşmayacaktı. (s.42)

Böylece o, **bazı ideolojik uygunsuzlukların da yardımıyla ve ustaca ifadelerle, eski teolojinin dogmaları ile** çelişen kendi doktrinini ortaya çıkaracaktı. (s.43)

İyi niyetle yaklaştığı bütün insanlar devamlı şekilde acı veriyorlardı ona. (s.44)

Mişaş, iki hıçkırık arasında **boğuk bir sesle** devam etti konuşmaya. (s.46)

Abdias'tan üç yaş büyük olan ablası bir pedagoji enstitüsüne girmek istemiş ve **bu amaçla** Leningrad'a gitmişti. (s.47)

Abdias gazetede bir iş bulunca, **kendini bildi bileli babasıyla** birlikte oturdukları diyakosluğa ait küçük daire, yeni atanan bir papaza verildi ve Abdias'tan bu daireyi bir an önce boşaltması istendi. (s.48)

Kısa bir süre sonra, **bu genç kadınla** mektuplaşmasının hayatının en önemli işi, belki de var oluşunun gerçek sebebi olduğunu anlamıştı. (s.49)

Hatırlarsınız İnga Fedorovna, **seyahatimle** ilgili yazılarım yayımlanır yayımlanmaz size gönderecektim, bu hususta anlaşmıştık. (s.50)

Bu sözleri yüksek sesle, özellikle de başka insanların yanında söyleseydim, aşırı bir iltifat sayarlardı. (s.51)

Bugün, **röportajımla** ilgili haberleri öğrenmek için gazeteye döndüm. (s.52)

Yazı işlerindeki arkadaşlarım da **eski kot pantolonum ve yine eskimiş spor ayakkabılarımla** tıpkı onlardan biriymiş gibi görüneceğimi söylemişlerdi. (s.53)

Mahalli mahkemede sorgu yargıcı olan Caslıbekov'un Nikiforoviç'e bildirdiğine göre ablasının oğlu Paşa, **bir trende uyuşturucu madde ile** yakalanmıştı. (s.54)

Ama bu çocukları suça iten, **onların kötü kişilerle** hatta **gözü dönmüş canilerle** böyle bir maceraya atılmalarının asıl sebebini anlayamıyoruz. (s.55)

Arkadaşımla bu konuda konuşmamızdan önce doğrusu ben kendimi iyice hazırlanmış sanıyordum. (s.56)

Merhaba Ütü, nasılsın? dedim olabildiği kadar **tabii bir tonla**. (s.58)

Eliyle kafasına vurmuş, **üzüldüğünü belirten bir tonla** konuşmuştu; ama tahmininde yanılmadığı için övünen ince bir belirti de vardı sesinde. (s.59)

Bu maddeyi **son şekliyle** elde edemeyen Mors gibi küçük satıcılar onu(ekstrayı) somurarak, çiğneyerek, **votka ile** yutarak ya da ekmek diliminin üzerine sürerek alırlarmış. (s.60)

Az bir gayretle birkaç gram kil getirebilirsin, hiç fena bir iş olmaz. (s.61)

Ben de hemen korkuya kapılırdım, **düşüncesiz, tedbirsiz bir hareketle** arabaların arasında koşmasını istemezdim. (s.63)

Bütün kalbimle sevebileceğim kadın şu anda karşıma çıksaydı, ona bizi duygu ve düşüncede birleştiresin diye bu dini müzik resitalini dinlemek üzere **benimle** gelmesini teklif edecektim. (s.64)

Hafif fûme renkli ve kocaman camlı gözlüğünün üzerinden bakarak bizi selamladı ve sonra **oldukça düzgün bir Rusça ile** açılış konuşmasını yaptı. (s.65)

Heyhat, gerçek hayat, **iyi ve kötü yanlarıyla** hep mabetlerin dışında seyreder. (s.71)

Bununla beraber **şarkı söylemeye içtenlikle, bütün kalbiyle** katılıyordu. (s.77)

Aydınların diliyle söylemek gerekirse, bazı yerlerde söz konusu edilse bile, bu böyle. (s.89)

Koordinatör **hiddetle** yerinden kalktı. (s.97)

Bundan sonra Abdias, **Petruha ile** yaptığı konuşma üzerinde çok düşündü. (s.110)

Altın arayıcıları da **birçok tehlike ile** karşılaşırlar ama aramaktan vazgeçmezler. (s.123)

Onları görür görmez Abdias **sezgi gücü ile** o bastonlu adamın Şef'ten başkası olmadığını anladı. (s.131)

En tabii ses tonuyla ve çok sakın görünerek konuşmaya çalışıyor, böylece, içini parçalayan müthiş sancıları da durdurabileceğini umuyordu. (s.133)

Şef bu sözleri **kurnaz bir tavırla** söylemişti. (s.135)

Manalı ve uyumlu bir sessizlikten sonra Grişan **sert bir bakışla** Abdias'a döndü ve kırık dişini göstererek sırttı. (s.136)

Onlar asırlardır bu oyuncaklarıyla eğlenip dururken, sen de her şeyi ciddiye almaya kalkışıyorsun. (s.138)

İşte **bu amaçla** ben buraya, **senin değişinle** bir çiçek gibi geldim. (s.139)

Ama **kaderle** birbirinden ayrı değildir. (s.140)

Sen ve senin kumanda ettiklerin **bu haşhaşla** pek çok kişiye felaket, yıkım getireceksiniz. (s.141)

Eğer **kendi iç dünyada Tanrı ile** yalnız kendinin konuşabildiğini sanarak gururlanıyorsan, bunun pek sayın kişiliğine tanınmış bir ayrıcalık olduğunu düşünüyor ve **benim gibi bir insanın da Tanrı ile** temas kurabileceğini aklın almıyorsa, **tam anlamıyla** çuvallıyor, saçmalıyorsun. (s.142)

Sanıyor musun ki sen **Tanrı'nın parayla** hiç ilgisi yok? (s.143)

Ve sen **küçük utanç verici küçük ticaretinle** gündüzü, geceyi, bütün evreni ters yüz etmeye kalkışıyorsun. (s.144)

Kuzeyden güneye, güneyden kuzeye trenler geçip gidiyor, **ağır tekerlekleriyle** yeri sarsıyor, çınlatıyordu. (s.146)

Şef, **iki yardımcıyla** yakınlarında bulunuyordu. (s.147)

Keskin düdük sesleriyle, kıvrım kıvrım duman çıkararak geçerlerken **büyük bir zevkle** seyrettiği lokomotifleri geçişini, **bir gün büyük bir sıkıntı ile** ona kaçak olarak binmek için, üstelik suç işleyerek bekleyeceğini, hiç aklına getiremezdi. (s.148)

Her şeye rağmen yüzlerini göremediği kişilerin de el uzatmasıyla bir vagona tırmanabildi. (s.149)

Ara sıra Grişan'dan tarafa bakıyor, Grişan da **göz ucu ile** onu süzüyordu. (s.150)

Para hırsı ile gözleri kör olan sizler de bu zehri insanlara dağıtmak istiyorsunuz. (s.154)

Biraz önce mutlu görünüp gülümseyen bu uyuşturucu kurbanlarının, **nasıl bir vahşet ve sadizm ile** hareket ettiklerini **tecrübe ile** öğreniyordu şimdi. (s.155)

Ve bu adamlar, **akla sığmaz bir kudurganlıkla** paralarını, muazzam uyuşturucu hazinesini koruyorlardı. (s.156)

Mabetlerde ve meydanlarda vaazlarını coşkuyla, hayranlıkla dinlemiş olanlar aynı insanlar değil miydi? (s.160)

Boğuk bir sesle böyle derken, karışık ve terli yüzünü bilmem kaçınıcı defa silmişti. (s.162)

Karşısındaki adamı da çarmıha gerilmiş gibi görünce dehşetten ürperdi ve **biraz acıma duygusu da taşıyan bir ses tonuyla** sordu. (s.163)

Şanınla, şerefine Roma'ya dön. (s.166)

Ama **zararlı doktrinlerinle** kargaşalığı yaydın, büyük din reisinizi endişeye düşürdün. (s.168)

İsa, **dudaklarının ucunda belli belirsiz bir gülümseme ile** akıbetini bekliyordu. (s.170)

Pontius Pilatus, düşündükçe kendini haklı görüyor, **böylece Yahudi dininin başı Kayfa ile** huzursuzluk verebilecek bir tartışmadan kurtulduğu için de seviniyordu. (s.171)

İsa, **minik kollarıyla** anasının boynuna sımsıkı sarılarak ve o çok hoş ana kokusunu içine çekerek şöyle demişti: “Büyüdüğüm zaman, artık bizi hiç korkutamasın diye, bu timsahı kuyruğundan yakalayıp atacağım!” (s.176)

Vali, **sert adımlarla** terasa geldi. (s.177)

İçlerindeki kötülükle her gün mücadele ederek yürekleri **Tanrı sevgisiyle, yakınlarının sevgisiyle, insanlık sevgisiyle** dolu olmadığı zaman ruhlarını saran kötülüğü, şiddeti, zulmü söküp atmak için **ıstıraplarıyla** bana gelsinler. (s.181)

İşkence ile gerçekten alay ediyor ve hiç korku duymuyor musun? (s.188)

İsa'yı buradaki zeytin bahçesine havarileriyle dua ederken bulabileceğini düşünüyordu. (s.195)

Bunları olanca gücüyle süpürüp atmaya, **kuvvetli bir elle** ilerlemelerin ve tek takip etmemiz gereken dışında bırakmaya çalışmadı mı? (s.197)

Küçük Abdias da bunu, daha çok eski piyanonun başında, ikonaların yanında, ayakta durarak ve her kelimesini **berrak çocuk sesiyle** heceleyerek okurdu. (s.203)

Kalabalık, gürültülü salonlardan geçip **üstündeki pırtılarla, şişik yüzüyle ve elindeki tahta parçasıyla** herkesin dikkatini çekmişti. (s.210)

Yakında mektuplarımla canını sıkılmaktan, seni bıktırmaktan korkuyorum; ama sana hiç durmadan yazma ihtiyacını duyuyorum. (s.225)

Bu yüzden, **Mişaş'ın kıskırtıcılığı ile** onun üzerine atıldılar, kollarını bağlayıp **hayvan ölüleriyle** dolu kamyona attılar. (s.236)

İşte o anda, karısının baygın ve vaktinden önce ihtiyarlamış şişik yüzünde, dişsiz ağzını **korku ile** sırtışında, birlikte geçirdikleri yılların hüznünü, yılgısını görmüştü. (s.250)

Çevresinde, kilometrelerce uzağında, **onun derdiyle** meşgul olacak kimseler yoktu. (s.261)

Sen burada bin beş yüz hayvanla uğraşırsın, kuzulama mevsiminde bir dakika dinlenmeye vaktin olmaz. (s.266)

Yeşil gözleri ile dalgın dalgın bakıyordu. (s.276)

Bazarbay bu teklifi duyunca **hiddetle** yerinden kalktı ve bağırıp çağırmaya başladı. (s.287)

Çekişmeleri **hemen hemen her zaman aynı kelimelerle** olurdu. (s.298)

Zaten uzayda gezenlerin sayısını **parmaklarıyla** bile sayabilirsin. (s.307)

Beline kadar soyunmuş, avluda **bir güğüm su ile** yıkanmaya çalışıyordu. (s.321)

Anladığım kadarıyla Boston Urkunçiev, sürüsüne, otluklarına hâkim olmak, sahip olmak istiyor, basit bir işçi olmak istemiyor. (s.330)

Gülümhan'ın sorularını da **tek hecelerle, tek kelimelerle** geçiştirdi. (s.341)

Ötekilerin hepsi **sürü ile** birlikte gitmişlerdi ve şimdi yeni otlakta idiler. (s.351)

Ala-Mengü'nün buzları arasında sonsuza kadar donmuş olarak kalacak Ernazar, kendisinin son yansıması olan ve **kendi elleriyle** öldürdüğü küçük Kence, ruhundan söküp atmak için öldürmek istediği Bazarbay hep o idi. (s.359)

2.7.2. “için” Edatı ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile “için” çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta birleşme ekli veya eksiz olur. Bu edat cümleye amaç, görecelik, uğruna, hakkında, aitlik gibi anlamlar katar.

Onun için helikopter korkulacak bir şey olamazdı. (s.9)

Ama **henüz doğmadıkları için** şimdi onun vücudunun ayrılmaz bir parçası gibiydiler. (s.10)

Kendisini pohpohlamak, **gönlünü almak için** yaklaşacak olsa dövüşecekti onunla. (s.11)

Karşı gelinmez analık içgüdüleriyle o, yalnız kendisi için değil, **yakında dünyaya gelecek yavruları için** de endişelenmiş, korkmuştu. (s.12)

Peşlerinden gelen ezeli ve ayrılmaz düşmanları kurtlardan kaçarken, rastladıkları başka bir sürüyü, sonra **öbür sürüleri de ürküttükleri için**, kaçan sürü büyür de büyür, bozkırın bütün sürüleri panik içinde koşmaya başlar, düzü bayırı aşarak sel gibi akarlardı. (s.13)

Bu hıza ayak uydurmayan, buna dayanamayan, **kavga yarışı için** yaratılmamış olan kurtlardan bazıları, nefesleri kesilip düşüyor, hortum hortum savrulan toz bulutu altında yarı ölü yatıyorlardı. (s.14)

Bütün kış uyuyan köstebekler meydana çıkar, bozkırı doldurur, başka hayvanların bir yılda yaptıklarını **onlar bir yazda yapmak ve geç kaldıkları için arayı kapatmak için** koşuştur dururlardı. (s.15)

Yılanlardan başka diğer bütün yaratıklar da **bu geçici serinlikten nasiplerini almak için** koşuşturmaktaydılar. (s.17)

Yarı çöl olan bu bölgede, öteki hayvanlara göre daha çevik, daha yetenekli yaratılmış olmaları **onlar için** bir şanstı. (s.18)

Yavrular burada **av için** ilk sınavlarını geçirebilirlerdi. (s.19)

Kısacası o meçhul yerler **kurtlar için** tehlikeli bir dünya idi. (s.20)

Uzun yolculuktan sonra Akbar ve Taşçaynar **biraz dinlenmek için** bir çukura uzandılar. (s.21)

Yoksa **topaç gibi döndüğü için** gözlerim mi karardı, yanlış mı görüyorum? (s.22)

Olağanüstü görme yetenekleri sayesinde (onlarda işitme duyusu ancak ikinci derecede rol oynar) bu mağrur yırtıcılar çok uzun süre havada kalabiliyor ve bu gözyaşı vadisine **ancak yemek ya da uyumak için** iniyorlardı. (s.23)

Şimdi, **yörede az bulunan kaynak başlarına gidip su içmek için** akşam karanlığının çökmesini ve havanın hafifçe serinlenmesini bekliyorlardı. (s.24)

En önemlisi de yavruları henüz böyle bir kovalama yapacak yaşta değillerdi ve bu yarış **onlar için** tehlikeli olabilirdi. (s.25)

Akbar, bu ilk büyük avı, **yavruları için** ilk büyük deneme, ilk sınav olacak bu büyük seferi gözünde öylesine canlandırdı ki, ah çeker gibi özlem dolu bir inilti çıktı ağzından ve kendini olduğu yerde zor tuttu. (s.27)

Bu kurak iklim için oldukça kalın bir kar. (s.28)

Ergenliğe ulaştıktan sonra nice erkek kurtlar **ona sahip olmak için** birbirleriyle öldüresiye dövüşeceklerdi. (s.29)

Bu onlar için ilk çıraklık ve güçlerini gösterecekleri ilk sınav olacaktı. (s.30)

İnsanların, **kendi beslenme programlarını uygulamak için** onların en sevdikleri av hayvanlarını toptan öldüreceklerini, **bunun için** sabırsızlandıklarını nereden bileceklerdi? (s.31)

Güçlerini bir noktada toplamaları ve en uygun anda hepsini birden fırlaması için bu bekleyiş gerekiyordu. (s.32)

Akbar ve ailesi helikopterlerin baskını ile karşılaşır karşılanmaz önce otların arasına sindiren, sonra korkuya kapılarak **bu lanetlenmiş yerden olabildiği kadar uzaklaşmak için** fırladılar. (s.33)

Çünkü avlayanla avlanan, kurtlarla onların **az önce parçalamak için** üzerlerine atıldıkları saygılar birleşmişlerdi. (s.33)

Adam ön tarafta oturuyordu ve **yüzüne rüzgârlık taktığı için** kırmızı-mavi renkte görünüyordu. (s.35)

Av sahasından olabildiği kadar uzaklaşmak için bozkırda koşmaya devam ettiler. (s.37)

Sabahleyin çok erken saatlerde işe başlamak için geceyi bozkırda geçiriyorlardı. (s.37-38)

Hayvan ölülerini Mujunkum'dan çıkaracak olan örtülü römorklar özel olarak **bu iş için** hazırlanmışlardı. (s.38)

Kısacası, bu altı kişinin ortak yanlarını oluşturan bir eğri çizilebilirdi ve **bunun için** basit bir bilgisayara bile ihtiyaç yoktu. (s.39)

Ne denirse kabul eder, her teklife uyar, **bir şişe votka için** Kuzey Kutbu'na bile giderdi. (s.41)

Bu konuda **en basit bir işçi için** bile ayrıntılı bir fiş dolduramayız. (s.42)

Eski bir din adamı olarak, **din aleyhindeki propagandaları için** ondan çok iyi yararlanabilirlerdi. (s.43)

Hiçbir zaman canlılığını yitirmeyen fikirleri **onun için** hem ıstırap hem de neşe ve umut kaynağı idi. (s.44)

Eskiden olduğu gibi orada sadece **bir saat kalabilmek için** neler vermezdi. (s.45)

Seni **bunun için** Sibirya'ya sürmeli. (s.46)

Barbara'nın karşılaştığı durumu dikkate alan babası da aynı şeyi istemişti **Abdias için**. (s.47)

Onu içen önce neşelenir, hayali bir mutluluk duyar, sonra, dozunu arttırdığı ölçüde bir dermansızlık hisseder, daha sonra da saldırgan olur, **çevresi için** tehlikeli olabilecek çılgınlıklar yapar. (s.48)

Kaderin karşısında çıkardığı İnga **onun için** dünyanın en değerli, en sevgili insanıydı. (s.49)

Bütün bu düşünceler bende, **tekrar buluşmamız için** bir yakarışa dönüşüyor. (s.50)

Şimdi bana, **sözde uzman yetkililere sunmak için** basit bir rapor yazmamı teklif ediyorlar. (s.51)

Bugün, **röportajımla ilgili haberleri öğrenmek için** gazeteye döndüm. (s.52)

Benim gibi mütevazı bir taşralı için çok çekici olan bu yerlere nihayet gidebilecektim. (s.53)

Dedesı orada oturduğu için hep giderdi Rıazan'a. (s.54)

Bırkaç yıldan beri polis, **uyuşturucuyu meydana çıkarmak için** eğitilmiş köpekleri kullanıyor. (s.56)

Kaçaķķılarla temas kurabilmek için önce bu muazzam garda 87 numaralı hamalı bulacak, ona Paşa'nın eski arkadaşlarından birinin adını verecektim. (s.57)

Eliyle kafasına vurmuş, üzüldüğünü belirten bir tonla konuşmuştu; ama **tahmininde** **yanılmadığı için** övünen ince bir belirti de vardı sesinde. (s.59)

Bunu bilmediğim için az daha yine açık verecektim. (s.60)

Polenleri koymak için küçük bir plastik kutu ya da kavanoz almamı da tavsiye etti. (s.61)

Yeni şeyler yoksa bile, **eski izlenimlerimi tazelemek için** aşına olduğum salonlarımı bir defa daha ziyaret etmiş olurdum. (s.62)

Babamdan övgüsünü çok işittiğim bu koroyu dinleme fırsatı bulduğum için heyecanlandım. (s.63)

Belki bu koro **onun için** can sıkıcı, monoton, anlaşılmaz gelebilirdi. (s.64)

Çünkü **ben konsere gitmek için** değil, kenevirlerin bittiği meçhul steplere doğru, **haşhaş kaçakçılarıyla birlikte yolculuk yapmak için** hazırlanmıştım. (s.65)

Ve **bu noktaya gelmek için** ne korkunç zahmetler çekmiştir! (s.68)

Bir yılki çobanı olduğu günlerde **sadece soğuktan ve yağmurdan korunmak için** orada birçok defa yatmıştı. (s.74)

Sandro, ateş çok iyi yandığı halde, **odun getirmek için** bir daha uzaklaştı. (s.79)

Öyle görünüyordu ki **yönetim sisteminde bir bozukluk olduğunu bildirecek alarm zilini çalmak için**, insanın birçok meziyetleri yanında, kendi aleyhine olacak şeylerden de korkmaması gerekirdi. (s.87)

Çok tecrübesiz, çok da sabırsız olduğu için, susma taktiği gösteremedi ve bütün düşüncesini atıverdi ortaya. (s.92)

Bu geçici zevk için kendiliklerinden sunak taşına koşanları nasıl koruruz? (s.100)

Petruha onun emirlerini almaya gitmeden önce iyice uyanık olmak, **kendine gelmek için** katran kadar koyu bir çay içti. (s.106)

Bazıları, **kendilerinin ve kendileriyle birlikte daha pek çok insanın yitip gitmesine sebep olacak bir zehri devşirmek için** çaba harcıyor. (s.113)

Bir şeyler atıştırmak için mola verdikleri sırada Petruha şöyle dedi. (s.120)

Yavrularını kurtarmak için öfkeyle saldırırken ne kadar güzeldi o dişi, o tuhaf kurt! (s.127)

Her şeyin yolunda gitmesi için beyin çalıştıracağız şimdi. (s.130)

Ama **bunun için** de gözlerine bir süre dikkatle bakmak gerekirdi. (s.134)

Hey, siz, dalga geçmeyi bırakın da **hareket için** gerekli hazırlıkları yapın bakalım! (s.135)

Çocuklar sessizce kalktılar ve muhtemelen **daha önce aldıkları talimatı uygulamak için** yerlere gittiler. (s.136)

Bak Abdias Kallistratov, kader seni, **kurtların pençesinden benim sorularıma cevap vermen için** kurtarmış olmaz mı? (s.137)

Bazı küçük kurnazların bizi kendimizden korumamız için uydurduğu kıyak bir numara bu! (s.139)

Zengin olmak için bozkırdan topladığınız işte budur. (s.141)

Ama seni hayal kırıklığına uğratacağım için üzgünüm. (s.142)

Onları, **ulaşmak için** sana peşin ödeme yaptıkları bir Tanrı'ya mı yaklaşıtıyorsun? (s.143)

Ama ben yine de pişmanlık duyman, **bu çocukları serbest bırakman için** ısrara devam edeceğim. (s.145)

Grişan'ın ağına düşenleri Hak yoluna çekmek için ne diyeceğim onlara? (s.146)

Hedef treni durdurmak için ikişer üçer gruplar halinde yol boyuna dağılmış, otlar arasına gizlenmişlerdi, işaret bekliyorlardı. (s.147)

Abdias da **bu sahnenin tamamen kendisi için** düzenlediğini anlamıştı. (s.152)

Lenka **küçük ve zayıf olduğu için** hesaba katılmıyordu. (s.155)

Kapıya gitmemek için döşemeye yapışınca tırnakları kırıldı. (s.156)

Kendini kurtaracak sözleri söylemeyi reddettiği için yitirmişti hayatını. (s.158)

Çünkü hayat, **kendisine ebedilik için** açılmış yoldan başkasını takip edemezdi. (s.161)

İsa büyük bir nefesle iç çekti ve **göreceği işkenceyi düşündüğü için** yüzü sarardı. (s.162)

Sözümü kesme ve **öbür dünyaya gitmek için** o kadar acele etme, daha vaktin var! (s.163)

Bir hayal peşinde koşan kaçık için onu sahte kehanetleriyle boş yere vakit kaybettiğini düşünerek, onu muhafızların önüne katıp, bir an önce, bahçenin arkasındaki tepede büyük Konsey'in kararını uygulamak için bekleyen cellatlara görmediğine pişman oldu. (s.166)

Doğru olanı reddetmek pahasına, doğrunun zararına, **sırf senin ve Sezar'ın çıkarı için** İlahi Kelam'ı niçin inkar edeceğim? (s.168)

İkinci olarak, insanını işlemediği bir günahı yüklenmesi ve **bu itiraftan arınması için** suçu kabul etmesi de iyi bir şey değildir. (s.169)

Terastan, **sineklerden korunmak için** durmadan kuyruk sallayan atları görmek mümkündü. (s.170)

Çünkü **bir adam için** kendi ölümünü aşan bir felaket yoktur; ama bir ana, karnında besleyip doğurduğu evladını ölümüne tanık olunca, onun acısı iki kat daha fazla olur. (s.174)

Yusuf, **özür dilemek ve kayıp sandalın parasını ödemek için** onu günlerce boş yere aramıştı. (s.176)

İnsanın ömrü kadar bir zaman içinde gelmeyecek şeyin insanoğlu için büyük bir önemi yoktur. (s.179)

Zaten bu da **öğretilerim için** son fırsattır. (s.181)

Daha üstün, en üstün olma ve yeni topraklar edinme susamışlığını dindirmek için mücadele eden bütün milletler mahvolup gidecekler, birbirlerini mahvedeceklerdir. (s.184)

Ama sen, **kudret seni kör ettiği için** bu zaferlere çok önem veriyorsun. (s.188)

Belki **daha sonra olacakları sezdiği için** böyle yapmıştı. (s.194)

O gün **gelecek nesillerin mutluluğu için**, onları, tabiatta bulunmayan, yalnız insanların eseri olan haksızlıklardan kurtarmak için göze aldığı işkencelere de gerek kalmazdı. (s.198)

Yine de yeni bir gün başlıyordu, **inde bulunduğu güç durumdan kurtulmak için** bir çare aramalıydı. (s.207)

Tuhaf bir duygu ile aşağılanmış, **reddedildiği için** küçülmüş hissediyordu kendisini. (s.214)

Bu arada, **enfeksiyonu durdurmak için** antibiyotik vereceğim size. (s.220)

Artık **bir çeşit vicdan azabı verdiğim için**, yazı işlerinde görünmemeye, oraya gitmemeye karar verdim. (s.227)

Geceleyin gara gidip çevreye bir göz atması, birkaç gün içinde **iyi para kazanmak için** peşinden koşup gelecek züğürtleri, sefilleri bulmasına yetmiş, artmıştı. (s.231)

Üstelik **bu iş için** para da vereceklerdi. (s.248)

Ama jeologlar cömert davrandılar, ona, **evinde içmesi için** yarım litrelik dolu bir şişe verdiler. (s.252)

Korkunç, yırtıcı tabiatı yaşamak için öldürmesini gerektiriyordu. (s.257)

Yavrularını kurtarmak için her şeyi göze almıştı. (s.262)

Murat, avludan çıktıktan sonra **arkadaşlarını da güldürmek için** tuhaf bir olayı anlatmak istedi. (s.272)

Yavrularını yitirdikleri için yıkılmış, uzun uzun uluyarak **nefes tükettikleri için** yorulmuşlardı. (s.282)

Kurt yavruları için geldim buraya. (s.286)

Bazarbay’a gelince, o, **kurt yavrularını satarak kolayca kazandığı parayı harcamak için** bir lokantadan çıkıp öbürüne giriyordu. (s.293)

Koyunları dinlendirmek için de ideal bir yerdi burası. (s.305)

Her taraf bembeyaz olduğu için gözleri kamaşıyordu. (s.314)

Ona da ailesinden herhangi birine de **Ernazar’ı son bir defa daha görmek için** uçuruma girdiğini söyleyemedi. (s.321)

Ve bunu yalnız kendisi için değil, **kendisiyle çalışan herkes için ve onların aileleri için** istiyor. (s.330)

Boston **onun pis çenesini kapatmak için** az daha üzerine atlayacaktı. (s.340)

Çocuğun cesedini **o sabah kamyonu yüklemek için** kapının önüne çıkardıkları yatağa koydular. (s.357)

2.7.3. “kadar (+A kadar)” Edatı ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile “kadar” çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta birleşme ekli veya eksiz olur. Bu edat cümleye zaman, benzerlik, yaklaşık, karşılaştırma, derece gibi anlamlar katar.

Gündüz hava, dağların güneşe dönük yamaçlarında, **bir çocuk nefesi kadar** yumuşak ve güzeldi. (s.7)

Isık-Göl’ün kıyılarına kadar inen sıradağlar kalın kar yığınları altında kaybolmuştu. (s.7)

Kaçmak, **tehlike geçinceye kadar** saklanmak mümkündü. (s.9)

Bir yıl öncesine kadar boz yeleli bu kurtları bu dağlarda bilen yoktu. (s.12)

Sayga denilen bozkır geyikleri veya antilopları da hatırlanamayacak kadar eski çağlardan beri orada yaşıyor, bu bölgelerde yetişen ve saksavul denilen kuru ağaççıkları yiyerek besleniyorlardı. (s.13)

Bu can pazarında damarları çatlayıncaya kadar devam eden bu sonsuz koşuda yenmeye; ama yenilmemeye, hayatta kalmaya çalışıyorlardı. (s.14)

Asıl besinleri olan saygaları ise **yalnız sonbahardan kış sonuna kadar** olan dönemde avlardı. (s.16)

Çünkü **o güne kadar** insanların düzenledikleri akın ya da baskınlar belli zamanlarda ve belli yerlerde oluyordu ve Akbar ile Taşçaynar **o güne kadar** hiç insan görmemişlerdi. (s.18)

Zaten **şimdiye kadar** onların yaşama biçimini ciddi şekilde bozan olmamıştı. (s.19)

Ama bu gezilerde, **gelecekte sahip olacakları toprakları olabildiği kadar** yakından ve iyi tanımak zorundaydılar. (s.20)

Hiç böyle bir yaratık görmemişlerdi **o güne kadar**. (s.21)

Ben **gırtlığına kadar** çamura batmış bir insanım; ama bozkırın ortasında bu pis otların arasında sizin ne işiniz var? (s.22)

Akbar ve Taşçaynar'ın ayaklarına kadar gelen saygalara saldırmaya niyetleri yoktu ve yerlerinden kıınılmadılar bile. (s.25)

Onu tırnakları, yuvalarından başlarını kaldıran yavruların gagaları kadar belirgindi. (s.26)

Bir tek amaçları olacaktı: Saygaları **mümkün olduğu kadar** sür'atle pusuya düşürmek ve çocuklarına gerekli dersi vermek. (s.27)

Kazlar kadar yüksekten uçan çaylaklar bile onların yolundan çekilmekten başka bir şey yapamadılar. (s.28)

Bozkırda büyük takip mevsimiydi ve az sonra kurtlar da büyük sürüler halinde toplanacak, **kış sonuna kadar** toplu olarak avlanacaklardı. (s.30)

Sakinlerinin üzerine çöken böyle bir felaketi o güne kadar hiç görmeyen Mujunkum bozkırı cehenneme dönmüştü. (s.32)

Akbar ve ailesi helikopterlerin baskını ile karşılaşır karşılaşmaz önce otların arasına sindiren, sonra korkuya kapılarak **bu lanetlenmiş yerden olabildiği kadar** uzaklaşmak için fırladılar. (s.33)

O güne kadar sakın bir hayat yaşamış olan bozkır, şimdi, çok kanlı, çok korkunç bir şekilde kamyonlar dolusu sayga vererek bunun bedelini ödüyordu ilahlara. (s.34)

Av sahasından olabildiği kadar uzaklaşmak için bozkırda koşmaya devam ettiler. (s.37)

Ama kurtların **bu insansız bölgede o güne kadar** hiç görmedikleri kamyonun büyük karaltısı pek belliydi ve o yüzden kaçmaya devam ediyorlardı. (s.38)

Pek alaya aldığı, adını ve nereden geldiğini bile bilmediği hayvan ölümlerini kamyonu doldurmak, **birkaç günde öbür işlerden bir ayda zor kazanabileceği kadar** para kazanmak; üstelik Boss'tan bir kasa votka da cabadan! (s.40-41)

Kendi neslinden olan birçok insan gibi o da saç sakal bırakmıştı ve **saçları omuzlarına kadar** düşüyordu. (s.44)

Ama bu düşünceler kalıcı değildi, gelip geçiyor, yüreğindeki ateşi daha da körüklüyor, kavuşma ne kadar imkansız görünüyorsa, **o da yalnızlığa karşı o kadar** metin olduğunu hissediyordu. (s.45)

Onları hayalen **bu kadar** çok seviyorsak, gerçek çocukları kim bilir nasıl çok seveceğimizi ve bunun ne büyük bir mutluluk olacağını da düşünüyorum. (s.50)

Ben onlardan farklı olarak ölünceye kadar hep seveğim ve bu sevgide ben, varlığımın en yüce anlarını bulmak, görmek istiyorum. (s.52)

Gerçi ben o genç satıcı ve müşterilerin çoğundan biraz daha yaşlıyım; ama **aradaki fark şüphe uyandıracak kadar** değildi. (s.53)

Nikiforoviç **dili döndüğü kadar** yasaların pek açık olduğunu, cezadan kurtulmasının imkânsız olduğunu anlatmaya çalışmış ona. (s.54)

Durmadan çoğalıyorlar, **Arkhangelsk'ten Kamçatka Yarımadası'na kadar** her taraftan geliyorlar. (s.55)

Vagonlara giren çocuklar rahatça oraya yerleşiyor ve **merkez istasyonlarından birine kadar** gidiyorlar. (s.56)

Daha geniş bilgi topladıktan sonra öğrendim ki bunların mutlaka uydukları ilk kural birbirlerini ihbar etmemek, adlarını vermemek, dolayısıyla da halk arasında **mümkün olduğu kadar** az konuşmaktı. (s.57)

Ama **yarım saat kadar** bütün şaryo duraklarını dolaştıktan sonra onu Taşkent treninin yanında buldum. (s.58)

Çok içilince dumanın etkisi daha uçucu olsa da **“gözde şimşek çaktıran” kadar** etkili olurmuş. (s.60)

Lekka adında bir çocuk tanırım, **iki mevsimde bir araba satın alacak kadar** para kazandı. (s.61)

İlahiler içimde söyleniyordu ve ben, bir kardeşliğin, bir yüceliğin, **birlik olmanın gözyaşına kadar** o koro ile kaynaşıyor, bütünleşiyordum. (s.71)

Kompartıman yolcuları **olabildiği kadar** rahat yerleşmişlerdi yerlerine. (s.83)

Ayrılık acısı **taşınamayacak kadar** ağırdır, omuzlarına çöken bir dağ gibidir. (s.77)

Delikanlının dine karşı küfür sayılacak “Çağımız Tanrısı”, “kontrapunk” gibi deyimlerini bile duymazlıktan gelecek kadar alttan alıyor, yakınlık gösteriyordu. (s.92)

Bizi, **kendisiyle olan münasebetimize varıncaya kadar** birçok hususta, şüpheyeye, kötülüğe, ihanete düşürsün? (s.98)

Röportajını yazabilmek için bu deneyi **sonuna kadar** sürdürmeliydi. (s.103)

Yirmi beş ruble karşılığında, bir kamyon onları **Uçkuduk sovhozuna kadar** götürmeyi kabul etti. (s.112)

Çünkü ancak o zaman onun alarm çığılığı kamuoyunda **gerektiği kadar** kuvvetli bir ilgi ve ülke çapında bir yankı uyandırabilirdi. (s.121)

Tren geçinceye kadar sustular. (s.136)

Kendini haşhaş toplayıcısı gibi göstererek mujumkum’a gelmen, bizim gruba katılman, bizden biri olman, **İsa kadar** kuvvetli gördüğün paraya kendini kaptırmadan değil demek! (s.138)

Bir kıl kadar gelişmedi. (s.139)

Senin Tanrı dediğin, **sandığın kadar** ulaşılması zor bir şey değil... (s.142)

Her an hareket edebilecek olan bu muazzam kitle, **göklere kadar** yükseliyormuş gibi geliyordu ona. (s.149)

İlk istasyonda kapıyı usulca kapadılar ve **tren hareket edinceye kadar** boğucu bir havada hiç ses çıkarmadan beklediler. (s.150)

Yapabileceği, daha doğrusu yapabileceğini umduğu tek şey, **mümkün olduğu kadar** kapıdan uzak bir köşeye çekilmektir. (s.155)

O güne kadar bu en yüksek makama göz diken nice nice kişilerin en beceriklisi, en kurnazı, şüphesiz bu idi. (s.161)

Bakışları **bir çocuğunki kadar** saf ve yumuşaktı. (s.163)

Hem sonra, bu adamın **genç bir ilah kadar** yakışıklı olduğunu da nerden çıkarıyordu? (s.167)

Bu Nasıralı, **İmparator’dan en adi kölelere kadar** herkesin eşit olacağı bir düzenden söz ediyor, Tanrı’nın tek olduğunu, herkes için olduğunu iddia ediyor, insanların tümünün eşit olacağı bir cennet vadeliyordu! (s.172)

Seni, tıpkı sadık köpekler gibi **ölünceye kadar** takip ederler. (s.179)

Çünkü kötülük beldesi, **sayısız dalgaları olan deniz kadar** büyüktür. (s.183)

Bu, değişmez bir kanundur, **gökte parlayan yıldızlar kadar** değişmez bir kanun. (s.185)

Gücü yettiği kadar uzaklaşmak istiyordu oradan. (s.192)

O'nun doğuşundan ölümüne kadar meydana gelen, sonra da çağlar boyu, nesiller boyu devam eden bu olaylar gerçekten gerekli mi? (s.196)

Toplunun son ferdine kadar bütün gönüllerin hiçbir şüpheye yer bırakmadan kabul edip inanacağı daha yüce bir hedef nasıl gösterilir? (s.199)

Ama çıkarmak istediği elbisesine şöyle bir bakınca, üstündekilerin lime lime paçavradan ibaret ve **iğrenilecek kadar** berbat olduğunu gördü. (s.206)

Al onu da benimle **karakola kadar** gel bakalım. (s.210)

O insanların ıstırap yükünde kötü olanı **zerre kadar** azaltamadım, iyi olanı da **yine zerre kadar** arttıramadım. (s.225)

En ufak bir direniş gösterecek durumda olmayan Abdias, **göz açıp kapayıncaya kadar** bir zamanda kol ve ayakları gerilerek ağaca asılmıştı. (s.240)

Büyük bir yangın felaketine kadar burada yaşadılar. (s.245)

Çünkü üç aydan beri mutemet Boronbay, imzalar tamam olsun diye, maaşını **evlerine kadar** bizzat getirmek zorunda kalıyordu. (s.249)

Atına, **oraya kadar** getirdi yulaflı yedirmek için bile beklememişti. (s.252)

Büyük kurtlar **istedikleri kadar** inatçı olsunlardı, bu yavrular da çok olmamıştı. (s.259)

Bazarbay **o güne kadar** Ernazar'ın dudu Gülümhan'ın ne kadar çekici ve hala genç bir kadın olduğunu pek fark etmemişti. (s.266)

Büyük şehirlerden birinin adı o, **hemen hemen New York kadar** büyük bir şehrin. (s.273)

Boston yarın şafakta kalkacak ve **akşam geç saatlere kadar** hiç oturmayacak, her tarafa yetişip en ufak şeye bile dikkat edecekti. (s.279)

Sana **zırnık kadar** rüşvet vermeyi düşünmedim ben! (s.288)

O sabah hava **şaşılacak kadar** berraktı. (s.304)

Son nefesine kadar duyacaktı bu ölüm acısını. (s.317)

Oysa ülkede pek çok işsiz vardı ve sovhoz da **dilediği kadar** işçi bulabilirdi. (s.327)

Bu şekilde tahrik edilen bir kurt, **en az on kurt kadar** tehlikeli olur ve öcünü almadan asla yatışmaz. (s.334)

Yeni örtülmüş çukurun üzerine uzanıp yattı ve **şafak vaktine kadar** hareketsiz, öylece kaldı... (s.347)

Ala-Mengü'nün buzları arasında **sonsuzla kadar** donmuş olarak kalacak Ernazar, kendisinin son yansıması olan ve kendi elleriyle öldürdüğü küçük Kence, ruhundan söküp atmak için öldürmek istediği Bazarbay hep o idi. (s.359)

2.7.4. “göre (+A göre)” Edatı ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile “göre” çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta birleşme ekli veya eksiz olur. Bu edat cümleye uygunluk, karşılaştırma gibi anlamlar katar.

Yarı çöl olan bu bölgede, **öteki hayvanlara göre** daha çevik, daha yetenekli yaratılmış olmaları onlar için bir şanstı. (s.18)

Ama koku almada **insanlara göre** çok üstündü. (s.28)

Yürüyerek, yavaş koşarak, **bozkırın engebesine göre** hızlarını ayarlayarak ve basılmamış kar üzerinde kendi izlerini bırakarak ilerliyorlardı. (s.30)

Bu dâhiyane fikre göre önemli olan, etkin kalitesi değil, miktarı idi. (s.31)

Havadan yapılan gözlemlere göre, yöneticilerin “el atılmamış mahalli kaynaklar” diye adlandırdıkları pek çok sürü vardı. (s.36)

Oysa insanlar **kendi çıkarlarına, kendi hırslarına, kendi kusur ve erdemlerine göre** hareket ederler. (s.37)

Pskov civarında bir diyakosun (papaz çömezinin) oğlu olan bu delikanlı, **kilisenin ileri gelenlerine göre**, ilerisi için çok şey vadediyormuş. (s.39)

Ona göre, modern dünyada “Tanrı ve İnsan” anlayışı günün en önemli ve heyecanlı konusu olacaktı. (s.43)

Ben, **bu sözlerin çok önem taşıdığı bir geleneğe göre** yetiştim. (s.49)

‘Modern Dünya’ diyorum çünkü yaban keneviri, bilinmeyecek kadar eski zamanlardan beri bozkırda yetişiyor ama on beş yıl öncesine kadar, **yerli halkın dediğine göre**, bu pis bitkiyi, uyuşturucu kullananların deyimi ile bu ‘ot’u, ne içmek için, ne de başka bir amaçla toplayan hiç yoktu. (s.50)

Onlara göre, uyuşturucunun gençlerimizi kırıp geçirmesinin açıklanması prestijimize indirilen bir darbe olacaktı. (s.51)

Sekreterinin dediğine göre, bir anlık boş zamanı yokmuş. (s.52)

Mahalli mahkemede sorgu yargıcı olan Casılbekov'un Nikiforoviç'e bildirdiğine göre ablasının oğlu Paşa, bir trende uyuşturucu madde ile yakalanmıştı. (s.54)

Benimkinin numarası 87 olduğuna göre en az yüz kişiydiler. (s.58)

Daha sonra öğrendiğime göre, ekstra, kenevir poleninden çıkarılan bir madde imiş, uyuşturucu bağımlıları ona “macun” ya da “kil” diyorlarmış. (s.59)

Çocuğun ayağında yeni ve portakal renkli bir çift ayakkabı vardı ve **görünüşe göre** ona çok küçük geliyordu. (s.62)

Görünüşe göre birçokları birbirini tanıyordu. (s.65)

Her birinin sesi **kendi gücüne göre** ama pek ahenkli çıkıyordu. (s.76)

Geçen yıl ot toplamaya gitmiş ve **Petruha'nın dediğine göre** uyuşturucu da alıyormuş. (s.86)

Herkesin mizacına ve aldığı terbiyeye göre değişir. (s.95)

Kişisine göre değişiyor. (s.110)

Yolun durumuna göre kamyon biraz fren yapacak olsa kalın bir toz bulutu kalkıyor ve üç yolcu boğulacak gibi oluyordu. (s.112)

Petruha'ya göre gidecekleri yer artık yakındı ve buraları çok iyi bildiğini söylüyordu. (s.118)

Buralarda **kendi kanunlarına göre** hareket edebilirsin; ama bir gün motoru bozulur da yolda kalırsa, Tanrı aşkına, vahşi hayvanların da saygı duyduğu kutsallıklar aşkına, sevgili yavrularının aşkına, ona kıyma! (s.127)

Bana göre asıl mesele, hiç kayıp vermeden cepheyi delip geçmektir. (s.135)

Bu kanunlara göre, mesela Grişan, tartışmasız şekilde emretme hakkına sahipti. (s.136)

Bak yoldaş Kallistratov, **herkesin kendine göre** bir doğru yolu vardır. (s.137)

Tam bir kaçık olduğuna göre rahatça gidebilirsin. (s.140)

İddialarını, söylediklerini geri almadığına, inkar etmediğine göre yapılacak bir şey yoktu. (s.170)

Bana göre soruma cevap vermeden gitmek senin için ölümden beterdir. (s.179)

Kendi irademize göre hareket ederek yaşama hürriyetini de vermiştir bize. (s.180)

Ama **hala hayatta olduğuna göre** o müthiş felaketin pek önemi yoktu artık. (s.192)

Ama Abdias, olayların akışını zorlayarak, dünyanın büyük kanunlarının, **bilinmedikleri zaman bile geçerli olmasını isteyen bir fikre göre** hareket ediyordu. (s.196)

Bunlar her şeyi yok ettikten, senin adın bile hafızalardan silindikten sonra ve **bunu geleceğe ulaştıracak kimse de kalmayacağına göre** Senin kendini feda etmen neye yarayacak? (s.200)

Gündüzler boyu, geceler boyu, birbirini izleyen çok uzun gecelerde ve gündüzlerde, dünya **Sen'in koyduğun yasaya göre** dönmeye devam ettikçe, o hep, dosdoğru, topları daima susmuş olarak ve rotasını hiç değiştirmeden yoluna devam etsin. (s.204)

Olayların akışını değiştiremeyeceğine göre zihnini başka şeylerle meşgul etmesi iyi olurdu. (s.233)

Gülümhan bu sözleri **kendine göre** yorumladı, kızardı ve canının sıkıldığını belli eden bir ses ile: (s.277)

Şimdi **yuvaları boş olduğuna göre** orayı terk edecekler, civardaki hayvanları öldürmeye başlayacaklar. (s.288)

O birçoklarına göre sanki kendisinin hayvanları imiş gibi sovhozun hayvanları için kendisini mahvediyordu. (s.296)

Ölülerimizi **kendi adetlerimize göre** gömdüğümüz için bize çıkışıyor, kavga ediyorlar. (s.308)

O zaman da Boston onun **bir gün öncesine göre** daha da sarardığını, zayıfladığını görüp korkacaktı. (s.324)

Koyunlar hatta köpekler bile burada olmadığına göre Urkunçiev ailesi bir kere olsun huzur içinde, hiç acele etmeden kahvaltılarını yapabilirlerdi. (s.352)

2.7.5. “doğru (+A doğru)” Edatı ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile “doğru” çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta birleşme ekli veya eksiz olur. Bu edat cümleye yer-yön anlamı katar.

Helikopter, günün bu ilerleyen saatinde, Uzun-Çatı kanyonundan, **Ala-Mengü dağının rüzgârlı yüksek yamaçlarında saçaklanan bulutlarla puslanmış soğuk vadisine doğru** uçuyordu. (s.7)

İnine taş yağan, çığ düşen dişi kurt Akbar, **kovuğun dibine, karanlık dehlize doğru** kaçtı. (s.8)

Dişlerini hiddetle, aynı zamanda umutsuzca gıcırdatarak **kovuğun kapısına doğru** süründü. (s.9)

Birden geri dönüp bu defa aksi yöne, **yavrularına doğru** olmak üzere adamın üzerinden bir kere daha atladı. (s.22)

Henüz niçin olduğunu bile anlamadan müthiş gürültünün geldiği tarafa yöneliyor, **arasında birçok hayvanın büyük bir hızla geçtiğini tahmin ettikleri otlara doğru** koşma isteği doyuyorlardı içlerinde. (s.24)

Saygalar, gümüş refleli otlar arasında vücutları birbirine değerek süzülüyor, bu halleriyle yumurtlama mevsiminde hepsi **nehirin yukarısına doğru** yüzen bir boy balıkları andırıyorlardı. (s.25)

İlk karın düşmesinden az önce, **yaban kazları dizi dizi Himalaya'ya doğru** uçmuşlardı. (s.28)

Akşama doğru kar yine yağdı ve ertesi sabah güneş henüz doğmadığı halde ortalık aydınlanmış gibiydi ve hava gündüz gibi açıktı. (s.29)

Bütün bölge sakinlerini, neredeyse tek tek sayıldığından, bulundukları yerlerin harita üzerinde küçük karelerle belirtildiğinden, toplu şekilde imhalarının programlandığından, **onları mahvedecek birçok motorlu aracın kendilerine doğru** yaklaşmakta olduğundan, hiç mi hiç haberleri yoktu. (s.31)

Bu canavarların üzerine doğru gelmesi, onları şaşkına çevirdi ve bozgun halinde kaçmaya başladılar. (s.32)

Kurtlar bir an durakladılar, sonra **sessizce yollarını değiştirip bozkıra doğru** koşmaya devam ettiler. (s.37)

Öyle bir aşkla sevmeseydi, şu anda böylesine şiddetli bir acı, böylesine kara bir sıkıntı çekmeyecek, dayanılmaz ve korkunç derecede anlamsız bir arzu ile bir anda bağlarını koparıp, bozkırda hiç durmadan, **geceler boyu kilometrelerce yol alarak Calpak-Saz'a, doğru** koşmak istemeyecekti. (s.44-45)

Böyle hayal ettiğim zamanlar, **ruhum yavaş yavaş sonsuz derecede özlenen o sınırsız ilahi güzelliğe doğru** yükseliyor ve kendimde olmadan hiçliğin, yokluğun tehdidine karşı koyacak gücü bulabiliyorum. (s.50)

Manej'e doğru yürüyordum. (s.61)

Müzeye doğru yürüyor, orada bazı yenilikler göreceğimi umuyordum. (s.62)

Ona, parasını ödemeye gerek olmadığını, bu biletin bana hediye edildiğini söyledim ve **salona doğru** yürüdüm; ama kabul etmedi, peşimden koşup bilet parasını cebime soktu. (s.64)

Çünkü ben konsere gitmek için değil, **kenevirlerin bittiği meçhul steplere doğru**, haşhaş kaçakçılarıyla birlikte yolculuk yapmak için hazırlanmıştım. (s.65)

Atlar, Kızılderililerin çıplak atları gibi, **vadideki köylere doğru** koştu. (s.79)

Peder genç adamı **öğleye doğru** kabul etmiş ve konuşmaları en az üç saat sürmüştü. (s.92)

Kaçakçılar treni, **bozkıra doğru** geniş ve ıssız alanları geçerek ilerliyordu. (s.99)

Işığa doğru yürümek için en ufak bir arzu yoktu onlarda. (s.104)

Yolcuların bu sabah gördüğü dağlara doğru uzanan iki yolun hareket noktası olduğu için, telaşlı bir kalabalık vardı istasyonda. (s.111)

Bizim üç kolgezer sebze bahçelerinin arasından usulca bozkıra doğru yol alırken köpekler bile havlamadı. (s.118)

Gece yarısına kadar **demir yoluna doğru** yürüdüler. (s.125)

Abdias'a doğru bir adım attı ve onun kan vurmuş yüzüne kendi yüzünü yaklaştırdı. (s.138)

Platformlardan, sarnıçlardan, tomruk yüklerinde, **furgon konteynerlerden oluşan ve dev bir gücün çekişiyle hedefine doğru** süzülen bu sağır katarın durdurulabileceğine inanmıyordu. (s.148)

Kaçakçılar şimdi **Calpak-Saz'a doğru** yol alıyorlardı ve oradan büyük şehirlere dağılacaklardı. (s.149)

Tren şimdi Çusk bozkırından geçiyor, **dağlara doğru** ilerliyordu. (s.150)

Trenin hareketi de **daha çok kapılara doğru** itiyordu onları. (s.155)

O zaman onu üçü birden **kapıya doğru** sürüklediler; ama hala direniyordu. (s.156)

Böyle gürleyerek **ona doğru** bir adım attı. (s.165)

Onu çok uzaklara götürmek için **kendisine doğru** gelen bir kayıktı bu. (s.173)

Sonra sulara yarararak korkunç bir hızla **onlara doğru** yüzmeye başladı. (s.175)

Parlak mavi gözlerini **Vali'ye doğru** kaldırdı. (s.178)

Bozkırda uzun zamandan beri geleceğini belli eden yaz yağmuru, ufku karartmış, akşamüzeri gürlemesi duyulmayan şimşeklerle bulutlarını yoğunlaştırmış ve ancak **gece yarısına doğru** boşalmaya başlamıştı. (s.192)

O günden bu yana yaklaşık iki bin yıl geçmesine rağmen, kaçınılmazı kabul etmek istemiyor, geçmiş yüzyılların burgacında kendini arıyor, düşünce yoluyla ilk kaynağa, **yazgı ipinin çıktığı yere doğru** gidiyordu, içinde bulunduğu gerçeği unutarak, bütün sorularına cevap bulmak için zamanların ötesine dalıyordu. (s.195)

Bedevilerin çölden getirdikleri develer, eşekler, çeşitli ticaret eşyası yüklü katırlar **pazar meydanlarına doğru** akmaya başladı. (s.201)

Hamlet **ona doğru** koştu. (s.238)

Beyaz köpükler de rüzgara kapılmış hafif kar taneleri gibi sessizce, **yalnız Tanrı'nın bildiği bir yere doğru** akıyordu. (s.242)

Bazarbay dere kenarındaki bir kütüğün üzerine rahatça oturdu, cebinden şişeyi çıkardı, **güneşe doğru** kaldırıp aşına gözlerle baktı. (s.253)

Kurtlar onun yolunu kesip **dağlara doğru** gitmesini istiyorlardı. (s.262)

O saatte, tarifsiz kaderler içinde **yine Başat Geçidi'ne doğru** koşuyorlardı. (s.282)

Motoru kurcalarken fark etmişti **kurdun üzerine doğru** geldiğini. (s.291)

Açık ağzı, **arkaya doğru** uzanan kuyruğu pek belirgindi. (s.312)

Boston bu sesleri duyar duymaz **kamyonun geçeceği yola doğru** koştu ve çılgın gibi elini kolunu sallamaya başladı. (s.319)

Silah seslerinden ürken iki hayvan, uzaklaşıp **geçide doğru** koştular. (s.343)

Çocuğun yakasına daha sıkı yapıştı ve **yukarılara doğru** tırmanmaya başladı. (s.355)

2.7.6. “gibi” Edatı ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile “gibi” çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta birleşme ekli veya eksiz olur. Bu edat cümleye benzerlik, tezlik, olasılık gibi anlamlar katar.

İki gün önce birden patlak veren ve sonra doğal güçlerin karşı gelinmez iradesiyle, **büyük bir yangın gibi** bir anda ortalığı kasıp kavuran bir fırtına getirmişti bu kar yığınlarını. (s.7)

Tıpkı **deprem öncesindeki gibi** korkunç bir olayın eşiğindeydi sanki. (s.8)

Bir top gibi büzülerek başını ayakları arasına aldı. (s.9)

Sonra da, yine kuşkular içinde, bu görünmez yaratıklarla, **tıpkı kedinin yarı ölü fare ile oynaması gibi** oynamıştı. (s.10)

Bu yele, **gümüş renginde kalın bir örtü gibi** boyunlarını sarıyor, sonra omuz başlarına ve karınlarına iniyordu. (s.12)

Hafızası kuvvetli ve bütün duyu organları bilenmiş olan Akbar, zaman zaman geçmişini hatırlayarak **o çok acı olayları yeniden yaşıyor gibiydi**. (s.13)

Sonra ateşli silahlarla geldiler; **şimşek gibi** çalan ve yıldırım püskürten silahlar! (s.14)

Gökyüzünde dolunay **büyük, sarı bir top gibi** parlıyor, tatlı mavi bir ışıqla dünyayı aydınlatıyordu. (s.17)

Onların bütün hayvanlarla birlikte, yarın aç kalma endişesi duymadan, **günü gününe yaşamak gibi** bir ayrıcalıkları, ayrıcalık değilse bile bir avantajları vardı. (s.18)

Yarı ot, **gövdeleri taş gibi** sert, **deniz kabukları gibi** bükülmüş bu çalıkların, kum saksavullarının, **dikenlerin ve özellikle de gün ışığında olduğu gibi** ay ışığında da yaldızlı ve hayaletimsi bir parıltı ile çorak bölgeleri süsleyen buğdaysıların varlıkları devam edip gideceğe benziyordu. (s.19)

Ve adam, otların arasında **deli gibi** koşmaya devam ediyordu. (s.21)

Yoksa **topaç gibi** döndüğüm için gözlerim mi karardı, yanlış mı görüyorum? (s.22)

Ana kurt o günleri öylesine belirgin gördü ki sanki soğuk bir hava teneffüs ediyormuş, **yumuşak tabanı ile karlara basabiliyormuş gibi** ürperdi. (s.26)

Akbar, bu ilk büyük avı, yavruları için ilk büyük deneme, ilk sınav olacak bu büyük seferi gözünde öylesine canlandırdı ki, **ah çeker gibi** özlem dolu bir inilti çıktı ağzından ve kendini olduğu yerde zor tuttu. (s.27)

O sabah manzara tertemiz, **kıyıları olmayan bir okyanus gibi** göründü. (s.28)

En büyüğünün, **Taşçaynar'ınki gibi** geniş bir alını vardı ve ona ad verebilse 'Kocabaş' diyebilirdi. (s.29)

Her şey, **ana kurdun yavruları henüz küçükken hayal ettiği gibi** başladı. (s.30)

Ama sayısız denecek kadar çok sayga onların peşinden **bulut gibi, fırtına gibi** ve korkunç bir hızla geliyordu. (s.33)

Pilotlar, **karlı bozkırda kudurmuş dalgalar gibi** akan geyikleri çok iyi görüyor ve aşağıdakilere cevap veriyorlardı. (s.34)

Sessiz ışınlarını bozkıra salan güneş bile **bu çılgın avın kurbanı olmuş gibi** selameti kaçışta buluyordu. (s.35)

Yalnız, **adamin silahını indirip büyük bir kahramanlık yapmış gibi** elini havaya kaldırdığını gördü. (s.36)

Tıpkı **bir savaş esiri gibi** elleri bağılıydı adamın. (s.38)

Ama o gece **öbürleri gibi** o da sarhoş olmuştu. (s.39)

Mişaş, **boğa gibi** kuvvetli, saldırgan ve kötü idi. (s.40)

Abdias da **onlar gibi** olsaydı (başlangıçta en parlak öğrencilerden biriydi ve öğretmen rahipler tarafından çok beğeniliyordu) Kandalov’la hiç karşılaşmayacaktı. (s.42)

Zavallı Abdias, **iki değirmen taşının arasında kalmış gibi** bu devlerin arasında çırpınıyor; ama yine de ümidini yitirmiyordu. (s.43)

Kendi neslinden olan birçok insan gibi o da saç sakal bırakmıştı ve saçları omuzlarına kadar düşüyordu. (s.44)

Eskiden olduğu gibi orada sadece bir saat kalabilmek için neler vermezdi. (s.45)

Saklanacak gibi şeyler, daha çok aileye ait ikonalar ve bazı eski tabloları. (s.48)

Bu sözler benim için **bir ruh diyapazonu gibidir**. (s.49)

Bu satırları okurken, **hoşgörülü gülümsemenizi görür gibi** oluyorum. (s.51)

Şimdi yine çok iyi bildiğim caddeleri arşınıyorum, **doğup büyüdüğüm şehirde bir yabancı gibi** hissediyorum kendimi. (s.52)

Benim gibi mütevazı bir taşralı için çok çekici olan bu yerlere nihayet gidebilecektim. (s.53)

Tuhaf bir madde, bir karışım bulmuşlar, **barut gibi** bir şey. (s.55)

Böyle demekle, **bunu ilahi bir takdir gibi** görmekle, belki biraz “kendini beğenmiş” oluyorum; ama bu isteğimde samimi idim. (s.56)

Daha sonra da öğreneceğim gibi pek çok ve değişik şehirlerden geliyorlardı bunlar: Kuzeyden, Baltık ülkelerinden. (s.57)

Bugün ise, **karınca yuvası gibi** kaynayan bu muazzam Kazan Garı’nda, o meşhur 87 numaralı hamalı bir an önce bulmam gerekiyordu. (s.58)

Mors’a acımış gibi bir tavır takındım. (s.59)

Kimya laboratuvarında “ekstra” toz haline getiriliyor, sonra **eroïn gibi** vücuda şırınga ediliyormuş. (s.60)

Şimdi **önemli bir kişiymiş gibi** bütün Moskova’yı arabayla dolaşıyor. (s.61)

Düşündüğüm, **hayal ettiğim sahneyi aynen görür gibi** oldum ve kendimde bir aşk hasretinin uyanmakta olduğunu hissettim. (s.63)

Bu konser, mesela **Bach’ın eserlerinin bir statta ya da asker yürüyüşüne alışmış bir paraşütçüler kışlasında çalınması gibi** anlamsız bir etki yapmaz mıydı? (s.64)

Birkaç saniye daha nefeslerini ayarlar gibi beklediler. (s.66)

Guram **bir ses duymuş gibi** birden fırladı. (s.74)

Atlar, **Kızilderililerin çıplak atları gibi** vadideki köylere doğru koştu. (s.79)

Cebin mangırla dolunca **istediğin gibi** yaşarsın. (s.85)

Nişteki İsa'nın yüzü **kupkuru bir şekilde siyah saçlarla çerçevelenmiş gibiydi**. (s.94)

Kaçakçılar da **herkes gibi** birer yolcudur. (s.100)

Çalılıklar arasına sinmiş bir hayvan gibi tedbirliydi bu adam ve yolculuk boyunca kimse onu tanıtacak bir şey yapmadı, ihanet etmedi. (s.106)

Petruha, **bozkırı kucaklar gibi** kollarını açarak sevinçle tekrarlıyordu. (s.119)

Görünüşünde tuhaf olan hiçbir şey yoktu: saçları kumlar, boyu ortadan az uzun, zayıfça ve **kendi yaşındaki gençler gibi** giyinmişti. (s.134)

Ama Grişan **birden kuşkulandır gibi** oldu. (s.135)

Her şey **tıpkı ordudaki gibi** titizlikle hazırlanmıştır. (s.136)

Kendini haşhaş toplayıcısı gibi göstererek mujumkum'a gelmen, bizim gruba katılman, bizden biri olman, İsa kadar kuvvetli gördüğün paraya kendini kaptırmadan değil demek! (s.138)

İşte bu amaçla ben buraya, **senin değişinle bir çiçek gibi** geldim. (s.139)

Eğer buradan işlenen suçlara müdahale etmeden kaçarsam, **en büyük suçu işlemiş gibi** utanç duyarım. (s.140)

Tıpkı Tanrı gibi kötülüğün gerçek anlamı, bizde olan Tanrı düzeyinde iç mahkûmiyet değil de nedir? (s.141)

Eğer kendi iç dünyada Tanrı ile yalnız kendinin konuşabildiğini sanarak gururlanıyorsan, bunun pek sayın kişiliğine tanınmış bir ayrıcalık olduğunu düşünüyor ve **benim gibi** bir insanın da Tanrı ile temas kurabileceğini aklın almıyorsa, tam anlamıyla çuvallıyor, saçmalıyorsun. (s.142)

İstedtiğin gibi yaşayacaktın. (s.144)

Ben orada değilmişim gibi hareket edebilirsin. (s.146)

Tren, **uzaktan rayların üzerinde kıvrım kıvrım giden bir yılan gibi** görününce bir ıslık sesi duyuldu ve hepsi hücumla geçmek için hazırlandılar. (s.147)

Her an hareket edebilecek olan bu muazzam kitle, **göklere kadar yükseliyormuş gibi** geliyordu ona. (s.149)

Bunu o kadar çabuk yapmıştı ki Grişan bile ilgisiz kalamamış, **soğukkanlılığını yitirir gibi** olmuştu. (s.153)

Yapraklar, sarı-yeşil petaller (gerçekten çoktu) rüzgâra kapılıp, **tıpkı sonbahar yaprakları gibi** yol boyunca savrulduklar. (s.154)

Vücudu **kurşun gibi** ağırlaşmıştı ve tren şiddetli yeller savurarak bozkırda hızla ilerliyordu. (s.157)

Görünmeyen bir ipe asınmış gibi kanatlarını iyice açarak süzölen bu kuş bir kartal ya da bir aylak olmalıydı. (s.159)

Eğer bu adam hükümeti dizginlerini ele geçirecek olsa, elbette **onu kendi selefleri gibi** idare ederdi. (s.161)

Susacağı ve onun merhametini kazanmaya çalışacağı yerde, **ölümü herkesin üzerine kanat gerdiğini söylemek gibi** kendini teselli eden saygısızca bir cevap vermişti. (s.162)

Karşısındaki adamı da **armıha gerilmiş gibi** görünce dehşetten ürperdi ve biraz acıma duygusu da taşıyan bir ses tonuyla sordu. (s.163)

şimdi, olduğu yerde **felç inmiş gibi** hareketsiz duruyor, tem damarları, zayıf ve boğumlu ayaklarının bastığı mermer zemine düşüyordu. (s.165)

Öteki insanların ulaşamayacağı yüksekliklerde süzölmeli, kendisiyle herhangi bir kimse arasında en ufak bir eşitlik söz konusu olmadan, her şeyi **dilediği gibi** yönetmeli, hükmetmeliydi. (s.172)

Yöredeki birçok kadın gibi Meryem de sık sık bu nehre çamaşır yıkamaya giderdi. (s.174)

Meryem, **ocuğunu kaptığı gibi** sandaldan atlamış, koşmaya başlamıştı. (s.175)

Yere basan ayaklarını hafıfe hareket ettirdi ve **bu sorunun cevap vermeye deyip değmediğini kendine sorar gibi** bir süre düşündü. (s.178)

Teneffüs ettiğimiz hava gibi olan Tanrı'nın değerı nedir ki? (s.184)

Öbür dünyada ruh, **tıpkı suların üzerinde kayan gölgeler gibi** sessiz dolaşır. (s.187)

Kendine gelen Abdias, **hayata dönüşünün ilk armağanları gibi** ağır damlaları hissediyordu alnında. (s.192)

Havarileri de, **kendisinin daha önce bildirdiği gibi** kaçıp gitmişlerdi. (s.195)

Birçoğu da **taht üzerinde hak iddia etmek gibi** gülünç iddialarının, hayatını yitirmesine sebep olacağını düşünüyor ve bunu görmek için sabırsızlanıyor, şöyle diyordu. (s.201)

Bu yaşlarda silahlanan **sizin gibi** ayak takımlarına bırakmam bu meydanı. (s.213)

Esniyor, geriniyor, yayvanlaşıyor, **birbirlerinin üzerine yığılıyor gibi**diler. (s.217)

Galkin onların etrafında dolanarak **inler gibi** söyleniyordu. (s.238)

Gözleri **yuvalarından fırlayacakmış gibi** olmuştu. (s.250)

Taşçaynar ise hayvanın gövdesini parçalıyor, vahşi hırıltılar çıkararak, **zalim bir kasap gibi** eklemelerini kırıyordu. (s.257)

Bazarbay ve birçoqları da elektrik jeneratörlerini kaldırıp döküntüler arasına atmış ve **tıpkı eski zamanlarda olduğu gibi** petrol lambalarını ve fenerleri kullanmaya başlamışlardı. (s.266)

Her evde olduğu gibi onlarda da sonuncu ve en küçük çocuk gözde idi. (s.275)

Sonra başını gökyüzüne kaldırıp, mavi gözlerinden **seller gibi** yaş akıtarak inledi, inledi... (s.283)

Ama ben de artık **gezgin bir misafir gibi** yaşamaktan bıktım. (s.303)

Ama o sersem Bazarbay öyle iğrenç iftiralar uyduruyor ki kendimi savunacak başka bir yol olmadığına göre onu **bir köpek gibi** boğmak isterdim. (s.310)

Gülümhan dönüp yüzüne baktığı zaman, uğradığı felaketin onu **bir tül gibi** sardığını gördü sanki. (s.322)

Koyunlar ve kuzular **tam onun istediği gibi** çok gürültü ediyorlardı. (s.344)

Donkulük'ün al yelesi ve kulakları ay ışığında pırıl pırıl parlıyor, sağrısı karanlıkta **ışıldayan bir su gibi** dalgalar oluşturuyordu. (s.351)

2.7.7. “sonra (+DAn sonra)” Edatı ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile “sonra” çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta birleşme ekli veya eksiz olur. Bu edat cümleye zaman, yer, sıra gibi anlamlar katar.

Varlığını böylece hissettiği o yaratıklar onun yavruları idi ve her şey uz giderse, **on, on beş gün sonra** dünyaya geleceklerdi. (s.10)

Daha sonra da ona, en ulu, en büyük anlamında Ekber ya da Akbar dediler. (s.12)

Birçok amansız dövüşten sonra Isık-Göl dolaylarında fethettikleri toprakların kendilerine ait olduğu kabul ettirdiler. (s.13)

Uzun yolculuktan sonra Akbar ve Taşçaynar biraz dinlenmek için bir çukura uzandılar. (s.21)

Güneş, **bütün gün acımasız bir şekilde toprağı yakıp kavurduktan sonra**, şimdi kızıl ışınlarını yayarak batmak üzereydi. (s.23)

Ergenliğe ulaştıktan sonra nice erkek kurtlar ona sahip olmak için birbirleriyle öldüresiye dövüşeceklerdi. (s.29)

Bozkırda büyük takip mevsimiydi ve **az sonra** kurtlar da büyük sürüler halinde toplanacak, kış sonuna kadar toplu olarak avlanacaklardı. (s.30)

Kurtlar, **ürküntüleri geçtikten sonra** helikopterleri hemen unuttular ve saygıların otladığı yere doğru ilerlemeye devam ettiler. (s.31)

Ani bir hareketle ve kötü bir etki bırakan gür bir sesle bir şeyler söyledikten sonra, hoparlörü bırakıp tüfeğini kaptı ve nişan aldı. (s.35)

An kadar kısa bir süre sonra da yavrularının en irisi olan Kocabaş'ın yerden havaya fırladığını, sonra kanlar içinde usulca karnı üzerine düştüğünü, çırpındığını gördü. (s.35-36)

Bundan sonra bu adamın akıbeti öteki adamların insafına kalmıştı. (s.38)

Hapisten sonra, sürücülük belgesi da alındığı için, işsiz kalmış. (s.41)

Dinde reform yapmak gibi aşırı isteğinden dolayı kapı dışarı edildikten sonra, Abdias, *Genç Komünistler* adlı mahalli bir gazetede yazarlık yapmıştı. (s.42)

Ama Diyakos, **oğlunu Papaz Okuluna soktukten az sonra** öldü. (s.47)

Kısa bir süre sonra, bu genç kadınla mektuplaşmasının hayatının en önemli işi, belki de var oluşunun gerçek sebebi olduğunu anlamıştı. (s.49)

Gazetede projemi önce çok iyi karşılamışlardı, bir an önce gitmem için tahrik etmişlerdi beni ama **röportajı yazdıktan sonra**, böyle birdenbire sönüverecekleri hiç aklıma gelmezdi. (s.52-53)

Hareketinden beş gün sonra, Nikiforoviç'e bir telgraf geldi. (s.54)

Biz bu tür suçlarla **ancak suç işlendikten sonra** ya da işlenirken uğraşabiliyoruz. (s.55)

İşte, **Viktor Nikiforoviç o bela ile yüz yüze geldikten sonra** bana endişelerini, genel bir umursamazlık ve çaresizlik karşısında üzüntülerini, o günlerde anlatmıştı. (s.56)

Bu büyük seyahati yapmaya, **onun bu hikâyesini dinledikten sonra** karar verdim. (s.57)

Ama **yarım saat kadar bütün şaryo duraklarını dolaştıktan sonra** onu Taşkent treninin yanında buldum. (s.58)

Bundan sonra birbirimizden ayrıldık. (s.61)

Elimde olmayarak parmaklarımı şimdi çıplak olan çeneme götürdüm ve o anda **bir gün sonra** yapacağım seyahati ve uyuşturucu kaçakçılığı konusunu hatırladım. (s.70-71)

Kazan Garı bir sınırdı ve **o sınırdan sonra** bambaşka bir hayat başlayacaktı benim için. (s.82)

Biraz durduktan sonra ilave etti. (s.85)

Birkaç gün sonra Papaz okulunun ileri gelenleri, garda, önemli bir kişiyi törenle karşıladılar. (s.91)

Ama **birkaç gün sonra** güneş üzerlerine kurşun gibi inecek, otlar sararacaktı. (s.102)

Bu pazarlıkta anlaştıktan sonra sustular. (s.108)

Bir süre sonra olmayan şeyler görmeye, koşmaya devam ederek hayaller kurmaya başladı. (s.122)

Calpak-Saz'a ulaştıktan sonra da başka bir trene bineceklerdi. (s.127-128)

Operasyon **bir saat sonra** başlıyor. (s.136)

Papaz okulundan kovulduktan sonra gidecek bir yerin olmadığı, seni kimse istemediği içinde değil, öyle mi? (s.138)

Ama **tren üçüncü defa sarsıldıktan sonra** hareket etti, durup kaybettiği zamanı telafi için hemen hızlandı. (s.149)

Büyük bir sigara vardı ve **ilk olarak birkaç nefes çektikten sonra** yanındakine uzattı. (s.151)

Uyuşturucudan sonra gözleri büsbütün kararmış olan kaçakçılar kudurmuş köpekler gibi atıldılar üzerine. (s.154)

Az sonra güneş battı, karanlık çöktü. (s.157)

Vali, **mesajın içeriğini düşünerek dalgın bir şekilde birkaç adım yürüdükten sonra** derin bir iç çekti ve yerine oturdu. (s.167)

Zaten süründükten sonra uzun yaşamazdı. (s.172)

Ama **biraz ilerledikten sonra** sığ suda bir tomruk birden kımıldayıverdi. (s.175)

Geçmişte, **pek geride kalan bu olayı hatırladıktan sonra**, İsa, tekrar annesini düşündü. (s.176)

Bir insanın öldükten sonra nasıl dirileceğini, hele bunun tabi bir doğum dışında nasıl gerçekleşeceğini ve sonra evrendeki bütün insanları nasıl yargılayacağını öğrenmek istiyorum. (s.178-179)

Başka bir deyişle, **ben çekeceğim ıstıraplardan sonra** insanların kalplerine gireceğim. (s.181)

Generallere övgüler düzecek, **seller gibi kan akan savaşlardan sonra** galiplerin zaferini, mağlupların aşağılanması kutlayacaktır. (s.185)

İsa **derin bir nefes aldıktan sonra** konuşmaya devam etti. (s.188)

Yağmurdan sonra havanın kokusu çok güzeldi. (s.205)

Polisin peşinden giderek **garın içinde birçok kapıdan geçtikten sonra** kendisini geniş bir odada buldu. (s.211)

Bu tür bir psikoterapi de **bunca maceradan sonra** ihtimam ve ilgiye çok ihtiyaç duyan Abdias'a gerçekten yararlı oluyordu. (s.221)

Böyle dedikten sonra yanından ayrılmıştım. (s.227)

Ay, kıyameti arındıran ve **hayvan sürülerine yeri doldurulamaz kayıplar verdiren o süre avından sonra** tarifsiz bir yıkıma uğrayan bozkırın üzerinde yine ıslıl ıslıl parlıyordu. (s.236)

Tursun kovaları alıp sessizce avluya çıkmış, **kendisi de biraz nefes alıp sakinleştikten sonra**, jeologlarla birlikte gitmek için atını eyerlemişti. (s.251)

Boğuşma yerinden iyice uzaklaştıktan sonra yavaşladılar ve hiç bir şey olmamış gibi yürüdüler. (s.257)

Böyle bir maceradan sonra bir çay içmek istersin herhalde. (s.267)

Ancak **yatağa girip ışığı söndürdükten sonra** Boston toplantıda konuşulanları kısaca özetledi. (s.278)

Bu iki kurdun tuhaf davranışları, bu çılgınlıkları **bir süre sonra** efsane haline geldi. (s.291)

Boston, **Kiçibel'den döndükten sonra** Ernazar'a sonbaharda kendi ağılının sahibi olması için nasıl yardım edeceğini düşünüyordu. (s.305)

Şırıltısı hiç bitmeyen o geveze derenin kenarında, **başı eğik ve tarifsiz kederler içinde biraz yürüdükten sonra** durup arka ayaklarının üzerine oturdu, gözlerini havaya dikerek uzun uzun baktı. (s.312)

Gülümhan’la evlendikten sonra bile anlatmamıştı ona. (s.321)

Boston ancak **bir derenin kenarında durup serin bir su içtikten sonra** kendine gelebildi. (s.341)

2.7.8. “karşı (+A karşı)” Edatı ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile “karşı” çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta birleşme ekli veya eksiz olur. Bu edat cümleye yönelme, yakınlık gibi anlamlar katar.

Karnında taşıdığı yavruları, **herhangi bir tehlikeye karşı** ne pahasına olursa olsun koruyacaktı. (s.10)

Ama **zamana karşı** gelinemezdi. (s.13)

Kimseye zarar vermeyen bu hayvanların gökten gelen bir hücumu karşı koyacak halleri yoktu. (s.32)

Bir yanda Kilisenin asırlık öğretileri bulunuyordu ki, bu kale, dinin saflığını **her türlü sapmalara karşı** kıskançlıkla koruyordu. (s.43)

Ama bu düşünceler kalıcı değildi, gelip geçiyor, yüreğindeki ateşi daha da körüklüyor, kavuşma ne kadar imkânsız görünüyorsa, o da **yalnızlığa karşı** o kadar metin olduğunu hissediyordu. (s.45)

Size karşı beslediğim duygular, bana özgü bazı hususları saklamaktan beni men ediyor. (s.49)

Böyle hayal ettiğim zamanlar, ruhum yavaş yavaş, sonsuz derecede özlenen, o sınırsız ilahî güzelliğe doğru yükseliyor ve **kendimde olmadan hiçliğin, yokluğun tehdidine karşı** koyacak gücü bulabiliyorum. (s.50)

Ama bugünkü kaygıları başkaydı ve **bunlara karşı** yalnız olmak istiyordu. (s.74)

Bir başka Tanrı aramak, **kiliseye karşı** işlenmiş en ağır, en bağışlamaz suç sayılır. (s.90)

Bütün dünyaya karşı kendisinin en iyi sosyal sistem olduğunu, **kötülüklere karşı** bağışıklı bulunduğunu iddia eden bir idarede, bütün bunlar nasıl oluyor? (s.101)

Çünkü **küçük Lenka’nın, Petruha’nın bu guruptan olan bütün çocukların başına geleceklere karşı** ilgisiz kalamam. (s.140)

Bozkırda, **gökyüzüne karşı** kaçakçılık işine tamamen son vereceğinize yemin edin, bu haram kazancı terk edin, çöreklenen kötülüğü çıkarıp alın. (s.141-142)

İsa'ya karşı olanlar bulunmasa İseviliğin ne değeri olur. (s.145)

Birbirlerine uyararak değil, **karşı koymakta korktukları için ya da yanlış yerde uyguladıkları bir dayanışma ve özellikle de uyuşturucu konusunda doktora yapmış bu Cizvit uzmanına karşı** mücadele gücünü bulamadıkları için çıkamıyorlardı onun ağından. (s.146-147)

Azgın ve güçlü üç kişiye karşı tek başına idi. (s.155)

Herkes düşman önünde bir adım gerilememek için yemin edecek, millet adına savaşlar kutsal ilan edilecek ve çocuklar **vatan düşmanlarına karşı** nefret duygusuyla yetiştirileceklerdir. (s.185)

Eski arkadaşlarımı düşündükçe, **onlara karşı** görevimi yapamadığım için kendimi affedemiyorum. (s.225)

Birikmiş sayısız acıları, çileleri, **talihine karşı** haklı olarak duyduğu kırıgınlıkları okumuştı ve birdenbire kendinden utanmıştı biraz. (s.250-251)

Rüzgâra karşı başını öne eğerek uçuyordu. (s.261)

Bu gece ya da **sabaha karşı** doğurmalar olabilir. (s.278)

Geceyi karlı bir yerde geçirmek ihtimaline karşı yulaf heybesini ve kürklerini de almışlardı. (s.304)

Birini elinden düşürmesi ihtimaline karşı iki fener vermişlerdi ona. (s.320)

2.7.9. “sanki” Edatı ile Kurulanlar

“San” ve “ki” nin birleşiminden oluşmuştur. Cümleye sanmak, zannetmek anlamları katar. Kendisinden önceki veya sonraki sözcükle anlam ilişkisi kurar.

Dağlar, **sanki kozmik bir huzur çığı** ile bir anda yeniden sessizliğe kavuşmuştu. (s.9)

Taşçaynar **sanki onun eşi** değildi artık. (s.11)

Birbiri ardından daireler çizerek süzülen çaylaklar, her şeyden azade, **bu gök ve yerin değişmez sonsuzluğunu belirleyen canlı bir sembol idiler sanki.** (s.23)

Kendi yıldızimsı izlerine büyüyen, güçlenen ve her biri tabii özelliklerine kavuşmuş yavrularının izlerini, onların yanında da **Taşçaynar'ın kocaman izlerini görüyordu sanki.** (s.26)

Çoşkun dalgalar birden donmuştu sanki. (s.28)

Terör uç noktasına varmış, **kıyamet kopmuştu sanki.** (s.34-35)

Düşünceleri, **acı çeken ruhundan, zaman ve uzay içinden sürekli olarak yayılan ışınlardı sanki.** (s.49)

Bozkırın üzerinde çok alçaktan uçuyor ve **sanki onlara doğru** geliyordu. (s.119)

Petruha kudurmuştu sanki. (s.154)

Ama böyle yapacağı yerde, bu sorgulamayı, **sanki bir şey mani olacaktı gibi** uzattıkça uzatıyor, boş yere vaktini ve gücünü harcıyordu. (s.160)

Vali yerinden ayrılır ayrılmaz **sanki İsa'nın kaçmasına en ufak bir ihtimal varmış** gibi, köşelerinde bekleyen dört nöbetçi terasa geldiler. (s.173)

Kalbimden ölüm sesleri, yas sesleri çıkıp göğe yükseliyordu sanki. (s.186)

Ne var ki köprünün altı bir katedralin kubbesi kadar yankılıydı ve **trenler gelip geçtikçe ağır topların batarya ateşlerine hedef oluyordu sanki.** (s.202-203)

Etrafındaki her şeyin üzerine tuhaf bir sis çökmüştü sanki. (s.216)

Ama artık kurtulduğunu söyleyebileceği ana kadar **sanki yüz yıllar kadar uzun zaman** geçti. (s.262)

Seni duyan da onları şahsen tanıyorsun, **sanki onlarla beraber yaşamışın** sanacak! (s.278)

Senin dilin çok uzun ve onlardan **sanki insanlarmış gibi** söz ediyorsun. (s.288)

Sanki partiyi tek başına o temsil ediyor! (s.308)

Birbirlerini ölüme mahkum etmişlerdi sanki, ikisinden birinin birden yere devrilmesi kimseye sürpriz olmazdı. (s.332)

Korkunç olay ve şaşkınlıktan **dillerini yutmuşlardı sanki.** (s.358)

2.7.10. “yalnız” Edatı ile Kurulanlar

Bu edat diğerlerinin aksine kendisinden önceki sözcük veya söz öbeğiyle değil, kendisinden sonraki sözcük veya söz öbeğiyle anlam ilişkisi kurar. Yalnız edatı sadece, bir tek anlamlarında kullanılır.

Karşı gelinmez analık içgüdüleriyle o, **yalnız kendisi için değil**, yakında dünyaya gelecek yavruları için de endişelenmiş, korkmuştu. (s.12)

Asıl besinleri olan saygıları ise **yalnız sonbahardan kış sonuna kadar olan dönemde** avlardı. (s.16)

Yalnız saygılar değildi felakete uğrayan! (s.32)

Grupta sağ kalanlar **yalnız Akbar ve Taşçaynar idi**. (s.37)

Aralarında evli olan, aile hayatı yaşayan **yalnız o idi**. (s.39)

Bu isme **yalnız hamlet lakabı ile anılan Galkin** itiraz etmişti. (s.40)

Bunları görmek insanın içini karartıyor; inanır mısınız ki **yalnız geçen sene** bu gençlerden yüz kadarını, bizim yargı sınırlarımız içinde kalan demir yolunun bir bölümünde tutuklayıp yargıladık. (s.55)

Yalnız bendim olduğu yerde sessizce duran. (s.65)

Devrimin birbirine düşman yaptığı bu iki insanın kafalarından daha nelerin geçtiğini **yalnız Tanrı** bilir. (s.73)

Altı adamdan **yalnız bir tanesi** yeniden doğrulmaya çalıştı; ama Sandro fırlayıp ensesine sıktığı bir kurşunla işini bitirdi. (s.79)

Senin gördüklerin **yalnız sana** aittir. (s.85)

Ne de olsa onlar kilise adamları değillerdi ve din hakkındaki bilgileri **yalnız kendilerini** ilgilendiriyordu. (s.96)

Hiç olmazsa, onları **yalnız uyuşturucu ve paranın** mutlu edeceğine inanmışlar. (s.100)

Bu kaçakçılığa bizzat katılmış olmasına dayanma gücünü, **yalnız bu ışıklı perspektif** veriyordu ona. (s.114)

Mevsim kış ise, çok şiddetli fırtınalar olur ve **yalnız kemikleri** bulunur. (s.128)

Ben **yalnız vicdanımdan** emir alır, onun dediğini yaparım. (s.140)

Hürriyet **yalnız kanundan** korkmayanlar için vardır. (s.141)

Eğer kendi iç dünyada Tanrı ile **yalnız kendinin** konuşabildiğini sanarak gururlanıyorsan, bunun pek sayın kişiliğine tanınmış bir ayrıcalık olduğunu düşünüyor ve benim gibi bir insanın da Tanrı ile temas kurabileceğini aklın almıyorsa, tam anlamıyla çuvallıyor, saçmalıyorsun. (s.142)

Uzun sürmese, gerçek olmasa, sadece hayalden ibaret olsa bile, yine de bir mutluluktur ve bu mutluluğu **yalnız uyuşturucu** sağlar. (s.143)

Yaralı ayağı ile bu trene nasıl atladığını **yalnız Tanrı** bilirdi. (s.149)

Abdias’a kızgınlığı geçmeyen ve bunun için de mızızlanıp duran **yalnız Petruha** idi. (s.152)

Yalnız Grişan kımıldamıyordu. (s.153)

Cinayeti **yalnız onun mücadelesi** önleyebilirdi; ama bunun için Abdias’ın “Grişan imdat!” demesi gerekiyordu. (s.155)

Senin hayatını başlamak ya da ölümüne karar vermek **yalnız bana ait** bir şey değil, bunu çok iyi anlarsın. (s.168)

Tatlı canını **yalnız iddialarından, sözlerinden dönerek, inkar ederek** kurtarabilirsin. (s.171)

Herkesin gerçeği **yalnız onlardadır**. (s.189)

Acılar içinde kıvranarak dolaşan ve düşünen **yalnız o** idi. (s.198)

Hepsi on, on iki kişi, **yalnız Grişan** yoktu aralarında. (s.211)

Artık beni destekleyen, ayakta tutan **yalnız İnga’nın mektuplarıydı**. (s.227)

Aralarında **yalnız Abdias** kurban edilmiş durumdaydı. (s.236)

Oysa Bazarbay da dahil kolhozun bütün öteki çobanlarında **yalnız bir jeneratör** vardı, bunun da yarardan çok zararı olurdu. (s.265)

Tamam, anladık ama diyor kocaman, birçok kişi gazetenin **yalnız başlığını** okur! (s.273)

Bu yüzden o, çocukluğundan beri **yalnız kendisine** güvenmiş, kendine çizdiği yolda hedefine ulaşmak için çok çalışmış, durmadan, hummalı bir şekilde çalışmak hayatının aslı haline gelmişti. (s.294)

Şimdi o sessizlikte **yalnız atların ve kendilerinin solumalarını** duyuyorlardı. (s.314)

Bugünün insanları, özellikle de gençler, **yalnız kendi çıkarlarını** düşünüyorlardı ve zerre kadar iş ahlakına sahip değillerdi. (s.326)

2.7.11. “beri (+DAn beri)” Edatı ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile “beri” çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta birleşme ekli veya eksiz olur. “dAn” ayrılma hâl ekiyle birlikte eylemin başlangıç yerini ve zamanını belirler.

Sayga denilen bozkır geyikleri veya antilopları da hatırlanamayacak kadar eski **çağlardan beri** orada yaşıyor, bu bölgelerde yetişen ve saksavul denilen kuru ağaççıkları yiyerek besleniyorlardı. (s.13)

Akbar **ta gençliğinden beri** biliyordu bu bölgeyi. (s.20)

Dünya, dünya olalı öteden beri renkleri değişmeyen büyük bir sayga sürüsü, sırtları kara, karınları beyaz olan bu geyik türleri, ılgın ağaçlarıyla kaplı büyük vadide otlanmaktaydı. (s.32)

Nice zamandan beri, çok uzak bir bölgede, bütün bu meseleler askıya alınmıştı. (s.42)

Yine de **acı ile bir süreden beri** aklından hiç çıkmayan bir insanı getirdi gözlerinin önüne. (s.44)

Herkes kendi yolunda gidiyordu ve Abdias da **o zamandan beri** özel mülklerde kira ile oturuyordu. (s.48)

‘Modern Dünya’ diyorum; çünkü yaban keneviri, **bilinmeyecek kadar eski zamanlardan beri** bozkırda yetişiyor ama on beş yıl öncesine kadar, yerli halkın dediğine göre, bu pis bitkiyi, uyuşturucu kullananların deyimi ile bu ‘ot’u, ne içmek için, ne de başka bir amaçla toplayan hiç yoktu. (s.50)

Birkaç yıldan beri polis, uyuşturucuyu meydana çıkarmak için eğitilmiş köpekleri kullanıyor. (s.56)

Beni **eskiden beri** tanıyormuş gibi neşe ile cevap vermişti. (s.58)

Böylece nesilden nesile insan zihnini, tıpkı paratonerin yıldırımını toprağa yöneltmesi gibi, **ezelden beri** var olan şüphelerden kurtarmaya çalışmıştı. (s.70)

Bugün anavatanımıza, bizi **nice zamandan beri** beslemiş olan bu topraklara veda günümüz, son günümüz olmalı. (s.74)

Çünkü müzik sayesinde **bilinç sahibi olduğumuzdan beri** ve tarihimiz boyunca elde etmek için mücadele verdiğimiz hürriyetin en yüksek derecesine ulaşma imkânı verilmiştir bize. (s.81)

Ben **çocukluğumdan beri** içerim. (s.84)

Bu dünyada var olduğum günden beri, Tanrı’nın lütuf ve bağışlamalarını her gün artan bir hayranlıkla hissettiğimi söylemeliyim. (s.92)

Tanrı kavramına gelince, **çocukluk çağlarından beri** onlar Tanrı’yı ihtiyar bunakların dillerine pelesenk ettikleri tekerleme gibi görürler. (s.100)

Çocukluğundan beri geçen trenleri seyretmekten, camların arkasındaki yüzlere, silüetlere bakmaktan hoşlanır, onlarla beraber gitmeyi hayal ederdi. (s.130)

İman, **binlerce yıldan beri** her gün gelişip özümlenmektedir. (s.144)

Sabahtan beri gökyüzünde pek silik uçuşan gümüş bulutlar şimdi ufukta, gittikçe koyulaşan bir hat oluşturarak tehdit edici bir renge bürünmüşlerdi. (s.146)

Bizim Kafkasya’da benim gibilerin **nice zamanlardan beri** çocukları olur, hep... (s.150)

O zamandan beri her nesilden pek çok kişi (ki sayısını bilemiyoruz) “Olay sırasında Golgotha Tepesi’nde olsaydın, Nasıralı’nın çarmıha gerilmesini engellerdi” demiştir. (s.158)

Yaradılıştan beri sunulan sonsuz imkânların Tanrı’sıdır. (s.181)

Ve o kuş, kartal ya da çaylak, **sabahtan beri** bir şeyler bekler gibi sarayın üzerinde süzöldükten sonra, yavaşça Golgotha Tepesi’ne yönelmişti. (s.191)

Bozkırda **uzun zamandan beri** geleceğini belli eden yaz yağmuru, ufku karartmış, akşamüzeri gürlemesi duyulmayan şimşeklerle bulutlarını yoğunlaştırmış ve ancak gece yarısına doğru boşalmaya başlamıştı. (s.192)

Bir süreden beri gazeteci arkadaşlarım da çok tuhaf davranıyor. (s.226)

Çünkü **üç aydan beri** mutemet Boronbay, imzalar tamam olsun diye, maaşını evlerine kadar bizzat getirmek zorunda kalıyordu. (s.249)

Sanki bunları bilmezmiş, **nice zamandan beri** başka şey yapmıyormuş gibi! (s.265)

O zamandan beri ruhumu sıkı, kalbini oyan bu olaya, yalnız küçük Kencenin varlığı bir teselli oluyordu. (s.275)

Bu yüzden o, **çocukluğundan beri** yalnız kendisine güvenmiş, kendine çizdiği yolda hedefine ulaşmak için çok çalışmış, durmadan, hummalı bir şekilde çalışmak hayatının aslı haline gelmişti. (s.294)

Çok uzun zamandan beri Moskova’ yı görmeyi arzu ediyordu da... (s.301)

Bizim sovhozumuza geldiğin günden beri bütün gün gazete okur, vaktini benim gibi çobanları korkutmaya çalışarak geçirirsin. (s.334)

Ama **eşinin ölümünden beri** Akbar’ın hiç ortalıkta görünmemiş olması da biraz rahatlatıyordu onu. (s.351)

2.7.12. “ancak” Edatı ile Kurulanlar

Bu edat da diğerlerinin aksine kendisinden önceki sözcük veya söz öbeğiyle değil, kendisinden sonraki sözcük veya söz öbeğiyle anlam ilişkisi kurar. Cümleye sadece anlamı katar.

Ancak tanrı durdurabilirdi onları. (s.14)

Mujunkum bozkırında hayatın bu değişmez akışını **ancak beklenmedik bir facia ya da insanoğlunun işe karışması** bozabilirdi. (s.16)

Olağanüstü görme yetenekleri sayesinde (onlarda işitme duyusu ancak ikinci derecede rol oynar) bu mağrur yırtıcılar çok uzun süre havada kalabiliyor ve bu gözyaşı vadisine **ancak yemek ya da uyumak için** iniyorlardı. (s.23)

Onlar büyük ava **ancak kışın** katılabilirlerdi. (s.25)

Biz bu tür suçlarla **ancak suç işlendikten** sonra ya da işlenirken uğraşabiliyoruz. (s.55)

Hamal bana hareketin **ancak bir gün** sonra olacağını bildirdi. (s.60)

Gerçekten tarif edilemeyen ve vecd halindeki koruyucu **ancak böyle bir ruh haleti** açıklayabilir. (s.67)

Gömüldükleri bu iğrenç, yüz karası durumdan onları **ancak bu yol** kurtarabilirdi. (s.87)

İnsan **ancak kendi çıkarını** unutarak başkalarının kalbine girebilirdi. (s.111)

Ancak aptallar böyle şeyleri hayal ederler. (s.127)

Böylesini **ancak Bağdat hırsızı** tuttürebilmiştir! (s.151)

Bunu **ancak oraya vardığın zaman** anlarsın. (s.163)

Çünkü onlar Tanrı’nın en ağır yüküdür ve onları kendilerinden **ancak benim ölümüm** kurtarabilir. (s.176)

Zaten bu Nasıralı bütün güzel vaatleriyle **ancak ölümü** hak eder. (s.201)

Ama böyle bir olayla karşılaşan insanın hiç olumlu sonuç alamaması ihtimali de büyüktür ve bunu **ancak daha sonra düşündüğü zaman** anlar. (s.220)

Önceden bilseydim haber verirdim; ama korkarım telgrafım oraya **ancak ayrılışından sonra** ulaşmış olacak. (s.231)

Ay, yorgun, bitkin bu hayvanları **ancak bir karaltı halinde** gösteriyordu. (s.238)

Bu maceranın sonunu da **ancak Allah** bilebilirdi. (s.259)

Böyle bir buluntuya **ancak ağıl reisinin evinde** bakılabilirdi. (s.263)

Paran olduğu için önemli şeyleri de **ancak senin yapabileceğini** sanıyorsun. (s.287)

Ama kar değil fırtına bile kopsa, **ancak bu yükseklikte** olur, aşağılara ulaşmazdı. (s.318)

Boston o şişeyi elinden **ancak atına binip hareket ettikten sonra** attı. (s.340)

İçgüdüğü, yitik yavrularının **ancak Boston'un evinde bulunabileceğini** söylüyordu ona. (s.343)

Tahmin ettiği gibi eve sabahın beşinde gelebilmiş ve **ancak dört saat** uyuyabilmişti. (s.352)

2.7.13. “rağmen (+A rağmen)” Edatı ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile “beri” çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta birleşme ekli veya eksiz olur. Yönelme ekiyle birlikte karşıtlık ilgisi kurar.

Elbette, bu değerli Mujunkum bozkırının sakinleri de insanların iyi ve kötü en kaba faaliyetleri burada gösterdiklerini, **onları çalıştıranların iyi niyetlerine rağmen**, yapanın da bozanın da yine onlar olduğunu bilemezlerdi. (s.19)

Oysa insanlar düşünen yaratıklar olarak ortaya çıkışlarından beri kendilerini daha iyi tanımaya çalışmışlar; ama **bütün çabalarına rağmen** şu soruya bir cevap verememişlerdi: Kötü, hemen hemen her defasında, niçin “iyi” den daha güçlü olarak ortaya çıkıyor? (s.19)

Eski okul arkadaşları aynı yolu seçtikten sonra, daha akıllı davranmış, **o bir diyakosun oğlu olmasına rağmen** ondan daha iyi çalışmış, sebat göstermişlerdi. (s.41)

Sizden ayrıralı pek az bir zaman geçmesine rağmen bana bir şeyler oldu. (s.49)

Buna rağmen Moskova'yı severim. (s.57)

Damarlarında akan ateşli kana, asi yaradılışlı oluşuna, ezeli isyan arzusuna, yenileşmeye susamış olmasına, **daima itiraz eden bir mizaca sahip bulunmasına rağmen**, imanını ispat etmek için neler yapmamıştır! (s.68)

Aralarındaki yaş farkı çok olmasına rağmen soyadı ile hitap ederdi ona. (s.88)

Kendilerinden emin görünmelerine rağmen bu kolgezerler cezalandırılmak korkusu içinde, ağır bir rahatsızlığın baskısı altındaydılar. (s.103)

Bütün tehlikelere rağmen onlar gibi yapmalıydı. (s.111)

Her şeye rağmen yüzlerini göremediği kişilerin de el uzatmasıyla bir vagona tırmanabildi. (s.149)

O günden bu güne bin dokuz yüz elli yıldan fazla bir süre geçmiş olmasına rağmen, bu olayı tartışmaktan, sayısız yorumlar yapmaktan ve kendi kendinize böyle bir şeyi nasıl olabileceğini sorarak yakınıp yakarmaktan vazgeçmedik. (s.158)

İsa'yı destekleyen gizli güçler varsa, ölümüne bu ilahî güçler engel olmak istiyorsa, belki bu ona bir işaret sayılabilirdi; ama **her şeye rağmen**, ilahlar yeryüzü meselelerine genel olarak çok sınırlı bir çıkar için müdahale ederdi. (s.166-167)

Ama yine de çok tuhaf bir insandı **bütün bu ümitsiz durumuna rağmen**, mağlup olan kendisi değil de onu mahkûm edenlermiş gibi davranıyordu. (s.172)

Bugün **hava çok sıcak olmasına rağmen** ayaklarım dondu. (s.176)

Golgotha'da beni sıcaktan bunalarak beklemelerine rağmen bu tartışmayı biraz daha devam ettirmek isterdim. (s.186)

O günden bu yana yaklaşık iki bin yıl geçmesine rağmen, kaçınılmazı kabul etmek istemiyor, geçmiş yüzyılların burgacında kendini arıyor, düşünce yoluyla ilk kaynağa, yazgı ipinin çıktığı yere doğru gidiyordu, içinde bulunduğu gerçeği unutarak, bütün sorularına cevap bulmak için zamanların ötesine dalıyordu. (s.195)

Sonsuz olmasına rağmen evren onlara dar gelecek. (s.200)

Burada bir hastaneye mi gitmeliydi; yoksa bir an önce **bu haline rağmen** yoluna devam mı etmeliydi? (s.209-210)

Her şeye rağmen bu dünyada hatta böyle bir kavşak istasyonunda bile iyi insanlar vardır. (s.217)

Çok kısa bir karşılaşma olmasına rağmen kız da çok iyi hatırlıyordu o günü. (s.222)

Ama gölün karşı kıyısına geldikleri zaman, **bütün gayretlerine rağmen** ağızlarında taşıdıkları iki yavrunun boğularak ölmüş olduklarını gördüler. (s.245)

Zaten tek başına bunlardan birini yakalasa bile, **bütün gücüne rağmen**, sürükleyip yuvalarına kadar götüremezdi. (s.255)

Bazarbay, **atının bütün çabasına rağmen**, kurtlarla kendisi arasındaki mesafenin yavaş yavaş ama kesin olarak kısaldığını ve kurtların onun göle ulaşmasını engellemeye çalıştıklarını fark etti. (s.262)

Siyah astrakanlı geniş göğsünü açık tutan gocuğundan, **beş yaş büyük olmasına rağmen** pek dinç duruşundan, her şeyinden... (s.285)

Aslında, **aklından ve kalbinden taştan bu düşüncelere rağmen** Boston, dışı kurdun o tarifsiz, çok büyük acısını, bu acının derecesinin anlayamazdı. (s.310)

İnsanlara ve köpeklere rağmen tutsaklıktan kurtarırdı yavrularını. (s.349)

2.7.14. “özgü (+A özgü)” Edatı ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile “özgü” çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta birleşme ekli veya eksiz olur. Bu edat cümleye aitlik anlamı katar.

Yarı donmuş bir derenin kenarında bulunan bu kovuğun ağzını, **yöreye özgü** bitkiler örtüyordu. (s.8)

Her birinin kendine özgü bir karakteri vardı artık sık sık ana babalarıyla geziye de çıkabiliyorlardı. (s.19)

Kendilerine özgü gerekçeleri vardı: o gün karınlarını iyice duyurmuşlardı, dolu mide ile bu boğucu sıcakta amansız bir koşuya girmek anlamsızdı. (s.25)

Size karşı beslediğim duygular, **bana özgü** bazı hususları saklamaktan beni men ediyor. (s.49)

Her yüzyıla özgü dogmaların ötesinde sürekli olarak geleceğe uzanan ve ulaşan tek şey müziktir. (s.81-82)

Birçok sebeplerden dolayı **gençliğe özgü** atılganlık ve kendini beğenmişlik, çok çeşitli bir şekilde ortaya çıkar. (s.95)

Burası bir yeryüzü cennetiydi sanki ve Abdias Kallistratov, zayıf ve **Kuzeylilere özgü** bembeyaz vücuduyla, üzerinde sadece bir slip, elinde bir sepet, gözlerinde gözlük ve başında bir panama ile bu cennette her yöne bir deli gibi koşuyordu. (s.122)

Bir imparatorun kendine özgü ilahları da olmalıydı. (s.172)

Geçmişi hatırlama, **yaşayanlara özgü** değil midir? (s.173)

Evet, Vali, bilesin ki dünyanın sonu gelecekse, bu, benim yüzümden olmayacak, kışkırtılan kızgın unsurlar yüzünden de olmayacak, **size özgü** iç savaşlar, büyük savaşlar yüzünden gelecek dünyanın sonu. (s.188)

Bu duygu **insanlara özgü** idi ve bu yoldan insan ruhu yücelir; mükemmele, olgunluğa ulaşabilirdi. (s.233)

Hele, **soylarına özgü** bir yasayı çiğneyerek insanlara da saldırmaya başladıkları zaman şöhretleri daha da arttı. (s.291)

Kurtlara özgü, hür yaşama hakları olan bir yere... (s.349)

2.7.15. “başka (+DAn başka)” Edatı ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile “başka” çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta birleşme ekli veya eksiz olur. Cümleye dışında, hariç anlamları katar.

Bu defa **Taşçaynar’dan başka** üç yavrusu da vardı yanında. (s.20)

Onları tehdit eden hiçbir şey olmadığı zamanlarda bile çok defa koşarak ama düzenli bir şekilde hareket eder, **kurtlardan başka** hiçbir canlıya geçit bırakmazlardı. (s.24)

Kazlar kadar yüksekten uçan çaylaklar bile **onların yolundan çekilmekten başka** bir şey yapamadılar. (s.28)

Kepa’dan başka hepsi evsiz barksız serserilerdi. (s.39)

Ama bu genç sapkının art niyetini **kendisinden başka** kimse anlayamamıştı. (s.43)

Onunla ilk karşılaştığım bu yerde yeniden buluşma fırsatını bekliyor, sabırsızlanıyor ve **bunu düşünmekten başka** bir şey yapamıyorum. (s.52)

Bu evrende **Tanrı’dan başka** güçlerin bulunabileceğini ümit etmek gibi feci bir yanılgının çılgılığı! (s.68)

Uzay boşluğunda dönüp duran dünyamız da **kanlı dramların gösterildiği sahneden başka** bir şey değildir. (s.79)

İşkenceler içinde kıvranan, bir prensip uğruna çarmıha gerilerek ölümü kabul eden bir “Mazlum-Şehit”, “Kurban-peygamber” mi, yoksa **soyut bir idealden başka** bir şey olmayan modern zihniyette, yüce ve mükemmel bir varlık mı? (s.90)

Bu misyon bir ufuk gibi belirecek ve **aradaki bütün maceralar geçici engellerden başka** bir şey olmayacaktı. (s.99)

Teslim bayrağını kaldırmaktan başka bir şey gelmez elinden! (s.120)

Sık sık Tanrı’dan, iyi ve kötünden söz ederek **kafa şişirmekten başka** bir şey yapmıyorsun. (s.124)

Abdias, **yolu biraz daha kısaltmaktan başka** bir işe yaramayan bu boş lafları dinlerken yine kendi düşüncelerine dalıyordu. (s.129)

Her şey kötü, herkes yalan söylüyor, **böyle olunca da uyuşturucudan başka** dayandığın kalmıyor. (s.144)

Dostum Petruha, **sen Murmansk’tan başka** yerde karı bulamıyor musun ki! (s.150)

Bu hazır kalabalığın vahşeti, **kendisini bir serseriden başka** bir şey olarak görmemeleri, onu çok şaşırtmıştı. (s.160)

O kadar korkmuştu ki gözlerini kapayıp Tanrı’ya, İsa’nın Tanrı babasına **yalvarmaktan başka** bir şey yapamıyordu. (s.175)

Söylentilere gelince, bunlar, **en halis niyetleri bile bayağılaştıran masallardan başka** bir şey değildir. (s.181)

Seninle uğraşmaktan başka işlerimiz de var bizim. (s.214)

Ona, **olağanüstü güzel görünen o gözlere bakmaktan başka** bir şey gelmiyordu elinden. (s.222)

Onu buna razı ederlerse **kendisinin Prioksk’a dönmekten başka** yapacağı bir işi kalmazdı. (s.234)

Boston da **onun gibi basit bir koyun yetiştiricisinden başka** bir şey değildi. (s.267)

Akşam yatıp uyuyamıyorsun, sebebi de **kıskançlıktan başka** bir şey değil! (s.289)

Korkusunu daha da arttıran **kendi sesinin yankısından başka** bir ses gelmiyordu aşağıdan. (s.317)

Hem sonra evde **Gülümhan, küçük Kence ve gece bekçisinin karısından başka** kimse kalmamıştı. (s.351)

Bu yüzler şimdi **bir red, bir uzaklaşmadan başka** bir şey ifade etmemektedir. (s.359)

2.7.16. “üzere” Edatı ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile “üzere” çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta birleşme ekli veya eksiz olur. Genellikle “için” edatının yerini tutar. Cümleye amaç, koşul, yaklaşıklık gibi anlamlar katar.

Birden geri dönüp bu defa aksi yöne, **yavrularına doğru olmak üzere** adamın üzerinden bir kere daha atladı. (s.22)

Güneş, bütün gün acımasız bir şekilde toprağı yakıp kavurduktan sonra, şimdi kızıl ışınlarını yayarak **batmak üzereydi**. (s.23)

Boss’un (patronun) deyimiyle “Asi” **likten yargılanmak üzere** eli kolu bağlanarak kamyonu atılan ve hayvan ölülerinin arasında uzanıp yatan adam işte o idi. (s.39)

Orta-Asya’da, **beyaz zehir kaçakçılarıyla ilgili bir röportaj yapmak üzere** işte o dönemde gitmişti. (s.48)

Ertesi gün tam vaktinde garda buluşmak üzere ayrıldık. (s.60)

Bütün kalbimle sevebileceğim kadın şu anda karşıma çıksaydı, **ona bizi duygu ve düşüncede birleştirsın diye bu dini müzik resitalini dinlemek üzere** benimle gelmesini teklif edecektim. (s.64)

Yeni rejim iyice yerleşmek için son savaşlarını vermekteydi ve başka yerlerde olduğu gibi Gürcistan'da da direnişçiler **bozguna uğramak üzereydi**. (s.72)

Sonra atları çözdü, yularlarını çıkardı, **kendi atı da dâhil olmak üzere** salıverdi. (s.79)

O, **bu helikopterlerin kaçakçıları takip etmek üzere** gönderildiğini düşünüyordu. (s.120)

Başka yaratıklardan üstün yarattığı bir kimsenin ölmek üzere iken ne düşündüğü onun için önemlidir. (s.189)

Bazıları **Pontius Pilatus'un hiç dönmek üzere** Kudüs'ü terk etmesi şartıyla peygamberin hayatını bağışlayacağını, bazıları da **adet olduğu üzere** paskalya şerefine affedileceğini söylüyordu. (s.201)

Şoför, kamyonun arkasına bindirmek için **ona yardım etmek üzere** aşağı atladı. (s.208)

Onların oradan çıkmak üzere olduklarını anlayınca insanüstü bir gayretle doğruldu, o tahta parçasını aldı eline ve peşlerine düştü. (s.218)

Çünkü **ölmek üzere** ve onu teselli edemeyecek durumda olan bu adamdan başka, önünde gözyaşı dökebileceği kimse yoktu. (s.244)

Batmak üzere olan güneşin ışıkları karlı yamaçlardan yansıyarak gözüne vuruyor, görmesini güçleştiriyordu. (s.258)

Ernazar'ın karısına, çocuklarına bu olayı nasıl söyleyebileceğini düşününce de **çıldırarak üzere** olduğunu hissediyordu. (s.319)

2.7.17. “değil” Edatı ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile “değil” çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta birleşme ekli veya eksiz olur. Cümleye olumsuzluk anlamı katar.

Akbar'ın büyük bir özlem duyarak hayal ettiği bu takipte **önemli olan yakalayacağı kurban değil**, avlanma olayının kendisiydi. (s.27)

Bu dâhiyane fikre göre önemli olan, **etkin kalitesi değil**, miktarı idi. (s.31)

Dişi kurdun kulağı o müthiş gürültüden sağır gibi olmasaydı ve insanların dilini anlasaydı, onun şu sözleri kustuğunu duyacaktı: “**Sürünün ortasına değil**, yanlarına ateş edin! Yanlarına ateş edin, sersemler!” (s.35)

Ama **bu düşünceler kalıcı değildi**, gelip geçiyor, yüreğindeki ateşi daha da körüklüyor, kavuşma ne kadar imkansız görünüyorsa, o da yalnızlığa karşı o kadar metin olduğunu hissediyordu. (s.45)

Viktor, **yargıcın neden Paşa’nın babasına değil** de kendisine başvurduğunu hemen anladı. (s.54)

Çok iyi anlarsınız ki **hapsetmek çare değildir**, hapishaneler hiçbir yere götürmez. (s.55)

Müze için değil, konser için; ama bilet iki kişilik, ikisini de almalısın. (s.62)

Bunu onlara **bir ahlak dersi vererek, suçlayarak ve mahkûm ederek değil**, bizzat olayı yaşayarak, örnek vererek yapacaktı. (s.87)

Benim endişem **o değil**, yalnız bu çocuğa yazık oluyor da... (s.109)

Kendini haşhaş toplayıcısı gibi göstererek mujumkum’a gelmen, bizim gruba katılman, bizden biri olman, **İsa kadar kuvvetli gördüğün paraya kendini kaptırmandan değil** demek! (s.138)

Tıpkı Tanrı gibi kötülüğün gerçek anlamı, **bizde olan Tanrı düzeyinde iç mahkûmiyet değil** de nedir? (s.141)

Birbirlerine uyararak değil, karşı koymakta korktukları için ya da yanlış yerde uyguladıkları bir dayanışma ve özellikle de uyuşturucu konusunda doktora yapmış bu Cizvit uzmanına karşı mücadele gücünü bulamadıkları için çıkamıyorlardı onun ağından. (s.146-147)

Oysa **kendisini bu kadar sıkıntıya sokmaya değer biri değildi** bu soytarı! (s.160)

Ama yine de çok tuhaf bir insandı bütün bu ümitsiz durumuna rağmen, **mağlup olan kendisi değil** de onu mahkûm edenlermiş gibi davranıyordu. (s.172)

Ama insanların takip edeceği bu yoldan daha uzun, daha meşakkatli bir yol yoktur ve bu yüzden senin endişelerin de **yersiz değildir**. (s.181)

Öyle deme, **asla övünme değil**. (s.189)

Görünüşü pek **gururlu değil** mi? (s.211)

Gördüğün gibi hiç de **rahat bir meslek değil** bizimki. (s.216)

İnsanın yalnız vücudunu değil, ruhunu da maneviyatını da tedavi ediyordu. (s.221)

Kocam **evde değil**, toplantıya gitti; ama gecikmez gelir. (s.267)

Mesele **onun buraya gelmesi değil** ama olanlar hoşuma gitmedi. (s.277)

Yalnız bir şeyi unutuyorsun: **Ben senin yanında çalışan bir emekçi değilim**, senin gibi bir çoban başıyım, bana emir veremezsin. (s.286)

Ernazar'ın karısı Gülümhan da **budala bir kadın değildir**. (s.301)

Kardan, **fırtınadan değil**, yalnız Ernazar'ın akıbetinden korkuyor, yalnız onu düşünüyordu. (s.318)

Ağıl **bir fabrika değil** ki istediği zaman makineleri stop ettirsin. (s.327)

Ama yine de canı sıkıldı, unutmış olması **iyiye alamet değildir**. (s.341)

Benim için ne yazdığın **umurumda değil**. (s.358)

2.7.18. “daha” Edatı ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile “daha” çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta birleşme ekli veya eksiz olur. Cümleye zaman, yaklaşıklık anlamı katar.

Organizatörler bu avı **üç dört gün daha** sürdürmek niyetindeydiler. (s.36)

Benim kilise ile ilgili geçmişimi ve Papaz Okulundaki maceramı **bir kere daha** hatırlatması pahasına da olsa, bu kuraldan vazgeçmek istemedim. (s.49)

Gerçi ben o genç satıcı ve müşterilerin çoğundan **biraz daha** yaşlıyım ama aradaki fark şüphe uyandıracak kadar değildi. (s.53)

Bunu bilmediğim için **az daha** yine açık verecektim. (s.60)

Yeni şeyler yoksa bile, **eski izlenimlerimi tazelemek için aşına olduğum salonlarını bir defa daha** ziyaret etmiş olurdum. (s.62)

Canımı sıkkan bir şey daha vardı: herkes duruma uygun bir şekilde resmi kıyafetliydi. (s.65)

Birkaç saniye daha nefeslerini ayarlar gibi beklediler. (s.66)

Sandro, altı cesedin çevresinde **bir kere daha** dolandı ve sonra biraz açılarak mavzerin namlusunu kendi şakağına dayadı. (s.80)

Bu olayı bu kadar ucuz atlatmasına **bir kere daha** şaşıp kaldı. (s.126)

Grişan kollarını açıp **bir kere daha** sırttı. (s.137)

Yükseltinin altından **bir tren daha** geçti. (s.142)

Tren iki defa sarsıldı ve **bir gıcırta daha** duyuldu. (s.149)

Ve işte şimdi de Petruha, **uyuşturucu sarmasının sarı kalıntısını burnuna sokarak bir kere daha** neşelerine katılmasını istiyordu ondan. (s.152)

Yüzlerce yıl önce **bir defa daha** tuhaf bir adam, susması gerektiğine inanmış ve bu yüzden hayatını yitirmişti. (s.158)

Bir defa daha belli oluyor ki söylentilere çok kapılmışsın! (s.187)

Vali bir an durakladı, **bir şey daha** soracaktı ama fikrini değiştirerek susmayı tercih etti. (s.190)

Bir kere daha günahlarımızın ağırlığını omuzlarına almak, çarmıh üzerinde ikinci defa ölmek istese bile, yürekleri savaşçı yeni inanışla kararmış, daha kuvvetlinin merhametsiz kanunlarıyla yönetilen bu insanlara bir şey anlatamaz, açıklayamazdı. (s.198)

Bir kere daha ülküsüne bağlılığı, mevcut somut şartlar altında zorlanıyordu. (s.207)

Yalan söyleyenler için fazladan, **ayrı bir sorgulama daha** yapacağım. (s.214)

Abdias bu yaz burada geçirdiği macerayı, kaçakçıların acı akıbetini hatırladı ve düşünceleri onu **bir defa daha** pişmanlık duyup günah çıkarma konusuna götürdü. (s.233)

İstem dışı bir hareketle **bir yudum votka daha** çekti. (s.253)

Biraz daha erken gelmiş olsaydı, kemiklerinin Sibirya karlarının altında çürümeye terk edilmiş olacağını söylüyorlardı. (s.294)

Bu sene bu miktarı **500 gram daha** arttırdılar. (s.299)

Boston, ata binmeden önce **son bir defa daha** baktı çevreye. (s.313)

Boston, dilini tutamadığı için pişman olduğu son toplantıyı **bir kere daha** hatırladı. (s.328)

Saniyeden az bir zaman daha geçseydi patlayacaktı kafasına şişeyi. (s.340)

O gün, o kısa ayrılık karısına ve çocuğuna ne kadar bağlı olduğunu **bir kere daha** hissettirmişti ona. (s.351)

2.7.19. “dolayı (+DAn dolayı)” Edatı ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile “dolayı” çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta birleşme ekli veya eksiz olur. Cümlede neden ilgisi kurar.

Bunlar **onun aşırı gayretinden dolayı** cezalandırıldığına inanıyor, kendisi de olayı böyle kabul ediyor, büyük bir haksızlığa uğradığını söylüyor ve buna çok üzölmüş görünüyordu. (s.40)

Onun ve arkadaşının yüzünde büyük bir sabırsızlık ve **bundan dolayı** da bir rahatsızlık seziliyordu. (s.62)

Yedinci adam ölmeyebilir ve zaferinin meyvesini yiyebilirdi; ama **anlaşılmaz sebeplerden dolayı** öyle olmuyor. (s.80)

Birçok sebeplerden dolayı gençliğe özgü atılganlık ve kendini beğenmişlik, çok çeşitli bir şekilde ortaya çıkar. (s.95)

Vali pek keyifsizdi, **tereddütlerinden ve çok iyi hissettiği ama sebebini hiç anlayamadığı bu can sıkıntısı durumdan dolayı** kendisine de kızılıyordu. (s.160)

O ukala teorileri için ödeyeceği bedelden dolayı bir pişmanlık mı duyuyordu? (s.170)

İşte **bundan dolayı** tarihin akışı, insanlığın O'nun bu lütfunu değerlendirmesine bağlıdır. (s.180)

İnga, **bütün saçma sapan sözlerimden dolayı** senden özür dilerim. (s.224)

Beklenmedik bu aksilikten dolayı sakın canını sıkma. (s.232)

İşte **bu sebeplerden dolayı** Akbar da Taşçaynar'la birlikte gitmek ve karnını avı buldukları yerde doyurmak zorunda kalmıştı. (s.255)

Kafasından çıkmayan ve üzüntü veren düşüncelerinden dolayı Boston'un gözüne uyku girmiyordu. (s.293)

Zaten **Ernazar'ın ölümünden dolayı** kendisine yöneltilen suçlamalar kafasından çıkmıyor, onu allak bullak ediyordu. (s.344)

2.7.20. “diye” Edatı ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile “diye” çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta birleşme ekli veya eksiz olur. Amaç ve neden ilgisi kurar.

Ona daha çok “yerli” **diye** hitap ederlerdi. (s.33)

Her arazide giden askeri tipte bu kamyonun kocaman tekerleri **sanki yüz yıl dayansın diye** yapılmıştı. (s.38)

Mektuplarımda ‘siz’ **diye** hitap ediyorum, oysa birbirimizden ayrılırken ‘sen’li ‘ben’li konuşmaya başlamıştık. (s.49)

Bütün kalbimle sevebileceğim kadın şu anda karşıma çıksaydı, **ona bizi duygu ve düşüncede birleştirsın diye** bu dini müzik resitalini dinlemek üzere benimle gelmesini teklif edecektim. (s.64)

Bilinçaltındaki çalkantılı denize dalabilelim, geçmiş bizde canlansın, **onu ve eski nesillerin sıkıntılarını hatırlayalım diye**, Tanrı bu korocuları “bir” miş gibi bütünleştiriyordu. (s.68)

Adını Abdas diye telaffuz ettikleri Abdias’ın da kendilerinden biri olduğunu, onun da güvenilir kişilerin tavsiyesiyle “kolgezer” ler arasına katıldığını biliyorlardı; ama iş konusunda açıkça değil de ancak dolaylı, imalı şekilde konuşuyorlardı. (s.83)

Yani, **skandal duyulmasın diye**, onu kilise camiasında bırakmak istiyordu ve buna yetkisi vardı. (s.91)

Tedbir olsun diye bir de battaniye almışlardı kendilerine. (s.112)

Şef’i korkutacak bir kelime söylerim diye ödün patlıyor. (s.117)

Eğer bunları **gülelim diye** eğlenmek için söylediyse bir dahaki sefere daha iyi şeyler söylemeye çalış. (s.124)

Adamın dili oldukça uzun, diye düşündü Abdias. (s.133)

Beni **Grişan diye** çağırırlar. (s.135)

“Bu adam öldürülmekten hiç korkmuyormuş gibi gerçekten kendini mahkûm ettirmek istiyor galiba” diye düşündü Pontius Pilatus. (s.162)

Ne istiyorsun? diye bağırdı Vali. (s.165)

Ve artık vaktin tamamen geçmiş olacağı bir anda pişmanlık duymayasın diye düşünmen için biraz daha zaman bırakacağım sana. (s.171)

İsa, minik kollarıyla anasının boynuna sımsıkı sarılarak ve o çok hoş ana kokusunu içine çekerek şöyle demişti: “Büyüdüğüm zaman, **artık bizi hiç korkutamasın diye**, bu timsahı kuyruğundan yakalayıp atacağım!” (s.176)

Abdias şimdi, kasvetli bir alaca karanlıkta dolambaçlı sokakları dolaşıyor, **belki tanıdık bir simaya rastlarım diye**, gelip geçenlere dikkatle bakıyordu. (s.194)

Abdias, Kudüs’ün sıcak, kasvetli sokaklarında, bakışları ıstıraplarla, akli en çılgın düşüncelerle dolu olarak dolaşıyor ve **içinden Tanrı’nın insanlara en etkili trajik bir örnek olsun diye** kurban olarak gönderdiği İsa’yı razı etmek için yalvarıyordu. (s.200)

Petruha beni onunla iyice dövdükten sonra, bastonun işi bitmiş olmalı, belki de Grişan’nın bu bastona hiç ihtiyacı olmamıştı” diye düşündü. (s.207)

Zaten, **ordudan kovuldu diye** karısı kendisini terk ettiği için epeyce acı çekmişti, içmeye de bu yüzden başlamıştı. (s.230)

Yüce Tanrı'dan af dileyelim, diye bağırmıştı onlara ellerini havaya kaldırarak. (s.235)

Çünkü üç aydan beri mutemet Boronbay, **imzalar tamam olsun diye**, maaşını evlerine kadar bizzat getirmek zorunda kalıyordu. (s.249)

Kurtlar, **tedbir olsun diye** hep kendi izlerinden yürürlerdi. (s.254)

Çünkü **yavrularına süt yapsın diye** çok et yemişti. (s.262)

Kurt yavrusuna bir şey olacak diye ve onu korumak için badi badi koşarak kapıya gitmişti. (s.270)

Gerçi Bazarbay ona hiçbir kötülük yapmış değildi ama o da Boston'u sevmezdi ve **Boston'un ağılı kendisinininkinden daha verimli oluyor, işleri daha iyi gidiyor diye** kıskançlıktan çatlardı. (s.279)

Eyeri yere koyarak **'ne istiyorsun bakalım?'** diye, nefret ettiği komşusunu beklemeye karar verdi. (s.284)

En ufak itirazda **"Sen partiye karşı geliyorsun," diye** boğazına sarılıyor insanın. (s.308)

Yoldaş Mambetov, (Muhammedov) **siz daha onu tanıyamamışsınız, diye** bağırdı Koçkorbayev. (s.333)

Daha çok melesinler, daha çok ses çıkarsınlar diye ikiz yavrulu koyunları seçmişti. (s.343)

Atın kolanlarını sıktı, **karnına çarpmasın diye** üzengilerin kayışını kısalttı. (s.360)

2.7.21. "dair (+A dair)" Edatı ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile "dair" çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta birleşme ekli veya eksiz olur. Cümleye ilgili, hakkında anlamı katar.

Değişen hiçbir şey yok, **yakında yayımlanacağına dair** en ufak bir ümit ışığı yok, önce büyük hayranlıkla kabul edilen gezi notlarımın şimdi hiç kimseyi niçin ilgilendirmediğini az çok mantıklı bir şekilde anlatan da yok. (s.52)

Sorumluluğu üzerinize alır yeğeninizin bu işlere bir daha bulaşmayacağına dair söz verirsiniz, onun sizinle gitmesine izin veririm. (s.54)

Doğrusunu söylemek gerekirse **“ekstra” nın ne olduğuna dair** hiçbir fikrim yoktu. (s.59)

Gerçekten de o, Papaz Okulundaki geçmişi, **pratik hayata dair** bilgisizliğiyle dünya dışında yaşayan bir yaratıktı. (s.87)

Petruha, **Şef’in onları orada bekleyeceğine ya da onun da oraya geleceğine dair** hiçbir şey söylememiştir. (s.128)

İşte bu vesile ile istemeye istemeye seminere katılmış, kuzuların ölmemeleri, **koyunların daha çok yün vermeleri için nelerin yapılması gerektiğine dair** uzun uzun nutuklar dinlemek zorunda kalmış, yarım gününü kaybetmişti. (s.265)

Saniyeler içinde bir buz tabakasının üzerinde süründüğünü anladı, **kar altında saklanan derin uçurumların bütün sürüyü bir anda yutabilecek boşlukların bulunduğu dair** anlatılanları hatırladı. (s.316)

2.7.22. “önce (+DAn önce)” Edatı ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile “önce” çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta birleşme ekli veya eksiz olur. Cümleye zaman, yer anlamı katar.

Gazetede projemi önce çok iyi karşılamışlardı, **bir an önce** gitmem için tahrik etmişlerdi beni ama röportajı yazdıktan sonra, böyle birdenbire sönmeyecekleri hiç aklıma gelmezdi. (s.52-53)

Ben de bu tavsiyeye uydum ve **hareketimden az önce** tıraş oldum. (s.53)

Arkadaşımla bu konuda konuşmamızdan önce doğrusu ben kendimi iyice hazırlanmış sanıyordum. (s.56)

Bugün ise, karınca yuvası gibi kaynayan bu muazzam Kazan Garı’nda, **o meşhur 87 numaralı hamalı bir an önce** bulmam gerekiyordu. (s.58)

Ne düşündüğümü anlar, bana gülümser, **onun bu tarafa yönelmesinden önce** ben atılırdım o tarafa. (s.63)

Uzaklaşmadan önce şunları da söyledi. (s.74)

Konuşmaları **Abdias Kallistratov’un Papaz Okulundan kesin olarak ayrılmaya karar vermesinden az önce** olmuştu. (s.87)

Tıpkı yüz yıl kadar önce olduğu gibi, bir tren, insanları bir yerden başka bir yere götürüyor. (s.99-100)

Petruha **onun emirlerini almaya gitmeden önce** iyice uyanık olmak, kendine gelmek için katran kadar koyu bir çay içti. (s.106)

Tren, Calpak-Saz'a, **öğleden önce** saat on bir sularında girdi. (s.111)

Her şeyden önce Tanrı ve insanların huzurunda nedamet getirmeniz, yani pişman olduğunuzu söylemeniz gerek. (s.124)

Bahçede hafif hafif haşırdayan piramit şeklinde budanmış kavak ağaçlarının yaprakları, **vaktinden önce** sararmışlardı o yıl. (s.159)

Bir hayal peşinde koşan kaçık için onu sahte kehanetleriyle boş yere vakit kaybettiğini düşünerek, onu muhafızların önüne katıp, **bir an önce**, bahçenin arkasındaki tepede büyük Konsey'in kararını uygulamak için bekleyen cellatlara görmediğine pişman oldu. (s.166)

Roma'nın çıkarı **her şeyden önce** gelir beni için. (s.171)

Ne büyük hatalar, yanlışlar içinde olduğunu bir düşün: **Zeytin Dağı'na çıkmadan önce** bunları düşünmen için son fırsattır bu. (s.185)

Bana nazik davrandın ve ben **ölmeden önce** Gesthamani'de gördüklerimi birine anlatabildiğim, duyurabildiğim için mutluyum. (s.188)

Bir süre önce düşüncelerinde yaşattığı olaylara, o olaylarda kaldığı yere döndü yine. (s.193)

Bir hak yasası gereğince ve **bu yasanın açıkça ifadesinden çok önce**, büyük haksızlıkların cezalandırılacağı "Son Yargı" imajı, her zaman zihinlere yerleşmiştir. (s.196)

Abdias'ın beti benzi atmış, tıpkı **bir gün önce** o çok değerli haşhaşı vagonun penceresinden atarken olduğu gibi, büyük bir hiddete kapılmıştı. (s.215)

Röportajımı **bir an önce** yazmam için beni sıkıştırıyorlar ve sabırsızlıkla bekliyorlar. (s.224)

Bu Ernazar, **üç yıl önce** Alamengü Boğazını geçerken bir çukura düşüp ölmüş ve buzların arasında sıkışıp kalmıştı. (s.251)

Nitekim **birkaç gün önce** tek başına aşağılarda yolunu şaşıran bir eşek yakalamış ama onu taşıyamamıştı. (s.255)

İnlerine varmadan epeyce önce bir önsezi Akbar'ın yüreğini sıkırmaya başladı. (s.259)

Mademki o kadar yiğitsin ve devletin iyiliğini istiyordun, **yavrularını çalmadan önce** bizi o büyük kurtlardan, özellikle de o dişi kurttan kurtarman gerekirdi. (s.288)

Boston, **tam uykuya varmadan önce** bu ağır yıldızların gökyüzünde düşmeden nasıl duracaklarına şaşır kaldı bir süre. (s.308)

Boston, **ata binmeden önce** son bir defa daha baktı çevreye. (s.313)

Ama sizin o kahramanınız, **bu kurt yavrularını ne yapması gerektiğini düşünmeden önce** onların ana babalarını da tuzağa düşürmeliydi. (s.334)

Sonra, bir kış arifesinde ve şafak vaktinde onu bir saksavul ağacına asılı gördüğünü, **edebi bir suskunluğa varmadan önce** kendisine bir şeyler mırıldandığını... (s.349)

2.7.23. “sadece” Edatı ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile “sadece” çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta birleşme ekli veya eksiz olur. Cümleye yalnız, bir tek anlamı katar.

Onların “yayın organları **sadece iyi haberler** vermelidir.” şeklindeki zırva prensibine ve bunun ne işe yarayacağına hiç aklım ermiyor. (s.53)

Normal zamanlardaki şahsi endişeleri ne kadar büyük olursa olsun, şimdi bunları bir parantez içine alınmış görünüyorlardı: Tıpkı savaş alanında herkesin **sadece zaferi kazanma** çarelerinin düşünmesi gibi. (s.66)

Bilinçli olarak öğrenilen dini metinler **sadece bir bahane, bir araç**tır. (s.67)

O **sadece gerçeğin gizli cephesine** bir adım atmıştı. (s.87)

Tanrı’nın **sadece senin hayalinin bir ürünü** olduğunu sanıyorsun. (s.97)

Onları **sadece ikna kabiliyeti**yle etkileyerek, ahlak dışı davranışları üzerinde düşündürmek, birdenbire vicdanlarının sesini dinler olmaya yöneltmek ve hayat tarzlarını köklü bir şekilde değiştirmek istese, bunu başaramazdı. (s.114)

Ya sen Abdias, **sadece kurtlar** korkmana yetiyor. (s.123)

Çabuk aldanan bir ayak takımını ayaklandırmak için ileri sürdüğün, iddia ettiğin cennet, **sadece bir laftır**, boş bir laf: iyi düşün! (s.168)

Sadece ebedi bir pişmanlık ve üzüntü içinde olalım diye mi? (s.196)

Saçma bir soruydu bu ve kız da ne diyeceğini bilememişti de **sadece kaşlarını kaldırmış** ve esrarlı bir şekilde gülümsemişti. (s.222)

Oraya kadar yolculuğu **sadece iki gün** sürmüştü. (s.231)

Ben **sadece koyunlar**ımla ilgilenir, onlara bakarım. (s.248)

Şimdiden **sadece küçükbaş hayvanların** sayısı kır bine ulaştı. (s.299)

Az sonra yokuşun doruğuna ulaşmaları için **sadece beş yüz metre** kadar bir yol kalmıştı ve şimdiden inişi düşünmeye başlamışlardı. (s.314)

Ben **sadece bir çobanım**. (s.329)

2.7.24. “ötürü (+DAn ötürü)” Edatı ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile “ötürü” çekim edatından kurulan kelime grubudur. Bu grupta birleşme ekli veya eksiz olur. Cümleye neden-sonuç anlamı katar.

O’nun çarmıha gerildiği günden bu yana, ölümsüz olduğunu iddia eden nice nice şeyler unutulup gittiği, toza toprağa karıştığı halde, **o olaydan ötürü** zihinlerimiz niçin hala sükûnet bulmadı? (s.196)

2.8. BAĞLAMA GRUBU

Bağlama edatları ile birbirine bağlanmış iki veya daha fazla isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur.⁶³

Bu kelime grubunda edatlar iki unsurun arasına girer. Unsurlardan her biri bir kelime veya bir kelime grubu olur. Unsurlar şeklen ve eşit olarak birbirine bağlanırlar. Her unsur kendi vurgusunu taşır ve vurguları aynıdır. Sıralanan unsurlar ikiden fazla ise bağlama edatı son iki unsurun arasına girer. Bu edat da ancak “ve” olabilir. Diğerleri yalnız sıralanan iki unsur arasında bulunabilirler.⁶⁴

Bu grup aldığı bağlama edatına göre şu gruplara ayrılır:

2.8.1. “ve” Bağlama Edatı ile Kurulanlar

“ve” bağlama edatının isim unsurlarının arasına konulması ile oluşur. İsim unsurları, grubun kuruluşuna eşit olarak katılırlar. Bu bağlama edatı anlam ve görev bakımından benzer veya aynı olan kelimeleri, sözleri ve öğeleri birbirine bağlar. Diğer bağlama edatları genellikle iki isim unsurunu birbirine bağlarken “ve” edatı her çeşit kelime ve kelime gruplarını, bu arada çekimli fiilleri ve cümleleri de birbirine bağlar.

⁶³ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 30.

⁶⁴ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 380.

Gündüz hava, dağların güneşe dönük yamaçlarında, bir çocuk nefesi kadar **yumuşak ve güzeldi.** (s.7)

Her geçen dakika daha da yaklaşarak, homurtusunu arttırarak havayı şişiriyor, sonunda bütün gökyüzünü dolduruyor, zorba bir kükreyişle **tepelerin, dorukların ve yalnız ses ve ışığın ulaşabildiği ebedi kar yığınlarının** üzerinden geçiyordu. (s.8)

O haliyle, **kovuğun üzerinde homurdanıp duran ve kayaları bile söküp yuvarlayan** madeni canavarı korkutup kaçırmak ister gibiydi. (s.9)

Bunun için de oluşma aşamasındaki bilinçaltılarında, annelerinin geçirdiği **korku şokunu ve ümitsizliği** onlar da hissetmişlerdi. (s.10)

Büyük, sıcak ve ıslak diliyle Akbar'ın **başını, gök mavisi parlak gözlerini ve burnunu** yaladı. (s.11)

Bazen **düz arazideki tarlalara ve köylerin yakınına** kadar sokuluyor, yiyecek bulmak için baskın yapıyor, böylece idare edip gidiyorlardı. (s.12)

Sayga denilen bozkır geyikleri veya antilopları da hatırlanamayacak kadar eski çağlardan beri orada yaşıyor, **bu bölgelerde yetişen ve saksavul denilen** kuru ağaççıkları yiyerek besleniyorlardı. (s.13)

Koşu ve kargaşa baş döndürücü bir hızla sürüp giderdi. (s.14)

Arabalar, helikopterler ve hızlı ateş eden filintalar, Mujunkum bozkırındaki **denge ve düzeni** alt üst etmişti. (s.15)

Çünkü geçen sonbaharda, kurtların saldırısı başladığı zamanlarda, havalar **sıcak ve yağışlı** geçmiş, otlar iki defa canlanıp yeşermiş, bol besin, saygalarda doğumu arttırmıştı. (s.15)

Zaman ve tabiatın ortaya koyduğu bu düzenin sağlam bir mantığı da vardı. (s.16)

Ağır ve sıkıcı gecenin sona ermesiyle az sonra tozlu toprağı kavuran bir sıcakla gelecek yeni gün arasındaki bu zaman, günün en güzel saatidir. (s.17)

Saygaları kovalarken yorulmazlıklarını ve Mujunkum'un en güçlü çifti olduklarını kanıtlamış olan Akbar ve Taşçaynar'ın birlikte geçirdikleri ilk yaz. (s.17-18)

Tabiat onlara **güçlü bir refleks, av sırasında işlerine çok yarayan bir sezgi gücü ve bir çeşit strateji duyusu** vermişti. (s.18)

Mujunkum' daki hayvanlar **tabiatlarıyla, içgüdüleriyle ve tecrübeleriyle** bu tür meselelerle ilgilenecek yaradılıştan değillerdi. (s.19)

Orada, özellikle **sel yataklarında ve çukur yerlerde** bitki çoktu. (s.20)

Uzun yolculuktan sonra **Akbar ve Taşçaynar** biraz dinlenmek için bir çukura uzandılar. (s.21)

Bu arada onun korkudan donmuş **yüzünü ve gözlerini** yakından görmüş, kokusunu da almıştı. (s.22)

Akbar ve ailesinin insanla ilk karşılaşmaları işte böyle oldu. (s.23)

Şimdi, yörede az bulunan kaynak başlarına gidip su içmek için **akşam karanlığının çökmesini ve havanın hafifçe serinlenmesini** bekliyorlardı. (s.24)

Hafif bir sis alçakları kaplayacak, **mahzun bir şekilde ağaran otları ve karlarının altında bükülen ılgınları** bir de kırağı örtecek, yarı kapalı bir güneş aydınlatacaktı bozkırı. (s.26)

O karlı bozkırda **ne kadar güzel ve ne müthiş** bir kovalama olacaktı o! (s.27)

Rüzgâr ve onunla birlikte devedikenleri dur durak bilmeden, hiçbir engele çarpmadan yuvarlanıp gidiyorlardı. (s.28)

Genç kurtlar bilmedikleri bu şeyin **görünüşü ve kokusu** karşısında biraz şaşırdılar. (s.29)

Bu onlar için **ilk çıraklık ve güçlerini gösterecekleri ilk sınav** olacaktı. (s.30)

Güçlerini bir noktada toplamaları ve en uygun anda hepsini birden fırlaması için bu bekleyiş gerekiyordu. (s.32)

Akbar ve ailesi helikopterlerin baskını ile karşılaşır karşılaşmaz önce otların arasına sindiler, sonra korkuya kapılarak bu lanetlenmiş yerden olabildiği kadar uzaklaşmak için fırladılar. (s.33)

Adam, birden **arabanın çok yakınında ve saygaların arasında** bir kurdun koştuğunu, sonra onu başka kurtların da takip ettiğini fark etti. (s.35)

Katliam, **kaçan ve kovalayanların** enerjilerini tüketmesinden, akşam karanlığının bozkıra çökmesinden sonra durdu. (s.36)

Oysa insanlar **kendi çıkarlarına, kendi hırslarına, kendi kusur ve erdemlerine** göre hareket ederler. (s.37)

Grupta sağ kalanlar yalnız **Akbar ve Taşçaynar** idi. (s.37)

Hala **yer yer karlı olan ve gök mavisine çalan** bozkırın her yerinden görünüyordu dolunay. (s.38)

Boss'un (patronun) deyimiyle "Asi" likten yargılanmak üzere **eli kolu bağlanarak kamyona atılan ve hayvan ölülerinin arasında uzanıp yatan** adam işte o idi. (s.39)

Ordudan atılmadan ve bu ölü hayvan toplayıcısı çete ile buraya gelmeden epeyce önce disiplinli bir bölüğün kumandanlığını yapmış bir teğmendi. (s.40)

En belirgin ve beğenilen özelliği, hiçbir şeyi izzetinefis meselesi yapmayışı, öz saygısının bulunmayışı idi. (s.41)

Eğer Boss garda rastladığı bu boş gezerin bir kaçık, bir akıl hastası olduğunu bilseydi, şimdi ondan, az daha **kuvvetini ve otoritesini** hiçe indirecek olan bu tehlikeli kaçıktan zahmetsizce kurtulma yolunu aramak zorunda kalmazdı. (s.42)

Abdias ise bu işi, gençlere hitap eden bir yayın organında **dini meselelere temas etmek ve fikirlerini yaymak** için bir fırsat saymıştı. (s.43)

Ona göre, modern dünyada "**Tanrı ve İnsan**" anlayışı günün **en önemli ve heyecanlı** konusu olacaktı. (s.43)

Bununla beraber, boğucu sıkıntılar ona Tanrı'ya olan inancını ne kadar **güçlü ve içten** olduğunu da hissettiriyordu. (s.45)

Hem dini hem de diğer konularda oldukça **geniş kültürlü ve çok iyi yürekli** bir insan olan babası Kallistratov ise, olanca **varlığı ve gücü** ile kendini iki evladının eğitimine adanmıştı. (s.47)

Çünkü kendini, yerküre gibi ebedi olarak insanlara **şaşmaz ve değişmez** şekilde verilmiş o **iman gücünün ve gerçeklerinin** araştırmasına verdiği bir sırada, oğlunun kafasında gelişen şeytanca düşüncelere, onun mezhep sapkınlığı içinde mahvolup gitmesine herhalde dayanamazdı. (s.47-48)

Düşünceleri, acı çeken ruhundan, **zaman ve uzay** içinden sürekli olarak yayılan ışınlardı sanki. (s.49)

Onları hayalen bu kadar çok seviyorsak, **gerçek çocukları kim bilir nasıl çok seveceğimizi ve bunun ne büyük bir mutluluk olacağını** da düşünüyorum. (s.50)

Ama daha önce de yazdığım gibi, ben sizinle, **nasil düşünüyor ve duyuyorsam** öyle konuşuyorum, hiçbir şeyi abartmaya ya da küçültmeye gerek görmüyorum. (s.51)

Onların "yayın organları sadece iyi haberler vermelidir." şeklindeki **zırva prensibine ve bunun ne işe yarayacağına** hiç aklım ermiyor. (s.53)

Çok kaba ve sert bir adamdı babası. (s.54)

Ama yine de onları **yargılamak ve mahkum etmek** zorundayız. (s.55)

Meseleyi daha somut, daha inandırıcı bir şekilde ele almak, sonunda kendi düşüncelerimi, herkesin bildiği ama birçoklarının da batılaşmış bir inançla gizlemeye çalıştığı, **gençler ve özellikle yeni yetmeler** arasındaki uyuşturucu belasını ciddi olarak ortaya çıkarmak istiyordum. (s.56)

Daha sonra da öğreneceğim gibi **pek çok ve değişik şehirlerden** geliyorlardı bunlar: Kuzeyden, Baltık ülkelerinden. (s.57)

Nihayet yolcular kompartımanlarına yerleştiler, **akraba ve dostlar** pencere önlerine toplandı. (s.58)

Başımızın üzerindeki hoparlörlerden de her dakika **gelen ve giden** trenler anons edilmekteydi. (s.59)

En ucuzu ve en basiti doğrudan doğruya ya da biraz tütüne karıştırarak kenevir içmekti. (s.60)

Bir sırt çantam ve topladığım otları koyacak naylon torbalarım olup olmadığını sordu bana. (s.61)

Çocuğun ayağında **yeni ve portakal renkli** bir çift ayakkabı vardı ve görünüşe göre ona çok küçük geliyordu. (s.62)

Mayısın o öğleden sonrasında şehir bana **derin ve düşündürücü** bir armoni dolu, neşe dolu görünüyordu. (s.63)

Bütün kalbimle sevebileceğim kadın şu anda karşıma çıksaydı, ona bizi **duygu ve düşüncede** birleştiresin diye bu dini müzik resitalini dinlemek üzere benimle gelmesini teklif edecektim. (s.64)

Ben ise **eskimiş bir kot pantolon, hafif bir ceket ve kocaman yol ayakkabılarımla** idim. (s.65)

Benim **kaygılarımdan, korkularımdan ve bugüne kadar ifadesini bulamadan birikmiş zavallı sevinçlerimden** çıkıp yayılıyordu. (s.68)

Paltosunu, silahını ve yastık gibi kullandığı eyerini aldı. (s.74)

Gerçekten daha yüksek mevkilerde bulunanların **fikrine ve mizacına** tabi olan hiçbir sorumlu kendi kariyerini tehlikeye atmak istemiyordu. (s.87)

Tam ve saf doğruyu söyleyen kelimeler ilahi bir etki yapabilirlerdi; ama henüz “kötü” nün “iyi” ye karşı çıktığını, suçluların yararına bile olsa “iyi” ye karşı direndiklerini bilmiyordu! (s.104)

Petruha ve onun bazı arkadaşlarıyla yaptığı bu ve başka konuşmalar da apaçık konuşarak bu çocuklar üzerinde daha etkili olacağını da anlamıştı. (s.111)

Hemen **yaprak ve çiçek** toplamaya başladılar. (s.119)

Yerin ve göğün sonsuzluğu sanki bu sessizliği daha da artırır. (s.125)

En tabii ses tonuyla ve çok sakın görünerek konuşmaya çalışıyor, böylece, içini parçalayan müthiş sancıları da durdurabileceğini umuyordu. (s.133)

Manalı ve uyumlu bir sessizlikten sonra Grişan sert bir bakışla Abdias'a döndü ve kırık dişini göstererek sırttı. (s.136)

Şef, tekrar **kırık dişini göstererek ve ağzını iyice açarak** sırttı. (s.137)

Artık aranızdan her biri **Tanrı huzurunda ve benim önümde...** (s.140)

Sen ve senin kumanda ettiklerin bu haşhaşla pek çok kişiye felaket, yıkım getireceksiniz. (s.141)

Grişan, **kaşlarını çatarak ve bastonu ile oynayarak** trenin geçmesini, sessizliği bekledi. (s.142)

Evet, işin aslı öyle: söz konusu olan, esas olan, **para ve uyuşturucudur.** (s.143)

Tanrı'nın cennetine gireceği, demokrasiyi, eşitliği, kardeşliği, **kolektif hayattaki ve komünlerdeki** mutluluğu vadettiler ona. (s.144)

Fakat mayısın o son gününde, güneş hâlâ **parlak ve yakıcıydı.** (s.146)

O iki çocuktan kızıl saçlısını adı Kolia; yassı burunlu, **Kafkas şivesiyle konuşan ve çok çevik olanın** adı ise Mohaç idi. (s.147)

Platformlardan, sarnıçlardan, tomruk yüklerinde, **furgon konteynerlerden oluşan ve dev bir gücün çekişiyle hedefine doğru süzülen** bu sağır katarın durdurulabileceğine inanmıyordu. (s.148)

Abdias'ın karşısına **tekerleklerden ve sonra tahtalardan** oluşan bir duvar çıkmıştı ve bu duvara tırmanmak için tutunacak bir yer arıyordu. (s.149)

Konuşma konusu daha çok **yiyecek ve para** üzerine idi. (s.150)

Abdias'a kızgınlığı geçmeyen ve bunun için de mızızlanıp duran yalnız Petruha idi. (s.152)

Bu sessizlik süresince tren tekerleklerinin sesi **daha kuvvetli ve daha korkutucu** duyuldu. (s.153)

Abdias, **acıdan kıvranarak ve kan kusarak** iki büküm oldu. (s.156)

O günden bu güne bin dokuz yüz elli yıldan fazla bir süre geçmiş olmasına rağmen, **bu olayı tartışmaktan, sayısız yorumlar yapmaktan ve kendi kendinize böyle bir şeyi nasıl olabileceğini sorarak yakınıp yakarmaktan** vazgeçmedik. (s.158)

Şafak vakti tepenin üzerinden havalanan bir kuş, büyük bahçenin üzerinden **düzenli aralıklarla ve sessizce** gelip geçiyordu. (s.159)

Pontius Pilatus, gittikçe artan bir merakla, birbirine zıt iki ruh haliyle tartışmayı devam ettirerek, bir yandan Kudüs duayenlerinin kararını bozma, bir yandan da bu adamın **niyet ve teşebbüsü** sonunda Roma iktidarını kaçınılmaz şekilde satacak tehditleri **önleme ve uzaklaştırma** çarelerini arıyordu kafasında. (s.161)

Peki, o **saçma ve saygısız** iddialarından vazgeçmeyi de düşünüyor musun? (s.163)

Bu Yahudi halkının **ne kadar fanatik ve rezalet çıkarmaya eğilimli** olduğunu sende bilirsin. (s.166)

Ama artık ona, **ayağını yere bastırtmak ve bu işi bitirmek** zamanı gelmişti. (s.167)

İkinci olarak, **insanın işlemediği bir günahı yüklenmesi ve bu itiraftan arınması için suçu kabul etmesi** de iyi bir şey değildir. (s.169)

Bunların görevi, **“plep” denilen ve vadilerle tepelerde yaşayan** basit halka saraydakileri birbirinden ayırmak ve asilerin basit halkın saldırısında korumaktı. (s.170)

Duvarı dibine ve mermerin üzerine kendini bıraktı. (s.173)

Genç kadının çığlıklarını ilk duyanlar ve koşup gelenler, orada çamaşır yıkayan öteki kadınlardı ve bunlar daha sonra, Meryem oğlunu kucaklayıp koşarken, çocuğun başında altın renkli bir hale bulunduğunu da söylemişler, sevinç ve heyecandan hepsi gözyaşı dökmüşlerdi. (s.176)

Vali, işkence gerçeğini inkar eder görünen bu bakıştaki **güç ve kararlılık** karşısında etkilenmişti. (s.178)

Herkes **sağlığında ve öldükten sonra** kolay ve huzurlu bir hayatı ister. (s.179)

Ama rahat edemiyordum, **sıkıntı ve üzüntü** bütün vücudumu sarsmıştı. (s.186)

Son defa, **geniş suratını ve ciddi bakışlarını** Nasıralıya çevirdi. (s.191)

Konuya daha yakından bakalım: En gerçekçi teorilerle gülünç durumlara düşürerek kaldırıp attığımız o eski **fedakarlık, sadakat ve merhamet** kavramlarının yerini alacak ne var elimizde? (s.197)

Senin **bütün yaptıkların ve jestlerin** onlara pek saçma gelecek; çünkü onlar maddenin sırrını anlamış olacaklar; çünkü onlar yer çekiminin üstesinden gelmiş, uzayı fethetmiş olacaklar. (s.200)

Ona, **bir şişe içinde koyun sütü ve güzel kokulu tandır ekmeği** verdiler. (s.208)

Abdias masanın üzerinde, telefonun yanında, **kenevir özü dolu kibrit kutularını ve küçük kavanozları** da gördü. (s.213)

Abdias, **polisler ve tutuklular** gözden kaybolunca tuhaf bir boşluk hissetti. (s.219)

Mişaş ve Kepa, Abdias'ı kamyonundan çıkarıp ve sürükleyerek Boos'un önüne götürdü. (s.236)

Hayvanları semiz, yapağları **temiz ve ince** olsun isterler. (s.249)

Bu güneşe, bu ıssız dağlara ve mutlak sessizliğe, otçul ya da etçil bu beş yaratık eşit olarak sahiptiler. (s.256)

Bazarbay ve birçokları da elektrik jeneratörlerini kaldırıp döküntüler arasına atmış ve tıpkı eski zamanlarda olduğu gibi petrol lambalarını ve fenerleri kullanmaya başlamışlardı. (s.266)

Yüzleri kıpkırmızı olan ve başları iyice dönmeye başlayan **Bazarbay ve Murat**, bir yandan **yağ ve kızarmış et** yiyerek votka şişesini bitirmişlerdi. (s.270)

Boston ve Kıdırmat kurtları korkutmak için havaya ateş ediyorlardı. (s.281)

Söyleyeceklerimi **sükûnetle ve sonuna kadar** dinle. (s.286)

Yavrularını yitirmiş dişi kurdun ne büyük **acılar ve umutsuzluklar** için de olduğunu bilmiyorlardı çünkü. (s.292)

Artık ona **bir ekibin sorumluluğunu vermesinin ve geleceğini güven altına almasının** zamanı gelmişti. (s.305)

Havlayan ve bacağını ısırmaaya çalışan köpeğe aldırıyordu bile. (s.319)

Sonra **o odun gibi diliyle ve bütün gücüyle** bir başyazı okur gibi, usta bir hatipmiş gibi konuşmaya başladı. (s.328)

Her akşam **buraya gelmekten ve çevrede dolaşmaktan** kendilerini alamıyorlardı. (s.343)

Donkulük'ün **al yelesi ve kulakları** ay ışığında pırıl pırıl parlıyor, sağrısı karanlıkta ışıldayan bir su gibi dalgalar oluşturuyordu. (s.351)

Dişi kurt Akbar, büyük deniz ve onda gördüğü her şey kendisiydi. (s.359)

2.8.2. “veya” Bağlama Edatı ile Kurulanlar

“veya” bağlama edatının isim unsurlarının arasına konulması ile oluşur. İsim unsurları, grubun kuruluşuna eşit olarak katılırlar. Bu bağlama edatı aynı değerde olup da birinin tercih edilmesi gereken iki seçenek arasında kullanılırlar.

Sayga denilen **bozkır geyikleri veya antilopları** da hatırlanamayacak kadar eski çağlardan beri orada yaşıyor, bu bölgelerde yetişen ve saksavul denilen kuru ağaççıkları yiyerek besleniyorlardı. (s.13)

Üç kamyonu tıka basa doldurdıkları halde **vurulan veya ayakları altında kalıp ölen** daha pek çok sayga vardı. (s.38)

Er veya geç “İnsanların tarihi gelişimiyle Tanrı anlayışının gelişmesi” üzerine olan görüşlerini açıklama fırsatını kaderin ona vereceğine inanıyordu. (s.43)

Büyük bir bölümü **Arkhangelsk veya Klaipeda**’dan idiler. (s.57)

Ama senin teorine gelmeden önce, rahat rahat çayımızı yudumlayacağımız şu anda, Orta Çağda, sevgili papaz çocuk, koyu Katolik Avrupa’da, mesela **İspanya’da veya İtalya’da**, sen böyle bir çılgınlığa cesaret ettiğin, ben de seni dinlediğim için önce aforoz edilir, sonra diri diri yakılırdık odun ateşinde. (s.89)

Bazen **bir veya birkaç** atlı geçiyordu trenin yakınından. (s.103)

Sonra **Suriye’ye veya uygun göreceğin başka bir yere** gidebilirsin. (s.168)

İnsan hayatı her an, **büyük devletlerin savaşı başlatmaları veya bundan sakınmaları** şıklarına sıkı sıkıya bağlıdır. (s.197)

2.8.3. “ya da” Bağlama Edatı ile Kurulanlar

“ya da” bağlama edatının isim unsurlarının arasına konulması ile oluşur. İsim unsurları, grubun kuruluşuna eşit olarak katılırlar. Bu bağlama edatı da aynı değerde olup da birinin tercih edilmesi gereken iki seçenek arasında kullanılırlar.

Bu **bozkurtların ya da boz boyunlarının** boyları da Isık-Göl yaylarında yaşayan kurtlardan daha büyüktü. (s.12)

Daha sonra da ona, en ulu, en büyük anlamında **Ekber ya da Akbar** dediler. (s.12)

Mujunkum bozkırında hayatın bu değişmez akışını ancak **beklenmedik bir facia ya da insanoğlunun işe karışması** bozabilirdi. (s.16)

Çünkü o güne kadar insanların düzenledikleri **akın ya da baskınlar** belli zamanlarda ve belli yerlerde oluyordu ve Akbar ile Taşçaynar o güne kadar hiç insan görmemişlerdi. (s.18)

Bu hamlesiyle bir anda **onun boğazını yırtması ya da karnını deşmesi** işten değildi. (s.22)

Olağanüstü görme yetenekleri sayesinde (onlarda işitme duyusu ancak ikinci derecede rol oynar) bu mağrur yırtıcılar çok uzun süre havada kalabiliyor ve bu gözyaşı vadisine ancak **yemek ya da uyumak** için iniyorlardı. (s.23)

Çünkü mesele **suçlu ya da suçsuz, kurban ya da cani olmak** değildi. (s.26)

Mujunkum geceleyin, **isteyerek ya da istemeyerek**, bu katliamı yapanları da barındıracaktı. (s.37)

Ekipte, Abdias dışında herkes **alkolik ya da kendilerinin pek hoşlandığı bir deyimle “Profesyonel ayyaş”** idiler. (s.39)

Asıl adı **Kandalov ya da Handalov** idi; ama hiç kimse durmuyordu bu ayrıntı üzerinde. (s.40)

Mişaş’ın **asıl adı ya da lakabı** da Mişa Şabaşnik idi. (s.40)

Genellikle **kareli bir gömlek ya da süveterle kot türü bir pantolon** giyerdi. (s.44)

Ama daha önce de yazdığım gibi, ben sizinle, nasıl düşünüyor ve duyuyorsam öyle konuşuyorum, hiçbir şeyi **abartmaya ya da küçültmeye** gerek görmüyorum. (s.51)

Toplantıda, konferansta ya da sekreterin üstüne basa basa söylediğine göre ‘üstleriyle’ görüşmelerde bulunuyor her zaman. (s.52)

Biz bu tür suçlarla ancak **suç işlendikten sonra ya da işlenirken** uğraşabiliyoruz. (s.55)

Hamalın gişe personelinden görüştüğü kimseler vardı ve **kenevir ya da haşhaş** toplamaya gidenlere yardım ediyordu. (s.57)

Votka mıydı ya da ona benzer başka bir zehir mi bilmiyordum. (s.59)

Bu maddeyi son şekliyle elde edemeyen Mors gibi küçük satıcılar onu(ekstrayı) **somurarak, çiğneyerek, votka ile yutarak ya da ekmek diliminin üzerine sürerek** alırlarmış. (s.60)

Polenleri koymak için **küçük bir plastik kutu ya da kavanoz** almamı da tavsiye etti. (s.61)

Bu konser, mesela Bach'ın eserlerinin **bir statta ya da asker yürüyüşüne** alışmış bir paraşütçüler kışlasında çalınması gibi anlamsız bir etki yapmaz mıydı? (s.64)

Çok uzak bir gelecekte, bu ilahileri dinleyecek **kişi ya da kişiler**, yeryüzünde yegâne düşünen varlık olan insanın ne kadar çelişkili, nasıl hem dahi hem **kurban ya da şehit** olduğunu anlayabileceklerdir. (s.81)

Saf görünümlü bir kadın, madalyalı bir eski asker ya da herhangi bir emekli seni ele verebilir. (s.85)

Yüksek rütbeli papazla vicdan hürriyetini terk etmek istemeyen genç **dönme ya da sapkın**, yan yana diz çöktüler. (s.94)

Çoğunun **Murmanks, Odesa gibi limanlardan ya da Baltık şehirlerinden** gelmeleri bundan olsa gerek. (s.101)

Araba ya da motorla gitmeye kalkarsan hemen enselenir, hapı yutarsın. (s.107)

Mevsim boyu iş arayan **usta ya da işçiler** gelirlerdi nasıl olsa. (s.113)

Parmaklıkların ardına düştüğün ya da Şef'e hesap vermek zorunda kaldığın zaman ne diyeceksin pek merak ediyorum. (s.117)

Petruha, **Şef'in onları orada bekleyeceğine ya da onun da oraya geleceğine** dair hiçbir şey söylememişti. (s.128)

Biz başkaları gibi olmak istemiyoruz, **sürü ya da sürüden olmak** istemiyoruz. (s.141)

Birbirlerine uyararak değil, **karşı koymakta korktukları için ya da yanlış yerde uyguladıkları bir dayanışma ve özellikle de uyuşturucu konusunda doktora yapmış bu Cizvit uzmanına karşı mücadele gücünü bulamadıkları için** çıkamıyorlardı onun ağından. (s.146-147)

Bir tiyatrodan ya da sirkteydi sanki. (s.155)

Eğer yolda cesedini bulurlarsa ve dedektifler bunun **bir kaza ya da intihar** olmadığını anlarsa ve kendisi de yakalanırsa, suçsuz olduğunu rahatça iddia edebilecekti. (s.157)

Görünmeyen bir ipe asınmış gibi kanatlarını iyice açarak süzülen bu kuş **bir kartal ya da bir çaylak** olmalıydı. (s.159)

Ama **omuzdan tutturulmuş üstlüğünün yırtık kolunu kaldırıp ya da avuç içiyle** yüzünü siliyordu. (s.165)

Senin hayatını **başlamak ya da ölümüne karar vermek** yalnız bana ait bir şey değil, bunu çok iyi anlarsın. (s.168)

Bundan dolayı da O'nun tabiatı, **iyi ya da kötü, merhametli ya da zalim**, yani insanlar ne yapar, nasıl yaparsa öyle olacak. (s.182)

Onlar senin “**Müstakbel-Tanrı**” ya da “**Gelecek-Tanrısı**” dediğin soyut, belirli konturları olmayan, sonsuz geleceklerde oturan ve ayırım yapmadan herkese ait olan ve demek ki kimseye ait olmayan bir Tanrı'ya tapmazlar. (s.184)

Ve o **kuş, kartal ya da çaylak**, sabahtan beri bir şeyler bekler gibi sarayın üzerinde süzöldükten sonra, yavaşça Golgotha Tepesi'ne yönelmişti. (s.191)

O kız onu bu halde, **uzun yol soyguncusu ya da talihsiz bir haydut** gibi bu köprünün altında büzüşüp kalmış görse, kim bilir nasıl şaşırırdı. (s.205)

Bazıları **açılmış ya da yırtılmıştı** ve oralara dağılmış kuruyan otların ağır kokusu duyuluyordu. (s.212-213)

Abdias o anda **bilimsel ya da değil**, en ufak bir bilgi verebilecek bir durumda değildi. (s.222)

Ama **hata ya da günahlarını** bilmeyen bir insan tam bir insan olabilir mi? (s.226)

O anda ona artık **İnga'nın gelmeyeceğini ya da sadece eşyalarını almak için gelip avcı pilotun yanına döneceğini** söyleseler hiç tereddüt etmeden kendini trenin altına atardı. (s.234)

Yavru hayvanların bulunduğu bir **yuva ya da in** vardı yakınında. (s.253)

Ana kurt ya da baba kurt yakınlarda bir yerde olabilirdi... (s.258)

Dost ya da düşman ne olursa olsun, şu anda karşısına bir insan çıkması, Tanrının bir lütfü idi bu. (s.262)

Kırda ya da ıssız bir göl kenarında rastladığı kadınlara zor kullanarak tecavüz etmekten geri kalmazdı. (s.271)

Bana ya da başkasına satmışsın ne fark eder, paranı alacaksın nasıl olsa? (s.287)

Yirmili ya da otuzlu yıllarda bir milis bir kulağı ya da zengince herhangi bir adamı, sorguya bile çekmeden öldürebilirdi. (s.293)

Eğer o, yani Boston, **müdür ya da hücrenin sekreteri** olsaydı; kimi, ne zaman, hangi işe tayin edeceğini çok iyi biliyordu. (s.305)

O anda, Issık-Göl kenarında yazlıkçıların **güneşten kavrulduğuna ya da rahat rahat güneşlendiklerine, yandıklarına** inanmak zordu doğrusu. (s.314)

Kadın o kadar üzüntülü, öyle umutsuz idi ki onu öyle görmektense, **orada kalıp Ernazar’la birlikte ölmesinin ya da binlerce defa o uçuruma inmeye mahkum edilmesinin** daha iyi olacağını düşünmüştü. (s.321)

Bölgede olanlar, ülkede olanlar ya da dünyada olanlar beni ilgilendirmez. (s.329)

Elbette, **tam vaktinde ardına bakmasaydı ya da erkek kurdu vuramasaydı**, durumu besbeter olurdu. (s.346-347)

2.8.4. “ile” Bağlama Edatı ile Kurulanlar

“ile” bağlama edatının isim unsurlarının arasına konulması ile oluşur. İsim unsurları, grubun kuruluşuna eşit olarak katılırlar. Sadece aynı görevdeki kelimeleri birbirine bağlar.

Bozkır her yönde uçsuz bucaksız uzanıyor, yeni yeni açılmaya başlayan ufuk **yerle göğü** birleştiriyordu. (s.17)

Çünkü o güne kadar insanların düzenledikleri akın ya da baskınlar belli zamanlarda ve belli yerlerde oluyordu ve **Akbar ile Taşçaynar** o güne kadar hiç insan görmemişlerdi. (s.18)

Bu hamallar, daha doğrusu **şaryolarla eşya taşıyıcılar** ne kadar da çoktu. (s.58)

Çocuk da okulda başarılı olamamış, **üvey babasının halası ile muhasebeci erkek kardeşi** arasında bocalayıp kalmış. (s.86)

Peder Dimitri, **dini kurumlarla papaz okulları** arasında koordinasyonu sağlamaktan sorumluydu. (s.91)

Yüksek rütbeli papazla vicdan hürriyetini terk etmek istemeyen genç dönme ya da sapkın, yan yana diz çöktüler. (s.94)

Tamam, **mangırda Tanrı** arasında bir seçim yapman gerekiyordu, sen de mangırda seçtin. (s.110)

Sayısız yıldızlarla donanmış **gökyüzü ile gözümüz** arasında en ufak bir sis, bir bulut, bir buhar gölgesi bile yoktur. (s.125)

Bu iki alem arasında, yani **saray ve saraydakilerle basit halkın bulunduğu şehrin** arasında, ise askerler vardı. (s.169)

Bunların görevi, “plep” denilen ve vadilerle tepelerde yaşayan **basit halkla saraydakileri** birbirinden ayırmak ve asilerin basit halkın saldırısında korumaktı. (s.170)

Ateşle su kadar farklıyız birbirimizden. (s.179)

Sizlerle o meşhur zaferlerin arası kin düşmanlık doludur, dünyanın sonu işte bunun için gelecektir. (s.188)

Çünkü bu takdirde, **bütün güçleri ellerinde tutanlarla hiçbir gücü olmayanların** bunları paylaşmaları da söz konusu idi. (s.199)

Bazarbay, atının bütün çabasına rağmen, **kurtlarla kendisi** arasındaki mesafenin yavaş yavaş ama kesin olarak kısaldığını ve kurtların onun göle ulaşmasını engellemeye çalıştıklarını fark etti. (s.262)

Kocasıyla Bazarbay arasındaki geçimsizliği bildiği halde bilmezlikten gelmiş, hiç renk vermemiş, çok tabi ve nazik bir şekilde karşılamıştı onu. (s.267)

Murat’la ben tüfeklerimizle sana yoldaşlık ederiz. (s.272)

İnsanlarla kurtlar arasında bunlar hep olur. (s.277)

Boston, ertesi gün **Koçkorbayev’le kendi arasında geçenleri** herkesin anladığını öğrenmişti. (s.335)

2.8.5. “ama” Bağlama Edatı ile Kurulanlar

“ama” bağlama edatının isim unsurlarının arasına konulması ile oluşur. İsim unsurları, grubun kuruluşuna eşit olarak katılırlar. Bu bağlama edatı aralarında zıtlık olan ifadeleri birbirine bağlar.

Dar inin elverdiği ölçüde **yavaşça ama büyük bir keyifle** gerindi. (s.10)

Güneş, saksavul öbeklerinin ve pelin kümelerinin üzerinden yükselip tepelerine yaklaşıyor, havanın **açık ama kavurucu** olacağını belli ediyordu. (s.20)

O yüksekliklerde her zaman hüküm süren serinlikte ve **hafifçe kararan ama bulutsuz** havada görünüşte amaçsız süzülüyorlardı. (s.23)

Sürülerden biri kurtların bulunduğu küçük tepenin o kadar yakınından geçti ki, kurtlar, güneşin son ışıklarıyla parlayan otların arasından, kara boynuzlu, **başları eğik ama iri gövdeli** erkek saygaları kolayca fark ediyordu. (s.24)

Gözde, **ateşli ama candan** bakışlarını annesinden ayırmıyordu. (s.29)

Sekerek, topallayarak ama dosdoğru koştular. (s.37)

Son olarak da kendini, **hiç beklemediği ama derhal kabul ettiği** bu kazançlı işte bulmuştu. (s.40)

Meseleyi daha somut, daha inandırıcı bir şekilde ele almak, sonunda kendi düşüncelerimi, **herkesin bildiği ama birçoklarının da batılaşmış bir inançla gizlemeye çalıştığı**, gençler ve özellikle yeni yetmeler arasındaki uyuşturucu belasını ciddi olarak ortaya çıkarmak istiyordum. (s.56)

Kolgezerlere bileti ‘Ütü’ temin ediyor ve onlar da hepsi **aynı trene ama tercihen ayrı vagonlara** biniyorlardı. (s.57)

İnsan seli beni gideceğim yere doğru iterken, başkente daha önce gelişlerimde **ne mutlu bir insan olduğumu ama bunu o zamanlar anlayamadığımı** düşündüm. (s.58)

O zaman ona Paşa’nın **asıl adı İğor olan ama kaçakçılar tarafından Mors lakabıyla anılan** arkadaşının selamını söyledim. (s.59)

Bu eşsiz anda **hayalimi besleyen ama sıkıntı da veren** ve yeniden duyduğum heyecanı paylaşmak isterdim onunla. (s.69)

Varlık gerçeğini arama isteği bugün onu, böyle **muazzam ama atıl** bir kuvvetle karşı karşıya getiriyordu. (s.93)

Siz kendi doktrininizin mutlak değerde olduğunu, şaşmazlığını söylüyorsunuz, dünyanın ve ruhumuzun özünün bize **bir defa ama bütün zamanlar için** verildiğini kabul ediyordunuz. (s.98)

Bu asil görevi yerine getirebilecek çareyi bulmak için, **sınırlı ama o kadar da az olmayan** bütün hayat tecrübelerine, bilgilerine ümitle, coşkuyla sarılıyordu. (s.104)

Bunlar **birbirlerini tanıımıyormuş gibi görünerek ama asla gözden de kaçırmayarak** ayrı ayrı masalara oturdular. (s.111)

Köşeye sıkıştırıldığı için **üzerinize atlamak isteyen ama buna cesaret edemediği için farfarlık edip sizi korkutmaya çalışan** bir hayvan gibiydi. (s.134)

Abdias, durdurma harekâtının başarısızlığa uğradığını, böyle ağır ve bu kadar hızlı giden bir şeyi durdurmanın mümkün olmayacağını düşünmeye başlamıştı ki tren birden yavaşladı, tekerlekler **daha yavaş dönüyor ama daha çok sarsıyorlardı** vagonları, firen gıcırtiları da duyuluyordu. (s.148)

Asırlar boyu **her şeyin unutulacağını ama o günün unutulmayacağını** kim söyleyebilirdi... (s.158)

Burada hafif bir hava akımı vardı ve bu, **sandaletli ama çorapsız** bacaklarına hoş bir serinlik veriyordu. (s.159)

O **sert ama yanmış** boğazından tatsız tuzsuz bir su gibi geçen votkayı içtikten sonra ortaya atmıştı bu fikri. (s.243)

Jeologlar ona **Acı-Taş Boğazı’na gittikleri ama ellerindeki harita ile yolu pek bulamayacaklarını, bölgeyi iyi bilen bir yerli aradıklarını** anlatmışlardı. (s.248)

Hafif ama soğuk bir rüzgâr esmeye başladı. (s.260)

Kurtlar **umutsuzca ama öfkeyle** ulumaya devam ediyorlardı. (s.282)

Onun alaylı; **tebessümlerle ama aslında içlerinden biraz da gıpta ederek** dinlerlerdi. (s.297)

Dipsiz, karanlık bir kuyuya benzeyen o çukurdan, **buhar gibi ama soğuk** kar tanecikleri çıkıyordu. (s.315)

Karanlıkta, **henüz dökmediği ama yumaklanmaya başlayan** kışlık kürküyle, ısııl ısııl parlayan fosforlu gözleriyle ve sarkan diliyle öyle korkunç bir görünümü vardı ki kudurmuş sanırdınız. (s.343)

2.8.6. “... dA ... dA” Bağlama Edatı ile Kurulanlar

“...dA ...dA” bağlama edatının isim unsurlarının başına veya sonuna konulması ile oluşur. Bunlara aynı zamanda karşılaştırma bağlaçları adı da verilir.

Elbette, bu değerli Mujunkum bozkırının sakinleri de insanların iyi ve kötü en kaba faaliyetleri burada gösterdiklerini, onları çalıştıranların iyi niyetlerine rağmen, **yapanın da bozanın da** yine onlar olduğunu bilemezlerdi. (s.19)

Başlangıçta **yöneticiler de Abdias da** karşılıklı çıkarlarına saygı gösterdiler. (s.43)

Ben bu savaşta ölen **dostlardan da düşmanlardan da** özür diliyorum. (s.75)

Calpak-Saz bir kruazman istasyonu idi ve burada trenin **lokomotifi de kondüktörü de** değişecekti. (s.108)

Bir âlem ki orada **Sezar’ın kudretine de valilerine de ve onlara itaat eden sinagog reislerine de** yer yoktu. (s.161)

Vali, **hayvanlar arasında da insanlar arasında da** böyle sahneleri görmüştü. (s.163)

İnsanın yalnız vücudunu değil, **ruhunu da maneviyatını da** tedavi ediyordu. (s.221)

Ne zamana kadar **felaketlerin de faciaların da** en alasının, en büyüğünün bizde olduğunu iddia etmemeye devam edeceğiz? demiştim. (s.227)

Ona da ailesinden herhangi birine de Ernazar'ı son bir defa daha görmek için uçuruma girdiğini söyleyemedi. (s.321)

Kim bilir, **yaşamının da çalışmanın da** bir başka türlüsü vardır belki. (s.327)

“Baharda **otlar da** güçlenir **atlar da**” diyordu bir atasözü. (s.336)

2.8.7. “hem... hem (de)... ” Bağlama Edatı ile Kurulanlar

“hem... hem...” bağlama edatının isim unsurlarının başına veya sonuna konulması ile oluşur. Karşılaştırmalı durumlarda kullanılır.

O hayvanların **hem esiri hem ilahi** olan insanlar! (s.14)

Hiçbir zaman canlılığını yitirmeyen fikirleri onun için **hem ıstırap hem de neşe ve umut** kaynağı idi. (s.44)

Hem dini hem de diğer konularda oldukça geniş kültürlü ve çok iyi yürekli bir insan olan babası Kallistratov ise, olanca varlığı ve gücü ile kendini iki evladının eğitimine adanmıştı. (s.47)

Çok uzak bir gelecekte, bu ilahileri dinleyecek kişi ya da kişiler, yeryüzünde yegâne düşünen varlık olan insanın ne kadar çelişkili, nasıl **hem dahi hem kurban ya da şehit** olduğunu anlayabileceklerdir. (s.81)

Abdias Kallistratov'un bu tür utanç verici bir endişeye tamamen yabancı olması, onun için **hem çok iyi hem de çok kötü** bir durumdu. (s.87)

Beklenmedik bir zamanda olan bu karşılaşma onu **hem şaşırtmış hem de sevindirmişti**. (s.116)

Bu, Abdias'ı **hem şaşırttı hem de duygulandırdı**. (s.125)

Hem çok hızlı hem çok yavaş geliyor gibiydi. (s.148)

Hem yüz hatlarıyla hem karakteriyle daha çok babasına benziyordu. (s.352)

2.8.8. “ne ... ne (de)” Bağlama Edatı ile Kurulanlar

“ne... ne...” bağlama edatının isim unsurlarının başına veya sonuna konulması ile oluşur. Karşılaştırmalı durumlarda kullanılır.

Bu çılgın koşuda **ne uzaklaşabilir ne de olduğu yerde durabilirdi.** (s.35)

‘Modern Dünya’ diyorum çünkü yaban keneviri, bilinmeyecek kadar eski zamanlardan beri bozkırda yetiştiriyor ama on beş yıl öncesine kadar, yerli halkın dediğine göre, bu pis bitkiyi, uyuşturucu kullananların deyimi ile bu ‘ot’u, **ne içmek için ne de başka bir amaçla** toplayan hiç yoktu. (s.50)

Önce şunu söyleyeyim ki iman dağını tırmanıp da kendi çelişkisinin kurbanı olan insanların sen **ne ilkinin ne de sonuncusu olacaksın.** (s.96)

Ne komşularla ne de herhangi bir kimseyle çok mert insanlar olsalar bile, hiç gevezelik etmeyin, konuşmayın onlarla. (s.114)

Ne ormanlar, ne tarlalar, ne deniz üzerinde gemiler... (s.187)

Karısı yüzünden **ne keyfi kalmıştı, ne huzur...** (s.250)

Yaklar **ne saygılara benziyordu ne de tavşanlara.** (s.257)

Ama burası **ne bir Bey evi idi ne de bir Han evi.** (s.267)

Buna **ne üzülürüm ne de sevinirim.** (s.286)

Bir süreden beri karşılarına **ne traktör çıkıyordu ne de atlılar.** (s.305)

İlkbahar geçmek üzereydi ve o daha **ne kendisinin ne de Gülümhan’ın** elma ağaçlarıyla meşgul olacak zamanı bulamamıştı. (s.335)

Ne ses ne havlama vardı. (s.354)

Ne havaya atılan ilk kurşun ne de kulakları dibinden vınlayarak geçen ikincisi ona ağzını açtıramadı. (s.355)

2.8.9. “hatta” Bağlama Edatı ile Kurulanlar

“hatta” bağlama edatının isim unsurlarının arasına konulması ile oluşur. İsim unsurları, grubun kuruluşuna eşit olarak katılırlar. Cümleye pekiştirme anlamı katar.

Ama bu çocukları suça iten, onların **kötü kişilerle hatta gözü dönmüş canilerle** böyle bir maceraya atılmalarının asıl sebebini anlayamıyoruz. (s.55)

Ama **bazıları hatta büyük çoğunluk**, kalkıp gelmek zahmetine katlanmıyorlar. (s.55)

Her şeye rağmen **bu dünyada hatta böyle bir kavşak istasyonunda** bile iyi insanlar vardır. (s.217)

Bütün tavırlarıyla hatta sesinin tonuyla hastalara güven veriyor, onların mücadele gücünü, dayanma gücünü arttırıyordu. (s.221)

Yine de İnga'nın bana **tam bir güven duyması hatta saygısı ve özellikle de satırlar arasında apaçık ifade edilen içten duygusu**, beni kendi gözümde büyütüyordu. (s.228)

Oysa ondan birkaç yıl öncesine kadar bazı sürülerini **yılın iki ayında hatta bütün yaz** orada tutarlardı. (s.300)

Oysa bu kargaşada sürüden ayrılan **kuzuları hatta koyunları** yakalaması çok kolay olurdu. (s.348)

Koyunlar hatta köpekler bile burada olmadığına göre Urkunçiev ailesi bir kere olsun huzur içinde, hiç acele etmeden kahvaltılarını yapabilirlerdi. (s.352)

2.9. UNVAN GRUBU

Bir şahıs ismiyle bir unvan veya akrabalık isminden meydana gelen kelime grubudur. Şahıs ismi önce, unvan veya akrabalık ismi sonra gelir. Her iki unsur da hiçbir ek almaz. Doğrudan doğruya yan yana getirilirler.⁶⁵

Baş başa sohbetlerimizde bana **Papaz Abdias** diye hitap ederek takılırdı. (s.53)

Aslında altı kişiydiler, yedincisi de bu hikâyeye adı verilen **Çekist Sandro** idi. (s.73)

Aziz Inquisition'a yapılan işkenceleri ve cellatların sevincini çok iyi hayal ediyorum. (s.88)

Koordinatör Peder, bir uzlaşma sağlamaktan, ayrılan kuzuyu tekrar sürüye katmaktan, onu doğru yola çekmekten yana idi. (s.91)

Hepimizin üzerinde süzülüyor, dedi **Nasıralı İsa** yavaş bir sesle ve kendi kendine konuşur gibi. (s.160)

Abdias'ı Calpak-Saz Hastanesi'ne götürdüler ve onu **Doktor Ali İsmailovna**'nın bilgili ve özenli tedavisine bıraktılar. (s.220)

Dayaktan yüzü gözü morluk içinde, gömgök olduğu için **Gök Tursun** lakabını takmışlardı ona. (s.250)

Bu arada misafirin yanında oturan **Çoban Rızkul**'a bir göz attı. (s.268)

Sonra yine yüksek sesle konuşmaya başladılar ve Bazarbay'ın kuyruklarından biri olan **Kör Samet** kalkıp Boston'un masasına geldi. (s.338)

⁶⁵ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 389.

2.10. BİRLEŞİK İSİM

Bir nesnenin özel adı olmak üzere bir araya gelen kelime topluluğudur. İki veya daha fazla kelimeli bütün şahıs adları birleşik isimdir. Birleşik isimlerin hepsi özel isimdir. Bu grupta isimler eksiz birleşir.⁶⁶

Mişaş'ın asıl adı ya da lakabı da **Mişa Şabaşnik** idi. (s.40)

Calpak-Saz, kıt'alar arası demiryolunun üzerinde, bozkır sınırında yitik bir istasyondur. (s.45)

Abdias Kallistratov *Gezi Notları* başlığı ile gezisini anlatmıştı. (s.48)

Hatırlarsınız **İnga Fedorovna**, seyahatimle ilgili yazılarım yayımlanır yayımlanmaz size gönderecektim, bu hususta anlaşmıştık. (s.50)

Küçük şehrimizin lisesinde tarih öğretmeni olan bir arkadaşım, **Viktor Nikiforoviç Gorodetski** bana gerekli olan bilgileri temin etmişti. (s.53)

Şehrin daha az kalabalık olan merkezinde dolaşmaktan, sahafları ziyaret etmekten, afişlere bakmaktan vakit bulursam **Tretiakov Galerisi**'ne ya da **Puşkin Müzesi**'ne gitmekten hoşlanırım. (s.57-58)

Ortodoks litürjisinin kurucu rahibi **Jean Koukouzeles**'in eserleri de çalınacak mıydı acaba? (s.63)

Müze sorumlularından olan bu kadınların birincisi, öteki kadını, Sofya'da, **Alexandra Nevski Katedrali** Müzesi'nde çalışan meslektaşısı olarak takdim etti. (s.65)

Guram Çohadze, kovalayanlardan epeyce uzaklaştıktan sonra, soluk soluğa kalan atını durdurdu. (s.73)

Abdias bu meseleyi daha önce **Viktor Nikiforoviç Gorodetski** ile de tartışma fırsatı bulmuştu. (s.87)

Peder Dimitri, dini kurumlarla papaz okulları arasında koordinasyonu sağlamaktan sorumluydu. (s.91)

Çünkü ölen babanı, **Diyakos Innokenti Kallistratov**'u çok iyi tanırdım. (s.95)

Vali **Pontius Pilatus**, koltuğunu Herode Sarayı'nın terasındaki kemerlerin altına koydurmuştu. (s.159)

Vicdanları veba gibi zehirleyen, herkese kendi dinini, evrensel vurucu güç dinini empoze eden **İlah-Calud**'un gelişini. (s.197)

⁶⁶ Leyla Karahan, *Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri*, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 32-33.

Bazıları **Pontius Pilatus**'un hiç dönmek üzere Kudüs'ü terk etmesi şartıyla peygamberin hayatını bağışlayacağını, bazıları da adet olduğu üzere paskalya şerefine affedileceğini söylüyordu. (s.201)

Diyakos Kallistratov, o içten, o coşkulu yakarış metnini gözyaşı dökerek okumuştı. (s.203)

Adının **İnga Fiodorovna** olduğunu, üç yıl önce buraya geldiği zaman tanıştığı ve arkadaş olduğu Doktor **Aliye İsmailovna**'nın kendisinden söz ettiği için onu görmeye geldiğini söylüyordu kız. (s.221)

Anahtarı bizim laborant **Savla Alimbeyova**'ya bıraktım. (s.232)

O gün **Bazarbay Noygutov**'un bir jeoloji ekibinin kılavuzluğunu kabul etmesi de rastlantı sonucu olmuştur. (s.247)

Boston Urkunçiev'in ağılı idi bu. (s.262)

İbrahim Çotbayev, Ernazar ve ben, Ala-Mengü'nün ötesinde eski yayladan yararlanmak istiyoruz. (s.301)

Ben böyle anlıyorum ve sanıyorum ki **Cantay İshanoviç**, bu teklif incelenmeye değer. (s.330)

2.11. ÜNLEM GRUBU

Bir seslenme edatı ile bir isim unsurundan meydana gelen kelime grubudur. Seslenme edatı önce, isim sonra gelir. Eksiz bir birleşme olur. Edat tek kelime halinde, isim unsuru ise bir isim veya isim yerine geçen bir kelime grubu halinde bulunur.⁶⁷

Cümlelerin kuruluşuna katılmayan bu grup, hitaplarda kullanılır. Cümle dışı unsur olarak cümlelerin herhangi bir yerinde bulunabilir.⁶⁸

ilah-varlıklar! (s.14)

Tuhaf bir ad! (s.39)

Ah bu Abdias! (s.42)

Ne saçma söz! (s.44)

İşte Crypte! (s.65)

Hadi canım sen de! (s.96)

⁶⁷ Mukarrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 390.

⁶⁸ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 33-34.

Hay Allah! (s.133)
Hay lanet şey! (s.140)
Ne korkunç bir adam! (s.147)
Zıbar orada! (s.148)
Ey Davut'un oğlu! (s.160)
Ne küstahlık! (s.161)
Ey ilahlar! (s.166)
İşte kıyamet! (s.187)
Haydi canım! (s.191)
Ey bağışlaması bol Tanrı'm! (s.204)
İşte burada! (s.219)
Pis yerli! (s.240)
Ne kötü bir olay! (s.280)
Hepsi cehenneme! Ah bu pis Bazarbay! Pis budala! (s.281)
Sus artık! (s.290)
Ey Gök Tengri! (s.307)
Ey kurtların ilalesi Börü-Ana! (s.312)
Sakın yaklaşma! (s.316)
Dur Akbar! (s.355)
Bırak Akbar! (s.356)

2.12. SAYI GRUBU

Basamak sistemine göre sıralanmış sayı isimleri topluluğudur. Sayılar sondan başa doğru büyür. Küçük sayı sonda bulunur. Sayı isimleri eksiz birleşir.⁶⁹

Varlığını böylece hissettiği o yaratıklar onun yavruları idi ve her şey uz giderse, **on, on beş** gün sonra dünyaya geleceklerdi. (s.10)

Keskin bir dönemeçte artık yorgun düşen saygaların üzerine atılır, **iki üç saygayı** boğazlayabilirlerdi. (s.25)

'Modern Dünya' diyorum çünkü yaban keneviri, bilinmeyecek kadar eski zamanlardan beri bozkırda yetişiyor ama **on beş** öncesine kadar, yerli halkın dediğine göre, bu pis

⁶⁹ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 35.

bitkiyi, uyuşturucu kullananların deyimi ile bu ‘ot’u, ne içmek için, ne de başka bir amaçla toplayan hiç yoktu. (s.50)

Hristiyanlığın **iki bin** yıllık geçmişinde, bu kadar eski bir zamanda söylenmiş olana, nasıl olur da biz hala ilave edecek bir şey bulamayız? (s.98)

Petruha’nın anlattığına göre oraya **iki yüz** kilometre mesafede Mujunkum bozkırı başlıyordu ve orası sayga, yani antiloplarla doluydu. (s.128)

O günden bu güne **bin dokuz yüz elli** yıldan fazla bir süre geçmiş olmasına rağmen, bu olayı tartışmaktan, sayısız yorumlar yapmaktan ve kendi kendinize böyle bir şeyi nasıl olabileceğini sorarak yakınıp yakarmaktan vazgeçmedik. (s.158)

O günden bu yana yaklaşık **iki bin** yıl geçmesine rağmen, kaçınılmazı kabul etmek istemiyor, geçmiş yüzyılların burgacında kendini arıyor, düşünce yoluyla ilk kaynağa, yazgı ipinin çıktığı yere doğru gidiyordu, içinde bulunduğu gerçeği unutarak, bütün sorularına cevap bulmak için zamanların ötesine dalıyordu. (s.195)

Hepsi on, **on iki** kişi, yalnız Grişan yoktu aralarında. (s.212)

Haşhaşın bitmesini engelleyecek bir ilaç toprağın **iki yüz** yıl kısır, verimsiz kalmasına yol açardı ki uyuşturucu ile mücadele uğruna böylesine büyük bir ekolojik felaket göze alınamazdı. (s.223)

Bu **yirmi beş** ruble beklenmedik bir kısmetti onun için. (s.249)

Sen burada **bin beş yüz** hayvanla uğraşırsın, kuzulama mevsiminde bir dakika dinlenmeye vaktin olmaz. (s.266)

Şimdiden sadece küçükbaş hayvanların sayısı **kırk bine** ulaştı. (s.299)

Şunu da anlıyordu ki sevgili arkadaşı o lanet çukura düştüğü zaman ölmemiş olsa bile, aradan geçen **yirmi dört** saatlik bir süre içinde donup ölmüş olmalıydı. (s.320)

2.13. BİRLEŞİK FİİL

Bir isim ile bir yardımcı fiilin veya iki ayrı fiil şeklinin yahut da isim soylu bir veya birden fazla kelime ile bir esas fiilin birleşmesinden oluşan ve tek bir kavrama karşılık olan fiillerdir.⁷⁰

⁷⁰ Hanifi Vural ve Tuncay Böler, Ses ve Şekil Bilgisi, 2. Baskı, Kesit Yayınları, İstanbul, 2012, s. 244.

2.13.1. Yardımcı Fiille Yapılan Birleşik Fiiller

Bu birleşik fiillerde isim unsuru başta, yardımcı fiil sonda bulunur. Yardımcı fiil, anlamı üzerinde bulunduran isim unsurunu fiilleştirir.⁷¹ Bu tür birleşik fiiller aldıkları yardımcı fiile göre kendi içinde gruplara ayrılır:

2.13.1.1. “et-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile et- yardımcı fiilinin bir araya gelmesiyle oluşur. Bu yardımcı fiil genellikle geçişli birleşik fiil yapar. İsim unsuru ile yardımcı fiilin birleşmesi sırasında ses olayı meydana gelirse iki unsur bitişik yazılır.

Bunun için de oluşma aşamasındaki bilinçaltılarında, annelerinin geçirdiği korku şokunu ve ümitsizliği onlar da **hissetmişlerdi**. (s.10)

Akbar onun, kan hücumu ile birden yakıcı bir sıcaklık alan, yılan gibi çevik ve hızlı **hareket eden** dilini, şefkatle kendisine uzandığı zaman çok seviyordu. (s.11)

Buraya gelişlerinden sonra da ortalıkta pek görünmemeye, uzak durmaya **devam ettiler**. (s.12)

Birçok amansız dövüşten sonra Isık-Göl dolaylarında **fethettikleri** toprakların kendilerine ait olduğu **kabul ettirdiler**. (s.13)

Önce havadan yerini **keşfediyor**, sonra nişancılar arabalarla oraya hareket ediyor, saatte yüz kilometreden fazla hız yaparak saygaların kaçmasını engelliyorlardı. (s.14-15)

Arabalar, helikopterler ve hızlı **ateş eden** filintalar, Mujunkum bozkırındaki denge ve düzeni **alt üst etmişti**. (s.15)

İnsanlar artan bir hırsla ve gittikçe daha uzun süreler kalarak bölgeyi **istila ediyorlardı**. (s.18)

Bunların arasında polenlerini **teneffüs ederek** uzun süre dolaşan hayvan çok keyiflenir, oynamak, yerlerde yuvarlanmak isteğine kapılırdı. (s.20)

Memeleri hala hafifçe kabarıktı ama artık karnı düzleşiyor, inceliğini, çevikliğini, arka tarafını da güçlü olduğunu **belli ediyordu**. (s.23)

İsteselerdi iki sıçrayışta sürüye yetişir, onları amansız şekilde **takip eder**, bir ölüm kalım kovalamacasında yer gök birbirine karışırdı. (s.24-25)

⁷¹ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 199, s. 36.

Akbar'ın büyük bir özlem duyarak **hayal ettiği** bu takipte önemli olan yakalayacağı kurban değil, avlanma olayının kendisiydi. (s.27)

İlk kar gece yağmış ve yağarken kimse **fark etmemişti**. (s.29)

Daha fazla **sabredemezlerdi**. (s.29)

Hedeflerinin çok gerisinde kalmışlardı ve yerel yönetimin açığöz memurlarından biri Mujunkum'daki tabii kaynaklara başvurulmasını **teklif etmişti**. (s.31)

Bundan sonraki manevraları amansız takibin kendisi **tayin edecekti**. (s.32)

Adam, birden arabanın çok yakınında ve saygaların arasında bir kurdun koştuğunu, sonra onu başka kurtların da **takip ettiğini fark etti**. (s.35)

Ay ışığı bazen küçük tepelerin, derelerin, ağaççıkları iyice **belli ediyor**, bazen de karanlığa düşürüyordu onları. (s.38)

Pskov civarında bir diyakosun (papaz çömezinin) oğlu olan bu delikanlı, kilisenin ileri gelenlerine göre, ilerisi için çok şey **vadediyormuş**. (s.39)

Boss, bu isimle çağrılmayı kendisi **emretmişti**. (s.40)

Bu isme yalnız hamlet lakabı ile anılan Galkin **itiraz etmişti**. (s.40)

Eğer Abdias, Papaz okulunda başarılı olsaydı, Kiliseye **hizmet ederek** kendini gösterse ve rahipliğe **terfi etseydi**, Boss'un onunla hiçbir meselesi olmayacaktı. (s.41)

Öte yanda ise, dini tamamen **inkâr eden** bilimsel materyalizm ve ateizm kalesi vardı. (s.43)

Size karşı beslediğim duygular, bana özgü bazı hususları saklamaktan beni **men ediyor**. (s.49)

'Siz' diye **hitap etmek** benim için gerçekten daha kolay oluyor. (s.50)

Gazetede projemi önce çok iyi karşılamışlardı, bir an önce gitmem için **tahrik etmişlerdi** beni ama röportajı yazdıktan sonra, böyle birdenbire sönüverecekleri hiç aklıma gelmezdi. (s.52-53)

Kenevir tam bu ayda çiçeklenmeye başlar ve kaçakçılar da bunları toplamak için Asya bozkırlarına **akın ederler**. (s.53)

Küçük şehrimizin lisesinde tarih öğretmeni olan bir arkadaşım, Viktor Nikiforoviç Gorodetski bana gerekli olan bilgileri **temin etmişti**. (s.53)

Bu durumlarda uygulanan usule göre davası hemen görülecek ve en az üç yıl gençlere ait çalışma kampında ve sıkı bir gözetim altında kalmaya **mahkûm edilecekti**. (s.54)

Bütün bu işlerin nasıl **organize edildiğini** hemen anlayamazdım. (s.57)

Bundan Viktor Nikiforoviç de **söz** etmişti. (s.59)

Polenleri koymak için küçük bir plastik kutu ya da kavanoz almamı da **tavsiye etti**. (s.61)

Gönlüm sevinçle dolu olarak, bana böyle bir bayram sevinci gösterdiği için kaderime **şükrettim**. (s.69)

O koronun karşısında, gergin yüzleri ter içinde kalan koroculara bakarken, ben onlara **gıpta ediyor**, onların yerinde bulunmadığıma üzüliyordum. (s.80-81)

Vaktiyle Rusya tarafından **zapt edilen** ve göz alabildiğine uzanan bu toprakların genişliği, muazzam oluşu çok etkiliyordu onu. (s.101)

Kendisi ve Lenka için birer teknik lise öğrencisi kimliği **tedarik etmişlerdi**. (s.112)

Belki sen mağazalardan bir hediye satın alacağım **zannedersin**. (s.120)

Onun topografya hafızası ve yön bulma duyusunun kuvvetine Abdias **hayret ediyordu**. (s.128)

Teşekkür ederim, gerçekten çok teşekkür ederim, basit bir söz başlangıcı olsa da çok iyi bir şey bu. (s.133)

Bize vicdan yoluyla **tesir eder**. (s.141)

Sizin iki dünyada sadece **vaat ettiklerinizi** ben vaat etmiyorum, veriyorum. (s.143)

Sonraki durakta Mohaç, bir yerlerde bulduğu bir bidonla içecek su **temin etti**. (s.150)

Hepsi bu kadar da değil, bu şeytan karşısında gözlerinizi açmaya da **yemin ettim**. (s.153)

Kendini Yahudilerin kralı, Tanrı'nın sevgilisi, İsrail oğullarına cennetin yolunu açmak için gönderilmiş olduğunun **iddia ediyordu** bu adam! (s.161)

Senden **rica ediyorum**. (s.166)

Farz edelim ki gerçekten samimisin, iyilik yapmak isteyen bir adamsın, çok güvenen halkın arasına girip onları isyana kışkırtmıyorsun, halka bir adalet hükümrانlığından **söz ederken**, Sezar'ın dünyaya **hükmetmesini**, dünyayı **idare etmesini kabul etmiyorsun**. (s.167)

Onun için söylediklerinin yalan olduğunu **itiraf etmelisin**. (s.168)

Beni affet ve ben ıstırap çekerken kaderine **isyan etme**. (s.176)

İşte, güzel sözlerle bu arzuları **vaat ederek** onları **cezp etmekten** daha kolay bir şey olmaz. (s.179)

Teneffüs ettiğimiz hava gibi olan Tanrı'nın değeri nedir ki? (s.184)

Hepsinin amacı kendi şeflerini **mutlu etmek**, başkalarının şeflerini **mahvetmek**, onlara diz çöktürmek ve milletleriyle birlikte onları **köle etmek**, topraklarını ele geçirmek olacaktır. (s.185)

Vali bir an durakladı, bir şey daha soracaktı; ama fikrini değiştirerek susmayı **tercih etti**. (s.190)

Pontius Pilatus, korkuyla karışık bir şaşkınlıkla terasta öylece duruyor, konvoyu **refakat etmek** istercesine o tarafa yönelen o garip kuşa bakıyordu. (s.191)

Çünkü İsa'yı **haberdar etmek** için vaktinde yetişebileceğini **ümit ediyordu**. (s.194)

Abdias, kıyısında doğup büyüdüğü bu çayın üzerindeki adacıkta, İsa'nın güven altında olacağını **hayal ediyordu**. (s.198)

Abdias, Kudüs'ün sıcak, kasvetli sokaklarında, bakışları ıstıraplarla, aklı en çılgın düşüncelerle dolu olarak dolaşıyor ve içinden Tanrı'nın insanlara en etkili trajik bir örnek olsun diye kurban olarak gönderdiği İsa'yı **razi etmek** için yalvarıyordu. (s.200)

Sovhozun yünleri, onları şehirde bir yere **teslim edeceğim**. (s.208)

Sizi **temin ederim** efendim. (s.218)

Doğrusunu söylemek gerekirse hasta olmaktan, hasta oluşundan iyi bir hekimin müşfik elleri arasında bulunmaktan bir bahçe içindeki küçük hastanede **istirahat etmekten** oldukça memnundu. (s.221)

Seni bir an önce görmeyi bütün dokularımla, bütün benliğimle **arzu ediyorum**. (s.226)

Kimse ağzını açmaya **cüret edemeyecek**, herkes **itaat edecek** ve tıpış tıpış yürümeyi öğrenecekler. (s.241)

Bunu **hak etmişlerdi**. (s.259)

Atlıya yetişse, bir an bile **tereddütlük** etmeden üzerine atılacaktı. (s.262)

Çok haklısın, kurtlara **ateş ettim**, o kurdu vurdum. (s.277)

Ama kurtlar onlara hiç **aldırış etmiyordu**. (s.291)

Hiç durmadan uluyan kurtların sesi, sonunda canına yetti ve onu çıkmaya **mecbur etti**. (s.325)

Ağaçları zamanında ilaçlayamazsa haşarat bir anda çoğalır, ürünü **mahvederdi**. (s.336)

2.13.1.2. “ol-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile ol- yardımcı fiilinin bir araya gelmesiyle oluşur. Bu yardımcı fiil genellikle geçişsiz birleşik fiil yapar. Birleşme sırasında ses olayı meydana gelirse iki unsur bitişik yazılır.

Isık-Göl'ün kıyılarına kadar inen sıradağlar kalın kar yığınları altında **kaybolmuştu**. (s.7)

Akbar **gebe olduğu** için eşi Taşçaynar daha çok dışarıda dolaşıyordu. (s.9)

Soludu, öksürür gibi sesler çıkardı ve böylece durumdan **memnun olduğunu**, mavi gözlü dışisine nazlanmadan, homurdanmadan itaat edeceğini, onu koruyacağını **anlatmış oldu**. (s. 10-11)

Taşçaynar şafak vaktinde yuvadan ayrılmış, geç vakit, başka bir dişi kurdun kokusu vücuduna **sinmiş olarak** dönmüştü. (s.11)

Akbar'ın yakından görmeniz **mümkün** olsaydı, gözlerinin parlak mavisine ve yarı saydam oluşuna şaşıp kalırdınız. (s.12)

Tabiat kanunlarına **uygun** olarak paylarını işte o zaman alırlardı. (s.15)

Bir yandan bölgede yaşayan küçük hayvanları avlarken, öte yandan hoş kokular arasında dolaşmak, hafifçe **sarhoş olmak**, bir süre uçar gibi koşmak, sonra da kendinden geçip yatıp uyumak çok hoşuna giderdi. (s.20)

O kokulu otlar yüzünden **çakırkeyif** olmuşlardı, biraz dalgın gibilerdi. (s.21)

Her zaman koşmaya, kaçmaya **hazır olan** saygalar, havanın direncini azaltmak için başları öne eğik olarak yürürlerdi. (s.24)

Ergenliğe ulaştıktan sonra nice erkek kurtlar ona **sahip olmak** için birbirleriyle öldüresiye dövüşeceklerdi. (s.29)

Yalnız, korkunun uyardığı bir refleks, onları bir anda ezilip **yok** olmaktan kurtardı: Koşmaktan vazgeçip yavaşlamak yerine hızlarını arttırmışlardı. (s.33)

Akbar, müthiş patlamalardan **sağır** olmuştu, bütün dünya **sağır** olmuştu, kaos sürüyordu. (s.35)

Ordudan kovulunca, onun bu durumuna üzülen bazı insanlarla **arkadaş oldu**. (s.40)

Bizim yerli iki yıl hapse **mahkûm** olmuş. (s.41)

Eğer Abdias, Papaz okulunda **başarılı** olsaydı, Kiliseye hizmet ederek kendini gösterse ve rahipliğe terfi etseydi, Boss'un onunla hiçbir meselesi olmayacaktı. (s.41)

Eli kolu bağı olarak kamyonunda bulunması acı acı düşüncelere sokmuştu onu. (s.44)

Yüce Yaradan'a **hamdolsun**, diye mırıldandı. (s.45)

Hayalinin gerçekleşmekte olduğunu düşünerek **mutlu oldu**. (s.47)

Tekrar görüşmemiz **nasip** olacaksa ki benim en değerli, en gizli hayallerimin kaynağı budur. (s.50)

“Ne olaylara **tanık oldu** bu duvarlar ve daha nelere tanık olacaklar” diyordum kendi kendime. (s.62)

Petruha onun emirlerini almaya gitmeden önce iyice **uyanık** olmak, kendine gelmek için katran kadar koyu bir çay içti. (s.106)

Sakin ol Piotr, ne olacaksa olacak. (s.117)

Etrafında bulut gibi yükselen polenlerden **sarhoş** olmuştu. (s.122)

Ben nasıl **yardımcı** olabilirim? (s.135)

Zengin olmak için bozkırdan topladığınız işte budur. (s.141)

Dinsizlik, İsa'ya **karşı** olmak görüşün mü? (s.145)

Para hırsı ile gözleri **kör** olan sizler de bu zehri insanlara dağıtmak istiyorsunuz. (s.154)

Abdias, acıdan kıvranarak ve kan kusarak **iki büklüm** oldu. (s.156)

Kalabalık, karanlık içgüdüğü ile **sarhoş olup** ulumak için büyük heyecanlar istiyordu. (s.162)

Niçin, ne adına, Roma'ya **tabi** olan Yahudilerin başpapazını ve bütün Kudüs oligarşisini karşısında alacaktı? (s.167)

Sen de benden **samimi** olmamı istemedim mi? (s.169)

Gerçekte ben dünyaya onlara ebedi bir **örnek** olmak için geldim. (s.181)

Abdias, alışkanlık haline getirdiği bu düşüncelerle, o gece, hafızanın maddi olmayan akışı sayesinde ve geçici her şeyden **azade** olarak geçmişin kapılarından içeriye dalmıştı. (s.197)

İnga'yı bulamamak onu çok üzmüş, bir depresyon geçirmesine **sebep** olmuştu. (s.231)

Ama bütün bunlar **ders** olmamıştı ona. (s.250)

Ama bu arabaya bir beşincisini eklemeye kalkarsan, bu tekerlek bir işe yaramamakla kalmaz, öteki tekerleklerin hareketine de **engel** olur. (s.302)

Kendisi de onlara büyük şefkat gösteriyor, hazdan **mest** oluyordu. (s.311)

Anladığım kadarıyla Boston Urkunçiev, sürüsüne, otluklarına **hâkim** olmak, **sahip** olmak istiyor, basit bir **işçi** olmak istemiyor. (s.330)

2.13.1.3. “yap-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile yap- yardımcı fiilinin bir araya gelmesiyle oluşur. Bu yardımcı fiil genellikle geçişli birleşik fiil yapar.

Bazen düz arazideki tarlalara ve köylerin yakınına kadar sokuluyor, yiyecek bulmak için **baskın yapıyor**, böylece idare edip gidiyorlardı. (s.12)

Bir defa mektubu gönderdikten sonra yazdığı konularda düşünmeye devam eder, kendi kendine bir çeşit **yorum yapardı**. (s.49)

Alışkanlıkla az daha özür dileyerek ve “siz” diye hitap ederek büyük bir **gaf yapacaktım**, bereket versin hemen uyandım. (s.58)

Ne vedalar, ne mezamirler, ne büyüler, ne ilahiler, ne **şamanlıklar yapmıştır!** (s.68)

Kilise gerçekten seninle ilgili bir **hata yapmamış...** (s.88)

Bana dediklerine göre dinde **reform yapmak** istiyormuşsun. (s.95)

Senin mizacın daha çok eğitmek olsa da, oldukça **felsefe yaptık**. (s.139)

Farz edelim ki gerçekten samimisin, **iyilik yapmak** isteyen bir adamsın, çok güvenen halkın arasına girip onları isyana kıskırtmıyorsun, halka bir adalet hükümlerliğinden söz ederken, Sezar’ın dünyaya hükmetmesini, dünyayı idare etmesini kabul etmiyorsun. (s.167)

Sayırsız yollarda katarlar **manevra yapıyor**, insanlar her yöne koşuyor, hoparlörler bar bar bağıırıyordu. (s.232-233)

Belki anne ve babası çocuğun iyiliği için eski kocasıyla barışması hususunda ona **baskı yaparlardı**. (s.234)

Önce ikimiz oraya gidip **keşif yapmak**, yolu ve çevreyi öğrenmek niyetindeyiz. (s.301)

Dobra dobra konuşanları ise iftira etmekle, yabancı hayranı olmak ve onlarla **işbirliği yapmakla** suçluyorlardı. (s.327)

2.13.1.4. “gör-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile gör- yardımcı fiilinin bir araya gelmesiyle oluşur. Bu yardımcı fiil genellikle geçişli birleşik fiil yapar.

Sıradan ilahlardan çok farklı, basit ölümlülerle hiç ilgilenmeyen, onları **hor gören** ilahlar! (s.172)

Fakat kendinden biraz fazla **emin görünmüyor** musun? (s.183)

2.13.1.5. “kıl-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile kıl- yardımcı fiilinin bir araya gelmesiyle oluşur. Bu yardımcı fiil genellikle geçişli birleşik fiil yapar.

Söyleyeceklerin beni hiçbir şekilde **bağımlı** kılmayacak, kararımı etkilemeyecek, yakında karşılaşacağın durumla değiştirmeyecek, sen de hiçbir şeye ve kimseye bağımlı olmayacaksın zaten. (s.178)

2.13.1.6. “bul- , bulun-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile bulun- yardımcı fiilinin bir araya gelmesiyle oluşur. Bu yardımcı fiil genellikle geçişsiz birleşik fiil yapar.

Şimdi, yörede **az bulunan** kaynak başlarına gidip su içmek için akşam karanlığının çökmesini ve havanın hafifçe serinlenmesini bekliyorlardı. (s.24)

Şehrin daha az kalabalık olan merkezinde dolaşmaktan, sahafları ziyaret etmekten, afişlere bakmaktan **vakit bulursam** Tretiakov Galerisi’ne ya da Puşkin Müzesi’ne gitmekten hoşlanırım. (s.57-58)

Damarlarında akan ateşli kana, asi yaradılışlı oluşuna, ezeli isyan arzusuna, yenileşmeye susamış olmasına, daima itiraz eden bir mizaca **sahip bulunmasına** rağmen, imanını ispat etmek için neler yapmamıştır! (s.68)

Ama yine de günleri sayılıydı ve birkaç defa **bozguna uğramış bulunuyordu**. (s.72)

Birden sesi **titremeye başladı** ve konuşmasını şöyle sürdürdü. (s.97)

Bu soruya bir **cevap bulamıyordu**. (s.116)

Kötü bir şey için her zaman **mazeretler bulunur**; ama kudret sahibi olma isteğinin, insan üzerinde ilk uğursuzluğu, ilk felaketi oluşturduğunu pek az kişi düşünür. (s.184)

Ben de bu son vahyin benimle beraber kaybolmayacağını bilerek **teselli bulacağım**. (s.189)

O'nun çarmıha gerildiği günden bu yana, ölümsüz olduğunu iddia eden nice nice şeyler unutulup gittiği, toza toprağa karıştığı halde, o olaydan ötürü zihinlerimiz niçin hala **sükûnet bulmadı?** (s.196)

Bir an sonra da bu düşüncesini pek **gölünç buldu** ve koca bir budala olduğunu düşünerek katıla katıla güldü. (s.205)

Yakında gücünü toplar, ceza kamplarına gönderilecek o zavallı çocuklara yardım etmek için bir **çare bulurdu**. (s.217)

Sonunda, belediye matbaasında gece muhasebeciliği gibi bir **iş buldum**. (s.229)

Eve gelince kapıyı **kapalı bulacaksın**. (s.232)

Ama bir yandan da içki içmeye her zaman **fırsat bulacağını**, şimdi asıl işinin bu hayvanları sağ salim evine ulaştırmak ve beslemek olduğunu düşünüyordu. (s.259)

Elbette, benim yaptığımı başka çobanlar, yapmak isterlerse, onlara da **yer bulunacaktır**. (s.301)

Sosyalist bir kolektivitede üretim alanındaki ilişkiler sistemini, tarih uzun zamandan beri belirlemiş, **kesinleştirmiş bulunuyor**. (s.328)

2.13.1.7. “başla-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile başla- yardımcı fiilinin bir araya gelmesiyle oluşur. Bu yardımcı fiil genellikle –mA’lı hareket isimleriyle birleşik filler kurar.

Önce, ancak hissedilebilen bir yavaşlıkla **değişmeye başladı**. (s.7)

Helikopterin sesi yaklaşınca dişi kurt **inlemeye başladı**. (s.9)

Birbirlerini kovalayarak çevrede **koşmaya başladılar**. (s.29)

Bu canavarların üzerine doğru gelmesi, onları şaşkına çevirdi ve bozgun halinde **kaçmaya başladılar**. (s.32)

Peşlerinden gelen römorklu kamyonlardan atlayan adamlar da çok ucuza mal edilen bu bol ürünü vakit geçirmeden **devşirmeye başladılar**. (s.34)

Bana bir şeyler söylüyor, ben **konusmaya başlıyorum** ve o yine gülümseyerek beni takip ediyor... (s.69)

Akşam yattıkları ateşin başında bir araya gelince, dinlenirken, **sohbet etmeye başladılar**. (s.113)

Çingeneler gibi alt alta, üst üste **dövüşmeye başladılar**. (s.148)

Bir süre sonra **değişmeye başladılar**. (s.152)

Akıntıda usul usul **gitmeye başladılar**. (s.174)

Bedevilerin çölden getirdikleri develer, eşekler, çeşitli ticaret eşyası yüklü katırlar pazar meydanlarına doğru **akmaya başladı**. (s.201)

Karların erimeye başladığı güneşli yamaçlarda, çakıl taşlarının **görünmeye başladığı** yerlerde, bir bahar kokusu da duyuluyordu artık. (s.251)

Karların **erimeye başladığı** yerler kaygan; gölgeli yerler ise sert ve soğuktu. (s.255)

Biraz ısınınca halının üzerinde hareket etmeye, şikâyet eder gibi **üremeye başladılar**. (s.268)

Avluya girince de ürkek ürkek **havlamaya başladı**. (s.270)

Kadınlar birbirleriyle anlaşılamaz ve **çekişmeye başlarsa**, hayat cehenneme döner. (s.301)

O akşam, uzun uzun ve amaçsız dolaştıktan sonra birden Başat'a yönelmiş, yapılması gereken çok acele bir işini hatırlamış gibi, gittikçe hızını arttırarak **koşmaya başlamıştı**. (s.310)

Kendini tutamayıp yine hıçkıra hıçkıra **ağlamaya başladı**. (s.317)

Sonra o odun gibi diliyle ve bütün gücüyle bir başyazı okur gibi, usta bir hatipmiş gibi **konusmaya başladı**. (s.328)

“Bir gününü bile ayıramıyorsun” diye **kızmaya başlamıştı** zaten. (s.336)

Gülümhan, çocuğun babasını rahatsız etmemesi için elinden geleni yapmıştı; ama o kadar işi vardı ki Kence onun dikkatinden uzak kaldığı bir sırada yatağa koşmuş, bir şeyler söylemeye çalışarak babasının yanaklarını **okşamaya, mıcıkklamaya başlamıştı**. (s.352)

2.13.1.8. “gel-, getir-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile gel- yardımcı fiilinin bir araya gelmesiyle oluşur.

İki gün önce birden patlak veren ve sonra doğal güçlerin **karşı gelinmez** iradesiyle, büyük bir yangın gibi bir anda ortalığı kasıp kavuran bir fırtına getirmişti bu kar yağınlarını. (s.7)

Kendine gelmesi epey uzun sürdü. (s.9)

Delikanlının dine karşı küfür sayılacak “Çağımız Tanrısı”, “kontrapunk” gibi deyimlerini bile **duymazlıktan** gelecek kadar alttan alıyor, yakınlık gösteriyordu. (s.92)
Kilisenin varlığını sürdürebilmesi için yeni doktrinlere hiç ihtiyacı yok ama bu doktrinler iman kuvveti olmadan **meydana** gelmez. (s.97)

Petruha onun emirlerini almaya gitmeden önce iyice uyanık olmak, **kendine** gelmek için katran kadar koyu bir çay içti. (s.106)

Ama artık ona, ayağını yere bastırtmak ve bu işi bitirmek **zamanı** gelmişti. (s.167)

Müritlerim uyanık kalmak için ellerinden geleni yaptılar; ama onların yanımda oluşu da bana bir **huzur** getirmedi. (s.186)

Vaazlarıyla halkı isyana kışkırttığına, Kudüs tapınağını yıkma tehdidinde bulunduğu ve onun yerine üç gün içinde bir başkasını yapmak istediğine, Yahudilerin kralı olduğunu iddia ettiğine **kanaat** getirildi. (s.191)

Abdias, **alışkanlık haline** getirdiği bu düşüncelerle, o gece, hafızanın maddi olmayan akışı sayesinde ve geçici her şeyden azade olarak geçmişin kapılarından içeriye dalmıştı. (s.197)

Karşı gelinmez bir istek bu. (s.225)

Nihayet avluda köpekler sustu, sessizlik **geri** geldi. (s.270)

Umutsuzluktan çılgına dönen bu kurtlar onu öyle sinirlendiriyordu ki onlarla nihayet **yüz yüze** geleceğine memnun oluyordu. (s.326)

2.13.1.9. “ver-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile ver- yardımcı fiilinin bir araya gelmesiyle oluşur.

İki gün önce birden **patlak veren** ve sonra doğal güçlerin karşı gelinmez iradesiyle, büyük bir yangın gibi bir anda ortalığı kasıp kavuran bir fırtına getirmişti bu kar yağınlarını. (s.7)

Korkusunu paylaştığı ve **güven** verdiği için ona minnet duyuyor, okşamalarına, yalamalarına onun dudaklarını yalayarak **karşılık** veriyordu. (s.11)

Yavrular sağa sola koşuşarak bazen annelerinin önüne geçmek istiyorlardı; ama Akbar buna **izin** vermiyor, hiçbirinin kendisinin önüne geçmesini istemiyordu. (s.20)

Akbar, yırtıcılık içgüdüleriyle **rahatsızlık** vermeye başlayan yavrularının yanından azıcık uzaklaşarak yer değiştirdi. (s.25)

En büyüğünün, Taşçaynar’ınki gibi geniş bir alını vardı ve ona **ad verebilse** ‘Kocabaş’ diyebilirdi. (s.29)

Çevreye **kulak verdiler**. (s.29)

Aslında onlara hükmeden, **emir veren** açlık idi, midelerinin kazınmasıydı. (s.29)

Yerel organlarda da **cevap veriyordu**. (s.31)

Önce Gözde **can verdi**. (s.33)

İyi niyetle yaklaştığı bütün insanlar devamlı şekilde **acı veriyorlardı** ona. (s.44)

Eğer duam kabul olursa, sizi hiçbir sıkıntıya sokmamaya ve yine ‘sen’ diye hitap etmeye **söz veriyorum**. (s.50)

Bu büyük seyahati yapmaya, onun bu hikâyesini dinledikten sonra **karar verdim**. (s.57)

Alışkanlıkla az daha özür dileyerek ve “siz” diye hitap ederek büyük bir gaf yapacaktım, **bereket versin** hemen uyandım. (s.58)

Bunu bilmediğim için az daha yine **açık verecektim**. (s.60)

Bütün o kalabalığın içinde bana **mutluluk veren** tek kişi o olurdu. (s.63)

Saf görünümlü bir kadın, madalyalı bir eski asker ya da herhangi bir emekli seni **ele verebilir**. (s.85)

Bu kadar ilkel bir usule **önem vereceğini** de sanmıyorum. (s.95)

Bir şeyler atıştırmak için **mola verdikleri** sırada Petruha şöyle dedi. (s.120)

Islığa **kulak veren** Petruha da ıslık çaldı ve yine ıslıkla cevap aldı. (s.130)

Bana göre asıl mesele, hiç **kayıp vermeden** cepheyi delip geçmektir. (s.135)

Bak yoldaş Kalliatratov, bana en ufak bir **korku verdiğini** sanıyorsan, tatlı bir hayal görüyorsun demektir. (s.145)

O gün de çocuğu ile nehir kıyısında bulunduğu bir sırada, kıyıya bir sandal yanaştı ve içindeki ihtiyar adam onlara **selam verdi**. (s.174)

Ama sen, kudret seni kör ettiği için bu zaferlere çok **önem veriyorsun**. (s.188)

Bu harikulade güzel mucizenin sürüp gitmemiş olması kalbine **ürperti verir**. (s.220)

Önceden bilseydim **haber verirdi**. (s.231)

Bazarbay, “Böyle bir yere gelmek nereden aklına düşmüş?” dedi kendi kendine ve Başat Geçidi’nden sonra uygun bir yere ulaştıkları zaman hemen dönmeye **karar verdi**. (s.252)

Kocasıyla Bazarbay arasındaki geçimsizliği bildiği halde bilmezlikten gelmiş, hiç **renk vermemiş**, çok tabi ve nazik bir şekilde karşılamıştı onu. (s.267)

Sonra iyice **kulak vererek** ilave etti. (s.279)

Üyesi olmakla çok böbürlendiğin, herkese **akıl vermeye** çalıştığın o komiteye... (s.287)

Bize **hak veriyorlar**. (s.301)

Kocan Amerika’da yaşasaydı Western filmlerinde ona mutlaka **rol verirlerdi**. (s.305)

Biraz nefes almak için durup **mola verdiler**. (s.314)

Müdür Çotbayev, hücre sekreterinin, komitenin yeni eğitimcisine de **not vermek** için bu toplantıyı fırsat sayacağını düşünüyordu. (s.328)

2.13.1.10. “dur-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile dur- yardımcı fiilinin bir araya gelmesiyle oluşur.

Buraya gelişlerinden sonra da ortalıkta pek görünmemeye, **uzak durmaya** devam ettiler. (s.12)

2.13.1.11. “duy-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile dur- yardımcı fiilinin bir araya gelmesiyle oluşur.

Ana ve babaları onların hareketlerinden **endişe duymuyor**, rahatsız da olmuyorlardı. (s.23)

Oğlu Papaz Okuluna girince çok sevindi, **gurur duydu**. (s.47)

Bir gün onunla karşılaşırsam, sonradan **huzursuzluk ve pişmanlık duyarak** hatırlayacağım bir şey yapmamaya söz verdim kendime. (s.69)

Ben ise, evladı olarak ona derin **saygı duyuyor** isem de, onun bana çizdiği yoldan apayrı bir yol tutmuştum... (s.69)

Buna dua yoluyla ulaştığımızı, duanın bizi biraz kendimizin dışına götürdüğünü anlamaktan da **mutluluk duyuyorum**. (s.92)

Delinmiş kollarını açtı, boynunu büktü ve güzel bir şehit numarası yaptı: sonra da asırlar boyu ona **hayranlık duymaları**, ağlamaları, övgü düzmeleri gerekti insanların. (s.139)

Eğer buradan işlenen suçlara müdahale etmeden kaçarsam, en büyük suçu işlemiş gibi **utanç duyayım**. (s.140)

Ama ben yine de **pişmanlık duymam**, bu çocukları serbest bırakman için ısrara devam edeceğim. (s.145)

Bildiğinden şaşmayan bu aksi Peygamber'e **kin ve nefret duyarak**, aynı zamanda acıyarak bakıyordu. (s.162)

Onun pek zevkli görünmeyen, zamanımızın o “moda işler” inden biri olmayan, parlak bir gelecek de vadetmeyen bu çalışmaya, heyecanla can ve gönülden bağlanmasına büyük **hayranlık duyuyordum**. (s.228)

Daha üçte ikisi şişede kalan votkasını derenin kenarına bırakıp geldiği için şimdiden **pişmanlık duymaya** başlamıştı. (s.259)

Bundan belli belirsiz bir **kuşku duymaya** başlamıştı. (s.311)

2.13.1.12. “al-” Yardımcı Fiili ile Kurulanlar

Bir isim unsuru ile al- yardımcı fiilinin bir araya gelmesiyle oluşur.

Nikiforoviç, güzel bir gün **izin alıp** Riazan’a gitmişti. (s.54)

Telgrafi alır almaz Alma-Ata’ya giden ilk uçağa atladı, sonra da trenle bir gündüz ve bir gece **yol alarak**, çağrıldığı yere ulaştı. (s.54)

Onun aracılığı ile ben ilahi söyleyenlere katılıyor, onların arasında **yer alıyordum**. (s.71)

Sandro iyi **nişan almıştı**. (s.79)

Delikanlının dine karşı küfür sayılacak “Çağımız Tanrısı”, “kontrapunk” gibi deyimlerini bile duymazlıktan gelecek kadar **alttan alıyor**, yakınlık gösteriyordu. (s.92)

Islığa kulak veren Petruha da ıslık çaldı ve yine ıslıkla **cevap aldı**. (s.130)

Selam almak her zaman iyidir, dedi; ama bu selamın kimden geldiğini de bilmek gerek. (s.133)

Ben yalnız vicdanımdan **emir alır**, onun dediğini yaparım. (s.140)

Kaçakçılar şimdi Calpak-Saz’a doğru **yol alıyorlardı** ve oradan büyük şehirlere dağılacaklardı. (s.149)

Pontius Pilatus derin bir **nefes alarak**, bir şey söylemek ister gibi kollarını göğe kaldırdı. (s.165)

Öyleyse bütün meydanlarda tövbe et, vaazlarında söylediklerini **geri al**, yalan söylediğini, bir sahte peygamber olduğunu açıkla ve artık “Yahudilerin Kralı” unvanını

taşıma, onları, asla olmayacak yeni bir adalet hükümrânlığı gibi bir umutla aldatma ki artık plebler senin peşinden gelmesin. (s.168)

Bundan sonra gelecek nesiller vicdan azabı çekecek ve her biri, insanların günahını **üzerine almak**, onların gözlerini açmak ve onlarda bulunan ilahilik vasfını uyarmak için ödeyeceğim bedeli gözlerinin önüne getirerek ürperecekler. (s.181)

O gün gelecek nesillerin mutluluğu için, onları, tabiatta bulunmayan, yalnız insanların eseri olan haksızlıklardan kurtarmak için **göze aldığı** işkencelere de gerek kalmazdı. (s.199)

Çünkü lütuf Tanrı'dandır ama onu değerlendirmek, **sonuç almak** insanların kendilerine aittir. (s.220)

Haşhaşın bitmesini engelleyecek bir ilaç toprağın iki yüz yıl kısır, verimsiz kalmasına yol açardı ki uyuşturucu ile mücadele uğruna böylesine büyük bir ekolojik felaket **göze alınamazdı**. (s.223)

Abdias o iç acıları içinde, bozkırda iki gün çalışarak yüksek bir **ücret alma** teklifini hemen kabul etti. (s.235)

Bazarbay, kendisine bir içki verilmese bile bu iğneli sözleriyle, Gülümhan'ın yüzündeki ani değişikliği görmekten büyük **zevk alacaktı**. (s.267)

Tek amaçları insanlardan **intikam almak** olacak. (s.288)

İçinden çıkılmaz bir durum karşısında bir **tavır alması** gerekiyordu. (s.329)

2.13.2. Özel (Ulaş) Birleşik Fiiller

Bu birleşik fiillerde ana fiil unsuru başta bulunur. Anlamı üzerinde bulunduran bu unsur, -A, -I, -U zarf fiil eklerinden birini taşır.

Bu fiiller aldıkları yardımcı fiillere göre dört gruba ayrılır.

2.13.2.1. Yeterlik Birleşik Fiili

Bir fiilin -A bil- tasvir fiiliyle birleşmesiyle oluşur. Bu tasvir fiili, baştaki fiile “gücü yetme, başarma, olasılık, istek, rica” anlamı katar.

Önce, ancak **hissedilebilen** bir yavaşlıkla değişmeye başladı. (s.7)

Helikopter ancak, kaçılacak ve saklanacak yeri olmayan düz ovada **tehlikeli olabilirdi**. (s.8)

Onun için helikopter korkulacak bir şey **olamazdı**. (s.9)

Artık, insan olsun, hayvan olsun, her düşmana tereddütsüz **saldırabilirdi**. (s.10)

Ama zamana karşı **gelinemezdi**. (s.13)

Mujunkum bozkırında hayatın bu değişmez akışını ancak beklenmedik bir facia ya da insanoğlunun işe karışması **bozabilirdi**. (s.16)

Uçsuz bucaksız görünen bu bozkırın Aşağı Asya'da bir adacıktan ibaret olduğunu hiçbiri **bilemezdi**. (s.18)

Oysa insanlar düşünen yaratıklar olarak ortaya çıkışlarından beri kendilerini daha iyi tanımaya çalışmışlar; ama bütün çabalarına rağmen şu soruya bir cevap **verememişlerdi**: Kötü, hemen hemen her defasında, niçin “iyi” den daha güçlü olarak ortaya çıkıyor? (s.19)

Günün bu saatinde, çok yüksekten, ana kurdu, baba kurdu ve üç yavruyu çok iyi **görebiliyorlardı**. (s.23)

Keskin bir dönemeçte artık yorgun düşen saygaların üzerine atılır, iki üç saygayı **boğazlayabilirdi**. (s.25)

Ana kurt o günleri öylesine belirgin gördü ki sanki soğuk bir hava teneffüs ediyormuş, yumuşak tabanı ile karlara **basabiliyormuş** gibi ürperdi. (s.26)

Kazlar kadar yüksekten uçan çaylaklar bile onların yolundan çekilmekten başka bir şey **yapamadılar**. (s.28)

En büyüğünün, Taşçaynar'ınki gibi geniş bir alını vardı ve ona ad verebilse ‘Kocabaş’ **diyebilirdi**. (s.29)

Bozkır kurtları, yerel yönetimlerin telefon üstüne telefon emri aldıklarını, onlardan plan hedeflerinin gerçekleşmesi için ne pahasına olursa olsun et bulmaları istendiğini nasıl **bilebilirdi**? (s.31)

Kendileri görünmeden her şeyi **görebilirdi** buradan. (s.32)

Kurtlar uzaklaşacak zaman **bulamadılar**. (s.33)

Akbar onun ne söylediğini **anlayamazdı** tabii. (s.35)

Bu açıdan bakınca, büyük bozkırın uğradığı faciayı bir istisna **sayamayız**. (s.37)

Kısacası, bu altı kişinin ortak yanlarını oluşturan bir eğri **çizilebilirdi** ve bunun için basit bir bilgisayara bile ihtiyaç yoktu. (s.39)

Pek alaya aldığı, adını ve nereden geldiğini bile bilmediği hayvan ölümlerini kamyonla doldurmak, birkaç günde öbür işlerden bir ayda zor **kazanabileceği** kadar para kazanmak; üstelik Boss'tan bir kasa votka da cabadan! (s.40-41)

Tabi olsaydı, bilseydi, gibi şartlarla, gelecekte olacakları kimse önceden **bilemez**. (s.42)
Papaz okulunun bu eski öğrencisi, halkın ilgisini çekecek, onları heyecanlandıracak makaleler **yazabilirdi**. (s.42-43)

Bu, dünyada ona en yakın insandı; çünkü artık onu kendi varlığından **ayıramıyordu**. (s.44)

Çünkü kendini, yerküre gibi ebedi olarak insanlara şaşmaz ve değişmez şekilde verilmiş o iman gücünün ve gerçeklerinin araştırmasına verdiği bir sırada, oğlunun kafasında gelişen şeytanca düşüncelere, onun mezhep sapkınlığı içinde mahvolup gitmesine herhalde **dayanamazdı**. (s.47-48)

Böyle hayal ettiğim zamanlar, ruhum yavaş yavaş, sonsuz derecede özlenen, o sınırsız ilahi güzelliğe doğru yükseliyor ve kendimde olmadan hiçliğin, yokluğun tehdidine karşı koyacak gücü **bulabiliyorum**. (s.50)

Benim gibi mütevazı bir taşralı için çok çekici olan bu yerlere nihayet **gidebilecektim**. (s.53)

Kaçakçılarla temas **kurabilmek** için önce bu muazzam garda 87 numaralı hamalı bulacak, ona Paşa'nın eski arkadaşlarından birinin adını verecektim. (s.57)

Yuvarlanıyoruz, dedi; "büyük bir **bey olabilmek** için bir arabanın olması yeter," diyorlar Polonya'da. (s.58)

İlk anda ne cevap vereceğimi **bilemedim**. (s.60)

Bütün kalbimle **sevebileceğim** kadın şu anda karşıma çıksaydı, ona bizi duygu ve düşüncede birleştiresin diye bu dini müzik resitalini dinlemek üzere benimle gelmesini teklif edecektim. (s.64)

İki ateş arasında kalan çete neye uğradığını **anlayamadı**. (s.72)

Bir anda geçmişe **dalabilen**, zaman ve mekân sınırlarını **aşabilen** düşüncenin hızı yanında, ışık hızı hiç kalır. (s.80)

Bir süre sonra kulaklarını o sağır edici gürültüden **ayıramadı**. (s.110)

O kadar ki karanlıktan korkan bu küçük çocuğa bile paranın onu Tanrı'dan daha çok ilgilendirdiğini **söyletebiliyordu**. (s.125)

En tabii ses tonuyla ve çok sakın görünerek konuşmaya çalışıyor, böylece, içini parçalayan müthiş sancıları da **durdurabileceğini** umuyordu. (s.133)

Ayağı incinmiş bir insanın bunu **yapabilmesi** çok şaşırtıcıydı. (s.138)

Ama **anlayabileceğini** hiç sanmıyorum. (s.140)

İkimizin **anlaşabileceği** bir alan yok. (s.145)

Keskin düdük sesleriyle, kıvrım kıvrım duman çıkararak geçerlerken büyük bir zevkle seyrettiği lokomotifleri geçişini, bir gün büyük bir sıkıntı ile ona kaçak olarak binmek için, üstelik suç işleyerek bekleyeceğini, hiç aklına **getiremezdi**. (s.148)

Abdias, hala aman **dileyebilir**, ondan **yardım isteyebilirdi**. (s.156)

Aslında bunlar gülünç fikirler bile değil, işte senin için de sen beni **etkileyemezsin**. (s.164)

Tatlı canını yalnız iddialarından, sözlerinden dönerek, inkar ederek **kurtarabilirsin**. (s.171)

Pekala Nasıralı İsa, sen bu kötülük tarihini **durdurabileceğini** sanıyor musun? (s.183)

Ölmediğine **de inanamıyordu** bir türlü. (s.192)

Ama hala doğru yola **sokulabilecek** tek kaçakçı olan Lenka'yı hatırlayınca ve bunu yapamadığını düşününce, çabalarının pek boşa gitmemiş olması zayıf bir teselli olarak kalıyordu. (s.205)

Böyle bir olayla her insan hayatında hiç olmazsa bir defa **karşılaşabilir**. (s.220)

İnga'nın ne yaptığını ve ne zaman döneceğini bilmek şartıyla birçok geceyi garda **geçirebilirdi**. (s.234)

Bu durumda en güç şey atın üzerinde düşmeden **durabilmektir**. (s.252)

Yirmili ya da otuzlu yıllarda bir milis bir kulağı ya da zengince herhangi bir adamı, sorguya bile çekmeden **öldürebilirdi**. (s.293)

Bu dayanılmaz ulumalara bir son **verilebilirdi**, ana kurdu **susturabilirdi**. (s.309)

Kence'ye gelince; bu neşeli, gözleri ıslık ıslık, evin içinde küçük, tumbul bacaklarıyla koşup duran ve henüz çok az **konusabilen** çocuğun, kendisi için ne ifade ettiğini soracak olsalar Boston nasıl cevap vereceğini bilemezdi. (s.342)

Sabaha kadar yaylada **kalabilirdi** ama o zaman da ancak akşamüzeri **dönebilir** ve bir bütün gün kaybetmiş olurdu ki bunu hiç istemezdi. (s.351)

2.13.2.2. Tezlik Birleşik Fiili

Bir fiilin –I ver- tasvir fiiliyle birleşmesiyle oluşur. Bu birleşik fiilde tasvir fiili, baştaki fiile “tezlikle, çabucak, kolaylıkla, ansızın gerçekleşme ya da önemsememe” anlamı katar.

Acelesi olan alaca karanlık, yaklaşan gecenin soğuk, gri mor rengini de ardından sürükleyerek, sessizce vadileri, boğazları **kaplayıverdi**. (s.7)

Gazetede projemi önce çok iyi karşılamışlardı, bir an önce gitmem için tahrik etmişlerdi beni ama röportajı yazdıktan sonra, **böyle birdenbire sönüverecekleri** hiç aklıma gelmezdi. (s.52-53)

Ve işte şimdi **açılıvermiştim**. (s.68)

Birden, bir şey keşfettim: Çok eskiden okuduğum bir Gürcü hikâyesindeki derin anlamı **kavrayıverdim** o anda. (s.71)

Göz ucuyla saatime baktım; çünkü konserin **bitivermesinden** korkuyordum. (s.82)

Çok tecrübesiz, çok da sabırsız olduğu için, susma taktiği gösteremedi ve bütün düşüncesini **atıverdi** ortaya. (s.92)

Tıpkı geniş bozkırdan oluşan bir tualin üzerindeki pek seyrek renk damlacıkları gibi boyanmaya hazır iken, monoton grilikteki tabii görünümüne **birakılıverilmiş...**” (s.101)

Karşısına üç yavrukurt **çıkıverince** bu hayalden birden uyandı. (s.122)

Sonra birden korkuya kapıldı: Ya o kızın motosikleti bozkırın ortasında arıza yapar ve karşısına da kurtlar **çıkıverirse!** (s.127)

Ama kürekleri çekmesini isteyeceği anda meçhul adam birden **kayboluverdi** buhar olup uçmuştu sanki. (s.174)

Ama biraz ilerledikten sonra sığ suda bir tomruk birden **kımıldayıverdi**. (s.175)

Bu kap, bir süre sonra büyük bir göl **oluverir**. (s.180)

Ciddi bir iş vermişlerdi ona ve o da çok kısa bir zamanda takımını **kuruvermişti**. (s.231)

Havada uçarken öldürülmüş, öylece bir saksavulun dalları üzerine **atılıvermiş**. (s.243)

Ortalıkta insan olmayınca, bir süre için, dünyanın eski zamanlarındaki dengesi **kuruluverdi**. (s.256)

Bütün bunlar yetmiyormuş gibi akşam **oluvermiş**, karanlık, ıssız geniş ovaları dalga dalga kaplamıştı. (s.261)

Bir nacakla çalı kesmeye başladığı bir sırada, nereden geldikleri anlaşılmayan iki kurt **dikilivermişti** karşısında. (s.292)

Yaz, atla bir günlük geride kalmış ve birdenbire kış **çıkıvermişti** karşılarına. (s.306)

Bazarbay'ın yüzü de birden **sararıvermişti**. (s.340)

2.13.2.3. Yaklaşma Birleşik Fiili

Bir fiilin –A yaz- tasvir fiiliyle birleşmesiyle oluşur. Bu birleşik fillerde tasvir fiili, baştaki fiile “az kalsın, nerdeyse, az daha” anlamı katar.

Hayvan bir kuyruk darbesiyle hafif salandı **devireyazdı**. (s.175)

2.13.2.4. Sürerlik Birleşik Fiili

Bir fiilin –A kal-, -A gel-, -A dur- tasvir fiillerinden biriyle birleşmesiyle oluşur. Tasvir fiili, baştaki fiile “kılış, durum ya da oluşun sürmekte olduğu” ya da bir süre devam ettiği anlamını katar.

Ah sevgili hayvancıklar nereden **çıkageldiniz**, nereye gidiyorsunuz? (s.22)

Birde, gök gürlemesini andıran sesi ile helikopterler **çıkageldi**. (s.32)

Hareketlerinden bir gün önce **çıkagelen** bu motosikletli kadının kendilerinden şüphelenmiş olabileceği değildi onu düşündüren. (s.116)

Bizim trajik bilincimizde, sıfırdan hareket eder gibi başlayıp asırlar boyu **sayageldiğimiz**, **düşünegeldiğimiz** İsa kimdir? (s.196)

Öyleyse, İsa öğretisinin eskimediğini, kuvvetini **koruyageldiğini** nasıl izah edeceğiz? (s.196)

Sonra, meraklı bir kalabalığın arasında **kalakaldı**. (s.218)

En hareketlisi, kuyruğunun ucunda beyaz bir leke olanı, sonra en çok anasının memesi ağzında iken **uyuyakalanı**, hep ağlamaklı ve kavgacı olanı olan üçüncüsü ve mavi gözlü dişi yavrusu yani geleceğin Akbar'ı... hepsi yanındaydı. (s.311)

Dönüp ardına bakınca dehşetten **donakaldı**. (s.315)

2.13.3. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller

Bunlar iki sözcüğün bir kural olmaksızın tam ya da yarı kaynaşmasıyla oluşan birleşik fiillerdir. Bunların bir kısmı deyimleşmiştir. Bu birleşik fiillerin isim unsuru, isim çekim eklerini alabilir.

İki gün önce birden patlak veren ve sonra doğal güçlerin karşı gelinmez iradesiyle, büyük bir yangın gibi bir anda ortalığı **kasıp kavuran** bir fırtına getirmişti bu kar yağınlarını. (s.7)

Ölümler ve dirilerle ilgisini kesen dağlar, şimdi, **donup kalmış** bir sessizlik içinde ve ağır kar boyundurukları altında hareketsiz idiler. (s.7)

Yuvarlanan kayalar **tozu dumana katarak**, daha küçük taşları da sürükleyerek iniyorlardı aşağıya. (s.8)

O haliyle, kovuğun üzerinde **homurdanıp duran** ve kayaları bile **söküp yuvarlayan** madeni canavarı korkutup kaçırmak ister gibiydi. (s.9)

Bu, onların dış dünya ile kendilerini bekleyen acı gerçeklerle ilk ve dolaylı karşılaşmalarıydı ve analarının acıları ile **kıvranıp kımıldamaları** bundandı. (s.10)

Yorulmadan, yüksünmeden onun isteklerini sadakatle **yerine getirirdi**. (s.11)

Akbar'ın yakından görmeniz mümkün olsaydı, gözlerinin parlak mavisine ve yarı saydam oluşuna **şaşıp kalırdınız**. (s.12)

Akbar, yabancı sürüler arasında onlara **boyun eğerek** yaşayacak bir yaradılıştan değildi. (s.13)

Bu hıza **ayak uydurmayan**, buna dayanamayan, kavga yarışı için yaratılmamış olan kurtlardan bazıları, nefesleri kesilip düşüyor, hortum hortum savrulan toz bulutu altında yarı ölü yatıyorlardı. (s.14)

Önce öbür kurtlara ayak uydurmakta biraz **güçlük çektiler**. (s.15)

En erken uyanan kuşlar ılgın ağaçları arasında **kanat çırparak** cıvıldaşıyor, kirpiller öteye beriye koşuyor, bütün gece öten ağustos böcekleri şimdi boğazlarını yırtarcasına bağırıyor, uyuyan köstebekler inlerinden çıkıp yere düşen saksavul tanelerini toplamak için **harekete geçmeden önce**, sağa sola **göz atıyorlardı**. (s.17)

Bu yarı çöl halinde **uzayıp giden** ovalarda ve kavrulan tepelerde, başka yerlerde bilinmeyen, çeşit çeşit ılgınların yetiştiği bu bozkırda, hayatlarının böylece **sürüp gitmesini** engelleyecek hiçbir tehlike yok gibiydi. (s.19)

Aile bir anda oradan uzaklaşmış, **gözden kaybolmuştu**. (s.22)

Keskin bir dönemeçte artık **yorgun düşen** saygaların üzerine atılır, iki üç saygayı boğazlayabilirlerdi. (s.25)

Akbar, çevreye **göz atmak** için yolun üzerindeki bir tümseğe çıktı ve başını kaldırarak durdu. (s.30)

Hedeflerinin çok gerisinde kalmışlardı ve yerel yönetimin açık göz memurlarından biri Mujunkum'daki tabii kaynaklara **başvurulmasını** teklif etmişti. (s.31)

Bu canavarların üzerine doğru gelmesi, onları **şaşkına çevirdi** ve bozgun halinde kaçmaya başladılar. (s.32)

Akbar ve ailesi helikopterlerin baskını ile karşılaşır karşılanmaz önce otların arasına sindiren, sonra **korkuya kapılarak** bu lanetlenmiş yerden olabildiği kadar uzaklaşmak için fırladılar. (s.33)

Gücünü yitirip düşünce korkunç bir **çığlık attı**, sonra bu çığlık toprağı döven binlerce toynak altında **boğulup gitti**. (s.34)

İsterse Boss'a **karşı çıkar** ve boss bile olabilirdi. (s.40)

Keskin bir göz uzaydan dünyamıza baksaydı neler **olup bittiğini** görür, Mujunkum'um ağlatan, **yakıp yıkan**, mahveden o av faciasını seyreder; ama daha sonra olacakları bu tabiatüstü gözlemci bile göremez, anlayamazdı. (s.36)

Bir mağazada hamallık yapıyor, her sandığı indirşte, binanın koridoruna geçip **kafayı çekiyormuş**. (s.41)

Şuurunu kaybeder, kendini tutamazdı... (s.42)

Mujunkum'da **eli kolu bağlanmış**, saldırıya, hakarete uğramamış mıydı? (s.45)

Birkaç yıldan beri polis, uyuşturucuyu **meydana çıkarmak** için eğitilmiş köpekleri kullanıyor. (s.56)

Ütü, şaryosunu تنها bir yere çekti ve çevreye ihtiyatlı bir **göz attı**. (s.59)

Guram Çohadze ise, çetesinin bozulmasıyla sonuçlanan o korkunç faciadan sonra yatıp uyuyamıyor, adamlarını kaybettiği ve kendi sonunun da yaklaştığını anladığı için **gözüne uyku girmiyordu**. (s.73)

Çünkü senin işine **burnunu sokamaz!** (s.85)

Petruha'nın **gözleri fal taşı gibi açılmıştı**. (s.109)

Tozu dumana katarak giden motosikletli **gözden kaybolunca**, onu, gözlerinde olduğu gibi canlandırmıştı, sanki hafızasına nakşedecekti. (s.116)

Ben **çene çalar**ak vakit geçirmeyi sevmem. (s.135)

Sanıyordun ki pişmanlık getirip hayata yeniden doğacağız, seni hayran olduğun ahlak standartlarına **dört elle sarıl**acağız. (s.138)

Ama kimin adına ve hangi hakla işimize **burnunu sok**uyorsun. (s.140)

Sana güç verseler, **dünyanın altını üstüne getir**irsin. (s.144)

Nasıl, var mısın iddiaya, **meydan okum**aya? (s.146)

Susacağı ve onun merhametini kazanmaya çalışacağı yerde, ölümü herkesin üzerine **kanat ger**diğini söylemek gibi kendini teselli eden saygısızca bir cevap vermişti. (s.162)

Seni kurtaracak çareleri **elinin tersiyle itip** ölümü mü seçiyorsun? (s.169)

Hakkı olmayan bir saltanata **göz diken**lerin sonu her zaman hüsrarla biter. (s.170)

Mahkûmun yalnız kaldığı o anlarda **aklını başına toplay**acağını, nasıl korkun bir akıbete gittiğini anlayarak **ayaklarına kapan**acağı, ondan **merhamet diley**eceğini umuyordu. (s.173)

Bundan sonra gelecek nesiller **vicdan azabı çekecek** ve her biri, insanların günahını üzerine almak, onların **gözlerini açmak** ve onlarda bulunan ilahilik vasfını uyarmak için ödeyeceğim bedeli gözlerinin önüne getirerek ürperecekler. (s.181)

Hepsinin amacı kendi şeflerini mutlu etmek, başkalarının şeflerini mahvetmek, onlara **diz çöktürmek** ve milletleriyle birlikte onları köle etmek, topraklarını ele geçirmek olacaktır. (s.185)

Abdias, suyun gittikçe yükseldiğini gördü, sürünerek ve **canını dişine takarak**, tehlikeli olmaya başlayan o yerden uzaklaşmaya çalıştı. (s.192)

Bugün yeni olan yarın eskimiş olacaktır ve her buluş, kendisinden sonraki buluşun yanında **solup gidecektir**. (s.196)

Beyni de zonkluyordu ve ona tamamen yabancı insanlarla dolu olan bu yerde nefes almakta **güçlük çekiyordu**. (s.217)

Abdias, polisler ve tutuklular **gözden kaybol**unca tuhaf bir boşluk hissetti. (s.219)

Geceleyin gara gidip çevreye bir **göz atması**, birkaç gün içinde iyi para kazanmak için peşinden koşup gelecek züğürtleri, sefilleri bulmasına yetmiş, artmıştı. (s.231)

Çok yakından gelen bu sesleri **kulak kabartarak** dikkatle dinledi. (s.253)

Senin yüzünden de müdür, **elleri kolları bağlı kalıyor!** Beni kör mü sanıyorsun! (s.299)

Boston, tam uykuya varmadan önce bu ağır yıldızların gökyüzünde düşmeden nasıl duracaklarına **şaşıp kaldı** bir süre. (s.308)

O toplantıda yine canını sıkkan meseleyi ortaya atmış, insanların işlerine sahip olmaları, **dört elle sarılmaları** gerektiğini söylemişti. (s.328)

Sırf kendisini mat etmek için, birçok basit kanıttan biriymiş gibi Ernazar'ın ölümünü bu kadar hafife alması ile Boston'u **can evinden vurmuş, çileden çıkarmıştı**. (s.332)

Kurtların her an görünebileceklerini beklerken çevreye endişe ile **göz atıyor**, nereden çıkacaklarını anlamaya çalışıyordu. (s.346)

Başını öne eğerek ardına bakmadan **çekip gitti**. (s.359)

2.14. KISALTMA GRUBU

Kelime grupları ve cümlelerden yıpranma ve kalıplaşma yoluyla ortaya çıkan gruplardır. Bu gruplar genellikle isim fiil, sıfat fiil veya zarf fiil gruplarından kısaltılmış ve bunların bir kısmı kalıplaşmıştır. Kendi içinde altı gruba ayrılan bu grubun ortak özelliği iki isim unsurundan meydana gelmeleri ve vurgunun ikinci unsur üzerinde bulunmasıdır.⁷²

2.14.1. İsnat Grubu

Biri diğerine isnat edilen iki isim unsuru bu grubu oluşturur. Bu grupta isnat olunan unsur başta, isnat edilen unsur sonda bulunur. İsnat edilen unsur bir vasıf ismidir. İsnat olunan unsur hal eki almaz. Bu unsur iyelik eki taşıyabilir.⁷³

Sürülerden biri kurtların bulunduğu küçük tepenin o kadar yakınından geçti ki, kurtlar, güneşin son ışıklarıyla parlayan otların arasından, kara boynuzlu, **başları eğik** ama iri gövdeli erkek saygaları kolayca fark ediyordu. (s.24)

Dünya, dünya olalı beri renkleri değişmeyen büyük bir sayga sürüsü, **sırtları kara**, karınları beyaz olan bu geyik türleri, ılgın ağaçlarıyla kaplı büyük vadide otlanmaktaydı. (s.32)

Karınları, apış araları, hemen hemen bütün **kürkleri çamur**, ayakları ise kan içindeydi. (s.37)

⁷² Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 39-40.

⁷³ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 199, s. 40.

Yanakları çukur, burnu hafifçe kambur, alnında ise enlemesine iki çizgi vardı. (s.70)
Çünkü **havası ağır**, yolcusu çok olan vagonda sigara içilmesine izin verilmiyordu. (s.83)

Ayakları uzun, kulakları henüz yarı sarkık, burunları sivriydi. (s.122)

Görünüşünde tuhaf olan hiçbir şey yoktu: **saçları kumral**, boyu ortadan az uzun, zayıfça ve kendi yaşındaki gençler gibi giyinmişti. (s.134)

Namlusu yivli, Panthere marka güzel bir tüfektir bu. (s.271)

Boston, **gözü ilerde, eli tetikte** beklemekten bıkar gibi olduğu bir sırada, kayaların arasında boz bir silüetin süzülmesini gördü. (s.346)

2.14.2. Yükleme Grubu

Yükleme ekli bir isim unsurunun bir başka isim unsuru ile kurduğu kelime grubudur. Grubun birinci unsuru, yükleme eki +I, +U taşır.⁷⁴

Hesabını iyi bilen ve şüphesiz acımasız bir insandı. (s.110)

2.14.3. Yaklaşma Grubu

Yaklaşma ekli bir isim unsurunun bir başka isim unsuru ile kurduğu kelime grubudur. Grubun birinci unsuru yaklaşma eki +A taşır. İkinci unsur genellikle bir vasıf ismidir.⁷⁵

Gündüz hava, **dağların güneşe dönük** yamaçlarında, bir çocuk nefesi kadar yumuşak ve güzeldi. (s.7)

Birden geri dönüp **bu defa aksi yöne**, yavrularına doğru olmak üzere adamın üzerinden bir kere daha atladı. (s.22)

Saklanacak gibi şeyler, daha çok **aileye ait** ikonalar ve bazı eski tabloları. (s.48)

⁷⁴ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 199, s. 41.

⁷⁵ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 199, s. 41.

2.14.4. Bulunma Grubu

Bulunma ekli bir isim unsurunun bir başka isim unsuru ile kurduğu kelime grubudur. Grubun birinci unsuru, bulunma eki +DA taşır.⁷⁶

Şimdi bana, **sözde uzman** yetkililere sunmak için basit bir rapor yazmamı teklif ediyorlar. (s.51)

2.14.5. Uzaklaşma Grubu

Uzaklaşma ekli bir isim unsurunun başka bir isim unsuru ile kurduğu kelime grubudur. Bu grupta birinci unsur uzaklaşma eki +DAn taşır. İkinci unsur genellikle bir vasıf ismidir.⁷⁷

Akşamdan kalma sarhoşluğunu gidermek, kendine gelmek için başını musluğun altına sokmuş, yıkanıyordu. (s.105)

Hayatta **bundan daha yüce** bir amaç olamaz. (s.180)

Arzıgül'ün ölümünden bir yıl sonra evlenmeye karar verdikleri zaman, Boston onu almak için göl kenarındaki küçük kasabaya gelmişti.(s.275)

O gün ise kocasının **her zamankinden daha dalgın** olduğunu fark etti. (s.276)

Yalnız, **her şeyden habersiz** küçük Kence, yatağında mışıl mışıl uyuyordu. (s.282)

2.14.6. Vasıta Grubu

Vasıta ekli bir isim unsurunun bir başka isim unsuru ile kurduğu kelime grubudur. Bu grupta birinci unsur vasıta eki +IA taşır. İkinci unsur bir vasıf ismidir.⁷⁸

Vaktiyle hayal edip de ulaşılamayan ve ruhtan ayrılmayan tanrı sevgisini kalplerinde yaşatmış atalarına karşı **ödevlerini yapmak duygusuyla dolu** idiler. (s.67)

Onun cesaret ve **iyi niyetlerle dolu** bu fikirlerinin ona nelere mal olacağından da henüz hiç haberi, en küçük bir şüphesi yoktu. (s.87)

Ama o dakikalarda Gethsemani ile çevresindeki bağ ve **bahçelerle kaplı** tepeler çok sakindi. (s.195)

⁷⁶ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 199, s. 42.

⁷⁷ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 199, s. 43.

⁷⁸ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 199, s. 43.

Gülümhan'ın yüzünü Gök Tursun'un **gömgök şişiklerle dolu** yüzü ile karşılaştırmıştı da, gidip karısına bir tokat akşetmek gelmişti içinden. (s.271)

Gülümhan, alüminyum renkli ve **yıldızlarla süslü** gökyüzünü seyretmek için pencereden baktı. (s.279)

Ebedi buzlarla örtülü beyaz doruklara güneş şimdi tam tepeden bakıyor ve açık gökyüzüne ışıklarını saçıyordu. (s.314)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CÜMLE ÇEŞİTLERİ

Cümleler anlamlarına, yapılarına, yüklem türü ve yüklem yerine göre şöyle sınıflandırılır:

3.1. YAPISINA GÖRE CÜMLELER

Cümleler yapısına göre basit, birleşik, bağlı ve sıralı cümleler olmak üzere dörde ayrılır.

3.1.1. Basit Cümle

Yapısında isim veya fiil cinsinden tek yüklem bulunan cümlelerdir.⁷⁹ Bu cümleler tek yargı bildirir. Basit cümlede yan cümle olmaz, bir tek bağımsız yargı bulunur.

Gündüz hava, dağların güneşe dönük yamaçlarında, bir çocuk nefesi kadar yumuşak ve güzeldi. (s.7)

Akbar'ın korkusu boşuna idi. (s.8)

Dağlarda durum başka idi. (s.9)

Büyük, sıcak ve ıslak diliyle Akbar'ın başını, gök mavisi parlak gözlerini ve burnunu yaladı. (s.11)

İnsanlar, “ilah-varlık”lar! Mujunkum bozkırında onlar da sayga avlıyordu. (s.14)

Kurtlar buralara gelmezdi. (s.15)

Orada, özellikle sel yataklarında ve çukur yerlerde bitki çoktu. (s.20)

Adam hemen hemen çıplaktı. (s.21)

Onu, işte bu hareketi kurtardı. (s.22)

Günün bu saatinde, çok yüksekten, ana kurdu, baba kurdu ve üç yavruyu çok iyi görebiliyorlardı. (s.23)

Yarı çöl halindeki bu yerlerde binlerce sayga bir aradaydı. (s.24)

İşte bu, kurtlar için ilk büyük avın işaretiydi. (s.25)

Ana kurt işte bunları hayal ediyordu. (s.27)

⁷⁹ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 61.

Onlar için kış böyle başladı. (s.29)

Gökyüzünde bir şeyler oluşuyordu. (s.30)

Önce Gözde can verdi. (s.33)

Bu, bölgenin yararına olacaktı. (s.36)

Oysa insanlar kendi çıkarlarına, kendi hırslarına, kendi kusur ve erdemlerine göre hareket ederler. (s.37)

Nice zamandan beri, çok uzak bir bölgede, bütün bu meseleler askıya alınmıştı. (s.42)

Abdias'ın bu hayal ve umudu gülünçtü. (s.43)

Genellikle kareli bir gömlek ya da süveterle kot türü bir pantolon giyerdi. (s.44)

Birden kamyonun yanında ayak sesleri duyuldu. (s.45)

Abdias Kallistratov *Gezi Notları* başlığı ile gezisini anlatmıştı. (s.48)

Bu da basit bir gözlemdir. (s.49)

Budalaca bir sansürden başka anlamı yok bunun. (s.51)

Mayıs ayında bütün hazırlıklar bitti. (s.53)

Paşa, babasından çok korkuyordu. (s.54)

O kamplarda ne oluyor? (s.55)

Viktor buna da çok üzülmüştü. (s.57)

Biraz uzağında durdum. (s.58)

Pencerelerin gerisine insanlar yığılmıştı. (s.59)

Bundan sonra birbirimizden ayrıldık. (s.61)

Burada son zamanlarda bir çeşit klasik müzik kulübü açmışlar. (s.62)

Salonun önünde de kalabalık artmıştı. (s.64)

Genç Bulgar kadın ciddi görünümlüydü. (s.65)

Zafer üzerine zafer kazanıyordu Sovyet kuvvetleri. (s.72)

O akşam altı kişi ve yedincisi tekrar bir araya geldiler. (s.75)

Devrimin yolları korkunç izlerle doludur. (s.80)

Bu Tanrı bizim çağdaşımız olacaktır. (s.88)

İki adamın duaları onları sıkıntıdan, üzüntüden kurtaracaktı. (s.94)

Bu bölgeyi ilk defa görüyordu Abdias. (s.101)

Az sayıdaki kişilerin bu başarısı, aslında evrensel bir kötülüğün, bir facianın zaferiydi! (s.126)

Bozkırın ortasında böyle bir ilgi insanı duygulandırıyor. (s.133)

Ama bunun önemi yok. (s.134)
Ben nasıl yardımcı olabilirim? (s.135)
Şef bu sözleri adeta sevinçle söylemişti. (s.137)
Zaten bunun için buradayım. (s.138)
Benim başımın bedeli gerçekten ödenmez. (s.140)
Tanrı'nın iyiliği bizim irademizle ifadesini bulur. (s.141)
Hiç de öyle düşünmüyorum. (s.142)
Onun yerini acı bir şekilde uyuşturucu alıyor. (s.143)
Olayları ne kadar ustaca çarpıtıyorsun! (s.145)
Ne büyük topraklar ve geniş ufuklar, hava ve ne bol ışık! (s.146)
Abdias'ın tüyleri diken diken oldu. (s.148)
Yolculuk beş saat kadar sürecekti. (s.149)
Bu konuşma herkesi neşelendirdi. (s.150)
Uyuşturucu sarması elden ele dolaşıyordu. (s.152)
Bu sessizlik süresince tren tekerleklerinin sesi daha kuvvetli ve daha korkutucu duyuldu. (s.153)
Kuvvetler hiç de denk değildi. (s.155)
Kaçakçılar onu kapıya doğru sürüklediler. (s.156)
Batıda gökyüzünü kara bulutlar kaplamıştı. (s.157)
Aşağıda, şehrin çevresi gök mavisi bir buharla kuşatılmıştı. (s.159)
Son derece gülünç ve saçma buluyordu bu durumunu. (s.160)
İsa'nın dağınık saçları boynuna sarkmıştı. (s.162)
Benim sözlerim bana Tanrı Babam tarafından emredildi. (s.163)
Beni aptal yerine mi koyuyorsun! (s.165)
Genç bir ilah kadar yakışıklıydı. (s.166)
Her şeyi birbirine karıştırma. (s.168)
Ama daha evvel sen öleceksin Yahudiler Kralı! (s.169)
Yan gözle İsa'ya baktı. (s.170)
İşte böyle düşünüyordu Roma İmparatoru'nun temsilcisi. (s.172)
İsa'nın beli bükülmüştü. (s.173)
O zamanlar Mısır'da yaşıyorlardı. (s.174)
Yoksa bu sözler asılsız mı? (s.178)

Maalesef söylentiler, dedikodular, gerçekleri daima değiştirir. (s.180)
Çünkü böyle bir olay ancak çok çok sonra olabilecekti. (s.195)
Ne harika sesler çıkıyordu o ezgiden. (s.203)
Herhalde şu kapının anahtarı vardır sizde? (s.214)
Ünlü bir avcı uçağı pilotu olmalıydı. (s.234)
Çünkü bu yünü döviz karşılığında yabancılara satarlar. (s.249)
Bir an önce bu tehlikeli boğazdan kurtulmalıydı. (s.258)
Avlusu bile kusursuz, evi temiz ve aydınlıktı. (s.266)
Karanlık, gökyüzüne yıldızlı tülünü yaymıştı. (s.273)
Onun gözüne uyku girmiyordu. (s.294)
Askerliğini son süvari alayına yapmıştı. (s.304)
O gün, dağda düğün yapılıyordu. (s.319)
Bir önceki akşam Akbar eski yuvasına bir defa daha gitmişti. (s.350)
Üçüncü defa havaya ateş etti. (s.356)

3.1.2. Birleşik Cümle

Bir asıl cümle ile onun manasını tamamlayan bir veya daha fazla yardımcı cümleden teşekkül eder.⁸⁰ Yan cümlelerin en belirgin özelliği, temel cümlelerin ögesi olması ya da öğelerinden birinin tamlayanı olmasıdır.

Birleşik cümleler kendi içine şartlı birleşik ve iç içe birleşik cümle olmak üzere ikiye ayrılır.

3.1.2.1. Şartlı Birleşik Cümle

Bir cümlelerin, bir şart cümlesi ile tamamlandığı cümledir. Şart cümlesi tek başına yargı bildirmez. Bir başka cümleyi zaman, şart, sebep ve benzetme anlamlarıyla tamamlar. Şart cümlesi genellikle, ana cümlelerin yüklemine zarf göreviyle bağlanır. Ana cümlelerin içinde veya başında bulunur.⁸¹

Ama korkunun mantığı yoktur; **hele bu, daha önce yaşanmış bir korku ise.** (s.9)

⁸⁰ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, 1. Baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009, s. 404.

⁸¹ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 61.

Varlığını böylece hissettiği o yaratıklar onun yavruları idi ve her şey uz giderse, on, on beş gün sonra dünyaya geleceklerdi. (s.10)

Kendisini pohpohlamak, gönlünü almak için yaklaşacak olsa dövülecekti onunla. (s.11)

Akbar'ın yakından görmeniz mümkün olsaydı, gözlerinin parlak mavisine ve yarı saydam oluşuna şaşıp kalırdınız. (s.12)

Eğer hayvanlarda geçmiş zamanı hatırlama duyusu varsa, bunu en iyi Akbar hatırladı. (s.13)

Ölmez de ayağa kalkarlarsa, karınlarını doyurmak için, kaçmayı bile beceremeyen koyun sürülerine saldırırlardı. (s.14)

Her şey tabi gelişim içinde devam etseydi, kısa bir süre sonra sürü başı olacakları kesindi. (s.15)

Kurtlar karaçaylaklarla ilgilenseydiler, sayga sürülerinin pek kalabalık olduğunu anlardı. (s.24)

Eğer bu kovalamacada yavrular saygaların gerisinde kalır ve onları yakalayamazlarsa, artık cesaretleri kalmaz ve hiçbir zaman büyük av peşine düşmezlerdi. (s.25)

Ana kurt, rüzgâra göre hangi açıdan ve yönden saldırırsa daha iyi olacağını anlamak için otlu tümsek üzerinde biraz oyalandı. (s.30)

Ne pahasına olursa olsun planda öngörülen işler yapılacak, on gün içinde sonuç alınacaktır. (s.31)

Azıcık geride kalacak olsa etrafını dolduran saygaların ayakları altında ezilecekti. (s.33)

Dişi kurdun kulağı o müthiş gürültüden sağır gibi olmasaydı ve insanların dilini anlasaydı, onun şu sözleri kustuğunu duyacaktı: “Sürünün ortasına değil, yanlarına ateş edin! Yanlarına ateş edin, sersemle!” (s.35)

Çevresindeki cesetler yavaş yavaş soğuyup katılaşa da, onu ısıtıyordu. (s.38)

Eğer Abdias, Papaz okulunda başarılı olsaydı, Kiliseye hizmet ederek kendini gösterse ve rahipliğe terfi etseydi, Boss'un onunla hiçbir meselesi olmayacaktı. (s.41)

Abdias da onlar gibi olsaydı (başlangıçta en parlak öğrencilerden biriydi ve öğretmen rahipler tarafından çok beğeniliyordu) Kandalov'la hiç karşılaşmayacaktı. (s.42)

Kara gözleri ıslıl ıslıl parlarsa da, ruhen tatminsizlik içinde olduğunu da belli ediyorlardı. (s.44)

Telepati olayı gerçekten varsa, çok kritik bazı anlarda insanın sevdiği ile duyu ötesi bir güçle bağlantı kurması mümkün ise, onun sevdiği insan da bu gece bir felaketin geldiğini duyuyor, endişe ediyor olmalıydı. (s.44)

Ama bu düşünceler kalıcı değildi, gelip geçiyor, yüreğindeki ateşi daha da körüklüyor, kavuşma ne kadar imkansız görünüyorsa, o da yalnızlığa karşı o kadar metin olduğunu hissediyordu. (s.45)

Benim kilise ile ilgili geçmişimi ve Papaz Okulundaki maceramı bir kere daha hatırlatması pahasına da olsa, bu kuraldan vazgeçmek istemedim. (s.49)

Onları hayalen bu kadar çok seviyorsak, gerçek çocukları kim bilir nasıl çok seveceğimizi ve bunun ne büyük bir mutluluk olacağını da düşünüyorum. (s.50)

Evet, saf yürekli öfkem karşısında, kaşlarınızı çatmıyorsanız, mutlaka gülüyorsunuzdur. (s.51)

Bu faktörler varsa, olayları içinden görüp yaşayarak incelemek gerekiyordu. (s.53)

Sorumluluğu üzerinize alır yeğeninizin bu işlere bir daha bulaşmayacağına dair söz verirsiniz, onun sizinle gitmesine izin veririm. (s.54)

Bir eğitimci olarak basında bir kampanya başlatırsanız, herhalde etkili olur. (s.55)

Bazı yazılarımda, genel deyimleri kullanarak da olsa, konuya yaklaşma fırsatını bulmuş, gençler arasında alkolizmin yaygınlaşması meselesine eğilmiştim. (s.56)

Şehrin daha az kalabalık olan merkezinde dolaşmaktan, sahafları ziyaret etmekten, afişlere bakmaktan vakit bulursam Tretyakov Galerisi'ne ya da Puşkin Müzesi'ne gitmekten hoşlanırım. (s.57-58)

Çok içilince dumanın etkisi daha uçucu olsa da “gözde şimşek çaktıran” kadar etkili olurmuş. (s.60)

Bütün kalbimle sevebileceğim kadın şu anda karşıma çıksaydı, ona bizi duygu ve düşüncede birleştiresin diye bu dini müzik resitalini dinlemek üzere benimle gelmesini teklif edecektim. (s.64)

Eğer, çağımızın müzik aletlerinden oluşan bir orkestra onlara eşlik etseydi, on sesli sütuna dayanan bu eşsiz yapı, yıkılıp giderdi. (s.67)

Bugün at üstünde, birliğimin başında olsaydım, artık hayatta olmayanlardan af dilemezdim. (s.75)

Zahmet olmazsa bana Hristiyanlığı selamete çıkaracak bu üçüncü yolun ne olduğunu anlatır mısın? (s.97)

Araba ya da motorla gitmeye kalkarsan hemen enselenir, hapı yutarsın. (s.107)

Abdias, ağzını açmak zorunda kalırsan hiçbir şeyden haberin olmadığını söyleyeceksin, öğrenmek istediklerini ekip başına, yani bana sormalarını söyleyeceksin. (s.114)

Önceki gün karşılaştığı motosikletli kızın, onun kurtlarla karşılaştığı zamanki gülünç durumunu görseydi nasıl eğleneceğini düşünerek hafifçe gülümsedi. (s.127)

Kullanmak zorunda olduğu boğumlu bastonu saymasak, gerçekten bir özeliği yoktu. (s.134)

Kafa iyi çalışmasa, bacaklar da iyi yürümez. (s.135)

Herkes vazifesini tam yaparsa akşama Calpak-Saz'da oluruz. (s.136)

Ama papazların yerinde olsam ben de kovardım seni. (s.138)

Haçtan evvel her şey nasıl idiyse bugün de öyle değişen hiçbir şey yok. (s.139)

Eğer buradan işlenen suçlara müdahale etmeden kaçarsam, en büyük suçu işlemiş gibi utanç duyarım. (s.140)

Doğrusunu söylemek gerekirse, hiç olmasa merakın yüzünden dinlemeye değerdir. (s.142)

Ve uslu olursan bunun ödülü cennete gitmek olacaktı. (s.144)

Kabul edersen, sana yardım etmek de isterim. (s.145)

Eğer onları kendi safına çekebilirsen, senin Tanrı'nın cemaatine katabilirsen, ben çekip gideceğim. (s.146)

Tıpkı onlar gibi ucuz sigara içmesini bir yana bırakırsak, bütün tavırları ile ötekilerinden çok farklıydı. (s.150)

Abdias ise, ilgisiz duruyormuş gibi görünse de, bütün varlığıyla iğreniyordu durumdan. (s.152)

Olduğu yerde kımıldamadan dursa da tereddüt etmeden atacaklardı onu trenden. (s.155)

Saldırganlar onu orada rahat bıraksaydılar, belki tekrar vagona girmek için kuvvetini toplayabilirdi. (s.156)

Eğer yolda cesedini bulurlarsa ve dedektifler bunun bir kaza ya da intihar olmadığını anlarsa ve kendisi de yakalanırsa, suçsuz olduğunu rahatça iddia edebilecekti. (s.157)

Herkesin diğerini kendi anlayışı ve kudreti derecesinde yargılanması doğru ise, Pontius Pilatus da bu kanundan yararlanmayı hayal edebilirdi. (s.161)

Buna inanmıyorsan aksini ispat et bakalım! (s.164)

Eğer bir söylenti yalana dayanıyorsa, o zaten kendi kendine ölüp gider. (s.169)

Müritlerine, sana inananlara –biliyorsun ben inanmıyorum –eğer seni çarmığa gererlerse, üçüncü gün dirileceğini, sonra, kıyamete yakın bir zamanda, bugün var olanların ve bundan sonra doğacakları yargılamak için dünyaya geleceğini ve bunun, senin ikinci gelişin olduğunu söyledin mi? (s.178)

Bekleyiş uzun olacaksa, çok uzun olacaksa, o meşhur yargılama neye yarayacak? (s.179)

Eğer yarınkiler bugün olanları unuttur, hatırlamazlarsa, bu, herkes için büyük bir felaket olacaktır. (s.194)

Abdias, birden kendi kendine, Uçkuduk'ta gördüğü motosikletli genç kadın yanında olsaydı ona bu duayı okuyacağını düşündü. (s.205)

Onlar ne yaptıysa ben de yaptım. (s.215)

Ne kadar çok yakalanırsa o kadar da çok yenileri türüyor. (s.219)

Eğer onun bu sorusunu basit bir iltifat saymışsa, seviyesizlikle yorumlamışsa, kendini affedemeyecekti. (s.222)

Onları sıkıntıdan kurtarırsa, geçmişteki hatalarını unutturacağını, yeniden partiye alınması için üstlerini harekete geçirebileceğini umuyordu. (s.230)

Bir daha çeneni açarsan tahtakurusu gibi ezerim seni! (s.251)

Bazarbay içkili olmasaydı o seslerin geldiği yere gitmeden önce iyice düşünürdü. (s.254)

Bunları hayvanat bahçesine satarsa iyi para alacağından emindi. (s.258)

O müthiş tarraka olmasaydı, bu kadar çabuk bırakmazlardı kovalamayı. (s.266)

İlk kocası Ernazar o uçuruma düşmeseydi ve Boston'un ilk karısı Arzıgül de ondan az sonra ölmeseydi bütün bunlar olmayacaktı. (s.275)

Dünyanın altınlarını versen yine de sana satmam. (s.287)

Ona bu izni, bu imkânı verirlerse o zaman görsünlerdi üretimdeki artışı. (s.297)

Eğer yanı başımda uyuyan şu çocuk olmasaydı her şeyi bırakıp ölüme koşardım. (s.309)

Eğer kendi canını verdiği takdirde Ernazar'ın geri geleceğini bilse hiç tereddüt etmeden yapardı bunu. (s.323)

Yeni otlaklara çok ihtiyacımız olmasaydı o kadar uzağa gitmeyi aklımıza getirir miydik? (s.334)

Bir kere kayaların arasına girse izini kaybettirir ve artık onu yakalayamazlardı. (s.356)

3.1.2.2. İç İçe Birleşik Cümle

Bir cümlenin herhangi bir görevle başka bir cümlenin içinde yer aldığı cümledir. Yardımcı cümle, ana cümlenin bir unsuru veya o unsurun bir parçasıdır.⁸²

Taşçaynar, **“korkma artık, ben geldim”** dercesine, yatıştırıcı bir homurdanma ile dışısına sokuldu. (s.9)

“Bakın hele, bakın, kimler var burada?” dedi, öteki eliyle alnından şıpır şıpır akan terleri silerek. (s.22)

“ Çok geride kaldınız, tembellik ediyorsunuz, yakında yeni beş yıllık plan yapılacak, işçilere ne diyeceksiniz? Plan nerde kaldı, et nerde? Mutlaka yapılması gereken bir iştir bu!” diyordu merkezdekiler. (s.31)

Aşağıda, dinleyicileri kulaklarına geçirmiş görevliler durmadan konuşuyorlardı: **“Yirmiyi arıyorum, Yirmi! Yirmi, duyuyor musun? Biraz daha sür aynı yöne, haydi sür!”** (s.34)

Dişi kurdun kulağı o müthiş gürültüden sağır gibi olmasaydı ve insanların dilini anlasaydı, onun şu sözleri kustuğunu duyacaktı: **“Sürünün ortasına değil, yanlarına ateş edin! Yanlarına ateş edin, sersemler!”** (s.35)

İşte bu Hamlet-Galkin, **“cunta mı, boş versenize!”** demişti. (s.40)

Doğulu bir şairin yarısını unuttuğu bazı sözlerini hatırladı: **“kalabalığın içinde insan tekdir, kendi kendine kalınca yapayalnızdır.”** (s.44)

Dinlediğin yeter, kalk bakalım orospu çocuğu, papaz bozuntusu, Boss kilimin olduğu yere gelmeni istiyor, sana nasıl davranacağını öğretecek! dedi Mişaş. (s.45)

⁸² Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 63.

Kilimde oturacağını sanma ha, yere, kışının üzerine oturacaksın, dedi. (s.46)

Onların “**yayın organları sadece iyi haberler vermelidir.**” şeklindeki zırva prensibine ve bunun ne işe yarayacağına hiç aklım ermiyor. (s.53)

Garlarda çok bilinen şu şakasını duydum: “**Param varsa Kazan trenine binerim, param yoksa yaya olarak Çeşma’ya giderim.**” (s.58)

Taşıma işimi kendim yaparım, dedim şakacı bir tonla. (s.59)

Buna da “**gözde şimşekler çaktıran**” diyorlarmış. (s.60)

“**Ne olaylara tanık oldu bu duvarlar ve daha nelere tanık olacaklar**” diyordum kendi kendime. (s.62)

“**Son şarkı bir daha**” diyorlardı; ama son olması gereken o şarkı biter bitmez bir yenisine başlıyorlardı. (s.78)

Çok büyük güçlüklerle karşılaşacaksın, bunu istemiyorum; ama cesaretini kırmak da istemiyorum, dedi Gorodetski tartışmaya son vererek. (s.91)

Gerçekten çok ileri gidiyorsun delikanlı, dedi Koordinatör soğuk ve birdenbire durgunlaşan bir sesle. (s.98)

“**Ne kadar tuhaf.**” diyordu Abdias kendi kendine. (s.102)

İnsan burada gezegenimizin ne kadar büyük olduğunu anlıyor, diyordu kendi kendine. (s.112)

Ayağına ne oldu? İncindi mi? Herhalde bir kazadır? dedi nezaketle. (s.134)

Ben kendim için bir şey istemiyorum, hiçbir şey istemiyorum, dedi Abdias. (s.137)

Yoo, çok iyi anlıyorum! dedi Grişan hiddetle sesini yükselterek. (s.140)

Kutsal Kitap’ta yazıldığı gibi: “**Bunu sen söyledin**”. (s.146)

“**Buna ne dersin?**” der gibiydi. (s.151)

Al bakalım, Abdias, tatsızlık etme, küçük papaz. İyi niyetle ikram ediyorum sana, sonu iyi olacak, al, kafanı dağıtır! diyordu Petruha. (s.153)

Durun, durun, beni dinleyin! diye bağırırdı Abdias. (s.154)

O zamandan beri her nesilden pek çok kişi (ki sayısını bilemiyoruz) “**Olay sırasında Golgotha Tepesi’nde olsaydın, Nasıralı’nın çarmıha gerilmesini engellerdi**” demiştir. (s.158)

Hepimizin üzerinde süzülüyor, dedi Nasıralı İsa yavaş bir sesle ve kendi kendine konuşur gibi. (s.160)

“**İdam edileceğimi biliyorum,**” dedin. (s.163)

Yanıyorsun kudretli Vali, ruh karşısında ölümün hiçbir gücü yoktur, dedi İsa sakın ve emin bir sesle. (s.165)

“Ne kadar da sıcaktı, belki hava değişecektir.” diye söylendi. (s.169)

“Su içmek ve bir dereden yıkanmak isterdim,” diye düşündü. (s.173)

Kürekleri bırakıp çocuğunu kucaklayan genç kadın dua etmeye başlamıştı: **“Tanrı’m, bu senin oğlun İsa! Kurtar onu, kurtar!”** (s.175)

“Tanrı ve insanlar bir bütündür.” demek istiyorsun gibi geliyor bana? (s.181)

Benden yirmi yaş daha küçüksün, dedi Vali acıma ifadesiyle başını sallayarak. (s.189)

Herhalde **“Bir bu eksikti!”** der, ona inanmaz ve inanmamakta da haklı olurdu. (s.205)

Size açıklayacağım Şef Yoldaş, dedi pek kendinden emin olmayan bir sesle. (s.211)

Senden bana bir iyilik yapmanı istiyorum yoldaş, dedi güven veren bir sesle. (s.216)

Ona damdan düşer gibi **“Her an sizi düşündüğümü nereden bildiniz?”** gibi bir soru sormuştu. (s.222)

Orospu! Seni hiç çözmemeli! diye homurdandı Mişas ipleri gevşetirken. (s.237)

“Bizimle olmayan bize düşmandır!” Stalin söyledi bunu. (s.239)

Bu bölgeye niçin Taban adını vermişler? diye sormuştu içlerinden biri. (s.247)

“Kadın gündüz bir kedidir, gece yılan.” diyenler çok doğru söylemişlerdi. (s.250)

Bazarbay, **“Böyle bir yere gelmek nereden aklına düşmüş?”** dedi kendi kendine ve Başat Geçidi’nden sonra uygun bir yere ulaştıkları zaman hemen dönmeye karar verdi. (s.252)

Zaten **“Kurtları besleyen ayaklarıdır”** dememişler mi? (s.259)

Çay, kadınların içeceği bir içkidir, dedi hiç kem küm etmeden ve biraz da tahrik eden bir ses tonuyla. (s.267)

Boston **‘Nereden bileceksin!’**der gibi biraz tepeden bakar gibi oldu ama düşündükten sonra karısını korkutmamanın daha iyi olacağına karar verdi. (s.278)

Seni burada bulduğuma sevindim, dedi Boston bıyıklarını sıvazlayarak. (s.285)

Bir gün Amerikalı bir film yöneticisi gelmiş, onun da at üzerinde birkaç pozunu çekmiş ve Gülümhan’a **“Kocan Amerika’da yaşasaydı Western filmlerinde ona mutlaka rol verirlerdi,”** demiş ve onu razı etmeye çalışmıştı. (s.305)

‘İnanmıyorum! İnanmıyorum! Ölmedi o! bırakın gideyim, onu bulmak, onu görmek istiyorum!’ diyordu. (s.321)

Gençler çoban olarak çalışmayı istemiyor artık, dedi müdür cüretini haklı çıkarmak için. (s.330)

Aa, bir türlü inanamıyorum, ne rahat, ne sessiz bir gün! diyordu Gülümhan. (s.353)

3.1.2.3. Girişik Birleşik Cümle

Yan cümlecği fiilimsilerden kurulan birleşik cümlelerdir.

Önce, ancak **hissedilebilen** bir yavaşlıkla **değişmeye** başladı. (s.7)

Sarıçalıları, aksöğütleri **ezerek**, kar yığınlarını **çökerterek inen** kayalar, kurtların **barındığı** büyük bir kovuğun üzerine **gelip** çarptı. (s.8)

Onun için helikopter **korkulacak** bir şey olamazdı. (s.9)

Suskun, mağrur Taşçaynar da dişi kurdun hissettiklerini algılamış, içgüdüyle onun ana **olacağını** anlamış, heyecanlanmıştı. (s.10)

Akbar onun, kan hücumu ile birden yakıcı bir sıcaklık **alan**, yılan gibi çevik ve hızlı **hareket eden** dilini, şefkatle kendisine **uzandığı** zaman çok seviyordu. (s.11)

Bir yıl öncesine kadar boz yeleli bu kurtları bu dağlarda **bilen** yoktu. (s.12)

Peşlerinden gelen ezeli ve **ayrılmaz** düşmanları kurtlardan **kaçarken**, rastladıkları başka bir sürüyü, sonra öbür sürüleri de **ürküttükleri** için, **kaçan** sürü büyür de büyür, bozkırın bütün sürüleri panik içinde **koşmaya** başlar, düzü bayırı **aşarak** sel gibi akarlardı. (s.13)

Ölmez de ayağa kalkarlarsa, karınlarını **doyurmak** için, **kaçmayı** bile **beceremeyen** koyun sürülerine saldırırlardı. (s.14)

Doğum sırasında, buzların **çözölmeye başladığı** günlerde, saygalar, Munjunkum'un kumlu bölgelerindeki kuytulara, kar **düşmeyen** yerlere sığınırldı. (s.15)

Bir çalıdan ötekine **geçen** yavrular, gözden **kaybolmak** korkusuyla cik cik ötüyorlardı. (s.17)

Yarı ot, gövdeleri taş gibi sert, deniz kabukları gibi **bükölmüş** bu çalıların, kum saksavullarının, dikenlerin ve özellikle de gün ışığında **olduğu** gibi ay ışığında da yaldızlı ve hayaletimsi bir parıltı ile çorak bölgeleri **süsleyen** buğdaysıların varlıkları devam **edip gideceğe** benziyordu. (s.19)

Akbar, bir sabah erkenden bütün aileyi **toplayarak** bozkırın uzak bir bölgesine gitmişti. (s.20)

Sarhoşluk **veren** otların arasında, kendi kendine **konusarak** bir o yana bir bu yana **koşup** duruyordu. (s.21)

Çıplak vücudu bozkırın **batmakta olan** güneşiyle pembe pembe **ışıldayan** adamın üzerine kulakları **sağır eden** bir kükreyişle atıldı. (s.22)

Kurt ailesi, parlak buğdaysılar ve ılgınlar arasında **bulunan** bir tepecikte, dillerini **sarkıtarak** dinlenmekteydi. (s.23)

Her zaman **koşmaya, kaçmaya hazır olan** saygalar, havanın direncini **azaltmak** için başları öne eğik **olarak** yürürlerdi. (s.24)

Bugüne kadar bozkırda **olan** yine bozkırda kalırdı. (s.25)

O, ekmeğini alın teri **akıtarak**, hayvan **besleyerek**, böylece tabiatı kendi yararına **kullanarak yaşamayı** da bilirdi. (s.26)

Ama gelecekte bu hayalleri defalarca, acılar içinde **kıvrınarak** hatırlayacaktı. (s.27)

Rüzgâr ve onunla birlikte devedikenleri dur durak **bilmeden**, hiçbir engele **çarpmadan yuvarlanıp** gidiyorlardı. (s.28)

Genç kurtlar **bilmedikleri** bu şeyin **görünüü** ve kokusu karşısında biraz şaşırdılar. (s.29)

Bu, kurtlar içinde iyi bir mevsim **olacağı** anlamına geliyordu. (s.30)

Kurtlar, Akbar'ın rehberliğinde, tehlikeden habersiz yanlardan **dolanarak**, karlara usulca **basarak, görünmeden** saygalara sokuluyorlardı. (s.31)

Kimseye zarar **vermeyen** bu hayvanların gökten **gelen** bir hücumu karşı **koyacak** halleri yoktu. (s.32)

Azıcık geride **kalacak olsa** etrafını **dolduran** saygaların ayakları altında ezilecekti. (s.33)

Peşlerinden **gelen** römorklu kamyonlardan **atlayan** adamlar da çok ucuza **mal edilen** bu bol ürünü vakit **geçirmeden devşirmeye** başladılar. (s.34)

Siperlikli adamın kendine nişan **alacağını** da anlayamazdı. (s.35)

Artsız aralıksız patlamalar, arabaların keskin klaksonları, insanların **haykırıışları**, can **çekişen** saygaların hırıltıları helikopterlerin uğultuları birbirine karışıyordu. (s.36)

Yavrularının **bulunduğu** mağaraya **yaklaştıkları** zaman yeniden karşılaştılar insanlarla. (s.37)

Bu cesetler **olmasaydı** bozkır gecelerinin ne kadar soğuk **olduğunu** anlardı. (s.38)

Çünkü o bir sürücü idi ve sürücü belgesini **kaybetmek** istemiyordu. (s.39)

Yukarıda sözünü **ettiğimiz** Hamlet-Galkin'in bu topluluktaki yeri en gerideydi. (s.40)

Hapisten sonra, sürücülük belgesi da **alındığı** için, işsiz kalmış. (s.41)

Dinde reform **yapmak** gibi aşırı isteğinden dolayı kapı dışarı **edildikten** sonra, Abdias, *Genç Komünistler* adlı mahalli bir gazetede yazarlık yapmıştı. (s.42)

Ona göre, modern dünyada “Tanrı ve İnsan” **anlayışı** günün en önemli ve heyecanlı konusu olacaktı. (s.43)

Yüce Yarardan'ın insana dünyevi aşklar **vererek** onun **varoluşunun** en büyük sevincini de **yarattığını** keşfediyordu. (s.45)

Mujunkum ve Çuisk bozkırlarında **yetişen** ve Avrupa gençleri arasında kullanımı **gittikçe** artan haşhaş kaçakçılığının hangi yollardan **yapıldığını** araştırmak ve **yazmak** istiyordu. (s.48)

Bir murakabeye **dalabilmek** için her ciddi **konusmaya** bu sözlerle **başlamak** benim için bir alışkanlık oldu. (s.49)

Bütün bu düşünceler bende, tekrar **buluşmamız** için bir **yakarışa** dönüşüyor. (s.50)

Yalnız, kalbimi **ısıtan** tek şey, kafamdan **çıkmayan**, beni **terk etmeyen** tek bir düşünce var. (s.52)

Yazı işlerindeki arkadaşlarım da eski kot pantolonum ve yine eskimiş spor ayakkabılarımla tıpkı onlardan biriymiş gibi **görüneceğimi** söylemişlerdi. (s.53)

Mahalli mahkemede sorgu yargıcı **olan** Caslibekov'un Nikiforoviç'e **bildirdiğine** göre ablasının oğlu Paşa, bir trende uyuşturucu madde ile yakalanmıştı. (s.54)

Lokomotifin ışığı bu tozun üzerinde **vurunca** yangın varmış gibi alev alev parlıyor. (s.55)

Batı'daki acı gerçekleri **ortaya koyarak** uyuşturucunun zararları konusunda da bazı yazılar yazmıştım. (s.56)

Her an, **gelen** ve **gidenlerin oluşturduğu** sel, sizi rast gele bir yöne iter. (s.57)

Ama yarım saat kadar bütün şaryo duraklarını **dolaştıktan** sonra onu Taşkent treninin yanında buldum. (s.58)

O zaman ona Paşa'nın asıl adı **İgor olan** ama kaçakçılar tarafından Mors lakabıyla **anılan** arkadaşının selamını söyledim. (s.59)

Bu maddeyi son şekliyle **elde edemeyen** Mors gibi küçük satıcılar onu(ekstrayı) **somurarak**, **çiğneyerek**, votka ile **yutarak** ya da ekmek diliminin üzerine **sürerek** alırlarmış. (s.60)

Müzede konser **verildiğini** hiç duymamıştım. (s.62)

Birden, belki iki biletim **olduğu** için **beklediğim** hiç kimse **olmadığını düşünerek** üzüldüm. (s.63)

İnsanlar birlikte aynı olayı **beklerken**, birbirlerine aynı ailedenmiş gibi görünürler. (s.64)

Zaten, ruhumun havalara **uçması**, öylesine sade ve güçlü ama ahenk bakımından öylesine az **bulunan** sanatlarının dokularımın her birinde titreşim meydana getirmesi için, üç Gürcü'nün bir araya **gelip** şarkı **söylemeleri** yeter. (s.71)

Sandro ve diğer bir çete üyesi **ateş yakmak** için odun **toplamakla** görevlendirildi. (s.74)

İçinde hala şarap **bulunan** bir tulumu ağzına **götürerek** yerlere **akıta akıta** içti. (s.79)

Abdias, Petruha'nın öteki mevsimlerde tersanelerde **çalıştığını**, her yaz Mujunkum'a **gittiğini** de öğrendi. (s.85)

Tartışmayı daha başında tatsız bir havaya **sokmak istemediği** belliydi. (s.92)

Senin iyiliğin için **kafana sokmak istediğim** şeyi **anlamak istemediğine** göre biraz daha açık **konusmaya** çalışacağım. (s.96)

Abdias onları bu uğursuz boyunduruktan **kurtarmayı**, gözlerini **açmayı**, kendi kendilerine **vurdukları** zinciri **koparmayı**, derilerine **sinmiş** ve soludukları havayı bile **zehirleyen** koku ve kokudan **arınmayı** hayal ediyordu. (s.103)

Karşısına üç yavrukurt **çıkıverince** bu hayalden birden uyandı. (s.122)

Kıyıda balık **avlayanların** çok **kullandığı** küçük bir sandalyeye **tünemiş** olan Grişan, gözlerini **kısarak** baktı. (s.133)

Vaktiyle insanlar Tanrı'ya **inanarak** yaşarlardı. (s.134)

Ben **çene çalarak vakit geçirmeyi** sevmem. (s.135)

Bu sırada **yaklaşan** bir trenin gürültüsü duyuldu. (s.136)

İnsanlığın öteki kurtarıcısı, hani şu çarمیha **gerilen** kaçık da öyle biri değil miydi zaten? (s.138)

Bazı küçük kurnazların bizi kendimizden **korumamız** için **uydurduğu** kıyak bir numara bu! (s.139)

Tam bir kaçık **olduğuna** göre rahatça gidebilirsin. (s.140)

Çıkmazdan kurtulmanın da bir yolu **olduğunu** anla artık. (s.141)

Ben O'na **varmak** için servis merdivenin kullanıyorum. (s.142)

Sözde pek **dürüst olan** sizler, **yapışmak, tutmak** için, böyle bir seraba bile sahip değilsiniz. (s.143)

Ve sen küçük utanç verici küçük ticaretinle gündüzü, geceyi, bütün evreni **ters yüz etmeye** kalkışıyorsun. (s.144)

İkimizin **anlaşabileceği** bir alan yok. (s.145)

Sabahtan beri gökyüzünde pek silik **uçuşan** gümüş bulutlar şimdi ufukta, **gittikçe koyulaşan** bir hat **oluşturarak** tehdit edici bir renge bürünmüşlerdi. (s.146)

Burada demir yolu, ilkbahar sellerinin **açtığı** derin bir yatağın üzerine **kurulmuş** küçük bir köprüden geçiyordu. (s.147)

Şimdi gözlerinin önünde, **kulak delen** gürültülerle sayısız tekerlek geçiyordu. (s.148)

İşte o zaman, Abdias kendisini, birbirlerinden hiç **ayrılmayan** Lenka ve Petruha ile boş bir vagonun içinde buldu. (s.149)

Ötekilerden biraz açıkta, yine **katlanan** sandalyesinin üzerinde oturuyordu Grişan. (s.150)

Yaprak hâlinde **sarılan** uyuşturucu böylece elden ele **dolaşarak** Petruha'ya geldi. (s.151)

Grişan hiçbir şey **söylemeden**, kendisine **uzanan** eli itti. (s.152)

Ne **yaptığını** kendisi bile **anlamadan** uyuşturucu dolu kendi çantasını kaptı. (s.153)

Kaçakçılar bu sahne karşısında bir an **donmuş, büyülenmiş** gibi hareketsiz kaldılar. (s.154)

Abdias'ı araya başkalarını **sokarak öldürtmekle** gerçekten büyük bir kurnazlık yapıyordu. (s.157)

Bu keskin görüşlü Vali'nin kafasından **geçenler** işte bunlardı. (s.160)

Sandallarını, vahşi kalabalık üzerine **saldırdığı** sırada **düşürmüş** olmalıydı. (s.162)

Ama insanlara **iletmek istediğin** o meşhur sözleri belki bana da iletirsin. (s.163)

Böylece sözlerimim tohumu, ıstıraplarla verimli hale **gelen**, acı gözyaşlarıyla verimi **artan** bir toprağa **düşmüş** oluyor. (s.164)

Pontius Pilatus derin bir **nefes alarak**, bir şey **söylemek** ister gibi kollarını göğse kaldırdı. (s.165)

Herkes sana onun dürüst bir insan **olduğunu**, hiç kimseye en ufak bir fenalık **yapmadığını**, her türlü hastalıkları **tedavi ettiğini** söyleyecektir. (s.166)

Roma'ya **yararlı olmaktan** daha doğru bir şey yoktur. (s.168)

Büyük pazarların **olduğu** yerlerde, insanların, binek ve yük hayvanlarının, türlü eşyalar arasında **gelip gitmelerinden, barışmalarından** geliyordu bu uğultu. (s.169)

Ama bu kadar acıklı halde **görünen** birinin, böylesine büyük boyutları **olan**, ancak çok yüksek bir zekâ eseri **olacak** bir planı **hazırlayabileceğine** kim inanırdı? (s.170)

Terasta **yürürken**, Kudüs semalarında mağrur **uçuşuna devam eden** o kuşa takıldı gözleri. (s.171)

Çok net bir şekilde serin bir derenin, **geçtiği** yerlerin, kıyısındaki otları **sulayarak** sakin sakin **akışını** canlandırdı gözünde. (s.173)

Çocuğun hayatına **kıymak isteyen** Heredes'ten **kaçarak** ailece buraya gelmişlerdi. (s.174)

Mısır'a çocuğun hayatını **kurtarmak** için gelen dülger Yusuf'un oğlu İsa'nın, gerçekte **olduğunu** insanlar öğrensinler diye bu olayın Tanrı'nın bir işareti, bir uyarısı olduğunu hiç **düşünmeden** konuşmuştu öyle. (s.175)

Geçmişte, pek **geride kalan** bu olayı **hatırladıktan** sonra, İsa, tekrar annesini düşündü. (s.176)

Söylentiler, içine su **konan** bir kap gibidir. (s.180)

Dünyanın böyle **kurulduğunu**, başka türlü **olmadığını** söyleyeceksin. (s.184)

Ama bizim avını kendi **yakalayan** canlılar **olduğumuzu**, **çatışmadan duramayacağımızı**, kan **dökme** zevkimizin ta içimize **işlediğini** ve **yerleştiğini** unutuyorsun. (s.185)

Senin için bunları **söylemek**, seni **dinleyecek** birinin **bulunup** bulunmaması kadar önemli mi? (s.189)

İsa'yı buradaki zeytin bahçesine havarileriyle **dua ederken bulabileceğini** düşünüyordu. (s.195)

Gündüzler boyu, geceler boyu, birbirini **izleyen** çok uzun gecelerde ve gündüzlerde, dünya Sen'in **koyduğun** yasaya göre **dönmeye devam ettikçe**, o hep, dosdoğru, topları daima **susmuş** olarak ve rotasını hiç **değiştirmeden** yoluna devam etsin. (s.204)

Bu yaşlarda **silahlanan** sizin gibi ayak takımlarına bırakmam bu meydanı. (s.213)

Hastaneye **gelişinin** üçüncü günü, bir daha **görebileceğini** asla ümit **etmediği** biri ziyaretine geldi. (s.220)

Abdias o iç acıları içinde, bozkırda iki gün **çalışarak** yüksek bir **ücret alma** teklifini hemen kabul etti. (s.235)

Dişleri arasında **ezilen** buz parçacıklarını hoş gıcirtısını ta kafasında duydu. (s.253)

Daha üçte ikisi şişede **kalan** votkasını derenin kenarına **bırakıp geldiği** için şimdiden **pişmanlık duymaya** başlamıştı. (s.259)

Bazarbay o güne kadar Ernazar'ın dolu Gülümhan'ın ne kadar çekici ve hala genç bir kadın **olduğunu** pek fark etmemişti. (s.266)

Bugüne kadar birbirlerinden **ayrı olan** kaderlerini o gün en kötü şekilde bir araya **geldiğini birleştiğini** nereden bileceklerdi? (s.273)

Zamanla, hayatın kendisi için **gittikçe** daha karışık hale **geldiğini hissetmeye** başlamıştı. (s.294)

Açık yürekli olan Ernazar, **tartışmaktan** ve başkalarının fikrini **dinlemekten** çok hoşlanırdı. (s.304)

Akşam karanlığının **çökmekte**, havanın **değişmekte olduğunu** fark etti. (s.317)

Müdür Çotbayev, hücre sekreterinin, komitenin yeni eğitimcisine de **not vermek** için bu toplantıyı fırsat **sayacağını** düşünüyordu. (s.328)

Boston, planı üzerinde iyice **düşünüp** ayrıntıları da **belirledikten** sonra ertesi gün **uygulamaya** karar verdi. (s.341)

Başını öne **eğerek** ardına **bakmadan** çekip gitti. (s.359)

3.1.3. Bağlı Cümle

Bağlanma edatlarıyla birbirine bağlanmış cümleler topluluğudur. Bu cümleler “ki” veya diğer bağlanma edatlarıyla kurulur.⁸³

3.1.3.1. “ki” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle

Farsça “ki” bağlanma edatıyla birbirine bağlanmış cümlelerdir. “ki” edatı ile bağlanan bu cümlelerin her biri, tek başına yargı bildiren müstakil bir cümledir. Bu yapı içinde yer alan yardımcı cümle, genellikle ana cümleyi nesne ve zarf göreviyle tamamlar. Ana cümle başta, yardımcı cümle sonda bulunur.⁸⁴

⁸³ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 64.

⁸⁴ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 64.

Sürülerden biri kurtların bulunduğu küçük tepenin o kadar yakınından geçti ki, kurtlar, güneşin son ışıklarıyla parlayan otların arasından, kara boynuzlu, başları eğik ama iri gövdeli erkek saygaları kolayca fark ediyordu. (s.24)

Ana kurt o günleri öylesine belirgin gördü ki sanki soğuk bir hava teneffüs ediyormuş, yumuşak tabanı ile karlara basabiliyormuş gibi ürperdi. (s.26)

Akbar, bu ilk büyük avı, yavruları için ilk büyük deneme, ilk sınav olacak bu büyük seferi gözünde öylesine canlandırdı ki, ah çeker gibi özlem dolu bir inilti çıktı ağzından ve kendini olduğu yerde zor tuttu. (s.27)

Öyle yüksekten uçuyor ve öyle bağrışıp çağrışıyorlardı ki bozkır sakinlerinin kanatları olsaydı hepsi onlara karşılık verir ve peşlerine takılıp giderlerdi sanırsınız. (s.28)

O kadar yakınından ve o kadar korkutucu idi ki az daha kendisini hemen yanından geçen cipin altına atacaktı. (s.35)

İnsanların karakterleri o kadar karmaşıktır ki en gelişmiş, en hassas bir bilgisayar en normal insanlar arasında bile ortak bir davranış eğrisi çizemez. (s.38-39)

Bir yanda Kilisenin asırlık öğretileri bulunuyordu ki, bu kale, dinin saflığını her türlü sapmalara karşı kıskançlıkla koruyordu. (s.43)

Tekrar görüşmemiz nasip olacaksa ki benim en değerli, en gizli hayallerimin kaynağı budur. (s.50)

Çok iyi anlıyorsunuz ki hapsetmek çare değildir, hapisaneler hiçbir yere götürmez. (s.55)

Daha geniş bilgi topladıktan sonra öğrendim ki bunların mutlaka uydukları ilk kural birbirlerini ihbar etmemek, adlarını vermemek, dolayısıyla da halk arasında mümkün olduğu kadar az konuşmaktı. (s.57)

Daha ilk anlarda açıkça belli oldu ki, bu koro, on kişinin bir araya gelmesiyle, yetenekleri ne olursa olsun, hemen hemen ulaşılamayacak derecede bir uyum içindeydi. (s.67)

Kendimi ona o kadar yakın hissediyordum ki sanki onun yerinde ben vardım ve o benim kişiliğimin bir başka cisimde görünüşü idi. (s.71)

Çok iyi bilinir ki atlar hep insanlara, insanların bulundukları yerlere doğru gider. (s.79)

Bu çocukları uyuşturucu kullanmaya iten bütün özel sebeplerin ötesinde, topluma bağlı bazı başka sebepler de vardı ki, modern dünyanın bu ağır yarayı almasının asıl sebepleri bunlar olabilirdi. (s.86)

Önce şunu söyleyeyim ki iman dağını tırmanıp da kendi çelişkisinin kurbanı olan insanların sen ne ilkinin ne de sonuncusu olacaksın. (s.96)

Şimdi biliyorum ki yaban keneviri diğer otlardan sapının uzunluğu ile ayrılır, insan boyunda olanları vardır ve her yerde yetişmez. (s.102)

Seni temin ederim ki Şef polisten daha beter eder seni. (s.117)

Gözleri o kadar canlı ve güven vericiydi ki her şeyi unutarak onlara dokunmak, tatlı ve okşayıcı seslerle kendine çekmek istedi. (s.122)

Ama **Abdias uykuya dalmak üzereydi ki** keskin bir ısıklık sesi duyuldu. (s.130)

Belki bunu konuşmamız gerek, merak ediyorsan söyleyeyim ki bende kayıp vermek istemem. (s.135)

Sanıyordun ki pişmanlık getirip hayata yeniden doğacağız, seni hayran olduğun ahlak standartlarına dört elle sarılacağız. (s.138)

Yalnız biliyorum ki üzerimizde bir Tanrı vardır. (s.141)

Sanıyor musun ki sen Tanrı'nın parayla hiç ilgisi yok? (s.143)

Farz edelim ki havadan sudan söz ettik. (s.146)

Abdias, durdurma harekâtının başarısızlığa uğradığını, böyle ağır ve bu kadar hızlı giden bir şeyi durdurmanın mümkün olmayacağını düşünmeye başlamıştı ki tren birden yavaşladı, tekerlekler daha yavaş dönüyor ama daha çok sarsıyorlardı vagonları, firen gıcırtiları da duyuluyordu. (s.148)

Ey Grişan, **biz düşündük ki** bir şey yapmadan pineklemektense bir iki nefes çeksek, diyoruz. (s.151)

Bunu o kadar çabuk yapmıştı ki Grişan bile ilgisiz kalamamış, soğukkanlılığını yitirir gibi olmuştu. (s.153)

Bana öyle geliyor ki, bu zavallının mahkûmiyetini onaylarsan, bu olayın sorumluluğu senin omuzlarına çökecek. (s.166)

Farz edelim ki gerçekten samimisin, iyilik yapmak isteyen bir adamsın, çok güvenen halkın arasına girip onları isyana kıskırtmıyorsun, halka bir adalet hükümlanlığından söz ederken, Sezar'ın dünyaya hükmetmesini, dünyayı idare etmesini kabul etmiyorsun, diyelim ki ben de bunlara inandım. (s.167)

İlahlar şahitti ki, savunduğu doktrine hayatından daha çok önem veren bu adamın inadından sorumlu olan asla o değildi. (s.170)

O kadar korkmuştu ki gözlerini kapayıp Tanrı'ya, İsa'nın Tanrı babasına yalvarmaktan başka bir şey yapamıyordu. (s.175)

Yalnız düşünüyorum ki sen ve ben, konuşmamız için başka fırsat bulamayacağız. (s.178)

İşte bunun içindir ki Sezarlar dünyayı idare eder ve kanunlarını kabul ettirirler. (s.184)

Ben de işte onun için önceden söylüyorum ki bu hususta için rahat olsun. (s.186)

Öbür yaraları bir yana, dizi o kadar şişmişti ki ayakta pek güç durabiliyordu. (s.207)

Meydana gelebilecek sayısız olaylar arasında öyle bir istisnası vardı ki o, Yüce Yaradan'ın bir lütfudur. (s.220)

Biliyordu ki dört duvar arasında tek başına kalır kalmaz terk edilmişlik duygusuna kapılacak, bu duygu büyüyecek, büyüyecekti. (s.234)

Avı bulacak, yakalayıp öldürecek, olabildiğince çok et yiyecek ve sonra inine dönüp hazmedecekti ki yavrularına süt yapabilsin. (s.255)

Sadece düşünmüştüm ki kendisi içmese bile belki konukları için bulundurur. (s.267)

Artık öylesine tedbirsiz hareket ediyorlardı ki ölmek istiyorlardı sanki. (s.291)

Artık anlamış olmanız gerekir ki bizde topraklar kişilerin değil, halkın malıdır. (s.298)

Bu da gösteriyor ki herkes yalnız kendisini düşünüyor. (s.303)

İşi o kadar uzattı ki müdür bile onun karşısında eğilip büzülüyor. (s.308)

Kadın o kadar üzüntülü, öyle umutsuz idi ki onu öyle görmektense, orada kalıp Ernazar'la birlikte ölmesinin ya da binlerce defa o uçuruma inmeye mahkum edilmesinin daha iyi olacağını düşünmüştü. (s.321)

Bir iş kolu sistemini kurmak istiyor ki bu sistemde herkes kendisinden sorumlu olacak ve herkes ne kadar çok çalışırsa o kadar çok kazanacak. (s.330)

O kadar kızmıştı ki bu iki lanet hayvanı ortadan kaldırmak için dünyanın öbür ucuna kadar takip edebilirdi. (s.342)

O gün o kadar hareketliydi ki onu yerinde tutamadıkları için yemeğini yedirmekte güçlük çekiyorlardı. (s.353)

3.1.3.2. “ve” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle

“ve” bağlanma edatıyla birbirine bağlanmış cümlelerdir. Her biri müstakil bir cümle olan bu cümleler arasındaki anlam ilişkisi, bağlanma edatlarıyla sağlanmakta, pekiştirilmektedir.⁸⁵

Sonra fırtına dinmiş, her şey susmuş **ve** hava açılmıştı. (s.7)

Bazı kayalar ses şoku ile donmuş parmaklara kan yürümesi gibi hafifçe kımıldamış **ve** hemen durmuştu. (s.8)

Çünkü kaçan bir yaratığın ayakları altında yer yarılmaz **ve** onu saklamazdı. (s.8)

Varlığını böylece hissettiği o yaratıklar onun yavruları idi **ve** her şey uz giderse, on, on beş gün sonra dünyaya geleceklerdi. (s.10)

Çünkü böylesi pek nadir görülürdü **ve** belki de tek örneği Akbar idi. (s.12)

Artık bu davetsiz konuklar bölgenin hâkimi idiler **ve** diğer kurtlar onların av sahasına girmeye cesaret edemiyorlardı. (s.13)

Bunlar, yakınlarından geçen hayvanın üzerine atılır, onunla birlikte yere yuvarlanır, bir anda sayganın boğazını dişleyerek kaçmaz hale getirir **ve** sonra hiç vakit kaybetmeden diğerlerini kovalamaya devam ederlerdi. (s.14)

Şimdi atmosfer daha az boğucu idi **ve** savanın sakinleri nihayet rahat bir nefes alıyorlardı. (s.17)

Çünkü o güne kadar insanların düzenledikleri akın ya da baskınlar belli zamanlarda ve belli yerlerde oluyordu **ve** Akbar ile Taşçaynar o güne kadar hiç insan görmemişlerdi. (s.18)

Köpek iriliğindeki herhangi bir hayvan bu bitkiler arasında dolaşırken çevresindeki her şeyi görür **ve** her şey tarafından görülürdü. (s.19)

O yaz otlar çok büyümüşü **ve** yetişkin kurtların omuz başlarına kadar çıkıyorlardı. (s.20)

Kokulu otların en sık öbeklerine bir baştan girip öbür baştan çıkıyor, sonra aynı yerleri enlemesine katediyor **ve** coşkulu hareketlerinde büyük bir zevk alıyor, eğleniyor gibiydi. (s.21)

Yavrukurtlar henüz pek saftılar **ve** bu tatlı sese kapıldılar. (s.22)

Birincisi ikincisinin sınırsız büyüklüğünü ölçüyor **ve** onu aydınlatıyordu. (s.23)

⁸⁵ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 65.

Tabiat onlara böyle bir yetenek vermişti **ve** bu hayvanların tehlike karşısında en büyük silahları hızları idi. (s.24)

Akbar ve Taşçaynar'ın ayaklarına kadar gelen saygalara saldırmaya niyetleri yoktu **ve** yerlerinden kımıldamadılar bile. (s.25)

Zaten kurtların ayakları kara iyice gömülür **ve** kar üzerinde en belirgin izleri onlar bırakırdı. (s.26)

Bu av yakında olacak **ve** o, rüzgar kanatlı bir kuş gibi uçacaktı saygaların peşinde. (s.27)

En büyüğünün, Taşçaynar'ınki gibi geniş bir alını vardı **ve** ona ad verebilse 'Kocabaş' diyebilirdi. (s.29)

Bozkırda büyük takip mevsimiydi **ve** az sonra kurtlar da büyük sürüler halinde toplanacak, kış sonuna kadar toplu olarak avlanacaklardı. (s.30)

Ama bu uçan araçlar keşif için gelmişlerdi **ve** pilotların radyo mesajları dalga dalga yayılmış, gözlem sonuçlarını yer belirterek bildirmiş, yerdeki ciplere, kamyonlara tutacakları yolu söylemişlerdi. (s.30-31)

Bu canavarların üzerine doğru gelmesi, onları şaşkına çevirdi **ve** bozgun halinde kaçmaya başladılar. (s.32)

Şimdi, hepsini tehdit eden o korkunç tehlikeden yan yana kaçıyorlardı **ve** bu acımasız kader karşısında eşit durumdaydılar. (s.33)

Pilotlar, karlı bozkırda kudurmuş dalgalar gibi akan geyikleri çok iyi görüyor **ve** aşağıdakilere cevap veriyorlardı. (s.34)

Adam ön tarafta oturuyordu **ve** yüzüne rüzgârlık taktığı için kırmızı-mavi renkte görünüyordu. (s.35)

Toplayıcılar ellerindeki kocaman bıçaklarla hayvanların boğazını kesiyor **ve** hayvan son nefesini vermeden kaldırıp kamyonu atıyorlardı. (s.36)

Tam bu sırada, rastlantı eseri kamyonun farları yandı **ve** güçlü ışık füzeleri karanlığı yırttı. (s.37)

Ama kurtların bu insansız bölgede o güne kadar hiç görmedikleri kamyonun büyük karaltısı pek belliydi **ve** o yüzden kaçmaya devam ediyorlardı. (s.38)

Yine de diğer beş kişiyle aynı kategoride sayılırdı **ve** onu arkadaşlarından ayırmak pek zordu. (s.39)

Bunlar onun aşırı gayretinden dolayı cezalandırıldığına inanıyor, kendisi de olayı böyle kabul ediyor, büyük bir haksızlığa uğradığını söylüyor **ve** buna çok üzülmüş görünüyordu. (s.40)

Hızlı gelen bir araba bu traktöre çarpmış **ve** arabanın sürücüsü hemen orada ölmüş. (s.41)

Başlangıçta en parlak öğrencilerden biriydi **ve** öğretmen rahipler tarafından çok beğeniliyordu (s.42)

Kendi neslinden olan birçok insan gibi o da saç sakal bırakmıştı **ve** saçları omuzlarına kadar düşüyordu. (s.44)

Abdias'tan üç yaş büyük olan ablası bir pedagoji enstitüsüne girmek istemiş **ve** bu amaçla Leningrad'a gitmişti. (s.47)

Abdias gazetede bir iş bulunca, kendini bildi bileli babasıyla birlikte oturdukları diyakosluğa ait küçük daire, yeni atanan bir papaza verildi **ve** Abdias'tan bu daireyi bir an önce boşaltması istendi. (s.48)

Böyle hayal ettiğim zamanlar, ruhum yavaş yavaş sonsuz derecede özlenen, o sınırsız ilahi güzelliğe doğru yükseliyor **ve** kendimde olmadan hiçliğin, yokluğun tehdidine karşı koyacak gücü bulabiliyorum. (s.50)

Evet, bu hastalık çok yenidir **ve** bunda Batı'nın etkisi çok büyük olmuştur.(s.51)

Onunla ilk karşılaştığım bu yerde yeniden buluşma fırsatını bekliyor, sabırsızlanıyor **ve** bunu düşünmekten başka bir şey yapamıyorum. (s.52)

Kaçakçıların arasına sızacak **ve** onlardan biri gibi görünecektim. (s.53)

Bu durumlarda uygulanan usule göre davası hemen görülecek **ve** en az üç yıl gençlere ait çalışma kampında ve sıkı bir gözetim altında kalmaya mahkûm edilecekti. (s.54)

Oradan çıktıkları zaman gönülleri kırık oluyor **ve** hayatları boyunca öyle kalıyorlar. (s.55)

Vagonlara giren çocuklar rahatça oraya yerleşiyor **ve** merkez istasyonlarından birine kadar gidiyorlar. (s.56)

Hamalın gişe personelinden görüştüğü kimseler vardı **ve** kenevir ya da haşhaş toplamaya gidenlere yardım ediyordu. (s.57)

Hamal soluyarak trenden indi **ve** o sırada elindeki bahşişi cebine aktardı. (s.58)

Ütü, şaryosunu تنها bir yere çekti **ve** çevreye ihtiyatlı bir göz attı. (s.59)

Moskova’da bulunuşumun gerçek sebebi aklımdan çıkmıştı **ve** birden bire Kazan Garı’nın ortasına yuvalanmış o rahatsız edici şeyi düşünmekten vazgeçtim. (s.62)

Çünkü kalbimi rahatsız eden hiçbir mesele yoktu **ve** o gün sebebini bilemediğim bir huzur ardı içimde. (s.63)

Konu üzerinde defalarca düşündüm **ve** her defasında yalnızlığımdan bizzat sorumlu, müşkülpesent bir insan olduğum sonucuna vardım. (s.64)

Üstelik sakalımı da kesmiştim **ve** sakalsız çeneme bir türlü alışamıyordum. (s.65)

Bana bir şeyler söylüyor, ben konuşmaya başlıyorum **ve** o yine gülümseyerek beni takip ediyor. (s.69)

Bu uzak yolculuk için hepsinin gerekçesi aynıydı **ve** bu gerekçeleri karşılıklı olarak hepsi kabul ediyordu. (s.83)

Başlangıçta Hristiyan inancı bir tapma ve kendini cezalandırma şeklindeydi, umut ve pişmanlıktı, ceza ve mağfiret idi **ve** elbette gelecek sevgisiydi. (s.90)

Ne de olsa onlar kilise adamları değillerdi **ve** din hakkındaki bilgileri yalnız kendilerini ilgilendiriyordu. (s.96)

Tren Saratov’u geçmişti **ve** iki günden beri geniş Kazak Ovası’nda ilerliyorlardı. (s.101)

Bozkıra doğru yol aldılar **ve** az sonra geniş arazide görünmez oldular. (s.111)

Güneş ufuktan henüz başını kaldırıyordu **ve** civardaki evlerde herkes uykudaydı. (s.118)

Grişan yine birden değişti **ve** saflık numarasını bıraktı. (s.135)

Çocuklar sessizce kalktılar **ve** muhtemelen daha önce aldıkları talimatı uygulamak için yerlere gittiler. (s.136)

Abdias’a doğru bir adım attı **ve** onun kan vurmuş yüzüne kendi yüzünü yaklaştırdı. (s.138)

Beni burada olmama şaşıyor **ve** öfkeleniyorsun. (s.139)

Başka deyişle senin hürriyetin bir kurgudan ibarettir **ve** sürekli olarak göreceğin cezanın tehdidi altındadır. (s.141)

Uzun sürmese, gerçek olmasa, sadece hayalden ibaret olsa bile, yine de bir mutluluktur **ve** bu mutluluğu yalnız uyuşturucu sağlar. (s.143)

Tren uzaktan, rayların üzerinde kıvrım kıvrım giden bir yılan gibi görününce bir ısıklık sesi duyuldu **ve** hepsi hücumla geçmek için hazırlandılar. (s.147)

Bugün onların yerini güçlü dize lokomotifler almıştı **ve** bunların ikisi bu upuzun katarı çekmeye yetiyordu. (s.148)

Abdias'ın karşısına tekerleklerden ve sonra tahtalardan oluşan bir duvar çıkmıştı **ve** bu duvara tırmanmak için tutunacak bir yer arıyordu. (s.149)

İlk istasyonda kapıyı usulca kapadılar **ve** tren hareket edinceye kadar boğucu bir havada hiç ses çıkarmadan beklediler. (s.150)

Hiç kimsenin engel olmasına fırsat bırakmadan an bir hareketle çantasını açtı **ve** vagonun açık kapısından haşhaşları savurmaya başladı. (s.154)

Grişan bile daha fazla ilgisiz kalamadı **ve** “Kurtarıcı Kallistratov”un akıbetini görmek için kapıya yaklaşarak baktı, düşmesini sabırsızlıkla bekledi. (s.156)

Vücudu kurşun gibi ağırlaşmıştı **ve** tren şiddetli yeller savurarak bozkırda hızla ilerliyordu. (s.157)

Yüzlerce yıl önce bir defa daha tuhaf bir adam, susması gerektiğine inanmış **ve** bu yüzden hayatını yitirmişti. (s.158)

Böylece o, Baş Rahip Kayfe'yi tutanların kendisinden ne kadar nefret ettiklerini görmüş **ve** Kudüs Büyük Konseyi'nden hiç merhamet görmeyeceğini anlamıştı. (s.160)

İsa büyük bir nefesle iç çekti **ve** göreceği işkenceyi düşündüğü için yüzü sarardı. (s.162)

Karşısındaki adamı da çarmıha gerilmiş gibi görünce dehşetten ürperdi **ve** biraz acıma duygusu da taşıyan bir ses tonuyla sordu. (s.163)

Tam bu sırada ser ayak sesleri duyuldu **ve** silahlı bir Lejyoner ona doğru ilerledi. (s.165)

Vali, mesajın içeriğini düşünerek dalgın bir şekilde birkaç adım yürüdükten sonra derin bir iç çekti **ve** yerine oturdu. (s.167)

Öyleyse bütün meydanlarda tövbe et, vaazlarında söylediklerini geri al, yalan söylediğini, bir sahte peygamber olduğunu açıkla **ve** artık “Yahudilerin Kralı” unvanını taşıma, onları, asla olmayacak yeni bir adalet hükümlerliği gibi bir umutla aldatma ki artık plebler senin peşinden gelmesin. (s.168)

Elbette böyle olmasını herkes isterdi **ve** onun da amacı bu idi. (s.170)

Vali alınganlık gösterdi **ve** kaba bir cevap verdi. (s.171)

Onun için bakışlarımızın O'na çevirelim, hiç şikayet etmeyelim **ve** O'nun takdirini kabul edelim! (s.174)

Böyle konuşuyor **ve** Tanrı oğlunun bir mucize sayesinde kurtulduğunu görerek seviniyordu. (s.175)

Çünkü onlar Tanrı'nın en ağır yüküdür **ve** onları kendilerinden ancak benim ölümüm kurtarabilir. (s.176)

Ama insanlar yüzyıllar boyu pek çok sıkıntılar çektiler **ve** daha çok uzun zaman çekecekler. (s.183)

Çok dövülmüştü **ve** trenden çok hızlı düşmüştü. (s.192)

Bugün yeni olan yarın eskimiş olacaktır **ve** her buluş, kendisinden sonraki buluşun yanında solup gidecektir. (s.196)

Bir an sonra da bu düşüncesini pek gülünç buldu **ve** koca bir budala olduğunu düşünerek katıla katıla güldü. (s.205)

Kaçakçılar hala susuyordu **ve** Abdias asık suratlarına bakarken bunların daha dün bozkırın ortasında trenleri durduran, esrar çeken ve kendini hızla giden trenden aşağı atan o korkusuz çocuklar olduğuna inanamıyordu. (s.213)

İğneler ve ilaçlar sayesinde Abdias'ın ateşi daha ilk akşam düşmüştü **ve** şimdi ancak 37,3 derece idi. (s.221)

Birisinin benimle karşılaştığı zaman rahatsız olduğunu anlayınca, ben de bir suçluluk hissine kapılıyorum **ve** onu bu sıkıntıdan benimle olduğu için acı çekmekten kurtarmaya çalışıyorum. (s.226-227)

Biz sadece hükümetin emirlerini yerine getiriyoruz **ve** senin gibi bir papaz bozuntusu da hükümet planını bozmaya kalkışıyor! (s.239)

Her insan kaderinin peşinden koşar **ve** her kader adamını arar. (s.247)

İyi, güzel bir atı vardı **ve** tek tesellisi, tek övücü bu idi. (s.251)

Bazarbay yan tarafa bir göz attı **ve** yakınında iki kurdun koştuğunu gördü. (s.255)

Korku içindeki at ise uzaklaşmaktan başka bir şey düşünmüyor **ve** onun için de zaman zaman yolunu değiştirmeye çalışıyordu. (s.262)

Kendi evindeymiş gibi halının üzerine yayılıp oturdu **ve** macerasını anlatmaya hazırlandı. (s.268)

Boston arabadan indi, şoföre teşekkür ettikten sonra aracın kapısını çarparak kapadı **ve** araba tekerlekleri gıcırdayarak hareket etti. (s.274)

Ulumalarının yönü değişti **ve** Gülümhan kurtların pek yakına sokularak dolandıklarını düşünüyordu. (s.281)

Ben bir batında doğan kurtları yok ettim **ve** böylece devlete en büyük iyiliği yaptım. (s.287-288)

Konuşma böylece sona erdi **ve** Boston bürodan ayrıldı. (s.303)

Az sonra kürklerini de çıkarmak zorunda kaldılar **ve** onları eyerin üzerine attılar. (s.314)

Seninle birlikte geçirdiğimiz hayattan çok memnunum **ve** kaderimden de hiç şikâyet etmiyorum. (s.324)

Bir traktörün römorkuna doluşan insanlar onun ok gibi hızlı geçişine şaşırıp kalmış **ve** gözlerine inanamamışlardı. (s.340)

Donkulük, her zamanki gibi çok iyi gidiyordu **ve** Boston, altında yere sağlam basan, hızlı giden böyle bir at olmasından memnundu. (s.351)

Atın sağırsına hafifçe vurdu **ve** hayvan serbest bırakılmasına şaşarak yürüyüp gitti. (s.360)

3.1.3.3. “hele” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle

“hele” bağlanma edatıyla birbirine bağlanmış cümlelerdir. Her biri müstakil bir cümle olan bu cümleler arasındaki anlam ilişkisi, bağlanma edatlarıyla sağlanmakta, pekiştirilmektedir.

Ama korkunun mantığı yoktur; **hele** bu, daha önce yaşanmış bir korku ise. (s.9)

Hele uzun, hoş kokulu bazı otlar pek çekiciydi. (s.20)

Hele yargıç aşağıdaki konuşmayı yapınca ona nasıl teşekkür edeceğini bilememişti. (s.54)

Hele kilisede değil de bir konser salonunda, değişik arzu ve çıkarlar peşinde koşan bu topluluk huzurunda böyle bir konser hiç hoşuna gitmeyebilirdi. (s.64)

Hele senin kilise tarafından kabul edilmesi çok zor olan o müstesna düşüncelerini öğrendikten sonra! (s.88)

Hele biri size bazı sorular sormaya kalkışırsa, ağzınızı bile açmayın ha! (s.114)

Hele pencerelerdeki bu ışıkların önünde, sıcak buhar yüklü havaya dağılan yemek kokuları arasında, baş ağrısı daha da artıyordu. (s.194)

Dar ve dik yollarda yürümeyi çok iyi bilirdi; **hele** dayanıklılığına hiç diyecek yoktu. (s.251)

Hele bir istifa etmeye kalkış, görürdün dünyanın kaç bucak olduğunu! (s.265)

Hele düşmanın o gece uyumamış olmasına için için güldü, sevindi. (s.286)

Bu tür tehditleri savurmadan önce çok iyi düşünmen gerekir; **hele** insan senin gibi rezilin biri ise. (s.288)

Hele kendime bir ev yapmaya kalktıktan sonra borç gırtlığa geçti. (s.295)

Hele bu defa hiç dolambaçlı bir yola sapmadan dosdoğru Boston’a yönelmiş, onu “Devrim nimetlerine karşı çıkmak” la suçlamıştı. (s.330)

3.1.3.4. “ama” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle

“ama” bağlanma edatıyla birbirine bağlanmış cümlelerdir. Her biri müstakil bir cümle olan bu cümleler arasındaki anlam ilişkisi, bağlanma edatlarıyla sağlanmakta, pekiştirilmektedir.

Ama bu hali pek kısa sürdü. (s.7)

Ama az sonra bu küçük sarsıntı, bu oynak arazide daha büyük bazı kayaların kopmasına, gittikçe artan bir hızla yamaçlardan yuvarlanmasına yetmişti. (s.8)

Ama henüz doğmadıkları için şimdi onun vücudunun ayrılmaz bir parçası gibiydiler. (s.10)

Ama şimdi, Taşçaynar’ ın geniş ve sıcak böğründe hırlıyordu. (s.11)

Ama zamana karşı gelinemezdi. (s.13)

Bu can pazarında damarları çatlayıncaya kadar devam eden bu sonsuz koşuda yenmeye; **ama** yenilmemeye, hayatta kalmaya çalışıyorlardı. (s.14)

Ama saygılar bozkırda kalabalık sürüler halinde göçe başladıkları zaman, kurtlar bu fırsatı kaçırmaz, sayısız av yakalarlardı. (s.15)

Ama Mujunkum’un sessizliği cansız değildi. (s.17)

Oysa insanlar düşünen yaratıklar olarak ortaya çıkışlarından beri kendilerini daha iyi tanımaya çalışmışlar; **ama** bütün çabalarına rağmen şu soruya bir cevap verememişlerdi: Kötü, hemen hemen her defasında, niçin “iyi” den daha güçlü olarak ortaya çıkıyor? (s.19)

Yavrular sağa sola koşuşarak bazen annelerinin önüne geçmek istiyorlardı; **ama** Akbar buna izin vermiyor, hiçbirinin kendisinin önüne geçmesini istemiyordu. (s.20)

Ama beklenmedik bir olay, onları bu bölgeden sür’atle uzaklaşmak zorunda bıraktı. (s.20)

Ben gırtlığına kadar çamura batmış bir insanım; **ama** bozkırın ortasında bu pis otların arsında sizin ne işiniz var? (s.22)

Memeleri hala hafifçe kabarıktı; **ama** artık karnı düzleşiyor, inceliğini, çevikliğini, arka tarafını da güçlü olduğunu belli ediyordu. (s.23)

Bu mümkündü; **ama** bazen saygalara yetişemedikleri de olurdu. (s.25)

Ama gelecekte bu hayalleri defalarca, acılar içinde kıvranarak hatırlayacaktı. (s.27)

Ama her yaratığın ayrı bir cenneti vardır. (s.28)

Akbar, geyiklerin peşine düşmek için öbür kurtların da gelip kendilerine katılmalarını bekliyordu; **ama** onların hiçbiri görünmüyordu ortalıkta. (s.29)

Ama dişi kurt hala emir veriyor, başarı şansını artırmak için en uygun anı kolluyordu. (s.32)

Ama sayısız denecek kadar çok sayga onların peşinden bulut gibi, fırtına gibi ve korkunç bir hızla geliyordu.(s.33)

Ama hiç durmadan asıl yaptıkları iş, onları kanlı bacaklarından tutup römorklara yüklemektir. (s.34)

Birden ayakları dibinde bir şey patladı ve yere yuvarlandı; **ama** ezilmemek için hemen kalktı. (s.35)

Kocabaş belki can havliyle bir de çılgılık atmıştı; **ama** Akbar onu duyamadı. (s.36)

Işığın uzandığı yön onların gittiği yön değildi; **ama** iki hayvanın yeniden korkuya kapılmaları için yetiyordu. (s.37)

Ama kurtların bu insansız bölgede o güne kadar hiç görmedikleri kamyonun büyük karaltısı pek belliydi ve o yüzden kaçmaya devam ediyorlardı. (s.38)

Ama bu altı adam, daha doğrusu altı kişiden beşi, yukarıdaki tanımın dışında kalan bir istisna oluşturmuyorlardı. (s.39)

Asıl adı Kandalov ya da Handalov idi; **ama** hiç kimse durmuyordu bu ayrıntı üzerinde. (s.40)

Basit bir geçmişi vardı: eskiden traktör sürücüsü imiş; **ama** içkiye kaptırmış kendini. (s.41)

Ama şimdi bunu yapmaya cesaret edemiyordu, sonu kötü olurdu çünkü. (s.42)

Zavallı Abdias, iki değirmen taşının arasında kalmış gibi bu devlerin arasında çırpınıyor; **ama** yine de ümidini yitirmiyordu. (s.43)

Kara sakalı onu güzelleştirmiyordu; **ama** ağırbaşlı bir hava veriyordu. (s.44)

Ama bu düşünceler kalıcı değildi, gelip geçiyor, yüreğindeki ateşi daha da körüklüyor, kavuşma ne kadar imkânsız görünüyorsa, o da yalnızlığa karşı o kadar metin olduğunu hissediyordu. (s.45)

Ama sosyal durumu yüzünden enstitüye kabul edilmemişti. (s.47)

Ama şimdi o kadar çok söyleyeceğim şey var ki... (s.50)

Ama daha önce de yazdığım gibi, ben sizinle, nasıl düşünüyor ve duyuyorsam öyle konuşuyorum, hiçbir şeyi abartmaya ya da küçültmeye gerek görmüyorum. (s.51)

Röportajımı yaz başlarında yazdım; **ama** şimdi bulvardaki ağaçlar yapraklarını dökmeye başladılar bile. (s.52)

Gerçi ben o genç satıcı ve müşterilerin çoğundan biraz daha yaşlıyım; **ama** aradaki fark şüphe uyandıracak kadar değildi. (s.53)

Nedendir bilmiyorum; **ama** sizin onu doğru yola sokacağınıza inanıyorum. (s.54)

Ama bu çocukları suça iten, onların kötü kişilerle, hatta gözü dönmüş canilerle böyle bir maceraya atılmalarının asıl sebebini anlayamıyoruz. (s.55)

Böyle demekle, bunu ilahi bir takdir gibi görmekle, belki biraz “kendini beğenmiş” oluyorum; **ama** bu isteğimde samimi idim. (s.56)

Moskova her zaman kalabalıktır; **ama** buradaki kalabalık özellikle garların içinde ve metroda korkunçtur: Her taraftan sarılır, itilir, adeta ezilirsiniz. (s.57)

Ama yarım saat kadar bütün şaryo duraklarını dolaştıktan sonra onu Taşkent treninin yanında buldum. (s.58)

Eliyle kafasına vurmuş, üzüldüğünü belirten bir tonla konuşmuştu; **ama** tahmininde yanılmadığı için övünen ince bir belirti de vardı sesinde. (s.59)

Ben onlara hiç gitmedim; **ama** gidenler anlattı. (s.61)

Müze için değil, konser için; **ama** bilet iki kişilik, ikisini de almalısın. (s.62)

Vermek istedim; **ama** az sonra da buna pişman oldum. (s.64)

Dinleyicileri bu “şan koral” hakkında bir ön bilgileri olduğundan eminim; **ama** yorumcuların durumunu pek anlamıyordu. (s.66)

Şarkıda neler söylediklerini hiç anlamam; **ama** her dinleyişte ben de onlarla birlikte söylüyormuşum gibi gelir bana. (s.71)

Topladığın oyunlar pek mükemmeldi; **ama** onları niçin o kadar uzak bir yere yığdın? (s.75)

Elbette herkes gibi o da alıyor; **ama** ipin ucunu kaçırmadan. (s.84)

Buna çok gülmeni anlıyorum; **ama** şaka bir yana, bugün engizisyon hala uygulansa idi, bu sapkınlığım yüzünden beni hemen yarın ateşe atacak olsaydılar bile, söylediklerimin bir tek kelimesini dahi inkar etmezdim. (s.89)

Dualarımız belki O’nun için çocuk cıvıltısı gibidir; **ama** bunlar bizim O’nun kişiliği ile şaşmaz şekilde birleştüğimizin göstergeleridir. (s.92)

Siz, “gerçek” tekeli bırakmamak için mücadele ediyorsunuz; **ama** en iyi hallerde bile tavrınız bir körlüğün eseridir. (s.98)

Ama bunu düşündükçe üzerine soğuk sular dökülüyor, midesi ağrıyor, tarifsiz sıkıntılarla ürperiyordu. (s.103)

Üçüncü gün küçük bir olay oldu; **ama** bu küçük olay, Petruha’yı pek endişelendirdi. (s.114)

Biraz uyuyabilmek için orada yığılıp kalmaya da razıydı; **ama** hem daha fazla gidemiyor hem de duramıyordu. (s.123)

Buralarda kendi kanunlarına göre hareket edebilirsin; **ama** bir gün motoru bozulur da yolda kalırsa, Tanrı aşkına, vahşi hayvanların da saygı duyduğu kutsallıklar aşkına, sevgili yavrularının aşkına, ona kıyma! (s.127)

Selam almak her zaman iyidir, dedi; **ama** bu selamın kimden geldiğini de bilmek gerek. (s.133)

Ama bu konuda kafamı kurcalayan bir şey var, sen de merak edersin, yoksa bu gevezeliğe gerek görmezdim. (s.135)

Görünüşe bakılırsa hiç de aptal değilsin; **ama** yine de bu arı kovanına kendin girdin. (s.136)

Ama papazların yerinde olsam ben de kovardım seni. (s.138)

Hoşuna gitmese beni hesaba katmayabilirsin; **ama** ben vicdanıma uymak zorundayım. (s.140)

Ama mevcut değer yargılarını tamamen reddediyorsan, hiç olmasa insanlara yardım için dünyayı bir başka açıdan görmeyi dene. (s.144)

Ama insan yine de hep şikâyetçi, tatminsiz idi, her zaman bir eksiği bulunuyordu. (s.146)

Ama tren üçüncü defa sarsıldıktan sonra hareket etti, durup kaybettiği zamanı telafi için hemen hızlandı. (s.149)

Durun, yapmayın! diye etraflarında dönüyorlardı; **ama** öteki üç çocuğu durduramıyordu. (s.154)

Grişan ise hala yerinden kımıldamıyor; **ama** keyifle seyrediyordu onları. (s.155)

O zaman onu üçü birden kapıya doğru sürüklediler; **ama** hala direniyordu. (s.156)

Ama o tarihte bu basit infazı muazzam sonucunu kim tahmin edebilirdi? (s.158)

Ama sen, daha üstün bir kudret olduğunu, senin temsil ettiğin başka bir gerçek bulunduğunu iddia ediyorsun. (s.164)

İsa'yı destekleyen gizli güçler varsa, ölümüne bu ilahî güçler engel olmak istiyorsa, belki bu ona bir işaret sayılabilirdi; **ama** her şeye rağmen, ilahlar yeryüzü meselelerine genel olarak çok sınırlı bir çıkar için müdahale ederdi. (s.166-167)

Ama hayatta bu tür hesaplar yapan ve ona göre dolap çevirenler her zaman cezalarını bulurlar. (s.170)

Ama bu tuhaf adamın o sırada bu gibi düşüncelere değil, kendi hatıralarına dalıp gittiğini öğrenince pek şaşıracaktı. (s.173)

Çünkü bir adam için kendi ölümünü aşan bir felaket yoktur; **ama** bir ana, karnında besleyip doğurduğu evladını ölümüne tanık olunca, onun acısı iki kat daha fazla olur. (s.174)

Pontius Pilatus, o gelirken ayağa kalkan İsa'ya manalı bir şekilde baktı ve onun her halde tahmin ettiği gibi davranacağını düşündü; **ama** işi bir an önce sona erdirmesi daha iyi olurdu. (s.177)

İnsanlar ölümlü olduklarını bilmektedirler, buna alışmışlardır; **ama** çok arzulayıp elde edemedikleri de her zaman vardır. (s.179)

İnsan bugün kendini olduğu gibi kabul eder; **ama** onun tabiatında yarın başka biri olmak vardır. (s.182)

Şüphesiz bunu sezmek, anlamak daha zor; **ama** iyilik için mücadele de, kanlı savaşımlara girişmek kadar cesaret ister. (s.186)

Çocukluğumda oynadım; **ama** bu kadar işkenceden korkup korkmadığıma gelince, bunu saklamaya hiç gerek görmüyorum (s.189)

Ama bu defa, bizi o hedefe ulaştırmasının bedelini kendi kanı ile ödemek zorunda kalmayabilirdi. (s.198)

Çocukken çalmayı öğrendiği eski piyanoyu kız kardeşinin de rızası ile satmak zorunda kalmış; **ama** umduğu fiyatın ancak yarısına satabilmişti. (s.206)

Söyleyeceklerini dikkatle dinleyeceğim; **ama** burada olmaz. (s.216)

Göz kamaştıran bir yıldızdı bu; **ama** onu öbür yıldızlardan yalnız bilen kişi ayırabilirdi. (s.222)

Önceden bilseydim haber verirdim; **ama** korkarım telgrafım oraya ancak ayrılışından sonra ulaşmış olacak. (s.231)

Görünüşe göre insanlar gitmişti; **ama** iki hayvan yine de mayın dolu bir alandan geçiyorlarmış gibi çok tedbirli, yavaş yürüyorlardı. (s.243)

Ama kabul etmesi gerekirdi ki iyi bir at geçirmişti eline. (s.251)

Ama bir yandan da içki içmeye her zaman fırsat bulacağını, şimdi asıl işinin bu hayvanları sağ salim evine ulaştırmak ve beslemek olduğunu düşünüyordu. (s.259)

Kâğıt üzerinde herkesin elektriği vardı; **ama** gerçek bambaşkaydı... (s.265)

Adı Caysan olan en iri köpeklerden biri, aralık duran kapıdan ansızın başını uzattı ve eşğin üzerinde kuyruğunu sallayarak durdu; **ama** içeriye girmeye cesaret edemedi. (s.270)

Neyse, Boston'un özel hayatı onu ilgilendirmezdi; **ama** geceyi onun Gülümhan'la geçirdiğini düşünüp hiddetlenmekten de kendini alamıyordu. (s.286)

Ama insanlar, onların verdikleri zararları belirlemekten başka bir şey yapamıyorlardı. (s.292)

Boston için sürüyü Kiçibel yaylasına götürme fikri yeni değildi; **ama** bunun hiç de kolay bir iş olmadığını çok iyi biliyordu. (s.300)

İki çoban, vahşi tabiatın ortasında küçücük görünüyorlardı; **ama** kararlıydılar. (s.313)

Önce onu parayla kandırmak istedi; **ama** namuslu bir adama çattığı için bundan bir sonuç alamadı. (s.333)

Garsonun eline beş ruble sıkıştırıp hemen gitmek istedi; **ama** Bazarbay yakasına yapışmış, bırakmıyordu. (s.340)

Ama yuvasına kadar geldikten sonra, kenarlarını örten gür bitki yüzünden tanınmaz hale gelen o yere girmeye cesaret edemedi. (s.351)

3.1.3.5. “fakat” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle

“fakat” bağlanma edatıyla birbirine bağlanmış cümlelerdir. Her biri müstakil bir cümle olan bu cümleler arasındaki anlam ilişkisi, bağlanma edatlarıyla sağlanmakta, pekiştirilmektedir.

Fakat büyükleri aldırış etmiyor, en küçük bir harekette bulunmuyorlardı. (s.24)

Fakat bu hayalleri de boşa çıktı. (s.37)

Fakat önceleri yazı işleri tarafından heyecanla karşılanan röportajı daha sonra ertelenmiş ve sonunda askıya alınıp unutulmuştu. (s.49)

Biran önce açık havaya çıkmak istiyordum; **fakat** hatırladım ki şehrin merkezine gitmek için en kestirme ve basit yol yine metroya binmekti. (s.61)

Babamın öbür dünyaya huzur içinde göç ettiğini; **fakat** o sıralarda benim ruh bakımından bazı sıkıntılara düştüğümü hatırlayarak büyük bir üzüntü duydum. (s.69)

Fakat şarkılar bitecek gibi değildi. (s.78)

Sinemada yüzlerce, binlerce insan seyreder aynı perdeyi; **fakat** ot aldığın zaman o güzel hayaller, o görüntüler yalnız senin içindir. (s.84)

Gerçekten soyut bir düşünceden hareket etmiş ve imkânsızın peşine düşmüş olmam pek mümkün; **fakat** bunun hiç önemi yok. (s.90)

Fakat mayısın o son gününde, güneş hâlâ parlak ve yakıcıydı. (s.146)

Çünkü İsa'da, gizlice özlemini duyduğu kudreti görüyordu; **fakat** buna bir gün kavuşacağını ümit edemiyor, ummaya cesaret edemiyordu. (s.161)

Senin görüşünü anlıyorum; **fakat** gerçek tarih, insanlığın ruh atılımının tarihi, henüz yazılmadı. (s.183)

Fakat uzak bir geçmiş bir insanın kendi gerçeğine, gerçek durumuna çok yakınsa, çok uzak bir geçmişteki acı olayları bütün benliği ile benzer şekilde bizzat yaşamışsa, bu, ancak bir mazlumdur. (s.193)

Fakat bu bitkinin kökünü kurutmak, öyle kolayca halledilecek meselelerden değildi. (s.223)

Tam heybeyi çözüp bakacağı sırada at, ayaklarını açıp işemeye başladı; **fakat** birden işemeyi kesti olduğu yerde çırpınıyor, korkulu bakışlarla ayaklarını yere vuruyordu. (s.260)

Fakat iş tutkusu, çalışma tutkusu onun yaratılışından geliyordu ve o bu tutkudan yararlanmayı, uzmanlaşmayı bilmişti. (s.296)

Fakat özellikle ve inadına hareket ediyorlarmış gibi Akbar ve Taşçaynar o gece yine geldiler. (s.342)

3.1.3.6. “çünkü” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle

“çünkü” bağlanma edatıyla birbirine bağlanmış cümlelerdir. Her biri müstakil bir cümle olan bu cümleler arasındaki anlam ilişkisi, bağlanma edatlarıyla sağlanmakta, pekiştirilmektedir.

Çünkü kaçan bir yaratığın ayakları altında yer yarılmaz ve onu saklamazdı. (s.8)

Çünkü çenesi taşları çiğneyip ezecek kadar güçlüydü. (s.9)

Çünkü böylesi pek nadir görülürdü ve belki de tek örneği Akbar idi. (s.12)

Çünkü geçen sonbaharda, kurtların saldırısı başladığı zamanlarda, havalar sıcak ve yağışlı geçmiş, otlar iki defa canlanıp yeşermiş, bol besin, saygalarla doğumu arttırmıştı. (s.15)

Çünkü o güne kadar insanların düzenledikleri akın ya da baskınlar belli zamanlarda ve belli yerlerde oluyordu ve Akbar ile Taşçaynar o güne kadar hiç insan görmemişlerdi. (s.18)

Vaktinde gelmiş sayılırlardı; **çünkü** hava henüz kararmamıştı. (s.20)

Çünkü burada yayılarak otlayacakları güzel otları her zaman bulurlardı. (s.24)

Çünkü mesele suçlu ya da suçsuz, kurban ya da canı olmak değildi. (s.26)

Çünkü hayalden doğan umutlar, genellikle zaman içinde kırılıp gider, temelleri yoktur. (s.27)

Çünkü sert kum nemi emmiş, daha yumuşak olmuştu ve gürültüyü boğuyordu. (s.28)

Çünkü avlayanla avlanan, kurtlarla onların az önce parçalamak için üzerlerine atıldıkları saygalar birleşmişlerdi. (s.33)

Çünkü o bir sürücü idi ve sürücü belgesini kaybetmek istemiyordu. (s.39)

Çünkü Tanrı bu durumların sahibi ve hâkimidir. (s.41)

Çünkü Boss, amirlerinin gözünde yeniden itibar kazanacağını da umuyordu. (s.42)

Çünkü karşısında iki kuvvet, fethedemeyeceği iki büyük ve sağlam kale vardı. (s.43)

Bu, dünyada ona en yakın insandı; **çünkü** artık onu kendi varlığından ayıramıyordu. (s.44)

Tanrı’nın lütfu akıp giden zaman kadar sonsuzdu; **çünkü** her aşk ayrı ve tekti. (s.45)

Çünkü Abdias’ın belli bir yeri yoktu. (s.47)

Çünkü kendini, yerküre gibi ebedi olarak insanlara şaşmaz ve değişmez şekilde verilmiş o iman gücünün ve gerçeklerinin araştırmasına verdiği bir sırada, oğlunun

kafasında gelişen şeytanca düşüncelere, onun mezhep sapkınlığı içinde mahvolup gitmesine herhalde dayanamazdı. (s.47-48)

‘Modern Dünya’ diyorum; **çünkü** yaban keneviri, bilinmeyecek kadar eski zamanlardan beri bozkırda yetişiyor ama on beş yıl öncesine kadar, yerli halkın dediğine göre, bu pis bitkiyi, uyuşturucu kullananların deyimi ile bu ‘ot’u, ne içmek için, ne de başka bir amaçla toplayan hiç yoktu. (s.50)

Çünkü İsa’nın gelinlerindeki bütün bu güzellik, onu canlandıran, hareket ettiren ruhun nefesindedir. (s.51)

Yolcu trenlerine binseler hemen yakalanırlar **çünkü**. (s.55)

Bu kilden elde edilen ekstra, haşhaş pazarında en çok aranan madde imiş; **çünkü** etkisi afyonun etkisine benziyormuş. (s.59-60)

Çünkü kolgezerlerin hepsi henüz toplanmamıştı. (s.60)

Çünkü kalbimi rahatsız eden hiçbir mesele yoktu ve o gün sebebini bilemediğim bir huzur ardı içimde. (s.63)

Çünkü herkesin içinde parasını vermeye kalktı, bozuk paralarını düşürdü, güçlkle topladı. (s.64)

Çünkü ben konsere gitmek için değil, kenevirlerin bittiği meçhul steplere doğru haşhaş kaçakçılarıyla birlikte yolculuk yapmak için hazırlanmıştım. (s.65)

“İman” ve “şüphe” nin ikisine de teşekkür etmeli; **çünkü** bunlar hayatın akışını sağlayan asıl kuvvetlerin mayasıdır. (s.70)

Birbirimize elveda diyelim; **çünkü** ebediyen ayrılacağız ve beraberimizde hiçbir şey, bir avuç Gürcistan toprağı bile götüremeyeceğiz. (s.76)

Göz ucuyla saatime baktım; **çünkü** konserin bitivermesinden korkuyordum. (s.82)

Çünkü O, aynı zamanda çok kişiyle konuşabilirdi. (s.94)

Seninle bu teolojik tartışmaya girişmemeliydim; **çünkü** bu konudaki bilgilerin henüz çok eksik ve hatta şüpheli. (s.98-99)

Akşam arkadaşlarıyla kafayı çekmiş, körkütük sarhoş olmuştu **çünkü**. (s.105)

Çünkü amacı ruhları kurtarmak olanın kendini buna adanması gerekirdi. (s.111)

Çünkü ancak o zaman onun alarm çığılığı kamuoyunda gerektiği kadar kuvvetli bir ilgi ve ülke çapında bir yankı uyandırabilirdi. (s.121)

Tabi votka da olurdu, en iyisi votkadır **çünkü**. (s.128)

Çünkü bu kendisini vatana adanmış gerçek bir taburdur. (s.136)

Çünkü küçük Lenka'nın, Petruha'nın bu guruptan olan bütün çocukların başına geleceklere karşı ilgisiz kalamam. (s.140)

Çünkü her şeyi yöneten, her şeye hükmeden paradır. (s.143)

Çünkü bu tren tamamen sarnıç-vagonlarda oluşabilir, daha da kötüsü, asker nöbetçiler tarafından sıkı bir denetim altında bulunabilirdi. (s.147)

Susmayacağım; **çünkü** gerçek benden yana! (s.153)

Ve bu olay bize dün olmuş gibi geliyor; **çünkü** meydana getirdiği şok dağılıp yok olmadı. (s.158)

Çünkü bu yakıcı hava onu kana susatmıştı. (s.162)

Şu anda senin bana ihtiyacın yok Vali Bey; **çünkü** sen acı çekmiyorsun ve yeni bir düzen kurulmasını istemezsin. (s.163)

Çünkü tek doğru olan şimdi var olandır. (s.168)

Evet; **çünkü** başka seçeneğim yok. (s.169)

Meryem mutluydu; **çünkü** yavrusunun eğlendiğini görüyordu. (s.174)

Çünkü umut hep bizimledir, bizden ayrılmaz. (s.182)

İnanır ve inanmazsın, inanmamış olman mümkündür; **çünkü** birbirimizden çok farklıyız. (s.189)

Hiç şüphesiz son derece üstün bir şey olmalı; **çünkü** yeni daima eskiye tercih edilir! (s.197)

Senin bütün yaptıkların ve jestlerin onlara pek saçma gelecek; **çünkü** onlar maddenin sırrını anlamış olacaklar; **çünkü** onlar yer çekiminin üstesinden gelmiş, uzayı fethetmiş olacaklar. (s.200)

Nihayet soğuk aldığını anladı; **çünkü** boğazı ağrıyor, tükürüğünü bile yutamıyordu. (s.218)

Çünkü ruhumuzu yalnız nedamet paklar ve selamete ancak böyle kavuşuruz. (s.235)

Çünkü bundan sonra hayatları büyük bir facia ile son bulacaktı. (s.246)

Çünkü hiç şaşmadan hedeflerine ulaşmışlardır. (s.247)

Az zamanda karnını iyice doyurmak için acele ediyordu, bir an önce yavrularının yanına dönmek istiyordu **çünkü**. (s.257)

Çünkü ölümü dengeleyen şeyin yalnız doğum olduğu yazılmıştı. (s.275)

Çünkü her zaman, tam aksi bir kaderi yaşadıkları halde, çobanlar bir bey olmayı hayal ederlerdi. (s.281)

Yavrularını yitirmiş dişi kurdun ne büyük acılar ve umutsuzluklar için de olduğunu bilmiyorlardı **çünkü**. (s.292)

Bir gün bizim at çobanlarından bir gence bir çekimde rol vermişlerdi sonra bir daha onu gören olmadı; **çünkü** kadın artistlerden biri kaçırmış onu. (s.305)

Ne söylese onun acısına merhem olamazdı **çünkü**. (s.323)

Bu kurtları bir yana bırakalım şimdi; **çünkü** suçlamaların o kadar gülünç ki üzerinde durmaya değmez. (s.334)

Ama sahneyi bir defa daha gözünde canlandığı zaman birden somurttu; **çünkü** Kence için aldığı oyuncak kurbağayı lokanta penceresinin kenarında unutmuştu. (s.341)

Çünkü insan dağlarda nelerle karşılaşacağını hiç bilemezdi. (s.351)

3.1.3.7. “yalnız” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle

“yalnız” bağlanma edatıyla birbirine bağlanmış cümlelerdir. Her biri müstakil bir cümle olan bu cümleler arasındaki anlam ilişkisi, bağlanma edatlarıyla sağlanmakta, pekiştirilmektedir.

Yalnız sakalımı tıraş etmeliydim. (s.53)

Yalnız konsere önemli kişilerin, bu arada Bulgar büyükelçisinin geleceğini söyledi. (s.63)

Yalnız bulunduğu yerden, iki polisin o gençleri demir parmaklıklı bir araca ite kaka bindirdiklerini, kendilerinin de aynı araca bindiklerini, Polis Şefinin sürücünün yanına oturduğunu görebilmişti. (s.218)

Yalnız bir şeyi unutuyorsun: Ben senin yanında çalışan bir emekçi değilim, senin gibi bir çoban başıyım, bana emir veremezsin. (s.286)

Yalnız, insan bunu daha akıllıca yapabilir. (s.303)

3.1.3.8. “eğer” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle

“eğer” bağlanma edatıyla birbirine bağlanmış cümlelerdir. Her biri müstakil bir cümle olan bu cümleler arasındaki anlam ilişkisi, bağlanma edatlarıyla sağlanmakta, pekiştirilmektedir. Genellikle cümle başı edatı olarak kullanılırlar.

Eğer hayvanlarda geçmiş zamanı hatırlama duygusu varsa, bunu en iyi Akbar hatırladı. (s.13)

Eğer bu kovalamacada yavrular saygaların gerisinde kalır ve onları yakalayamazlarsa, artık cesaretleri kalmaz ve hiçbir zaman büyük av peşine düşmezlerdi. (s.25)

Eğer Abdias, Papaz okulunda başarılı olsaydı, Kiliseye hizmet ederek kendini gösterse ve rahipliğe terfi etseydi, Boss'un onunla hiçbir meselesi olmayacaktı. (s.41)

Eğer Boss garda rastladığı bu boş gezerin bir kaçık, bir akıl hastası olduğunu bilseydi, şimdi ondan, az daha kuvvetini ve otoritesini hiçe indirecek olan bu tehlikeli kaçıktan zahmetsizce kurtulma yolunu aramak zorunda kalmazdı. (s.42)

Eğer duam kabul olursa, sizi hiçbir sıkıntıya sokmamaya ve yine 'sen' diye hitap etmeye söz veriyorum. (s.50)

Eğer kuvvetli ben olsaydım düşmanlarımı affetmezdim. (s.75)

Eğer biri canını sıkacak olsa, patlatırsın çenesine. (s.85)

Eğer her şeyin çıkışı Tanrı'dan ise, insan bu çıkışa, bu ilk kudrete tutunmak gücüne de sahiptir. (s.101)

Eğer Tanrı'ya ihtiyacın var idiyse, bizimle ne halt etmeye geldin? (s.110)

Eğer bunları gülelim diye, eğlenmek için söylediyse bir dahaki sefere daha iyi şeyler söylemeye çalış. (s.124)

Eğer buradan işlenen suçlara müdahale etmeden kaçarsam, en büyük suçu işlemiş gibi utanç duyarım. (s.140)

Eğer kendi iç dünyada Tanrı ile yalnız kendinin konuşabildiğini sanarak gururlanıyorsan, bunun pek sayın kişiliğine tanınmış bir ayrıcalık olduğunu düşünüyor ve benim gibi bir insanın da Tanrı ile temas kurabileceğini aklın almıyorsa, tam anlamıyla çuvallıyor, saçmalıyorsun. (s.142)

Eğer iyi düşünürsen ben kurulu düzenin en esaslı yardımcısıyım. (s.143)

Eğer yolda cesedini bulurlarsa ve dedektifler bunun bir kaza ya da intihar olmadığını anlarılarsa ve kendisi de yakalanırsa, suçsuz olduğunu rahatça iddia edebilecekti. (s.157)

Eğer bu adam hükümeti dizginlerini ele geçirecek olsa, elbette onu kendi selefleri gibi idare ederdi. (s.161)

Eğer öyleyse, gelecekte lanetleyecekleri kişi sen olacaksın. (s.166)

Eğer biz, böylesine ilahi bir olayın tarihini öne almak ya da geriye atmak gücüne sahip olsaydık, ilahlara benzemez miydik, onlar gibi olmaz mıydık? (s.180)

Eğer tabiatın bilinci olsaydı gerçekten bir canı olabilirdi. (s.223)

Eğer kader oklarının her zaman hedeflerine ulaşma özlemi içinde bulundukları doğruysa, bu hikayemizde bu özlemlerini giderdiklerini söyleyebiliriz. (s.247)

Eğer Boston eve geldiği zaman silahı yerinde bulmazsa çok kızar. (s.271)

Eğer cesaretin yoksa bunu yapacak daha cesur birini bulurdun. (s.288)

Eğer tek hakem halk ise, ben buna karşı değilim. (s.299)

Eğer o, yani Boston, müdür ya da hücrenin sekreteri olsaydı; kimi, ne zaman, hangi işe tayin edeceğini çok iyi biliyordu. (s.305)

Eğer hala ölmediyse, kurtarıcılar gelinceye kadar dayanabilir miydi? (s.318)

3.1.3.9. “oysa” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle

“oysa” bağlanma edatıyla birbirine bağlanmış cümlelerdir. Her biri müstakil bir cümle olan bu cümleler arasındaki anlam ilişkisi, bağlanma edatlarıyla sağlanmakta, pekiştirilmektedir. Genellikle cümle başı edatı olarak kullanılırlar.

Oysa insanlar kendi çıkarlarına, kendi hırslarına, kendi kusur ve erdemlerine göre hareket ederler. (s.37)

Mektuplarımda ‘siz’ diye hitap ediyorum; **oysa** birbirimizden ayrılırken ‘sen’li ‘ben’li konuşmaya başlamıştık. (s.49)

Oysa beni ne coşkuyla, ne vaatle karşılamışlardı. (s.52)

Oysa bu konuda sen daha pek toysun, bir çömez sayılırsın. (s.95)

Oysa Tanrı burada doğru ve yaşamaya değer bir hayatın sembolü gibi anlaşılmalıydı. (s.125)

Oysa güneş daha ufku aşıp kaybolmamış, alaca karanlık da henüz bastırmamıştı. (s.151)

Oysa kendisini bu kadar sıkıntıya sokmaya değer biri değildi bu soytarı! (s.160)

Ben seni işte bunun için burada uzunca bir süre tutuyorum; **oysa** seni şehirde, Sanhedrin’in hükmünü infaz için sabırsızlıkla bekliyorlardı. (s.164)

Oysa o anda üzerine hortum hortum su boşalıyor, bu suların içinde kayboluyor, ara sıra da olayları mantıklı bir şekilde değerlendirmek için gerçeğe dönüyordu. (s.195)

Oysa şimdi ruhi durumumu anlayamıyorum. (s.223)

Oysa Bazarbay da dâhil kolhozun bütün öteki çobanlarında yalnız bir jeneratör vardı, bunun da yarardan çok zararı olurdu. (s.265)

Oysa Bazarbay basit bir çobandı ve kendisi gibi olanlar pek çoktu. (s.284)

Oysa normal olarak motoru çalıştırmak için çok defa bir manivela kullanmak zorunda kalırdı. (s.292)

Oysa ondan birkaç yıl öncesine kadar bazı sürülerini yılın iki ayında hatta bütün yaz orada tutarlardı. (s.300)

Oysa ülkede pek çok işsiz vardı ve sovhoz da dilediği kadar işçi bulabilirdi. (s.327)

Oysa işi çobanlık olduğu için vaktini daha çok dağlarda geçiriyor, bahçe ile çok az ilgileniyordu. (s.335-336)

Oysa bu kargaşada sürüden ayrılan kuzuları hatta koyunları yakalaması çok kolay olurdu. (s.348)

3.1.3.10. “hatta” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle

“hatta” bağlanma edatıyla birbirine bağlanmış cümlelerdir. Her biri müstakil bir cümle olan bu cümleler arasındaki anlam ilişkisi, bağlanma edatlarıyla sağlanmakta, pekiştirilmektedir.

Hatta bir de İntourist otobüsü geldi. (s.64)

Bu karmaşık düğümü tek ve özel bir noktadan hareket ederek incelemek pek az bir şey öğretir; **hatta** yararsız da olabilirdi. (s.86)

Her şeyi güzeldi; **hatta** sol yanağındaki küçük yara izi, (herhalde çocukken düşüp yaralanmış ve bu iz o yaradan kalmıştı.) sade kıyafeti bile güzeldi. (s.116)

Hatta bunlar, çok zayıf bir şekilde de olsa duruşmanın sertliğini yumuşatmaya çalışıyorlardı. (s.235)

Hatta üzerlerine ateş edildiği zaman bile duymazlıktan geliyor, hızlarını arttırmadan yollarına devam ediyorlardı. (s.291)

Hatta o kurt yavruları hikayesi, sovhoz müdürünün bürosunda yapılan bir toplantıda polemik konusu da yapıldı. (s.293)

Hatta o yaylalarla ilgili bir şarkısı da varmış. (s.300)

Hatta düğünlerimizi bile gereği gibi yapmıyormuşuz. (s.307)

Hatta bugün onsuz hayatı düşünemiyordu bile. (s.342)

Hatta insanlar onun varlığını bile unutmaya başlamışlardı. (s.348)

3.1.3.11. “yoksa” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle

“yoksa” bağlanma edatıyla birbirine bağlanmış cümlelerdir. Her biri müstakil bir cümle olan bu cümleler arasındaki anlam ilişkisi, bağlanma edatlarıyla sağlanmakta, pekiştirilmektedir.

Peki, ot da alıyor mu, **yoksa** sadece satmakla mı yetiniyor? (s.84)

İşkenceler içinde kıvranan, bir prensip uğruna çarmıha gerilerek ölümü kabul eden bir “Mazlum-Şehit”, “Kurban-peygamber” mi, **yoksa** soyut bir idealden başka bir şey olmayan modern zihniyette, yüce ve mükemmel bir varlık mı? (s.90)

Yoksa bu da yeni bir tür devrim mi olacak? (s.97)

Yoksa zengin olmak hırsıyla kaçakçılık yaptığının numara olduğunu anlarıydı. (s.118)

Ama bu konuda kafamı kurcalayan bir şey var, sen de merak edersin; **yoksa** bu gevezeliğe gerek görmezdim. (s.135)

Burada bir hastaneye mi gitmeliydi; **yoksa** bir an önce bu haline rağmen yoluna devam mı etmeliydi? (s.209-210)

İyi ki at evin yolunu biliyor da içki aleminden alıp getiriyor seni buraya; **yoksa** şimdiye kadar çoktan bir yerlerde sızıp gebermişti!.. (s.250)

3.1.3.12. “ bazen bazen de” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle

“bazen bazen de ...” bağlanma edatıyla birbirine bağlanmış cümlelerdir. Her biri müstakil bir cümle olan bu cümleler arasındaki anlam ilişkisi, bağlanma edatlarıyla sağlanmakta, pekiştirilmektedir.

Ay ışığı **bazen** küçük tepelerin, derelerin, ağaççıkları iyice belli ediyor, **bazen de** karanlığa düşürüyordu onları. (s.38)

Kollarını **bazen** aşağı indiriyor, **bazen** yukarı kaldırıyor, böylece sanki o görünmez, yenilmez, her şeyi gören ve bilen Kudret’ten yardım istiyor, yakarıyorlardı. (s.76)

Bakışları **bazen** dalgın, **bazen** ateşliydi, dudaklarına bir tebessüm yapışıp kalmıştı. (s.152)

3.1.3.13. “da” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle

“da” bağlanma edatıyla birbirine bağlanmış cümlelerdir. Her biri müstakil bir cümle olan bu cümleler arasındaki anlam ilişkisi, bağlanma edatlarıyla sağlanmakta, pekiştirilmektedir.

Hristiyanlığın iki bin yıllık geçmişinde, bu kadar eski bir zamanda söylenmiş olana, nasıl olur da biz hala ilave edecek bir şey bulamayız? (s.98)

Petruha her şeyi beklerdi de bunu beklemezdi. (109)

Ama niçin öyle yapmamıştı da üzerinden atlayıp geçmişti. (s.127)

Hey, siz, dalga geçmeyi bırakın da hareket için gerekli hazırlıkları yapın bakalım! (s.135)

Seni ilk defa görüyorum kim oluyorsun da başımıza geleceklerle ilgileniyorsun? (s.140)

Kaçınılmaz akıbetimi biliyordun da, yıllar yılı sessizce bu acıya nasıl dayandın? (s.174)

Sonra tek kelime söylememeye, hiç ağzını açmamaya söz vermişti de canını kurtarmıştı. (s.250)

Getir de Bazarbay’ın başarısını kutlayayım. (s.268)

Gülümhan’ın yüzünü Gök Tursun’un gömgök şişiklerle dolu yüzü ile karşılaştırmıştı da gidip karısına bir tokat akşetmek gelmişti içinden. (s.271)

Hakkında parti komitesine bir rapor yazayım da görürsün sen. (s.287)

Boston ona, Ala-Mengü’ye yaya gitmenin delilik olduğunu, dağlara çıkınca bu elbiselerle bir saat içinde donup öleceğini söylemedi de başka şeyler söyleyerek yalvardı. (s.323)

3.1.3.14. “zira” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle

“zira” bağlanma edatıyla birbirine bağlanmış cümlelerdir. Her biri müstakil bir cümle olan bu cümleler arasındaki anlam ilişkisi, bağlanma edatlarıyla sağlanmakta, pekiştirilmektedir.

Gethsemani’de hava pek boğucu değildi; **zira** hafif bir rüzgar esiyordu tepelerden. (s.186)

3.1.3.15. “hem ... hem ...” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle

“hem ... hem ...” bağlanma edatıyla birbirine bağlanmış cümlelerdir. Her biri müstakil bir cümle olan bu cümleler arasındaki anlam ilişkisi, bağlanma edatlarıyla sağlanmakta, pekiştirilmektedir.

Hem ağlıyor **hem** kurtuldukları için gülümsüyor, şükrediyordu. (s.175)

Böylece **hem** karnını doyurur **hem de** yorgunluk çıkarıyordu. (s.253)

Hem korkmuşlardı **hem de** öfkeliydiler. (s.256)

Hem aynı sovhozda idiler **hem de** kadınları birbirleriyle uzaktan akraba olurlardı. (s.296)

Sen, **hem** hiçbir şey yapmıyorsun **hem de** başkalarının yapmasını engelliyorsun! (s.335)

3.1.3.16. “ya da” Edatıyla Kurulan Bağlı Cümle

“ya da” bağlanma edatıyla birbirine bağlanmış cümlelerdir. Her biri müstakil bir cümle olan bu cümleler arasındaki anlam ilişkisi, bağlanma edatlarıyla sağlanmakta, pekiştirilmektedir.

Belki bu onlara doğuştan verilmiş bir yetenektir **ya da** kültürlerinin özelliğinden gelmektedir. (s.71)

Daha çok romantik masal türünde bir hikâye idi ve psikolojiye pek yer vermiyor **ya da** bana öyle geliyordu. (s.72)

Bak çocuk peder –böyle dediğim için bağışla ama bu lakap sana çok uyuyor- açıkça görülüyor ki sen bu Papaz Okulunu terk edeceksin **ya da** büyük bir ihtimalle kovulacaksın. (s.88)

Sözde koşuyordu **ya da** öyle sanıyordu ama yetişemiyordu onlara. (s.218)

3.1.4. Sıralı Cümle

Tek başına yargı bildiren cümlelerin bir anlam bütünlüğü içinde sıralanmasıyla meydana gelen cümleler topluluğudur. Sıralı cümleler, iki veya daha fazla cümle ile kurulur. Cümleler, birbirinden virgül veya noktalı virgülle ayrılır. Cümlelerin her biri

yapı ve anlam bakımından farklı niteliklere sahip olabilir. Aralarındaki anlam ilişkisi, ortak cümle unsurları, ortak kip ve şahıs ekleriyle pekiştirilir.⁸⁶

Sıralı cümleler kendi içinde ikiye ayrılır:

3.1.4.1. Bağımlı Sıralı Cümle

Herhangi bir ögesi ortak olan sıralı cümlelerdir.

Her geçen dakika daha da yaklaşarak, homurtusunu arttırarak havayı **şişiriyor**, sonunda bütün gökyüzünü **dolduruyor**, zorba bir kükreyişle tepelerin, dorukların ve yalnız ses ve ışığın ulaşabildiği ebedi kar yığınlarının üzerinden **geçiyordu**. (s.8)

Yay gibi **fırlamış**, sonra durup tüylerini **kabartmış**, dövüşmeye, meçhul düşmanının üzerine atılmaya hazır bir durum **almıştı**. (s.8)

Tavşanın karnında görünmez yaratıkların kımıldadığını **anlamış**, bu tuhaf olay onu pek **şaşırtmış**, Kulaklarını dikip boğduğu dişi tavşana bir süre kuşku ile **bakmıştı**. (s.9-10)

Suskun, mağrur Taşçaynar da dişi kurdun hissettiklerini **algılamış**, içgüdüleriyle onun ana olacağını **anlamış**, **heyecanlanmıştı**. (s.10)

Taşçaynar şafak vaktinde yuvadan **ayrılmış**, geç vakit, başka bir dişi kurdun kokusu vücuduna sinmiş olarak **dönmüştü**. (s.11)

Bu yele, gümüş renginde kalın bir örtü gibi boyunlarını **sarıyor**, sonra omuz başlarına ve karınlarına **iniyordu**. (s.12)

Üzerlerinde deri elbise, ellerinde yay ve ok **vardı**. (s.14)

Önce havadan yerini **keşfediyor**, sonra nişancılar arabalarla oraya **hareket ediyor**, saatte yüz kilometreden fazla hız yaparak saygaların kaçmasını **engelliyorlardı**. (s.14-15)

En erken uyanan kuşlar ılgın ağaçları arasında kanat çırparak **cıvıldaşıyor**, kirpiller öteye beriye **koşuyor**, bütün gece öten ağustos böcekleri şimdi boğazlarını yırtarcasına **bağırıyor**, uyuyan köstebekler inlerinden çıkıp yere düşen saksavul tanelerini toplamak için harekete geçmeden önce, sağa sola **göz atıyorlardı**. (s.17)

Bunların arasında polenlerini teneffüs ederek uzun süre dolaşan hayvan çok **keyiflenir**, oynamak, yerlerde yuvarlanmak isteğine **kapılırdı**. (s.20)

O kokulu otlar yüzünden **çakırkeyf olmuşlardı**, biraz **dalgın gibilerdi**. (s.21)

⁸⁶ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 66.

Neye uğradığını şaşırın adam **kendini kaybetmiş**, sonra başını elleri arasına alarak olduğu yere **çömelmişti**. (s.22)

Çaylaklar, rahat uçuşlarına **devam ediyor**, batmakta olan güneş altında Mujunkum'daki hayatı sessizce **seyrediyorlardı**. (24)

İsteselerdi iki sıçrayışta sürüye **yetişir**, onları amansız şekilde **takip eder**, bir ölüm kalım kovalamacasında yer gök birbirine **karişirdi**. (s.24-25)

Akbar, sabırla beklediği an geldiği zaman, karnını donmuş otlara degecek kadar yere alçaltarak nefes bile almadan yavaşça **ilerleyecek**, saygalara iyice **sokulacaktı**. (s.26)

Çocukluktan **sıyrılmış**, hala biraz acemi iseler de güçlü birer genç kurt **olmuşlardı**. (s.28)

Kış sonunda ana babalarından **ayrılacak**, kendi başlarına avlanmak için her biri bir tarafa **gidecekti**. (s.29)

Çalıları geçerek yukarılara **tırmandılar**, gölge gibi **süzüldüler**. (s.30)

Genç kurtlar **sabırsızlanıyor**, sinirli bir şekilde kuyruklarını **salıyor**, kulaklarını **dikiyor**, genel olarak çok sakin olan Taşçaynar bile, bir an önce keskin dişlerini avının boğazına geçirmek için yerinde **duramıyordu**. (s.32)

Akbar ve ailesi helikopterlerin baskını ile karşılaşır karşılanmaz önce otların arasına **sindiler**, sonra korkuya kapılarak bu lanetlenmiş yerden olabildiği kadar uzaklaşmak için **fırladılar**. (s.33)

Gücünü yitirip düşünce korkunç **bir çığlık attı**, sonra bu çığlık toprağı döven binlerce toynak altında **boğulup gitti**. (s.34)

Kara ağzına bir mikrofon **dayamış**, araçtan biraz öne **sarkmış**, **bağırıp duruyordu**. (s.35)

Birçok sayga yere **yuvarlanıp kalıyor**, ayaklarını havaya dikip **çırpınıyor**, kaçanların soluğu **kesiliyor**, yürekleri **dayanamıyordu** artık. (s.36)

Kurtlar bir an **durakladılar**, sonra sessizce yollarını değiştirip bozkıra doğru koşmaya **devam ettiler**. (s.37)

Şafakta bu hayvanları **toplayacak**, kamyonu **dolduracak**, sonra da daha ileride bulunan koca römorklara **taşıyacaklardı**. (s.38)

Altısı da hayatta bir başarı **sağlayamamış**, bir baltaya sap **olamamışlardı**. (s.39)

Bu iki isim **birleştirilmiş**, kısaltılmış Mişas **olmuştu**. (s.40)

Ne denirse **kabul eder**, her teklife **uyar**, bir şişe votka için Kuzey Kutbu'na bile **giderdi**. (s.41)

Önce yarım kadeh votkayı bir solukta **içerdi**, sonra bir daha ve bir daha, derken, her şeyi kıpkızıl görmeye **başlardı**. (s.42)

Oğlu Papaz Okuluna girince çok **sevindi, gurur duydu**. (s.47)

Abdias ablasına bir mektup **yazdı**, ondan hatıra olarak saklamak istediği bir şey varsa gelip almasını **istedi**. (s.48)

Bir defa mektubu gönderdikten sonra yazdığı konularda düşünmeye **devam eder**, kendi kendine bir çeşit yorum **yapardı**. (s.49)

Belki aşk ölümün antitezi olduğu içindir bu; bizim için doğuş esrarını izleyen hayatın esasını oluşturan bir andır. (s.50)

Ama daha önce de yazdığım gibi, ben sizinle, nasıl düşünüyor ve duyuyorsam öyle **konusuyorum**, hiçbir şeyi abartmaya ya da küçültmeye **gerek görmüyorum**. (s.51)

Şimdi yine çok iyi bildiğim caddeleri **arşınıyorum**, doğup büyüdüğüm şehirde bir yabancı gibi **hissediyorum** kendimi. (s.52)

Telgrafi alır almaz Alma-Ata'ya giden ilk uçağa **atladı**, sonra da trenle bir gündüz ve bir gece yol alarak, çağrıldığı yere **ulaştı**. (s.54)

Durmadan **çoğalıyorlar**, Arkhangelsk'ten Kamçatka Yarımadası'na kadar her taraftan **geliyorlar**. (s.55)

Viktor Nikiforoviç sorgu hakiminden daha birçok bilgiler **almış**, bunları bana **aktarmıştı**. (s.56)

Kaçakçılarla temas kurabilmek için önce bu muazzam garda 87 numaralı hamalı **bulacak**, ona Paşa'nın eski arkadaşlarından birinin adını **verecektim**. (s.57)

O zamanlar canımın istediği tarafa **gider**, keyfimce **dolaşır**, hiçbir endişem olmadan, kimse tarafından rahatsız edilmeden gezer dururdum. (s.58)

Bu sırada tren **hareket etmiş**, uzun pencereler dizisi halinde **geçiyordu** yanımızdan. (s.59)

Kimya laboratuvarında “ekstra” toz haline **getiriliyor**, sonra eroin gibi vücuda **şırınga ediliyormuş**. (s.60)

Müzeye doğru **yürüyor**, orada bazı yenilikler göreceğimi **umuyordum**. (s.62)

Çünkü herkesin içinde parasını vermeye **kalktı**, bozuk paralarını düşürdü, güçlkle **topladı**. (s.64)

Ona dikkatle **bakıyor**, keskin notalarda çehresinin uzadığını, ağzının kocaman açıldığını **görüyordum**. (s.71)

Ama düşman gelip senin toprağını işgal etmişse, **dövüşülür, savaşılr**. (s.77)

Kutsal Kitabı yeniden yazmak, “Çağdaş Tanrı” gibi şüpheli bir görüşü yaymak hatasını **işlemiş, yoldan sapmıştı**. (s.91)

Kendi anladığı şekilde doğruları **söyleyecekti**, resmi Kilise ile bağımlı olmadan iyiye ve doğruya **çağıracaktı** insanları. (s.104)

Çoban sürüleri ve ailesini alıp yaz otlaklarına **gitmiş**, evin tamamlanma işini yakınlarda oturan bir akrabasına **bırakmıştı**. (s.113)

Fazla bir sıkıntı çekmeden kaçakçılarla **seyahat etmiş**, kendisinin de içinde yer aldığı operasyonun nasıl yürütüldüğünü az çok **anlamıştı**. (s.126)

En tabii ses tonuyla ve çok sakin görünerek **konuşmaya çalışıyor**, böylece, içini parçalayan müthiş sancıları da durdurabileceğini **umuyordu**. (s.133)

Ben yalnız vicdanımdan **emir alır**, onun dediğini **yaparım**. (s.140)

Biz başkaları gibi olmak **istemiyoruz**, sürü ya da sürüden olmak **istemiyoruz**. (s.141)

İlk yaratıldığı günden bu yana insan ne olmayacak vaatlerde **bulundular**, hakaret ve saldırıya uğradığı zaman ne masalar **anlattılar** ona. (s.143-144)

Sen insanların inancını yitirmesinden **yararlanıyorsun**, bu durumda bir parazit olarak yaşamak kolay **oluyor**. (s.144)

Ben hiç **karışmayacağım**, ağzımı bile **açmayacağım**. (s.146)

Hedef treni durdurmak için ikişer üçer gruplar halinde yol boyuna **dağılmış**, otlar arasına **gizlenmişlerdi**, **işaret bekliyorlardı**. (s.147)

Ama tren üçüncü defa sarsıldıktan sonra **hareket etti**, durup kaybettiği zamanı telafi için hemen **hızlandı**. (s.149)

Petruha dışarıya **bir göz atmış**, her şeyin yolunda olduğunu, civarda kimsenin görünmediğini **söylemişti**. (s.150)

Onun burnunun dibinde hakaret sözleri **mırıldanıyor**, bütün papazların it olduğunu **söylüyordu**. (s.152)

İzmariti **yakaladı**, öteki de iyice görünsün diye başının üzerinden dışarıya **attı**. (s.153)

Her yumruktan, her darbeden sonra doğrularak, sürünerek vagonun dibine gitmeye **çalışıyor**, belki cellatlarının akılları başlarına gelir ya da bıkarlar diye **ümitleniyordu**. (s.155-156)

Cellatlarıyla hazır bekleyen baş rahibi **çağırır**, karşısındaki adamı ona **teslim eder**, o da daha önce verdiği kararı **uygulardı**. (s.160)

Vali, bu baldırı çıplağın çevirdiği dolapları iyice anlamaya **çalışıyor**, bunu **hayal ediyordu**. (s.161)

Sayısız alçaklıklar **yapar**, sayısız suçlar **işlerlerdi**. (s.167)

Sessizlik uğursuz bir hava ile **büyüyor**, muhteşem sarayın ve bahçenin duvarları ardında, Kudüs'ü sıcaktan kavrulan sokaklarında, her an bir şeylerin patlak vereceğini her ikisi de **hissediordu**. (s.169)

Vali, sorumluluğu **üzerinden atmış**, bu yüzden de biraz rahatlamış **görünüyordu**. (s.170)

Bilge Pontius Pilatus, içindeki şüpheleri yenmek için, en emin, en avantajlı yolları **arıyor**, ayaklanmayı daha niyet halinde iken bastırmak **istiyordu**. (s.173)

Kendi haline bırakılan sandal ise **yön değiştiriyor**, timsahın saldırılarıyla meydana gelen dalgalarda **sallanıyordu**. (s.175)

Söyleyeceklerin beni hiçbir şekilde **bağımlı kılmayacak**, kararımı **etkilemeyecek**, yakında karşılaşacağın durumla **değiştirmeyecek**, sen de hiçbir şeye ve kimseye **bağımlı olmayacaksın** zaten. (s.178)

Generallere övgüler **düzecek**, seller gibi kan akan savaşlardan sonra galiplerin zaferini, mağlupların aşağılanmasını **kutlayacaktır**. (s.185)

Pontius Pilatus, korkuyla karışık bir şaşkınlıkla terasta öylece **duruyor**, konvoyu refakat etmek istercesine o tarafa yönelen o garip kuşa **bakıyordu**. (s.191)

Hayalden yoksun olmayan her insan, az çok tarihle **eş zamanlı olabilir**, geçici ve çeşitli zamanları bir başka kılık ve ortamlarda düşünce halinde **yaşayabilir**. (s.193)

Bu düşünceler bir kaynaktan **çıkıyor**, **büyüyor**, ruhunu ve aklını frensiz, sınırsız bir akıntı ile sürükleyip **götürüyordu**. (s.203)

Abdias o tuhaf davranışını polise anlatmak ve uyuşturucu kaçakçıları hakkındaki görüşlerini bildirmek için toparlanmaya çalışırken polis ayağa **kalkmış**, kalabalığın içinde **kaybolup gitmişti**. (s.216)

Önce Moskova'ya **gitmiş**, Moskova hava alanında Alma-Ata'ya bilet bulmak için bir gün **beklemiş**, Alma-Ata'dan trene binerek Calpak-Saz'a **gelmişti**. (s.231)

Onları doğru yola **sokar**, sonra da karanlık basmadan kış ağılına **dönerdi**. (s.248)

Ama jeologlar cömert **davrandılar**, ona, evinde içmesi için yarım litrelik dolu bir şişe **verdiler**. (s.252)

Ve bu yak yaralı ve kanlar içinde olsa da, daha uzun süre **dövüşebilir**, belki fazlasını da **başarabilirdi**. (s.257)

İşte bu vesile ile istemeye istemeye seminere **katılmış**, kuzuların ölmemeleri, koyunların daha çok yün vermeleri için nelerin yapılması gerektiğine dair uzun uzun nutuklar dinlemek **zorunda kalmış**, yarım gününü **kaybetmişti**. (s.265)

Bazarbay içinden Boston'a **sövüp saydı**, kendi talihsizliğine de lanetler **okudu**. (s.272)

Alelacele **giyindi**, çizmelerini de giymek için koridora **geçti**, dönüp ışığı **söndürdü**, sonra kapıyı kapatıp **çıktı** dışarı. (s.279)

Şimdi yuvaları boş olduğuna göre orayı **terk edecekler**, civardaki hayvanları öldürmeye **başlayacaklar**. (s.288)

Onun için hallerinden **memnun idiler**, kendilerini çok iyi **hissediyorlardı**. (s.304)

Dağcılar yukarı çıkınca, Ernazar'ın cesedini kaskatı donmuş olarak bulduklarını **bildirdiler**, atının da aynı durumda olduğunu **söylediler**. (s.320)

Arkadaşları da ayakta **duruyor**, olacakları merakla **bekliyorlardı**. (s.339)

3.1.4.2. Bağımsız Sıralı Cümle

Hiçbir ortak ögesi bulunmayan sıralı cümlelerdir.

Kalbi heyecanla **çarpıyor**, cesareti, kararlılığı **artıyordu**. (s.10)

Zaten soğuk geceler **başlamış**, dağlarda pek zorlu geçen kış, şimdilik el yordamıyla oralara **geliyordu**. (s.12)

Çünkü geçen sonbaharda, kurtların saldırısı başladığı zamanlarda, havalar sıcak ve yağışlı **geçmiş**, otlar iki defa canlanıp **yeşermiş**, bol besin, saygalarda doğumu **arttırmıştı**. (s.15)

Yoksa topaç gibi döndüğüm için gözlerim mi **karardı**, yanlış mı **görüyorum?** (s.22)

Akbar, müthiş patlamalardan **sağır olmuştu**, bütün dünya **sağır olmuştu**, kaos **sürüyordu**. (s.35)

Yavruları **ölmüştü**, insanlar işgal ettiği için inini de terk etmek **zorunda kalmıştı**. (s.37)

Örtünün arasından dolunaya, boşluğa bakar gibi **bakıyor**, soluk yüzünde ıstırap **okunuyordu**. (s.38)

Ben cuntaları **sevmem**, biz safariye ‘büyük sürekliliğe avına’ **çıkıyoruz**, bize uygun düşen isim ‘**Safari**’dir. (s.40)

Pek alaya aldığı, adını ve nereden geldiğini bile bilmediği hayvan ölümlerini kamyonla **doldurmak**, birkaç günde öbür işlerden bir ayda zor kazanabileceği kadar para **kazanmak**; üstelik Boss’tan bir kasa votka da cabadan! (s.40-41)

Abdias, İnga Fedorovna’ya birçok mektup **yazmış**, o da cevaplarını post-restanta **yollamıştı**. (s.47)

Hatırlarsınız İnga Fedorovna, seyahatimle ilgili yazılarım yayımlanır yayımlanmaz size **gönderecektim**, bu hususta **anlaşmıştık**. (s.50)

Değişen hiçbir şey **yok**, yakında yayımlanacağına dair en ufak bir ümit ışığı **yok**, önce büyük hayranlıkla kabul edilen gezi notlarımın şimdi hiç kimseyi niçin ilgilendirmediğini az çok mantıklı bir şekilde anlatan da **yok**. (s.52)

Daha sonra öğrendiğime göre, ekstra, **kenevir poleninden çıkarılan bir madde imiş**, uyuşturucu bağımlıları ona “macun” ya da “kil” **diyorlarmış**. (s.59)

Az bir gayretle birkaç gram kil **getirebilirsin**, hiç fena bir iş **olmaz**. (s.61)

Peykenin bulunması gereken yerde küçük bir kürsü **vardı**, iki dakika içinde bütün yerler **doldu**, bir grup da giriş yerinde **ayakta kaldı**. (s.65)

Yukarıda, biraz sağda, dolunay ormanı **aydınlatıyor**, ormandan gecenin korku veren hissiyatı **duyuluyor**, aşağılarda ise nehir, taşlı yatağında homurtularla **akıyordu**. (s.73)

Beş yıl sonra ailenin durumu **bozulmuş**, kaptanın karısı genç sevgilisiyle Leningrad’a **kaçmış**, kocası ise limanda kendini içkiye verince başka bir işe **aktarılmış**. (s.86)

Ama birkaç gün sonra güneş üzerlerine kurşun gibi **inecek**, otlar **sararacaktı**. (s.102)

Lenka iç duvarların badanasını **bitiriyor**, Abdias da hangar kapılarını **düzeltiyordu**. (s.115)

Kuşlar cıvıldaşarak oradan oraya **uçuyor**, toygarların sesi göğe **yükseliyordu**. (s.121-122)

Ama bu dünyaya girişin esrarengiz yollardan **olmuş**, bunu daha sonra da konuşma fırsatı **bulacağız**. (s.136)

Hala postunu kurtaracak zamanın **var**, defolup **gidebilirsin**, sana kimse bir şey **yapmaz**. (s.139)

Sen kendi kaderinin hâkimi olduğunu **iddia ediyorsun**, bunu **anladık**. (s.140)

Belki içimde bir kıpırdanma **oluyor**, bir şeyler **değişiyordur**. (s.142)

Peki, aslında olmayan bir şeyin başka bir şey **nasıl alır**, buna **ne gerek var?** (s.143)

İnsan başkalarıyla beraber olmaktan **vazgeçemiyor**, aynı zamanda birlikle yaşamak da pek zor **geliyor** ona. (s.146)

Bulundukları vagonda, boşaltma sırasında orada bırakılan birçok boş sandık da **vardı**, bunların üzerine **oturmuşlardı**. (s.149)

Lenka bir köşede **uyuyor**, ötekiler de hafifçe **kestiriyorlardı**. (s.151)

Ben kardeşçe davranmaya **çalışıyorum**, sen ise hep surat **asıyorsun!** (s.153)

Az sonra güneş **battı**, karanlık **çöktü**. (s.157)

İsa ile kendini onun yerine koymaya çalışarak oldukça orijinal bir şekilde sürdürdü konuşma ilk izlemini **güçlendiriyor**, yeni tür bir gasp saydığı bu duymamış derecede kendini beğenmişlik karşısında, öfkesi daha da **artıyordu**. (s.161)

Şimdi, olduğu yerde felç inmiş gibi hareketsiz **duruyor**, tem damarları, zayıf ve boğumlu ayaklarının bastığı mermer zemine **düşüyordu**. (s.165)

Senin hayatını başlamak ya da ölümüne karar vermek yalnız bana ait **bir şey değil**, bunu çok iyi **anlarsın**. (s.168)

Lejyonerler surların dibinde devriye **geziyor**, daha aşağılarda, küçük bir koruda, bir süvari birliği **bulunuyordu**. (s.170)

Güzel renkli kuşlar Çalıdan çalıya uçarak **cıvıldaşıyor, ötüşüyor**; ılık, sakın havada yiyecek arayan böcekler **vızıldıyordu**. (s.174-175)

Hayır, tarihin akışını **değiştiremezsin**, bunu kimse **yapamaz**. (s.183)

İstedğin kehanette **bulunabilirsin**, fikirlerin hükümsüz sözler olarak **kalacaktır**. (s.184)

Gökyüzünde toygarlar **ötüşüyor**, öteki kuşlar oradan oraya cıvıdayarak **uçuyor**, çok ötelerde insanların olanca hızlarıyla yaşadıklarını, hareket halinde olduklarını gösteren trenler, bozkırı bir ufuktan öbür ufka yarıp **geçiyordu**. (s.206)

Sayısız yollarda katarlar **manevra yapıyor**, insanlar her yöne **koşuyor**, hoparlörler bar bar **bağırıyordu**. (s.232-233)

Muazzam alevler gökyüzüne **çıkıyor**, dumanlar bozkırdaki kış sisi gibi gökyüzünü **kaplıyordu**. (s.245)

Onları omuzlarda **taşırılar**, gazeteler göklere **çıkartır**. (s.249)

Burada hava daha **aydınlık**, yamaçlar **ağaçlı idi**. (s.252)

Ama Bazarbay onun doğru yoldan sapmasını **engelliyor**, bu yüzden de kurtların saptırma çabası boşa **gidiyordu**. (s.262)

Geçitlerin gölgesinde görüntüleri **siliniyor**, tepeleri aşarken yine **görünüyorlardı**. (s.282)

O gece kurtlar yine ta evinin penceresine kadar sokularak **ulumuşlar**, Gülümhan yine titreyerek ona sarılmış, sonra gidip Kence'yi almış, onu tıptılayıp **okşamıştı**. (s.293)

Zaten manzara da birden **değişmiş**, soğuk iyiden iyiye **artmıştı**. (s.305)

Ernazar'ı yutan çukur **görünmüyordu**, ayak izleri de yok **olmuştu**. (s.320)

Saksağanlar **susmuştu**, ortalık sakın **görünüyordu**. (s.346)

Donkulük'ün al yelesi ve kulakları ay ışığında pırıl pırıl **parlıyor**, sağrısı karanlıkta ısıldayan bir su gibi dalgalar **oluşturuyordu**. (s.351)

3.1.5. Ara Sözlü Cümle

Ara cümle, cümlede bir ek bilgi, açıklama, çağrışım yoluyla akla gelen bir düşünceyi ifade edebilir. Cümledeki iki çizgi, virgül veya parantez içinde yazılırlar.

İnsanlar, **“ilah-varlık”lar!** Mujunkum bozkırında onlar da sayga avlıyordu. (s.14)

Çünkü geçen sonbaharda, **kurtların saldırısı başladığı zamanlarda**, havalar sıcak ve yağışlı geçmiş, otlar iki defa canlanıp yeşermiş, bol besin, saygalarda doğumu arttırmıştı. (s.15)

Doğum sırasında, **buzların çözülmeye başladığı günlerde**, saygalar, Munjunkum'un kumlu bölgelerindeki kuytulara, kar düşmeyen yerlere sığınırldı. (s.15)

Güneş ve bozkır, **iki ebedi varlık**, iki ebedi değer idiler. (s.23)

Olağanüstü görme yetenekleri sayesinde **-onlarda işitme duyusu ancak ikinci derecede rol oynar-** bu mağrur yırtıcılar çok uzun süre havada kalabiliyor ve bu gözyaşı vadisine ancak yemek ya da uyumak için iniyorlardı. (s.23)

Kuzey denizlerinden ve nehirlerinden gelen bu kazlar, **güneye**, ana yurtları olan İndus ve Brahmaputra'ya gidiyorlardı. (s.28)

Dünya, dünya olalı beri renkleri değişmeyen büyük bir sayga sürüsü, **sırtları kara, karınları beyaz olan bu geyik türleri**, ılgın ağaçlarıyla kaplı büyük vadide otlanmaktaydı. (s.32)

Geride, **römork örtüsünün altında**, on kadar saygayı ertesi gün şehre götürmek için ayırmışlardı. (s.38)

İçlerinden yalnız birinin, **en genç olanının**, özel bir durumu vardı. (s.39)

Pskov civarında bir diyakosun **-papaz çömezinin-** oğlu olan bu delikanlı, kilisenin ileri gelenlerine göre, ilerisi için çok şey vadediyormuş. (s.39)

Abdias da onlar gibi olsaydı **-başlangıçta en parlak öğrencilerden biriydi ve öğretmen rahipler tarafından çok beğeniliyordu-** Kandalov’la hiç karşılaşmayacaktı. (s.42)

Böyle demekle, **bunu ilahi bir takdir gibi görmekle**, belki biraz kendini beğenmiş oluyorum; ama bu isteğimde samimi idim. (s.56)

O gün **-benim için mucize gibi bir şeydi-** “Küçük İtalyan Sarayı” denilen salonda, Bulgar Kilisesi eski korosunun bir resitali vardı. (s.62)

Müzenin dini mimarisi, burada yer alan eski el yazmaları, ikonalar ve eski basma hazinelerinin yanında, başka hazineleri de sergilemek için bu ölü mahzenlerde **-bunu gülümseyerek ifade ediyordu-** konserler düzenlediklerini söyledi. (s.65)

Gerçekte olmayan, **bilmedikleri görüntüsü**, onlarda ruhani bir gerçek haline gelmişti. (s.80)

Bak çocuk peder **-böyle dediğim için bağışla ama bu lakap sana çok uyuyor-** açıkça görülüyor ki sen bu Papaz Okulunu terk edeceksin ya da büyük bir ihtimalle kovulacaksın. (s.88)

Bu, gençlerin aşırılık tutkusunu gösteren ayrı bir delil **-aşırıcılık ya da extremism, şu günlerde moda olan bir deyim-** aşırıcılık, çocukluk hastalığından başka bir şey mi? (s.96)

Daha yakın bir geçmişte, **Papaz Okulunda**, hayat akıntısına kapılarak az da olsa onu daha iyiye götürmek için sabırsızlanıyor, çırpınıyordun. (s.100)

Dünyanın bir ucunda, **Tanrı tarafından unutulmuş gibi görünen Uçkuduk köyünde**, iki günlük bir iş buldular. (s.113)

Yapraklar, sarı-yeşil petaller **(gerçekten çoktu)** rüzgâra kapılıp, tıpkı sonbahar yaprakları gibi yol boyunca savruldu. (s.154)

O zamandan beri her nesilden pek çok kişi **(ki sayısını bilemiyoruz)** “Olay sırasında Golgotha Tepesi’nde olsaydın, Nasıralı’nın çarmıha gerilmesini engelledi” demiştir. (s.158)

Aynı anda, **istem dışı bir hareketle**, şişen gözünü korumak istercesine elini yüzüne götürmüştü. (s.160)

Vali, **sevgili eşim**, senden İsa denilen bu gezgine bir kötülük yapmamı istiyorum. (s.166)

Bu iki alem arasında, **yani saray ve saraydakilerle basit halkın bulunduğu şehrin arasında**, ise askerler vardı. (s.169)

Lejyonerler surların dibinde devriye geziyor, daha aşağılarda, **küçük bir koruda**, bir süvari birliği bulunuyordu. (s.170)

Müritlerine, sana inananlara **–biliyorsun ben inanmıyorum–** eğer seni çarmığa gererlerse, üçüncü gün dirileceğini, sonra, kıyamete yakın bir zamanda, bugün var olanların ve bundan sonra doğacakları yargılamak için dünyaya geleceğini ve bunun, senin ikinci gelişin olduğunu söyledin mi? (s.178)

Ve Tanrı'ya, **Rahim ve Rahman olan babam'a**, bana acılara dayanma gücü vermesi, bir hayvan gibi bağırmamı önlemesi, beni bu utançtan esirgemesi için dua ediyorum. (s.189)

Bu kızı **-ya da genç kadını-** karşısında görünce aklı başından gitti. (s.221)

Kandalov **-yani Boss-** eskiden bir inzibat taburunun komutan subayı imiş. (s.230)

Ya İnga onunla kalırdı **(Ne büyük bir mutluluk olurdu bu!)** ya da giderdi. (s.235)

Maaş alma günlerinde, sovhoz muhasebesine gittiği zaman, ikinci çoban, iki yardımcısı, gece koruyucusu, karısı **–o da maaş alıyordu-** ve kuzulama zamanında fazladan işe alınan işçiler soğuk ter dökerlerdi. (s.248)

O yeşilimtırak şeyeyi **-o yörede ki bir fabrikanın ürünü idi-** aldıktan sonra morali iyice yükseldi. (s.252)

Şimdi orada, **uçurumun dibinde**, karlara gömülü yatıyordu. (s.275)

Önce onu evin içine davet etmeyi düşündü ama içerisinin karmakarışık olduğunu hatırlayınca, karısını, o perişan ve geçimsiz Gök Tursun'u **(Gülümhan'la onun arasında ne büyük bir zıtlık vardı)** gözünün önüne getirdi ve bundan vazgeçti. (s.285)

Ernazar, o feci kazanın olduğu güne kadar, **yani üç yıldan beri**, Boston'un emrinde çalışmaktaydı. (s.295)

En hareketlisi, **kuyruğunun ucunda beyaz bir leke olanı**, sonra en çok anasının memesi ağzında iken uyuyakalanı, hep ağlamaklı ve kavgacı olanı olan üçüncüsü ve mavi gözlü dişi yavrusu yani geleceğin Akbar'ı... hepsi yanındaydı. (s.311)

Kürkü başından kaymış, yüzü kan içinde, dudakları kapalı, gözleri açık görüyordu onu. **(Tıpkı kazanın ertesi gününde gördüğü gibi)** (s.320)

Bu jurnalci postası **–arkasından onu bu isimle anarlardı–** müdürün sağında oturuyordu. (s.328)

Patlak gözlü ve zıplayan bir kurbağa aldıktan sonra **–herhalde çok hoşuna gidecekti bu–** tam atına binip gideceği zaman, birden çok acıktığını hissetti. (s.337)

Boston, yaklaşık bin baş hayvanla **–kuzular olduğu zaman en az bin beş yüz hayvanla–** uğraşıyordu. (s.352)

3.1.6. Eksiltili Cümle

Yargı ifadesi söz veya metin bütünlüğü içinde dinleyen veya okuyan tarafından algılanan bitmemiş cümlelerdir. Daha çok bitmiş bir cümleden sonra, bu cümledeki bir unsuru açıklamak, tamamlamak üzere kullanılır

Sonra sinirleri iyice gevşedi, acı acı uludu, uludu... (s.9)

Daha sonra neler olacağını kim bilebilirdi ki?... (s.23)

Tıpkı köksüz bazı ağaçlar ve çiçekler gibi... (s.27)

Şuurunu kaybeder, kendini tutamazdı... (s.42)

Ama şimdi o kadar çok söyleyeceğim şey var ki... (s.50)

Öyle çoklar ki... (s.55)

Daha sonra da öğreneceğim gibi pek çok ve değişik şehirlerden geliyorlardı bunlar: Kuzeyden, Baltık ülkelerinden... (s.57)

Şey, bir bakıma evet... (s.60)

Elbette bu paraya ihtiyacım vardı, düzenli geliri olan bir insan değildim, ama... (s.64)

Henüz küçük bir çocukken annenin şefkatli okşayışı, babanın ölümü, dostların kanlı bir dövüşe girişmesi... (s.77)

Benim endişem o değil, yalnız bu çocuğa yazık oluyor da... (s.109)

Nadir rastlanan bir isim. Kutsal Kitap'tan alınma bir isim... (s.134)

Demek istiyorum ki, bu olay ürün toplamanı etkilemiştir, yani ben öyle anladım da ... (s.135)

Demek ki sen o sersem aydınlar soyundansın ve kendini bir... (s.137)

Başkalarına dağıt, yak, havaya savur... Canın nasıl isterse... (s.139)

Artık aranızdan her biri Tanrı huzurunda ve benim önümde... (s.140)

Bizim Kafkasya'da benim gibilerin nice zamanlardan beri çocukları olur, hep... (s.150)

Lenka, Piotr, haydi bu lanet haşhaşı atın, savurun rüzgarda!... (s.154)

Ben sana yeryüzündeki hayattan söz ediyorum: Somut, ölçülebilen bir hayattan, bu akşam Gethsemani'de yitireceğimi sezdiğim hayattan... (s.187)

Onu alıp Rusya'ya götüreceğim, Oka üzerinde küçük bir ada var, oraya... (s.198)

Ben bir gazeteciyim ve... (s.211)

Sonsuz ufuklarda ucu bucağı olmayan, sessizce kımıldayan bir deniz... (s.241-242)

Sönmüş ateşten kalanlar, konserve kutuları, kırık şişeler, kamyon tekerleklerinin açtığı çukurlarda sert maden ve lastik kokuları, pis pis kokan boş şişeler... (s.243)

Yollarını şaşırmış kocabaş hayvanlar kalıyordu onlara: Atlar, sığırlar, develer... (s.255)

Siyah astrakanlı geniş göğsünü açık tutan gocuğundan, beş yaş büyük olmasına rağmen pek dinç duruşundan, her şeyinden... (s.285)

Sonra, bir kış arifesinde ve şafak vaktinde onu bir saksavul ağacına asılı gördüğünü, edebi bir suskunluğa varmadan önce kendisine bir şeyler mırıldandığını... (s.349)

3.2. YÜKLEMİN TÜRÜNE GÖRE CÜMLELER

Yüklemin türüne göre cümleler fiil ve isim cümlesi olmak üzere ikiye ayrılır.

3.2.1. Fiil Cümlesi

Yüklemi çekimli bir fiil veya fiil grubu olan cümlelerdir. Her türlü hareket, iş, oluş fiil cümleleriyle karşılaşılır. Bu sebeple fiil cümleleri, isim cümlelerine göre daha fazla kullanılır.⁸⁷

Ama bu hali pek kısa **sürdü.** (s.7)

Önce helikopterin geçtiği yerin aşağısında bulunan ve rüzgârın çıplak bıraktığı dik bir yamaçta, hafif bir göçme **görüldü.** (s.8)

Dişlerini hiddetle, aynı zamanda umutsuzca gıcırdatarak kovuğun kapısına doğru **süründü.** (s.9)

Suskun, mağrur Taşçaynar da dişi kurdun hissettiklerini algılamış, içgüdüleriyle onun ana olacağını anlamış, **heyecanlanmıştı.** (s.10)

⁸⁷ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 199, s. 68.

Taşçaynar şafak vaktinde yuvadan ayrılmış, geç vakit, başka bir dişi kurdun kokusu vücuduna sinmiş olarak **dönmüştü.** (s.11)

Zaten soğuk geceler başlamış, dağlarda pek zorlu geçen kış, şimdilik el yordamıyla oralara **geliyordu.** (s.12)

Kısacık hortumlarıyla, okyanusta dalgaları pompalayan balinalar gibi havayı adeta hızla pompalar, böylece kendi hızlarını daha da artırır, güneşin doğuşundan batışına kadar hiç dinlenmeden **koşarlardı.** (s.13)

Ölmez de ayağa kalkarlarsa, karınlarını doyurmak için, kaçmayı bile beceremeyen koyun sürülerine **saldırıldılar.** (s.14)

Hayat şartları yıldan yıla **değişiyordu.** (s.15)

Asıl besinleri olan saygaları ise yalnız sonbahardan kış sonuna kadar olan dönemde avlarlardı. (s.16)

Şafağın ilk ışıklarından az önce hava hafifçe **serinlemişti.** (s.17)

Uçsuz bucaksız görünen bu bozkırın aşağı Asya'da bir adacıktan ibaret olduğunu hiçbiri **bilemezdi.** (s.18)

Yarı ot, gövdeleri taş gibi sert, deniz kabukları gibi bükülmüş bu çalıların, kum saksavullarının, dikenlerin ve özellikle de gün ışığında olduğu gibi ay ışığında da yaldızlı ve hayaletimsi bir parıltı ile çorak bölgeleri süsleyen buğdaysıların varlıkları devam edip gideceğe **benziyordu.** (s.19)

Her yıl bir defa, bu sarhoş edici bitkilerin çiçeklendiği zaman buraya **gelirdi.** (s.20)

Yavrukurtlar önce hafifçe ürkmüş, şaşırarak otların arasına **sinmişlerdi.** (s.21)

Ana ve babaları onların hareketlerinden endişe duymuyor, rahatsız da **olmuyorlardı.** (s.23)

Bu arada, su başına doğru koşan sayga sürülerinden de gözünü pek **ayırmıyordu.** (s.25)

Tanrı, bir canlıyı bir başka canlıya yem olarak **yaratmıştı.** (s.26)

Kuzey denizlerinden ve nehirlerinden gelen bu kazlar, güneye, ana yurtları olan İndus ve Brahmaputra'ya **gidiyorlardı.** (s.28)

Akbar kararını verip yerinden kalktı ve yavaş yavaş **koşmaya başladı.** (s.29)

Yürüyerek, yavaş koşarak, bozkırın engebesine göre hızlarını ayarlayarak ve basılmamış kar üzerinde kendi izlerini bırakarak **ilerliyorlardı.** (s.30)

Az sonra, kaskatı donmuş otların arasında, hücumu başlatacakları yere **gelip sindiler.** (s.31)

Sakinlerinin üzerine çöken böyle bir felaketi o güne kadar hiç görmeyen Mujunkum bozkırı cehenneme **dönmüştü.** (s.32)

Dişi kurdun hayalleri **sünüp gidiyordu.** (s.33)

Katliam **devam ediyordu.** (s.34)

Sessiz ışınlarını bozkıra salan güneş bile bu çılgın avın kurbanı olmuş gibi selameti kaçışta **buluyordu.** (s.35)

Toplayıcılar ellerindeki kocaman bıçaklarla hayvanların boğazını kesiyor ve hayvan son nefesini vermeden kaldırıp kamyonu **atıyorlardı.** (s.36)

Akbar'ın ön ayakları onu taşıyamayacak kadar halsizdi ve dişi kurt iyice topallıyor, ayaklarını soğutmak için karlı yerlere basıyor, silikleşen tabanları ile kar kalıntıları üzerinde izler **bırakıyordu.** (s.37)

Bundan sonra bu adamın akıbeti öteki adamların insafına **kalmıştı.** (s.38)

Ama o gece öbürleri gibi o da **sarhoş olmuştu.** (s.39)

Ayyaşlığı yüzünden sahneden pek erken ayrılmak zorunda kalmıştı, bulabildiği küçük işleri yaparak **geçiniyordu.** (s.40)

Mujunkum avı için oluşturduğu bu yaman ekibin üyelerini de işte bu sezgi gücü ile seçmiş, **toplamıştı.** (s.41)

Bu sabık teğmen ise papazları samimi olarak çağ dışı görüyordu ve hayatı boyunca, merak saiki ile de olsa, bir kilisenin kapısından içeri adımını **atmamıştı.** (s.42)

O, yazı işlerinde gittikçe yerini kuvvetlendirmeyi, yeni fikirlerini yayma fırsatı bulmayı **umuyordu.** (s.43)

Kara gözleri ıslıl ıslıl parlarsa da, ruhen tatminsizlik içinde olduğunu da **belli ediyorlardı.** (s.44)

Sayga cesetlerinin üzerinde aç kalmış bir ayı gibi yalpalayarak **yürüyordu.** (s.45)

Ama Diyakos, oğlunu Papaz Okuluna soktukten az sonra **öldü.** (s.47)

Abdias Kallistratov *Gezi Notları* başlığı ile gezisini **anlatmıştı.** (s.48)

Size karşı beslediğim duygular, bana özgü bazı hususları saklamaktan beni **men ediyor.** (s.49)

Hatırlarsınız İnga Fedorovna, seyahatimle ilgili yazılarım yayımlanır yayımlanmaz size gönderecektim, bu hususta **anlaşmıştık.** (s.50)

Surat astığınız zaman yüzünüz daha da saflaşıyor ve ilahi sırrı anlamaya çalışan genç bir rahibe gibi **ilham dolup nurlanıyor.** (s.51)

Benden başkaları da şüphesiz böyle anları yaşamış, aşk onlara hayatlarının asıl amacı, tek sevinç kaynağı olarak **görünmüştür**. (s.52)

Hafızama güvenerek notlarımı yazacak kağıt bile **almadım** yanıma. (s.53)

Hareketinden beş gün sonra, Nikiforoviç'e bir telgraf **geldi**. (s.54)

Bu yüzden de on beş yaşında çocuklar, çalışma kamplarında, zor şartlar altında **bulunuyor**. (s.55)

Bazı yazılarımda, genel deyimleri kullanarak da olsa, konuya yaklaşma fırsatını bulmuş, gençler arasında alkolizmin yaygınlaşması meselesine **eğilmiştım**. (s.56)

Ben trenden Yaroslav garında inmiş ve az sonra kendimi çok iyi bildiğim meydanda **bulmuştum**. (s.57)

Ama yarım saat kadar bütün şaryo duraklarını dolaştıktan sonra onu Taşkent treninin yanında **buldum**. (s.58)

Bundan Viktor Nikiforoviç de **söz etmişti**. (s.59)

Bütün bu ayrıntıları ve daha birçoklarını Salkın-Göl'e yaptığım seyahatte **öğrendim**. (s.60)

Eski üniversitenin ve Paşkov'un evi önünden geçip, Puşkin Müzesi yönünde Volkhonka'ya kadar **yürüdüm**. (s.61)

Çocuğun ayağında yeni ve portakal renkli bir çift ayakkabı vardı ve görünüşe göre ona çok küçük **geliyordu**. (s.62)

Onun, caddenin karşı tarafında, geç kalmış olmanın telaşı içinde bu tarafa geçmeye çalıştığını **görebilirdim**. (s.63)

Hele kilisede değil de bir konser salonunda, değişik arzu ve çıkarlar peşinde koşan bu topluluk huzurunda böyle bir konser hiç **hoşuna gitmeyebilirdi**. (s.64)

Müze sorumlularından olan bu kadınların birincisi, öteki kadını, Sofya'da, Alexandra Nevski Katedrali Müzesi'nde çalışan meslektaşını olarak **takdim etti**. (s.65)

İnsanın kalbinde insani acıların, insanlığın doğuşu ne kadar **zor olmuştur**. (s.68)

İki atlı şarap ve yiyecek getirmeleri için en yakın köye **gönderildi**. (s.74)

Saf görünüşlü bir kadın, madalyalı bir eski asker ya da herhangi bir emekli seni **ele verebilir**. (s.85)

Kilisenin ileri gelenleri için senin bu fikrin, evreni alt üst etmek anlamına **gelir**. (s.90)

Tanrı kavramına gelince, çocukluk çağlarından beri onlar Tanrı'yı ihtiyar bunakların dillerine pelesenk ettikleri tekerleme gibi **görürler**. (s.100)

O sırada vagon tekerleklerinin gürültüsü daha çok **duyulmaya başladı.** (s.110)

Sırt çantalarını yüklenerek Petruha'nın peşine **düştüler.** (s.128)

Herhalde geveze görünerek kendisini maskeleyerek **istiyor.** (s.133)

Ağzını açtığı zaman fark edilen bir kırık dişi de bu görünümünü **pekleştiriyordu.** (s.134)

Şef bu sözleri kurnaz bir tavırla **söylemişti.** (s.135)

Sanıyordun ki pişmanlık getirip hayata yeniden doğacağız, seni hayran olduğun ahlak standartlarına **dört elle sarılacağız.** (s.138)

Kaçınılmaz olana rıza göstermeyi **öğrenmelisin.** (s.140)

Bozkırda, gökyüzüne karşı kaçakçılık işine tamamen son vereceğinize yemin edin, bu haram kazancı terk edin, çöreklenen kötülüğü çıkarıp **alın.** (s.141-142)

Sen bunu bir küfür, kutsal şeylere bir hakaret mi **sayıyorsun?** (s.143)

Senin meziyetlerini pek övdüğün o uyuşturucu ile insan, insan ruhu, günden güne **bozuluyor,** sonunda iyice **deliriyor, mahvoluyor.** (s.144)

Ama senin güzel konuşma yeteneğin bir işe **yaramıyor.** (s.145)

Sabahtan beri gökyüzünde pek silik uçuşan gümüş bulutlar şimdi ufukta, gittikçe koyulaşan bir hat oluşturarak tehdit edici bir renge **bürünmüşlerdi.** (s.146)

Lenka, elleri titreyerek bir sigara **yaktı.** (s.147)

O eski buharlı ağır lokomotifler savaştan sonraki yıllarda **kaldırılmıştı.** (s.148)

Bir yandan da yüzüne keskin bir mazot kokusu **vuruyordu.** (s.149)

Abdias bile gülümsemekten kendini **alamadı.** (s.150)

Sigara içerek önemsiz şeylerden **konusuyorlardı.** (s.151)

Kapının yanında, ayakta duran Abdias'a yukarıdan bakışı, bu küçük denemeni onu ne kadar memnun ettiğini **gösteriyordu.** (s.152)

Herkes aynı anda ayağa fırlamış, bu zavallı papazın daha neler yapacağını **merak ediyordu.** (s.153)

Pişmanlık sevincini hep birlikte **tadalım.** (s.154)

Artık işin ölüm kalım meselesi haline geldiğini de **anlıyordu.** (s.155)

Mohaç ise karnına müthiş bir yumruk **indirdi.** (s.156)

Yüzlerce yıl önce bir defa daha tuhaf bir adam, susması gerektiğine inanmış ve bu yüzden hayatını **yitirmişti.** (s.158)

Aşağıda, şehrin çevresi gök mavisi bir buharla **kuşatılmıştı.** (s.159)

Sonra mendilini dazlak kafasında, kalın ensesinde dolaştırmış, İsa cevap vermekte gecikirken, kötü bir alışkınlıkla her zaman yaptığı gibi, birer birer parmaklarını **çıtlatmıştı.** (s.162)

Onları saptırmak baştan çıkarmak **istiyorsun.** (s.163)

Ama sen, daha üstün bir kudret olduğunu, senin temsil ettiğin başka bir gerçek bulunduğunu **iddia ediyorsun.** (s.164)

Dünyayı dolaşarak Tanrı'nın buyruklarını **yayacağım.** (s.165)

Mesela şu karşısındaki, gözleri açıkken uyuyarak gördüğü rüyaları gerçek sanmıyor muydu, kendi kehanetine **inanmıyor muydu?** (s.167)

Ama hayatta bu tür hesaplar yapan ve ona göre dolap çevirenler her zaman cezalarını **bulurlar.** (s.170)

Pontius Pilatus, koca kel kafası ve iri gövdesiyle ayağa kalktı, omuzlarındaki ihramın buruşukluklarını düzelterek emin ve heybetli adımlarla oradan **uzaklaştı.** (s.171)

Sonra da onu, yarı ezilmiş bir yılan gibi, israiloğullarının topraklarından **atmalıydı.** (s.172)

İşte o kupa şimdi hemen hemen dudaklarıma **değiıyor.** (s.173)

Herhalde o da buralarda bir yerde **oturuyordu.** (s.174)

Meryem nihayet gözlerini açıp bakmaya cesaret ettiği zaman **rahat bir nefes aldı.** (s.175)

Çünkü onlar Tanrı'nın en ağır yüküdür ve onları kendilerinden ancak benim ölümüm **kurtarabilir.** (s.176)

Vali, işkence gerçeğini inkar eder görünen bu bakıştaki güç ve kararlılık karşısında **etkilenmişti.** (s.178)

Maalesef söylentiler, dedikodular, gerçekleri daima **değiştirir.** (s.180)

Ve Tanrı'ya, Rahim ve Rahman olan Babam'a, bana acılara dayanma gücü vermesi, bir hayvan gibi bağırمامı önlemesi, beni bu utançtan esirgemesi için **dua ediyorum.** (s.189)

Sağanağın ona iyi geleceğini anlayarak önce korunmayı hiç **düşünmedi.** (s.193)

Uzak denizlerin ve karaların üzerinde ay **ışığıyordu.** (s.195)

Bunlar her şeyi yok ettikten, senin adın bile hafızalardan silindikten sonra ve bunu geleceğe ulaştıracak kimse de kalmayacağına göre Senin kendini feda etmen **neye yarayacak?** (s.200)

İstasyon çok yakındı ama Abdias oraya sürüne sürüne ancak yarım saatte **varabildi.** (s.209)

Modern genç kızların hoşuna giden “Süpermen” lerin yanında pek silik **kahıyordum.** (s.228)

O, rubleye taktıkları için Mujunkum’a gelenleri Tanrı yoluna sokmayı istiyor, bozkırın gerçek sahiplerini katur kutur ezen muazzam ölüm makinesini durdurabileceğini **hayal ediyordu.** (s.236)

Beyaz köpükler de rüzgara kapılmış hafif kar taneleri gibi sessizce, yalnız Tanrı’nın bildiği bir yere doğru **akıyordu.** (s.242)

Bir saat, belki daha kısa bir süre sonra güneş **batacağı.** (s.253)

Göle yaklaştıkça rahatlıyor, kendisini emniyette **hissediordu.** (s.258)

Hemen adamın peşine polis **takarlardı.** (s.265)

Az sonra konuşmaları duyulmaz oldu, toynak sesleri de **kayboldu.** (s.273)

Büyük şefler yabani hayvanların imhasını emrediyor, rahat rahat üremelerini **istiyorsun.** (s.287)

Neden sonra kadın, hiç de rahat ettirmeyen bir uykuya daldı ve Boston düşünceleriyle **baş başa kaldı.** (s.294)

Belin eteğinde hava çok çabuk kararır ve müthiş soğuk hemen kendisini **hissettirirdi.** (s.306)

Besbelli o yükseltiden sonra Kiçibel’e doğru inişe **geçeceklerdi.** (s.313)

Şunu da anlıyordu ki sevgili arkadaşı o lanet çukura düştüğü zaman ölmemiş olsa bile, aradan geçen yirmi dört saatlik bir süre içinde donup ölmüş **olmalıydı.** (s.320)

Sekreter çalışma şartlarım hakkında ne düşündüğümü anlamak istemiyorsa beni bütün toplantılara **ne diye çağırıyorsunuz.** (s.329)

Boston, gözü ilerde, eli tetikte beklemekten bıkar gibi olduğu bir sırada, kayaların arasında boz bir siluetin süzüldüğünü **gördü.** (s.346)

Çocuk bu köpeğin yumuşak tüylerini okşamak için elini ona uzatınca hayvanın kalbi şefkatle, heyecanla **çarpmaya başladı.** (s.354)

3.2.2. İsim Cümlesi

Yüklemi isim soylu bir sözcük ya da sözcük grubu olan cümlelerdir. İsim soylu sözcükler ek fiil alarak yüklem olur.

Gündüz hava, dağların güneşe dönük yamaçlarında, bir çocuk nefesi kadar yumuşak ve **güzeldi.** (s.7)

Tıpkı deprem öncesindeki gibi korkunç bir olayın **eşiğindeydi** sanki. (s.8)

Aslında dağlar helikopter içinde **tehlikeliydi.** (s.9)

O haliyle, kovuğun üzerinde homurdanıp duran ve kayaları bile söküp yuvarlayan madeni canavarı korkutup kaçırmak **ister gibiydi.** (s.9)

Bu, onların dış dünya ile kendilerini bekleyen acı gerçeklerle ilk ve dolaylı karşılaşmalarıydı ve analarının acıları ile kıvranıp kımıldamaları **bundandı.** (s.10)

Taşçaynar sanki onun **eşi değildi** artık. (s.11)

Akbar ve Taşçaynar yörenin **yabancıları idiler.** (s.12)

Kaçanlar ve kovalayanlar aslında bütün canlıları birbirine bağlayan amansızlık zincirinin birer **halkası idiler.** (s.14)

Gelecekteki eşi Taşçaynar ise ondan biraz daha **büyüktü.** (s.15)

Yarı çöl olan bu bölgede, öteki hayvanlara göre daha çevik, daha yetenekli yaratılmış olmaları onlar için bir **şanstı.** (s.18)

Mujunkum' daki hayvanlar tabiatlarıyla, içgüdüleriyle ve tecrübeleriyle bu tür meselelerle ilgilenecek **yaradılıştaki değillerdi.** (s.19)

Ama bu gezilerde, gelecekte sahip olacakları toprakları olabildiği kadar yakından ve iyi tanımak **zorundaydılar.** (s.20)

Sadece bir slip, başında, aslında beyaz olduğu halde ter ve yağdan karamış bir panama şapka, elinde de bir sepet **vardı.** (s.21)

Güneş, bütün gün acımasız bir şekilde toprağı yakıp kavurduktan sonra, şimdi kızıl ışınlarını yayarak **batmak üzereydi.** (s.23)

Onun az ötesinde başka bir sürü, onun da ötesinde daha büyük bir sürü rahat rahat **otlamaktaydı.** (s.24)

Kendilerine özgü gerekçeleri vardı: o gün karınlarını iyice duyurmuşlardı, dolu mide ile bu boğucu sıcakta amansız bir koşuya girmek **anlamsızdı.** (s.25)

O, **ailenin koruyucu gücü, saygıların boğazını kesen bıçağı idi.** (s.26)

Akbar'ın büyük bir özlem duyarak hayal ettiği bu takipte önemli olan yakalayacağı kurban değil, **avlanma olayının kendisiydi.** (s.27)

Ama her yaratığın ayrı bir cenneti **vardır.** (s.28)

Üçüncüsüne gelince o, **tıpkı annesi gibi mavi gözlü, oyunu çok seven bir dişi idi.** (s.29)

Bütün bölge sakinlerinin, neredeyse tek tek sayıldığından, bulundukları yerlerin harita üzerinde küçük karelerle belirtildiğinden, toplu şekilde imhalarının programlandığından, onları mahvedecek birçok motorlu aracın kendilerine doğru yaklaşmakta olduğundan, hiç mi hiç haberleri **yoktu.** (s.31)

Dünya, dünya olalı beri renkleri değişmeyen büyük bir sayga sürüsü, sırtları kara, karınları beyaz olan bu geyik türleri, ılgın ağaçlarıyla kaplı büyük vadide **otlanmaktaydı.** (s.32)

Şimdi, hepsini tehdit eden o korkunç tehlikeden yan yana kaçıyorlardı ve bu acımasız kader karşısında **eşit durumdaydılar.** (s.33)

Havadan yapılan gözlemlere göre, yöneticilerin “el atılmamış mahalli kaynaklar” diye adlandırdıkları pek çok sürü **vardı.** (s.36)

Şoförü de sayarsak **altı kişiydiler.** (s.37)

Varlığımızın tanımını yapmak **zordur.** (s.38)

Boss’un (patronun) deyiimiyle “Asi” likten yargılanmak üzere eli kolu bağlanarak kamyonu atılan ve hayvan ölülerinin arasında uzanıp yatan adam işte **o idi.** (s.39)

Ordudan atılmadan ve bu ölü hayvan toplayıcısı çete ile buraya gelmeden epeyce önce disiplinli **bir bölüğün kumandanlığını yapmış bir teğmendi.** (s.40)

Grubun en zararsızı, en yumuşak başlısı, o bölgenin yerlisi olan, Mujunkum yakınlarında doğmuş, Uzukbay **adında biriydi.** (s.41)

İçmek, **çok hızlı yapabildiği bir şeydi** (s.42)

Abdias’ın bu hayal ve umudu **gülünçtü.** (s.43)

Hiçbir zaman canlılığını yitirmeyen fikirleri onun **için hem ıstırap hem de neşe ve umut kaynağı idi.** (s.44)

Calpak-Saz, kıt’alar arası demiryolunun üzerinde, bozkır sınırında **yitik bir istasyundu.** (s.45)

Asıl arzusu **bu idi.** (s.47)

Yazdığı mektuplarda adres bildirmeyişi, “post-restant” lara yazılmasını isteyişi işte **bundandı.** (s.48)

Kaderin karşısında çıkardığı İnga onun için **dünyanın en değerli, en sevgili insanıydı.** (s.49)

Tekrar görüşmemiz nasip olacaksa ki benim en değerli, en gizli hayallerimin kaynağı **budur.** (s.50)

Evet, bu hastalık çok yenidir ve bunda Batı'nın etkisi çok büyük **olmuştur.** (s.51)

O zamanlar beni asıl düşündüren o meçhul diyarlara yapacağım **yolculuktu.** (s.53)

Böyle demekle, bunu ilahi bir takdir gibi görmekle, belki biraz “kendini beğenmiş” oluyorum; ama bu isteğimde **samimi idim.** (s.56)

Büyük bir bölümü Arkhangelsk veya Klaipeda'dan **idiler.** (s.57)

Bu hamallar, daha doğrusu şaryolarla eşya taşıyıcılar ne kadar da **çoktu.** (s.58)

Başımızın üzerindeki hoparlörlerden de her dakika gelen ve giden trenler **anons edilmekteydi.** (s.59)

Aslında benim geç kalmam imkânsızdı; çünkü bütün geceyi garda geçirmeye **mecburdum.** (s.60-61)

O gün –benim için mucize gibi bir şeydi- “Küçük İtalyan Sarayı” denilen salonda, Bulgar Kilisesi eski korosunun bir resitali **vardı.** (s.62)

Tehlikeli seyahatimin öncesinde bu bana **Tanrı'nın bir lütfu, bir armağanı idi.** (s.63)

Her ne ise, yaşlıtlarım arasında tanıdıklarımın büyük bir çoğunluğu benden belirgin bir şekilde **daha şanslı ya da daha becerikli idiler.** (s.64)

Canımı sıkan bir şey daha vardı: herkes duruma uygun bir şekilde **resmi kıyafetliydi.** (s.65)

Çünkü insanın kendini yüce Tanrı'ya duyurma arzusu da çok **büyüktür.** (s.68)

Orada hala taraftarları **vardı.** (s.74)

Devrimin yolları korkunç izlerle **doludur.** (s.80)

Koca, **Küba taraflarına uzun seferlere çıkan bir geminin kaptanıymış.** (s.86)

Daracık oluşunun dışında, hemen hemen **kaba bir yapıydı.** (s.94)

Bunların bazılarının başlarında eskiden olduğu gibi sivri külahlar **vardı.** (s.103)

Yolun tek iyi yanı, geniş arazide **değişen manzaraydı.** (s.112)

İnce hatlarını, ilham veren yüzünü, ıslıl ıslıl parlayan kara gözlerini, omuzları üzerinde pervasız dalgalanan ve gözleriyle zıtlık teşkil eden ve ona ayrı bir sevimlilik veren saçlarını ayrıntılarıyla hatırlamak **ne büyük bir zevkti.** (s.116)

Petruha'nın anlattığına göre oraya iki yüz kilometre mesafede Mujunkum bozkırı başlıyordu ve orası sayga, yani antiloplarla **doluydu.** (s.128)

Ayağında bir kot pantolon, üzerinde fermuarlı bir gömlek, başında ise gerektiğinde katlayıp cebine sokabileceği bir kasket **vardı**. (s.134)

Çünkü bu kendisini **vatana adanmış gerçek bir taburdur**. (s.136)

Alaycı ve zafer kazanmış **havasındaydı**. (s.137)

Ayağı incinmiş bir insanın bunu yapabilmesi çok **şaşırtıcıydı**. (s.138)

Beni anam babam tiyatrodaki **aktör idiler**. (s.140)

Zengin olmak için bozkırdan topladığınız işte **budur**. (s.141)

Doğrusunu söylemek gerekirse, hiç olmasa merakın yüzünden dinlemeye **değerdir**. (s.142)

Evet, işin aslı öyle: söz konusu olan, esas olan, **para ve uyuşturucudur**. (s.143)

Sen, benim tahmin ettiğimden de daha **tehlikeli imişsin**. (s.144)

Gerekirse çelişkiler üzerinde oynamaya **hazırsın**. (s.145)

O iki çocuktan kızıl saçlısını adı Kolia; yassı burunlu, Kafkas şivesiyle konuşan ve çok çevik olanın adı ise **Mohaç idi**. (s.147)

Mohaç ve Kolia da Grişan'ın **yanında idiler**. (s.149)

Bastonu da **elindeydi**. (s.150)

Azaldıkça sarı yeşil bir renk olan, tükürüğe boğulmuş izmarit **tam bir zehirdi** şimdi. (s.152)

Bunun içinde taşıdığımız şey, **kötülük getiren, baştan çıkaran bir zehirdir**. (s.154)

Ama yumruk darbeleri altında bir köşeye çekilmek de çok **zordu**. (s.155)

Petruha, Koli ve Mohaç, **kudurganlıklarının en üst derecesinde idiler**. (s.156)

Yüzüne vuran ayakların tabanı **kıpkırmızıydı**. (s.157)

Gerçekten Yüce Yaradan'ın paradoksların da **sınırsızdır**. (s.158)

Bir âlem ki orada Sezar'ın kudretine de valilerine de ve onlara itaat eden sinagog reislerine de yer **yoktu**. (s.161)

Vazifem, O'nun buyruğunu yerine getirmek için bu sözleri insanlara **iletme**ktir. (s.163)

İsa'nın solgun yüzü terden **ıpsıladı**. (s.165)

Onun, Tanrı'nın oğlu, bir Mesih ve hatta Yahudilerin kralı olduğu yolundaki söylentiler belki **kötü niyetlilerin uydurmasıdır**. (s.166)

Bu sırada, sık sık hatırladığı bir fikir yine takıldı aklına: Gerçekten insanlar **çok önemsiz, basit yaratıklardı**. (s.167)

Doğru olan gerçeğin kendisidir ve gerçek de **yalnız bir tanedir**. (s.168)

Benim yolum, **selamete, kurtuluşa götüren tek yoldur.** (s.169)

Terastan, sineklerden korunmak için durmadan kuyruksallayan atları görmek **mümkündü.** (s.170)

İsa'yı birkaç dakika yalnız bırakmasını sebebi, ona ayakları dibindeki çukuru apaçık göstermek, hissettirebilmek **istemesi idi.** (s.172)

Anne, beni bağışla, senin kaderini tayin eden ben değilim, onu tayin eden **Tanrı Babam'dır.** (s.174)

Farz edelim ki senin söylediklerinin, öğretilerin **doğrudur.** (s.179)

Sanki bu dünyada, düşünebilen tek yaratık **bendim.** (s.187)

Bana nazik davrandın ve ben ölmeden önce Gesthamani'de gördüklerimi birine anlatabildiğim, duyurabildiğim için **mutluyum.** (s.188)

Bununla beraber gerçeğin galebesini ta geçmişte bile görmeyi istemek, bu susamışlık, **kutsaldır.** (s.194)

Vücudu da yaralarla, çiziklerle morartılarla **doluydu.** (s.206)

Ben de onlar kadar **suçluyum.** (s.215)

Ne de olsa **başarısızlığa uğramış eski bir Papaz Okulu öğrencisiydim.** (s.228)

Doğrusunu söylemek gerekirse asıl yargılayacak olanlar ilk üçü idi, diğer ikisi **dinleyici ya da seyirci durumunda idiler.** (s.235)

Yine de, bu dar ve dik yolu tırmanmak düz bir stadın etrafında koşarak dönmek ve madalyaları toplamaktan daha **zordu.** (s.249)

Mesela Boston'un evlerinde, ambarında, hatta avlusunda bile gece gündüz yanan elektrik **vardı.** (s.265)

Bazarbay, akşam boyunca Boston'un evinde en çok ilgi ve saygı gören kişi olmaktan **memnundu.** (s.270)

Aklından çıkmayan bu sorulara bir cevap bulma **ihtiyacındaydı.** (s.294)

En uygun yer, **yamaçta asılı gibi duran bir kayanın kuyusu idi.** (s.306)

Kamyon, Berih sovhozu müdürünün kapısı önünde durduğu zaman saat **sabahın ikisi idi.** (s.319)

Kim bilir, yaşamının da çalışmanın da bir başka türüsü **vardır** belki. (s.327)

Bazarbay'dan bu yavruları istedimse ya da satın almak istedimse bu, ana ve baba kurdu kapana düşürmek **içindi.** (s.334)

Bundan karısına söz etmedi ve bu **ondan sakladığı ilk ciddi işti.** (s.341)

Akbar, ininin yanında Börü-Ana'ya yakarmakla **meşguldü.** (s.352)

Gökyüzü, yeryüzü, dağlar **onun içindeydi.** (s.359)

3.3. YÜKLEMİN YERİNE GÖRE CÜMLELER

Yüklemin yerine göre cümleler kurallı ve devrik olmak üzere ikiye ayrılır.

3.3.1. Kurallı (Düz) Cümle

Yüklemi sonda bulunan cümlelerdir. Türkçede cümlelerin ana unsuru olan yüklem, genellikle cümlelerin sonunda yer alır.⁸⁸

Gündüz hava, dağların güneşe dönük yamaçlarında, bir çocuk nefesi kadar **yumuşak ve güzeldi.** (s.7)

Yay gibi fırlamış, sonra durup tüylerini kabartmış, dövüşmeye, meçhul düşmanının üzerine atılmaya hazır bir durum **almıştı.** (s.8)

Dişlerini hiddetle, aynı zamanda umutsuzca gıcırdatarak kovuğun kapısına doğru **süründü.** (s.9)

Karnında taşıdığı yavruları, herhangi bir tehlikeye karşı ne pahasına olursa olsun **koruyacaktı.** (s.10)

Akbar, vücuduna yabancı dişi kokusu sinmiş olarak dönen Taşçaynar'ı **bağışlamamıştı.** (s.11)

Yuvada tekrar rahatça hareket etmeye **başladı.** (s.12)

Toynakların dövdüğü toprak yerinden oynar, şiddetli sağanaklardan önce, toz bulutları ve şimşekler arasında uğul uğul yükselen hortumlar gibi müthiş bir gürültü **çıkarırlardı.** (s.13)

Ölmez de ayağa kalkarlarsa, karınlarını doyurmak için, kaçmayı bile beceremeyen koyun sürülerine **saldırırlardı.** (s.14)

Hayat şartları yıldan yıla **değişiyordu.** (s.15)

İnsanlar artan bir hırsla ve gittikçe daha uzun süreler kalarak bölgeyi **istila ediyorlardı.** (s.18)

Yarı ot, gövdeleri taş gibi sert, deniz kabukları gibi bükülmüş bu çalılarının, kum saksavullarının, dikenlerin ve özellikle de gün ışığında olduğu gibi ay ışığında da

⁸⁸ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 70.

yaldızlı ve hayaletimsi bir parıltı ile çorak bölgeleri süsleyen buğdaysıların varlıkları devam edip gideceğe **benziyordu.** (s.19)

Yine oralarda, bazen, lokomotiflerin sonbahar rüzgârlarının uğultusunu andıran uzun uzun kükremeleri **duyulurdu.** (s.20)

Ve adam, otların arasında deli gibi koşmaya **devam ediyordu.** (s.21)

Yavrularını, kızgın homurtularla azarlayarak ve kuyruklarını ısırarak **önüne kattı.** (s.22)

Burayı mola için seçmişlerdi ve çaylakların onları gözetlediğinden **haberleri yoktu.** (s.23)

Fakat büyükleri aldırış etmiyor, en küçük bir harekette **bulunmuyorlardı.** (s.24)

İşte bu, kurtlar için **ilk büyük avın işaretiydi.** (s.25)

Akbar, sabırla beklediği an geldiği zaman, karnını donmuş otlara degecek kadar yere alçaltarak nefes bile almadan yavaşça ilerleyecek, saygalara iyice **sokulacaktı.** (s.26)

Sayga sürüleri, havaya kaldırdıkları karların arasında kara bir karık bırakarak yangından kaçır gibi **kaçacaklardı.** (s.27)

İlk karın düşmesinden az önce, yaban kazları dizi dizi Himalaya'ya doğru **uçmuşlardı.** (s.28)

Ergenliğe ulaştıktan sonra nice erkek kurtlar ona sahip olmak için birbirleriyle öldüresiye **dövüşeceklerdi.** (s.29)

Bu onlar için ilk çıraklık ve güçlerini gösterecekleri ilk sınav **olacaktı.** (s.30)

Kurtlar, Akbar'ın rehberliğinde, tehlikeden habersiz yanlardan dolanarak, karlara usulca basarak, görünmeden saygalara **sokuluyorlardı.** (s.31)

Yüzlerce sayga paniğe kapılarak sürü başlarına bakmadan ve hangi yöne gideceklerini bilemeden rastgele **koşuyordu.** (s.32)

Çünkü avlayanla avlanan, kurtlarla onların az önce parçalamak için üzerlerine atıldıkları saygalar **birleşmişlerdi.** (s.33)

Saygalar geniş bir düzlüğe çıktıkları zaman avcılarının, daha doğrusu kasapların önüne **düştüler.** (s.34)

Adam, birden arabanın çok yakınında ve saygaların arasında bir kurdun koştuğunu, sonra onu başka kurtların da takip ettiğini **fark etti.** (s.35)

Dişi kurt, yavrusunun cansız vücudu üzerinden atladı; ama aynı anda av gürültüsünü yeniden **duydu.** (s.36)

Tam bu sırada, rastlantı eseri kamyonun farları yandı ve güçlü ışık füzeleri karanlığı **yırttı.** (s.37)

Geride, römork örtüsünün altında, on kadar saygayı ertesi gün şehre götürmek için **ayırmışlardı.** (s.38)

Ve Tanrı, Mujunkum’a gelen bu altı adamı, huyu suyu bir olarak **yaratmıştı.** (s.39)

Abdias’ın kollarını bağlayıp kamyonu atma fikri de ondan çıkmış, cunta da oy birliğiyle kabul edip **yerine getirmişti.** (s.40)

Böylece teolojiyi bitirip diyanet mesleğinde adım adım yükselerek hak ettikleri mevkilere **gelmişlerdi.** (s.40-41)

Çünkü Boss, amirlerinin gözünde yeniden itibar kazanacağını da **umuyordu.** (s.42)

Aslında onun düşünceleri, didaktik propagandalardan, bölge basınına kaplayan toplumu azarlayıcı yazılardan usanmış her yaşta **okurun ilgisini çekiyordu.** (s.43)

Genellikle kareli bir gömlek ya da süveterle kot türü bir pantolon **giyerdi.** (s.44)

Abdias, bulunduğu durumdan kurtulmadığı için, belki de hiç ihtiyacı olmayan bu aşka neredeyse **lanet okuyordu.** (s.45)

Ama Diyakos, oğlunu Papaz Okuluna soktukten az sonra **öldü.** (s.47)

Orta-Asya’da, beyaz zehir kaçakçılarıyla ilgili bir röportaj yapmak üzere işte o dönemde **gitmişti.** (s.48)

Bir defa mektubu gönderdikten sonra yazdığı konularda düşünmeye devam eder, kendi kendine bir çeşit **yorum yapardı.** (s.49)

Eğer duam kabul olursa, sizi hiçbir sıkıntıya sokmamaya ve yine ‘sen’ diye hitap etmeye **söz veriyorum.** (s.50)

Bu sözleri yüksek sesle, özellikle de başka insanların yanında söyleseydim, aşırı bir iltifat **sayarlardı.** (s.51)

Bir gün, varoluş sebebimi, bir kadını düşünmek ve ona ateşli mektuplar yazmak şeklinde özetleyeceğime hiç **inanmazdım.** (s.52)

Kaçakçıların arasına sızacak ve onlardan biri gibi **görünecektim.** (s.53)

Ayrıca mahkeme huzurunda çok saygılı davranmasını, anne ve babasına olayı kendisinin anlatacağını, ara sıra kampa onu görmeye gideceğini de **söylemiş.** (s.54)

Durmadaan çoğalıyorlar, Arkhangelsk’ten Kamçatka Yarımadası’na kadar her taraftan **geliyorlar.** (s.55)

Uzun zamandan beri çağdaşlarımın kalplerine ve kafalarına ulaşabilmek için yeni yollar **aramıştım.** (s.56)

Başkent'in üç büyük garı bu meydana **açılır.** (s.57)

Bu kalabalıkta “Ütü”yü bulmam imkansız gibi **görünüyordu.** (s.58)

Daha sonra öğrendiğime göre, ekstra, kenevir poleninden çıkarılan bir madde imiş, uyuşturucu bağımlıları ona “macun” ya da “kil” **diyorlarmış.** (s.59)

Hamal bana hareketin ancak bir gün sonra olacağını **bildirdi.** (s.60)

Meydandan ayrıldıktan sonra Kremlin’in tuğla duvarlarının dağ sırası gibi hâkim olduğu şehrin bu bölümünde, tuhaf bir şekilde kendimi mutlu, huzurlu **hissediyoordum.** (s.61)

Yeni şeyler yoksa bile, eski izlenimlerimi tazelemek için aşına olduğum salonlarını bir defa daha **ziyaret etmiş olurdum.** (s.62)

Birini beklemek **ne kadar iyi ve tabii olurdu.** (s.63)

Tek hafifletici mazeretim, Papaz Okulunda geçen günlerimin beni gençliğe özgü yaşama modasından **uzak tutmuş olmasıydı.** (s.64)

Hafif fûme renkli ve kocaman camlı gözlüğünün üzerinden bakarak bizi selamladı ve sonra oldukça düzgün bir Rusça ile açılış konuşmasını **yaptı.** (s.65)

İlahilerini öyle candan, belki de bilinçaltı dürtmesiyle öyle bir vecd ile söylüyorlardı ki insanın ruhunda en yüksek coşkuyu **uyandırıyordu.** (s.68)

Ormanın kıyısında büyük bir kovuğun yakınında kocaman bir ateş **yakmışlardı.** (s.75)

Şimdi bir harp malulünün yanında **oturuyormuş.** (s.86)

Her biri kendi tarzında, O’nun adına, dünya ve dünyada aldıkları yer hakkında ortak fikirleri sokmak zorunda olduklarını **hissediyorlardı.** (s.94)

Hiç olmazsa, onları yalnız uyuşturucu ve paranın mutlu edeceğine **inanmışlar.** (s.100)

Abdias, yer ve zamanın bu konuyu tartışmaya uygun olmadığını düşünerek **kaçamak ve uzlaşıcı bir cevap verdi.** (s.110)

Kurşun gibi çöken güneşin altında koşarken o meşhur Şef’le karşılaşmak için buna katlanmak, kaçakçılık hakkında bütün gizlilikleri öğrenmek zorunda olduğunu düşünüyor ve bu yüzden **katlanıyordu** o zahmetli işe. (s.121)

Herhalde geveze görünerek kendisini maskeleyerek **istiyor.** (s.133)

Grişan, kelimeleri uzata uzata, tadını anlamak istercesine üzerine basa basa **konusuyordu.** (s.134)

Belki bunu konuşmamız gerek, merak ediyorsan söyleyeyim ki bende kayıp vermek **istemem.** (s.135)

Bu kanunlara göre, mesela Grişan, tartışmasız şekilde emretme hakkına **sahipti.** (s.136)

Şef bu sözleri adeta sevinçle **söylemişti.** (s.137)

O yüce, kurtarıcı fikirlerini yaymak **istiyordum.** (s.138)

Elbette, seninle de görüşmemiz **kaçınılmazdı.** (s.139)

Ben yalnız vicdanımdan emir alır, onun dediğini **yaparım.** (s.140)

Geçici bir zevk verdiğiniz insanları, yıkıma ve umutsuzluğa **sürüklüyorsunuz.** (s.141)

Gürültü tamamen uzaklaşınca zavallı Abdias'ın yüzüne sert, aynı zamanda alaycın bir şekilde **baktı.** (s.142)

Ben insanları hiç olmasa biraz havalara **çıkarıyorum.** (s.143)

İman, **binlerce yıldan beri her gün gelişip özümlemektedir.** (s.144)

Ama ben yine de pişmanlık duymam, bu çocukları serbest bırakman için ısrara **devam edeceğim.** (s.145)

Onları gören Abdias birden kaygıya **kapıldı.** (s.146)

Abdias, Petruha ve Lenka ile birlikte yol onarımından arta kalan çakılların arkasına **uzanmıştı.** (s.147)

Şimdi gözlerinin önünde, kulak delen gürültülerle sayısız tekerlek **geçiyordu.** (s.148)

Sonra, tren hareket hâlindeyken vagonların damında yürüyüp en uygun yeri **bulacaklardı.** (s.149)

Bu konuşma herkesi **neşelendirdi.** (s.150)

Mohaç, ancak Bağdat hırsızına layık gördüğü meşhur haşhaş harmanını ceketinin gizli yerlerinden **bulup çıkardı.** (s.151)

Onun burnunun dibinde hakaret sözleri mırıldanıyor, bütün papazların it olduğunu **söylüyordu.** (s.152)

Hepsi bu kadar da değil, bu şeytan karşısında gözlerinizi açmaya da **yemin ettim.** (s.153)

Petruha, Mohaç ve Kolia durmadan **vuruyorlardı.** (s.154)

Cinayeti yalnız onun mücadelesi önleyebilirdi; ama bunun için Abdias'ın “Grişan imdat!” demesi **gerekiyordu.** (s.155)

Kaçakçılar onu, kendileri de onunla birlikte düşme korkusuyla **kaldırıp atmıyorlardı.** (s.156)

Ve bu olay bize dün olmuş gibi geliyor; çünkü meydana getirdiği şok dağılıp **yok olmadı.** (s.158)

Böylece o, Baş Rahip Kayfe'yi tutanların kendisinden ne kadar nefret ettiklerini görmüş ve Kudüs Büyük Konseyi'nden hiç merhamet görmeyeceğini **anlamıştı.** (s.160)

Kalabalık, karanlık içgüdüğü ile sarhoş olup ulumak için büyük heyecanlar **istiyordu.** (s.162)

Çevirmek istediğin dolabı çok iyi **anlıyorum.** (s.163)

Ama hayatta olduğu sürece, insanlar için Sezar'dan daha kudretli bir Tanrı **olabilir mi?** (s.164)

Tam bu sırada ser ayak sesleri duyuldu ve silahlı bir Lejyoner ona doğru **ilerledi.** (s.165)

Yine de bilmek istediğim bir şey var, **dedi.** (s.167)

Çünkü tek doğru olan şimdi **var olandır.** (s.168)

Yan gözle İsa'ya baktı. İsa, dudaklarının ucunda belli belirsiz bir gülümseme ile akıbetini **bekliyordu.** (s.170)

Tatlı canını yalnız iddialarından, sözlerinden dönerek, inkar ederek **kurtarabilirsin.** (s.171)

Ağızına dolu ve önlenmez bir şekilde daha da **yaklaşıyor.** (s.173)

Orada bulunanlar bu sözlerle gülmüşler, sonra birbirlerine o esrarengiz sandal sahibinin kim olabileceğini **sormuşlardı.** (s.176)

Senin doktrinini kabul etmeyen ben, bunu da **kabul edemem.** (s.180)

Dünya her zaman bir kuvvetler topluluğu olmuştur ve bu hiç **değişmeyecektir.** (s.184-185)

Başka yaratıklardan üstün yarattığı bir kimsenin ölmek üzere iken ne düşündüğü onun için **önemlidir.** (s.189)

Bu sözlerin, gölgesi insanların üzerine düşmeye devam eden o kudretli Vali'nin huzurunda söylenmesini **çok arzu ediyordu.** (s.195)

Benim küçük adacığında, bir yıldızda oturur gibi **oturacaksın.** (s.200)

Yalan söyleyenler için fazladan, ayrı bir sorgulama daha **yapacağım.** (s.214)

Ben Rusya'nın o güzel yazında caddelerde yürürken hep coşkular içinde olurdum ama bu defa taş gibi **donuk ve katı idim.** (s.227)

Birbirlerine dirsek vurarak, kaş göz işareti yaparak, hayvanca sırtarak, alçak sesle bir şeyler **söylüyorlardı.** (s.236)

Herhalde oralarda altın madeni bulacaklarını **saniyorlardı.** (s.248)

Kucağındaki yavrular kımıldamaya, elindeki ise kurtulmak için **çırpınmaya başladı.** (s.258)

Köpekler hala havlıyor, iki kurt hala yakınlarda geziyor; ama meydana çıkmaya **cesaret edemiyorlardı.** (s.266)

Jeneratörün feneri, evlerin etrafında karanlıktan koparıp aldığı aydınlık, küçük bir alan **oluşturuyordu.** (s.273)

Kendini herkesten daha akıllı sanıyorsun **değil mi?** (s.287)

Ernazar, o feci kazanın olduğu güne kadar, yani üç yıldan beri, Boston'un emrinde **çalışmaktaydı.** (s.295)

Boston bir gazetede, o tepelerin milyonlarca yıldan beri karla kaplı olduklarını **okumuştı.** (s.306)

Az sonra yokuşun doruğuna ulaşmaları için sadece beş yüz metre kadar bir yol kalmıştı ve şimdiden inişi düşünmeye **başlamışlardı.** (s.314)

Ama o gece de her şeye lanetler okuyarak, sövüp sayarak eli boş **döndü.** (S.326)

Daha geçenlerde, çobanlarımızdan biri olan Bazarbay Novgutov dağda bir kurt inini buldu ve dört kurt yavrusuna **el koydu.** (s.333)

Boston, planı üzerinde iyice düşünüp ayrıntıları da belirledikten sonra ertesi gün uygulamaya **karar verdi.** (s.341)

Bu arada Gülümhan çayı pişirmiş, içine Kazak usulü kavrulmuş un, süt ve tuz da **koymuştu.** (s.352)

Her zaman ama bilmeden bütün dünyayı içinde taşımış, içinde **yaşatmıştı.** (s.359)

3.3.2. Devrik Cümle

Yüklemi sonda bulunmayan cümlelerdir. Bu cümlelerde yüklem başta veya ortada bulunabilir. Bu tür cümleler şiirlerde daha çok görülür.⁸⁹

⁸⁹ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 70.

İki gün önce birden patlak veren ve sonra doğal güçlerin karşı gelinmez iradesiyle, büyük bir yangın gibi bir anda ortalığı kasıp kavuran bir fırtına **getirmişti** bu kar yağınlarını. (s.7)

Dağlar, gökyüzü ve bütün dünya, **yitip gitmişti** o müthiş fırtınanın karanlığında. (s.7)

Yalnız, büyük bir helikopterin sürüp giden ve inatla yaklaşan gürültüsü **bozuyordu** sessizliği. (s.7)

Uğultusu, vadilere ve kayalara çarparak yankılanıyor, büyüyor, karşı gelinmez bir güçle yırtıp **parçalıyordu** gökyüzünü. (s.8)

Gök'ün adaletsizliğine, bilinmeyen bir güce ve belki de korkunç kaderine **karşı idi** bu sızlanışlar, bu yakınmalar. (s.9)

Bol bol taze et yiyerek karınlarını doyurdukları zaman huzurlu bir şekilde dinlenirken de çok **seviyordu** onun sulanan ve tatlılaşan dilini. (s.11)

Buraların zaman kadar **eski sakinleriydi** onlar. (s.13)

İleride, saksavulların arasına sinerek pusuya yatmış başka kurtlar **beklerdi** onları. (s.14)

Yassı kafalı, gri renkli büyük bir gece kuşu, tüyleri büyümüş beş yavrusunu gezintiye çıkarmış, uçmayı **öğretiyordu** onlara. (s.17)

İnsanların karşılaştıkları güçlükler hakkında hiçbir bilgileri **yoktu** hayvanların. (s.19)

Akbar ta gençliğinden beri **biliyordu** bu bölgeyi. (s.20)

Doğrusu **çok tuhaftı** konuşması. (s.21)

Günün bu alaca karanlığında beyaz kuyruklu birçok çaylak **uçuşuyordu** Mujunkum göklerinde. (s.23)

Büyük sürüden ayrılan bazı gruplar su yolunu **tutmuşlardı** bile. (s.24)

Hafif bir sis alçakları kaplayacak, mahzun bir şekilde ağaran otları ve karlarının altında bükülen ılgınları bir de kırağı örtecek, yarı kapalı bir güneş **aydınlatacaktı** bozkırı. (s.26)

Coşkun dalgalar birden **donmuştu** sanki. (s.28)

Sonra da hırıltılar çıkararak, uluyarak zevkle **yuvarlandılar** karın üzerinde. (s.29)

Onların gücünün ve ortak iradelerinin işaretiydi bu izler. (s.30)

“ Çok geride kaldınız, tembellik ediyorsunuz, yakında yeni beş yıllık plan yapılacak, işçilere ne diyeceksiniz? Plan nerde kaldı, et nerde? Mutlaka yapılması gereken bir iştir bu!” **diyordu** merkezdekiler. (s.31)

Kendileri görünmeden her şeyi **görebilirlerdi** buradan. (s.32)

Hiç kimse **durduramazdı** o hızla koşan saygaları. (s.33)

Nişan almaya bile gerek görmeden aralıksız ateş ediyor, ot biçer gibi, sıra sıra **yere seriyorlardı** hayvanları. (s.34)

Onlar **sessiz dev çaylaklar gibiydiler** gökyüzünde. (s.35)

Birçok sayga yere yuvarlanıp kalıyor, ayaklarını havaya dikip çırpınıyor, kaçanların soluğu kesiliyor, yürekleri **dayanamıyordu** artık. (s.36)

Attıkları her adım dayanılmaz acılar **veriyordu** onlara. (s.37)

Hala yer yer karlı olan ve gök mavisine çalan bozkırın her yerinden **görünüyordu** dolunay. (s.38)

Adı **Abdias idi** bu gencin. (s.39)

Asıl adı Kandalov ya da Handalov idi; ama hiç kimse **durmuyordu** bu ayrıntı üzerinde. (s.40)

Basit bir geçmişi vardı: eskiden traktör sürücüsü imiş; ama içkiye **kaptırmış** kendini. (s.41)

Hayvan ölüsü yerine patates toplamaya da **gidebilirlerdi** pekala. (s.42)

Bağlı bulunduğu piskoposluğun yetkilileri de onu, fikirlerini inatla savunduğu için **kovmuşlardı** okuldan. (s.43-44)

Bir de kalbimizi aşka açan Tanrı'nın lütfunun ne büyük olduğunu **anlayabilseydi** bu ay. (s.45)

Mışaş, iki hıçkırık arasında boğuk bir sesle **devam etti** konuşmaya. (s.46)

Din işlerinde çalışan bir babanın kızı olması, eğitimle ilgili her işi **yasaklıyordu** ona. (s.47)

Düşünceleri, **acı çeken ruhundan, zaman ve uzay içinden sürekli olarak yayılan ışınlardı** sanki. (s.49)

Budalaca bir sansürden başka anlamı **yok** bunun. (s.51)

Yazı işleri müdürü vebadan kaçır gibi **kaçıyor** benden. (s.52)

Fikirlerim de orijinaldi, basit bir gözlemci olarak **gitmeyecektim** oraya. (s.53)

Dedesi orada oturduğu için hep **giderdi** Riazan'a. (s.54)

Bize yardım ederseniz çok **memnun olacağım** Viktor Nikiforoviç. (s.55)

Adını bir yere **yazmıştım** bu adamın. (s.57)

Bir sırt çantam ve topladığım otları koyacak naylon torbalarım olup olmadığını **sordu** bana. (s.61)

Belki sokakların henüz sakin **olmasından idi** bu. (s.62)

Her an karşımda **görünebilirdi** beklediğim kadın. (s.63)

Konser saatinin iyice yaklaştığını **belli ediyordu** bu durum. (s.64)

Yalnız **bendim** olduğu yerde sessizce duran. (s.65)

Kaderini iyice yöneltmek, dünyanın engin alanlarında bir dayanak noktası bulmak **ihtiyacındaydı** insanoğlu. (s.68)

Belki de oraya sığınmasını bir önsezi **fısıldamıştı** kulağına. (s.74)

Artık öç alma, cezalandırma zamanı **gelmişti** onun için. (s.79)

Ve Hz. İsa'nın, Paskalya'nın o sıcak gününde Golgotha tepesinde çarmıha gerilmesi, evrende görülen faciaların en korkuncu olarak **görünüyordu** ona. (s.87)

Evet evladım, sana bir ahlak dersi vermeye kalkışmayacağım, **dedi** Koordinatör meşin koltuğuna rahatça gömülürken. (s.94)

Gördüklerimin, yazacaklarımın birçoklarına ibret olmasını **diliyorum** Tanrı'dan. (s.101)

Evet, daha bir saatten fazla var, **dedi** Petruha saatine bakarak. (s.109)

Hareketlerinden bir gün önce çıkagelen bu motosikletli kadının kendilerinden şüphelenmiş olabileceği **değildi** onu düşündüren. (s.116)

Adamın dili oldukça uzun, diye **düşündü** Abdias. (s.133)

Abdias, insanlar arasındaki ilişkilerin gerçekten çok tuhaf olduğunu da **düşündü** o sırada. (s.136)

Ben kendim için bir şey istemiyorum, hiçbir şey istemiyorum, **dedi** Abdias. (s.137)

Ama papazların yerinde olsam ben de **kovardım** seni. (s.138)

Delinmiş kollarını açtı, boynunu büktü ve güzel bir şehit numarası yaptı: sonra da asırlar boyu ona hayranlık duymaları, ağlamaları, övgü düzmeleri **gerekti** insanların. (s.139)

Yoo, çok iyi anlıyorum! **dedi** Grişan hiddetle sesini yükselterek. (s.140)

Yalnız “temas” kelimesini biraz yadırgadım tam aksine senden bu sözleri duymak **sevindirdi** beni. (s.142)

Bu **mümkün değildir** pek Sayın Peder? (s.143)

Tanrı'nın cennetine gireceği, demokrasiyi, eşitliği, kardeşliği, kolektif hayattaki ve komünlerdeki mutluluğu **vadettiler** ona. (s.144)

“En çok da hürriyete ihtiyaçları var” **diyordu** Abdias, büyük bozkırı seyrederek. (s.146)

Kondüktörü yanıltacakları iş için **ideal bir yerdi** burası. (s.147)

Çünkü en tehlikeli anlardan biri **olacaktı** bu. (s.148)

Pusudan çıkıp hücumla **geçmişlerdi** şimdi. (s.149)

Yukarıdaki kapaklardan birisini de **açmışlardı** vagonu havalandırmak için. (s.150)

Birden sustular, sonra Şef'e bakarak fısıltı hâlinde bir şeyler **söylediler** birbirlerine. (s.151)

Küçük sandalyesinde oturan Grişan, hiçbir şey söylemeden sessizce **seyrediyordu** onları. (s.152)

Beni rahat bırak! diye **bağırdı** Abdias öfkesini tutmayarak. (s.153)

Onları akıl yoluna sokabileceğini **umuyordu** hala. (s.154)

Trenin hareketi de daha çok kapılara doğru **itiyordu** onları. (s.155)

Başından akan kanın izi **kaldı** sürüklendiği döşemede. (s.156)

Bir tek kişi **yoktu** ona acıyacak, kaderine ağlayacak. (s.157)

Kendini kurtaracak sözleri söylemeyi reddettiği için **yitirmişti** hayatını. (s.158)

Bahçede hafif hafif haşırdayan piramit şeklinde budanmış kavak ağaçlarının yaprakları, vaktinden önce **sararmışlardı** o yıl. (s.159)

Sözde **herkesin eşit olacağı ve edebi mutluluğu tadacağı bir yerdi** orası. (s.161)

Libya çölünde bir aslanın bir zebraı boğazladığını gördüklerinde **ağızları sulanarak cıyak cıyak ürüyen çakal sürüsü gibiydi** o kalabalık. (s.162-163)

Bu, bütün sağduyulu insanların düşüncesidir, **dedi** Vali küçümseyen bir tavırla. (s.164)

Çünkü boğazını sıkkan keder bir çeşit tiksinti de **veriyordu** ona. (s.165)

Senin ve benim çok farklı insanlar olduğumuzu **düşünüyordum** Vali Bey. (s.168)

Şimdilik sadece, karışık, ancak duyulabilen bir uğultu **geliyordu** kulaklarına. (s.169)

Pontius Pilatus karısına ne söyleyeceğini de **biliyordu** şimdi. (s.170)

Ve artık vaktin tamamen geçmiş olacağı bir anda pişmanlık duymayasın diye düşünmen için biraz daha zaman **bırakacağım** sana. (s.171)

İşte böyle **düşünüyordu** Roma İmparatoru'nun temsilcisi. (s.172)

Çok net bir şekilde serin bir derenin, geçtiği yerlerin, kıyısındaki otları sulayarak sakin sakin akışını **canlandırdı** gözünde. (s.173)

Herodes, falcıların sözüne uyarak **vermişti** çocukları öldürme kararını. (s.174)

Çok büyük bir bilge **olacaksın** sen. (s.175)

Teşekkür ederim, **dedi** beklemedik bir şekilde. (s.178)

Kendi irademize göre hareket ederek yaşama hürriyetini de **vermiştir** bize. (s.180)

Ve pazarlardaki çöpçü başından en kudretli imparatorlara kadar hepsi **yakalanır** bu hastalığa. (s.184)

Dün gece, önce anlamsız sandığım sıkıntılar **kapladı** ruhumu. (s.186)

Yeryüzünde insanların varoluşlarını anlatan kitabın son sayfası böylece kapanmış ve onlar ilahi lütuf olan akli da beraberlerinde **götürmüşlerdi** mezarlarına. (s.188)

Kendine gelen Abdias, hayata dönüşünün ilk armağanları gibi ağır damlaları **hissediordu** alnında. (s.192)

Onun suları da pırıl pırıl **parladı** ay ışığında. (s.195)

Ağaç gövdelerini yontarak yaptıkları putlara tapan ve kuzeyin karanlık ormanlarında yaşayan kendi atalarının üzerinden atlayarak **gelmişti** oraya. (s.198)

Çaresiz, **razı olmuştu** eskicinin verdiği fiyata. (s.206)

Sizin gibi sümüklü serseriler daha önce de **ateş ettiler** bana. (s.213)

Bu arada, enfeksiyonu durdurmak için antibiyotik **vereceğim** size. (s.220)

Sana anlatmak istediklerimin binde birini bile yazamıyorum gibi **geliyor** bana. (s.226)

Tabiata karşı işlenen bu cinayete katılmamalarını, bu katliamın durdurulması için kendisine yardımcı olmalarını **istemişti** onlardan. (s.235)

Sazlığın bütün sakinleri, domuzlardan yılanlara kadar bütün canlılar, kaçacak, sığınacak yer **arıyorlardı** korku ve çaresizlik içinde. (s.245)

Yün kırpma zamanında, kontrolörler akın eder, akbabalar gibi **üşüşürler** insanın başına. (s.249)

Sonra, hararetle ellerini sıkıp **ayrıldı** onlardan. (s.252)

Ama bugün kolay yutulur bir av **çıkmamıştı** karşısına. (s.257)

Az önce de at bayırı aşarken **görmüştü** onları. (s.261)

Hem sonra, her zaman haklı çıkan Boston olurdu, içki de içmediği için **haklı çıkarırlardı** onu. (s.265)

Tepinerek, bağırarak kendisine verilmesini **istiyordu** küçük kurtların. (s.272)

Acıdan gözleri dönmüş olarak inatla **dolaşıyorlardı** ağılın çevresinde. (s.282)

Yavrularını yitirmiş dişi kurdun ne büyük acılar ve umutsuzluklar için de olduğunu **bilmiyorlardı** çünkü. (s.292)

Şimdi, ellerini uzatsalar degecek kadar yakın görünen Ala-Mengü'nün edebi bozulmalarından gelen müthiş bir esinti **kucaklayıvermişti** onları. (s.306)

Onları emzirmek, memelerindeki sızıları dindirmek **istemişti** uzun zamandan beri. (s.311)

Geçide gidiyorum, onu görmek istiyorum! **dedi** kadın şaşılacak kadar savruk bir sesle. (s.323)

Felaket, şuradaki kurtlar halkın mallarına zarar verdiklerini anlamıyorlar, **dedi** Boston kendini toparlayarak. (s.333)

Bazarbay'ın iğrenç sözlerinden sonra kurtları hatırlar hatırlamaz Ernazar da **geliyordu** gözlerinin önüne. (s.341)

Hava güzeldi ve otlar güzel kokularla **dolduruyordu** bu havayı. (s.351)

3.4. ANLAMINA GÖRE CÜMLELER

Anlamına göre cümleler olumlu, olumsuz ve soru cümlesi olmak üzere üçe ayrılır.

3.4.1. Olumlu Cümle

Yargının gerçekleştiğini anlatan cümlelerdir. Bu cümlenin yüklemi yapma, yapılma ve olma bildirir.⁹⁰

3.4.1.1. Olumlu İsim Cümlesi

Gündüz hava, dağların güneşe dönük yamaçlarında, bir çocuk nefesi kadar yumuşak ve **güzeldi**. (s.7)

Akbar kendi idaresi dışında oluşan bu yeni olay karşısında, şimdi daha **kuşkulu idi**. (s.10)

Akbar ve Taşçaynar yörenin **yabancıları idiler**. (s.12)

Ama onların bir de geçmişi **vardı**. (s.13)

Uçsuz bucaksız bozkırın çalılıklarında onları bulup vurmak yine de **zordu**. (s.14)

Her şey tabi gelişim içinde devam etseydi, kısa bir süre sonra sürübaşı olacakları **kesindi**. (s.15)

Ağır ve sıkıcı gecenin sona ermesiyle az sonra tozlu toprağı kavuran bir sıcakla gelecek yeni gün arasındaki bu zaman, **günün en güzel saatidir**. (s.17)

⁹⁰ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 70.

Fizik bakımından az rastlanır derecede güçlü, hızlı, takiplerde **inatçı ve dayanaklı idiler.** (s.18)

Doğurmak ve üremek, **hayvan yaşamının tabii ve asıl olayı idi.** (s.19)

Orada, özellikle sel yataklarında ve çukur yerlerde bitki **çoktu.** (s.20)

Adam hemen hemen **çıplaktı.** (s.21)

Güneş ve bozkır, iki ebedi varlık, **iki ebedi değer idiler.** (s.23)

Tabiat onlara böyle bir yetenek vermişti ve bu hayvanların tehlike karşısında en büyük silahları **hızları idi.** (s.24)

Bunlar ona tabiatın, kim bilir belki daha **yüce bir gücün telkiniydi.** (s.27)

Bu kurak iklim için oldukça **kalın bir kar.** (s.28)

Yine annesininki gibi, kasığında beyaz bir leke **vardı.** (s.29)

Şimdi her şey onlara, onların şansına **bağlıydı.** (s.30)

Güçlerini bir noktada toplamaları ve en uygun anda hepsini birden fırlaması için bu bekleyiş **gerekliydi.** (s.32)

Bir an durumları mahvolmaları için **yeterdi.** (s.33)

Zaten helikopterlerin görevi de **bu idi.** (s.34)

Mujunkum seferini gerçekleştiren resmi görüş **buydu.** (s.36)

Karınları, apış araları, hemen hemen bütün kürkleri çamur, ayakları ise **kan içindeydi.** (s.37)

Altıncı adam olan Kepa, **şofördü.** (s.39)

Boss, kelimenin tam anlamıyla **“boss” idi.** (s.40)

En belirgin ve beğenilen özelliği, hiçbir şeyi izzetinefis meselesi yapmayışı, **öz saygısının bulunmayışı idi.** (s.41)

Çünkü karşısında iki kuvvet, fethedemeyeceği iki büyük ve sağlam kale **vardı.** (s.43)

Abdias dik alınlı, **soluk yüzlüydü.** (s.44)

Annesini kaybettiği zaman pek **küçücüktü.** (s.47)

Saklanacak gibi şeyler, daha çok aileye ait ikonalar ve **bazı eski tabloları.** (s.48)

Varlığını devam ettirmek için gerekli gücü veren, onun dertlerini paylaşan tek **kişiydi.** (s.49)

Belki aşk ölümün antitezi olduğu içindir bu; **bizim için doğuş esrarını izleyen hayatın esasını oluşturan bir andır.** (s.50)

Çünkü İsa'nın gelinlerindeki bütün bu güzellik, onu **canlandıran, hareket ettiren ruhun nefesindedir.** (s.51)

Onlar için ben sabık bir kudas, bir sapkın, **Papaz Okulundan kovulmuş bir papaz eskisiyim.** (s.52)

Nikiforoviç, ablamın eski arkadaşlarından biridir ve oldukça **gençtir.** (s.53)

Paşa, **bitkin, çaresiz ve umutsuzdu.** (s.54)

Ama yine de onları yargılamak ve mahkum etmek **zorundayız.** (s.55)

Sanırım bunda geçmişimin de etkisi **vardı.** (s.56)

Herhalde oralarda haşhaşı dış ülkelere giden gemicilere satmak daha **kolaydı.** (s.57)

Benimkinin numarası 87 olduğuna göre en az yüz **kişiydiler.** (s.58)

En ucuzu ve en basiti doğrudan doğruya ya da biraz tütüne karıştırarak kenevir **içmekti.** (s.60)

Moskova'da yaz öncesi günler **en güzel günlerdi.** (s.61)

Ama **doğruymuş.** (s.62)

Her ne ise, yaşıtlarım arasında tanıdıklarımın büyük bir çoğunluğu benden belirgin bir şekilde **daha şanslı ya da daha becerikli idiler.** (s.64)

Ben ise **eskimiş bir kot pantolon, hafif bir ceket ve kocaman yol ayakkabılarımla idim.** (s.65)

Bu ilahiler **hayatın çılgılığı idi.** (s.68)

İç savaş bir millet için daima **bir faciadır.** (s.80)

Arkadaşı Lenka'nın ailevi durumu daha da **kötüydü.** (s.86)

Sabit, ciddi bakışlı ve beyaz çizgilerle taranmış bu yüz, biraz fazlaca **aydınlıktı.** (s.94)

Şunu da bilesin ki laik hayat, ilk bakışta sanıldığından daha **katıdır.** (s.99)

Kendilerinden emin görünmelerine rağmen bu kolgezerler cezalandırılmak korkusu içinde, ağır bir rahatsızlığın baskısı **altındaydılar.** (s.103)

Bütün uzun yollarda görüldüğü gibi bu yol da çukurlarla **doluydu.** (s.112)

Güneş ufuktan henüz başını kaldırıyordu ve civardaki evlerde herkes **uykudaydı.** (s.118)

Hayatını, elinde olmadan yaptığı bu harekete **borçluydu.** (s.122)

Şüphesiz hayvan kendi açısından ona saldırmakta **haklıydı.** (s.127)

Hatırlanabilecek tek yanı herhalde **kara ve kaçak bakışlı gözleriydi.** (s.134)

Burada önemli olan **disiplindir.** (s.136)

Bak yoldaş Kallistratov, herkesin kendine göre bir doğru yolu **vardır**. (s.137)

Zaten bunun için **buradayım**. (s.138)

Herkes dilediği gibi hareket etmekte **serbesttir**. (s.140)

Yalnız biliyorum ki üzerimizde bir Tanrı **vardır**. (s.141)

Ama seni hayal kırıklığına uğratacağım için **üzgünüm**. (s.142)

Çünkü her şeyi yöneten, her şeye hükmeden **paradır**. (s.143)

Din bir afyon değildir, iman, **birçok nesillerin çektiği ızdırabın sonucudur**. (s.144)

Bu yüzden ben “gerekli” **bir insanım**. (s.145)

Epeyce uzakta, “330 km.” levhasının bulunduğu noktaya **yakın bir yerdeydiler**. (s.147)

Konuşma konusu daha çok yiyecek ve para **üzerine idi**. (s.150)

Abdias’a kızgınlığı geçmeyen ve bunun için de mızızlanıp duran **yalnız Petruha idi**. (s.152)

Ama dudaklarında küçümseyici, alaycı bir tebessüm **vardı**. (s.152)

Uçup giden bu yapraklar **para idi**. (s.153)

Azgın ve güçlü üç kişiye karşı **tek başına idi**. (s.155)

O sabah Kudüs’te hava **sıcaktı**. (s.159)

O güne kadar bu en yüksek makama göz diken nice nice kişilerin en beceriklisi, en kurnazı, şüphesiz **bu idi**. (s.161)

Bakışları bir çocuğunki kadar **saf ve yumuşaktı**. (s.163)

Genç bir ilah kadar **yakışıklıydı**. (s.166)

Doğru olan gerçeğin kendisidir ve gerçek de **yalnız bir tanedir**. (s.168)

Dünyaya reform getirmek için halkı rahatsız etmekte sağladığı bütün kazanç, başlangıçta hayranı olanların sonunda yüzüne tükürmeleri, onu sahte peygamber, sahte kain ve dolandırıcı olarak **taşa tutmaları, dövmeleriydi**. (s.172)

Kayıkla gelen **annesiydi**. (s.173)

Bizim için binlerce yıllık bir süre, belki O’nun gözünde **bir anlık bir zamandır**. (s.180)

Geçen gece babamın bana gösterdiği görüntüler işte **bunlardı**. (s.188)

Abdias, paskalya arifesindeki o gün, son derece **endişeli ve umutsuz idi**. (s.194)

Kudüs duvarlarının arasında şehrin bütün sakinleri **rahat bir uykudaydı**. (s.198)

Bu gece ve yarın sabah **bizimdir**. (s.200)

Sürücünün yanında bir kadın oturuyordu ve kadının yanında bir çocuk **vardı**. (s.207)

Meydana gelebilecek sayısız olaylar arasında öyle bir istisnası vardı ki o, **Yüce Yaradan'ın bir lütfudur.** (s.220)

Onun çalıştığı araştırma biriminde, beni çok ilgilendiren bir alandaki araştırmalarımın yardımcı olmak için basit bir yardımcılık görevine **raziydim.** (s.228)

Çünkü şimdi gönül ufukları fırtına **yüklüydü.** (s.233)

Çakıllı bazı yerleri baş döndürecek kadar **sarp bir yoldu.** (s.249)

Akbar, beslenmek için, az bulunan güçlü hayvanları avlamak tehlikesini de göze almak **zorundaydı.** (s.255)

Oysa yapılacak şeyler **belliydi.** (s.265)

Onların konuşmaları, **bütün giriş çıkışlarını bildikleri bir liman gibiydi.** (s.275)

Bunlar, yılın o döneminde **pek işi olmayan emekçilerdi.** (s.293)

Ve insanları yaşatan uzay değil, **dünyadır.** (s.307)

İşin en zor yanı kuzulama zamanında yardımcı işçi **bulmaktı.** (s.327)

O şeyeyi adamın kafasına indirmediği, katil olmadığı için **memnundu.** (s.341)

Donkuluk, her zamanki gibi çok iyi gidiyordu ve Boston, altında yere sağlam basan, hızlı giden böyle bir at olmasından **memnundu.** (s.351)

Bu insanların yüzleri birden değişmiştir ve onlar şimdi sanki **ilk defa gördüğü yabancılardır.** (s.359)

3.4.1.2. Olumlu Fiil Cümlesi

Önce helikopterin geçtiği yerin aşağısında bulunan ve rüzgârın çıplak bıraktığı dik bir yamaçta, hafif bir göçme **görüldü.** (s.8)

Dişlerini hiddetle, aynı zamanda umutsuzca gıcırdatarak kovuğun kapısına doğru **süründü.** (s.9)

Çok kızıışan ve yörede dolaşan, kilometrelerce uzakta erkek kurtları tahrik eden o yabancı diş, onun da **aklını başından almıştı.** (s.11)

Öbek öbek koruların ardında, çığların ve fırtınaların topladığı taş ve ağaç yığınlarının gerisinde, çalılıkların ortasında, sarkık kayaların altında derin bir yarık olan bu yeri, onun için yuva **seçmişlerdi.** (s.12)

Bu can pazarında damarları çatlayıncaya kadar devam eden bu sonsuz koşuda yenmeye; ama yenilmemeye, hayatta kalmaya **çalışıyorlardı.** (s.14)

Hayat şartları yıldan yıla **değişiyordu.** (s.15)

Asıl besinleri olan saygaları ise yalnız sonbahardan kış sonuna kadar olan dönemde **avlarlardı.** (s.16)

Tabiat onlara güçlü bir refleks, av sırasında işlerine çok yarayan bir sezgi gücü ve bir çeşit strateji duyusu **vermişti.** (s.18)

Bu bitkiler arasında, sık bir suda olduğu gibi **yürüye bilirdiniz.** (s.19)

Onları yuvalarından epeyce uzaklaştıran gezilerden biri az daha bir facia ile **sonuçlanacaktı.** (s.20)

Çıplak vücudu bozkırın batmakta olan güneşiyle pembe pembe ışıldayan adamın üzerine kulakları sağır eden bir kükreyişle **atıldı.** (s.22)

O yüksekliklerde her zaman hüküm süren serinlikte ve hafifçe kararan ama bulutsuz havada görünüşte amaçsız **süzülüyorlardı.** (s.23)

Her zaman koşmaya, kaçmaya hazır olan saygalar, havanın direncini azaltmak için başları öne eğik olarak **yürürlerdi.** (s.24)

Akbar, yırtıcılık içgüdüleriyle rahatsızlık vermeye başlayan yavrularının yanından azıcık uzaklaşarak **yer değiştirdi.** (s.25)

Peşinden yetiştiği hiçbir sayga pençesinden kurtulamaz, kızıl kanları beyaz karların üzerine akar, bir kuşun kana boyanmış kanatları gibi **çırpınırdı.** (s.26)

Onun hemen ardından yavruları, kaderin onları bu av için doğurttuğu ilk üç yavrusu, sonra yenilmez gücüyle baba Taşçaynar **geleceklerdi.** (s.27)

O sabah manzara tertemiz, kıyıları olmayan bir okyanus gibi **göründü.** (s.28)

Akbar ve Taşçaynar yavrularını nihayet büyük sayga avına çıkarmış **bulunuyorlardı.** (s.30)

Bu teklif, halk nazarında, ciddi ciddi sorgulamalar karşısında utanılacak duruma düşmekten, aşağılanmaktan kurtulmak için tek çıkar yol olarak **görünmüştü.** (s.31)

Kendilerini bekleyen tehlikeden habersiz, toz halindeki bir karla örtülü ağaççıkların ince dallarını iştahla **yutuyorlardı.** (s.32)

Ama sayısız denecek kadar çok sayga onların peşinden bulut gibi, fırtına gibi ve korkunç bir hızla **geliyordu.** (s.33)

Hayvanları süren helikopter sürünün iki yanında uçarak telsizle haberleşiyor, işlerini ustaca **yapıyorlardı.** (s.34)

Dünyanın sonunu andıran bu sessizlikte, dişi kurt birden bir insan yüzü **gördü.** (s.35)

Katliam, kaçan ve kovalayanların enerjilerini tüketmesinden, akşam karanlığının bozkıra çökmesinden sonra **durdu.** (s.36)

Kurtlar bir an durakladılar, sonra sessizce yollarını değiştirip bozkıra doğru koşmaya **devam ettiler.** (s.37)

Her arazide giden askeri tipte bu kamyonun kocaman tekerleri sanki yüz yıl dayansın diye **yapılmıştı.** (s.38)

Ama bu altı adam, daha doğrusu altı kişiden beşi, yukarıdaki tanımın dışında kalan bir istisna **oluşturuyorlardı.** (s.39)

Bunlar onun aşırı gayretinden dolayı cezalandırıldığına inanıyor, kendisi de olayı böyle kabul ediyor, büyük bir haksızlığa uğradığını söylüyor ve buna çok üzölmüş **görünüyordu.** (s.40)

Ne denirse kabul eder, her teklife uyar, bir şişe votka için Kuzey Kutbu'na bile **giderdi.** (s.41)

Çünkü Boss, amirlerinin gözünde yeniden itibar kazanacağını da **umuyordu.** (s.42)

Abdias ise bu işi, gençlere hitap eden bir yayın organında dini meselelere temas etmek ve fikirlerini yaymak için **bir fırsat saymıştı.** (s.43)

Kara sakalı onu güzelleştirmiyordu; ama ağırbaşlı bir hava **veriyordu.** (s.44)

Bununla beraber, boğucu sıkıntılar ona Tanrı'ya olan inancını ne kadar güçlü ve içten olduğunu da **hissettiriyordu.** (s.45)

Hem dini hem de diğer konularda oldukça geniş kültürlü ve çok iyi yürekli bir insan olan babası Kallistratov ise, olanca varlığı ve gücü ile kendini iki evladının eğitimine **adamıştı.** (s.47)

Kısa bir süre sonra, bu genç kadınla mektuplaşmasının hayatının en önemli işi, belki de var oluşunun gerçek sebebi olduğunu **anlamıştı.** (s.49)

Onları hayalen bu kadar çok seviyorsak, gerçek çocukları kim bilir nasıl çok seveceğimizi ve bunun ne büyük bir mutluluk olacağını da **düşünüyorum.** (s.50)

Onlara göre, uyuşturucunun gençlerimizi kırıp geçirmesinin açıklanması prestijimize indirilen bir darbe **olacaktı.** (s.51)

Yürürken ona ne yapacağımı, onu neyin ilgilendireceğini, düşüncelerimi onunla paylaşmak için gelecek mektubumda neler söyleyebileceğimi **düşünüyorum** hep. (s.52)

Tabi hemen treni durduruyor ve inip **bakıyor.** (s.55)

Birkaç yıldan beri polis, uyuşturucuyu meydana çıkarmak için eğitilmiş köpekleri **kullanıyor.** (s.56)

Her seyahatimde bu meydandan **geçerim.** (s.57)

Bu kalabalıkta “Ütü”yü bulmam imkânsız gibi **görünüyordu.** (s.58)

Birçoğu da bekliyor ve bunların etrafını telaşlı bir kalabalık **doldurmuş bulunuyordu.** (s.59)

Sverdlov Meydanı’nda, çok sevdiğim o küçük parka da **uğradım.** (s.61)

Moskova’da bulunuşumun gerçek sebebi aklımdan çıkmıştı ve birden bire Kazan Garı’nın ortasına yuvalanmış o rahatsız edici şeyi düşünmekten **vazgeçtim.** (s.62)

Babamdan övgüsünü çok işittiğim bu koroyu dinleme fırsatı bulduğum için **heyecanlandım.** (s.63)

Birkaç kişi orada bilet bulmaya çalıştı. İleri derecede miyop olduğu anlaşılan bir öğrenciye fazla biletimi vermek **istedim.** (s.64)

Çünkü ben konsere gitmek için değil, kenevirlerin bittiği meçhul steplere doğru, haşhaş kaçakçılarıyla birlikte yolculuk yapmak için **hazırlanmıştım.** (s.65)

Bir yıllık çobanı olduğu günlerde sadece soğuktan ve yağmurdan korunmak için orada birçok defa **yatmıştı.** (s.74)

Vakit öğleden sonra idi ve tren Volga bölgesini **geçiyordu.** (s.83)

Görünüşte pek zararsız olan ve duman olup savrulan bu ot, sarhoşluktan başka bir şey vermiyor ve insanda “insanlık” olarak ne varsa onları **yok ediyor.** (s.100)

Petruha bir süre hiçbir şey söylemeden **düşündü.** (s.110)

Bir saat kadar sonra haşhaşın çok gür olduğu araziye **geldiler.** (s.119)

Abdias, kendisi de masum olmasına rağmen canına kıymadığı için ona kendisini minnettar **hissediyordu.** (s.127)

Herhalde geveze görünerek kendisini maskelemek **istiyor.** (s.133)

Ve herhangi bir kalabalığın arasında kolayca **kaybolur giderdi.** (s.134)

Çıkarlarımız uyuşursa, bu basit bir konuşma olur; ama gerçek bir tartışma söz konusu, zaten lafı buraya getirmek **istiyordum.** (s.135)

Çocuklar sessizce kalktılar ve muhtemelen daha önce aldıkları talimatı uygulamak için yerlere **gittiler.** (s.136)

Şef, tekrar kırık dişini göstererek ve ağzını iyice açarak **sırıttı.** (s.137)

Onlar asırlardır bu oyuncaklarıyla eğlenip dururken, sen de her şeyi ciddiye almaya **kalkışıyorsun.** (s.138)

Eğer buradan işlenen suçlara müdahale etmeden kaçarsam, en büyük suçu işlemiş gibi **utanç duyarım.** (s.140)

Sen ve senin kumanda ettiklerin bu haşhaşla pek çok kişiye felaket, yıkım **getireceksiniz.** (s.141)

Grişan, kaşlarını çatarak ve bastonu ile oynayarak trenin geçmesini, sessizliği **bekledi.** (s.142)

Onun yerini acı bir şekilde uyuşturucu **alıyor.** (s.143)

Onları, ulaşmaz diyen Tanrı'ya, küçük kapıdan **götürüyorum.** (s.144)

Ben orada değilmişim gibi **hareket edebilirsin.** (s.146)

Haşhaş dolu sırt çantalarını ve valizlerini ellerine **almışlardı.** (s.147)

Petruha'nın sırtına bir tekme indirdi ve beriki, iyice **hiddetlendi.** (s.148)

Hiç beklemeden tren yeniden hareket etmeden karşılarına ilk çıkan vagona **tırmanacaklardı.** (s.149)

Bundan sonra canları yemek de istedi ve kaçakçılar, sıcak yemeği daha sonra Calpak-Saz'da yiyeceklerini düşünerek peksimet ve konserveden ibaret yemeklerini **yediler.** (s.150)

Gözleri parlayan çocuklar hemen Mohaç'ın başında **toplandılar.** (s.151)

Uyanan Lenka da çekti bir nefes, sonra sıra kızıl saçlı Kolia'ya, Petruha'ya ve yine Mohaç'a **geldi.** (s.152)

Bu sessizlik süresince tren tekerleklerinin sesi daha kuvvetli ve daha korkutucu **duyuldu.** (s.153)

Abdias bütün gücüyle karşı koyarak kapılardan uzaklaşmaya **çalışıyordu.** (s.155)

Başına Kolia'dan bir yumruk yiyen Lenka bir kenara **yığılıp kalmıştı.** (s.156)

Abdias'ın hatırladığı şey, yüzüne inen darbeler **oldu.** (s.157)

Bugün böyle bir engellemeyi yapabileceğine inanmak bir şok kimsenin hoşuna **gidiyor.** (s.158)

Günün ilerleyen saatlerinde kızgın güneşin ortalığı daha da kasıp kavuracağı **anlaşılıyordu.** (s.159)

Bu sefil bunu çok iyi biliyordu ve “yeniçağ” vaatleriyle saf bir kalabalığın güvenini kazanarak çok ustaca bir dolap **çeviriyordu.** (s.161)

Kalabalık, karanlık içgüdüğü ile sarhoş olup ulumak için büyük heyecanlar **istiyordu.** (s.162)

Vali, hayvanlar arasında da insanlar arasında da böyle sahneleri **görmüştü.** (s.163)

Böylece sözlerimim tohumu, ıstıraplarla verimli hale gelen, acı gözyaşlarıyla verimi artan bir toprağa düşmüş **oluyor.** (s.164)

Öfke ve kinin kapladığı yüzünde kara lekeler **belirmişti.** (s.165)

Bu Yahudi halkının ne kadar fanatik ve rezalet çıkarmaya eğilimli olduğunu sende **bilirsin.** (s.166)

Senin ve benim çok farklı insanlar olduğumuzu **düşünüyordum** Vali Bey. (s.168)

Bütün ülkeler, bütün insanlar ve bütün zamanlar için bir tek Tanrı **diyordu.** (s.170)

Kayfa, Sanhedrin adına, bu adamın idam edilmesini açıkça **istemmişti.** (s.171)

Herkesin ondan korkması ve düzenin sapaşğlam devam etmesi için, gerçek iktidar işte böyle esaslara **dayanmalıydı.** (s.172)

Ama bu tuhaf adamın o sırada bu gibi düşüncelere değil, kendi hatıralarına dalıp gittiğini öğrenince pek **şaşıracaktı.** (s.173)

Bu tuhaf olay meydana geldiği zaman büyük bir nehir kıyısında **yaşıyorlardı.** (s.174)

Sonra sulara yarararak korkunç bir hızla onlara doğru yüzmeye **başladı.** (s.175)

Dünyanın böyle kurulduğunu, başka türlü olmadığını **söyleyeceksin.** (s.184)

O gece gözümü kırpmadan dua ederek ruhumu güçlendirdikten sonra bunları müritlerime açıklamak **isterdim.** (s.188)

Bu sözlerin, gölgesi insanların üzerine düşmeye devam eden o kudretli Vali'nin huzurunda söylenmesini **çok arzu ediyordu.** (s.195)

Belki o korkunç akıbetten **kurtulabilirsin.** (s.200)

Elbette o köprünün altında trafik pek yoğun olamazdı ve Abdias, tesadüfen geçecek bir arabayı beklemektense en yakın demiryolu istasyonuna kadar yürümeyi, oradan da Calpak-Saz'a gitmeyi **düşünüyordu.** (s.207)

Abdias masanın üzerinde, telefonun yanında, kenevir özü dolu kibrit kutularını ve küçük kavanozları da **gördü.** (s.213)

Bugüne kadar maddi konulara doğrudan doğruya değinmekten **kaçınmıştık.** (s.228)

Abdias'ı ihtiyar saksavul ağacının altına sürükledikten sonra Boss, Kepa'ya kamyonundan ip getirmesini **emretti.** (s.240)

Ve her şey, şartların sürüklediği sona doğru tabii şekilde **gelişmiştir.** (s.247)

Dayanma sınırını bildiği için bir içişte şişenin yarısını bitireceğini **biliyordu.** (s.252)

Derin bir nefes alarak ciğerlerini **dinledi.** (s.258)

Eskiden Mujukum bozkırında büyük sayga avına çıktıkların zaman, daha başka davranır daha hızlı koşar ve saygayları pusuya **düşürürlerdi.** (s.262)

Kurtlar, onların gidişini fark etmemiş, tepelerin arkasında, kendileri için uygun zamanı **bekliyorlardı.** (s.273)

Ertesi sabah, saat 10 sularında, Bazarbay şehre inmek için atını eyelerken, batı tarafından bir atının kendisine doğru geldiğini **gördü.** (s.284)

Biraz daha erken gelmiş olsaydı, kemiklerinin Sibiryâ karlarının altında çürümeye terk edilmiş olacağını **söylüyorlardı.** (s.294)

Boston, Kiçibel'den döndükten sonra Ernazar'a sonbaharda kendi ağılının sahibi olması için nasıl yardım edeceğini **düşünüyordu.** (s.305)

Çevrelerinde kar tabakası dümdüz uzanıyordu ancak yer yer, rüzgârın savurmasıyla ve yığmasıyla oluşan, yine dümdüz, ıslıl ıslıl setler **görünüyordu.** (s.315)

İki kadın birbirlerinin kucağına atılarak uzun bir ayrılıktan sonra tekrar kavuşmuşlar gibi hüngür hüngür **ağladılar.** (s.324)

O kadar kızmıştı ki bu iki lanet hayvanı ortadan kaldırmak için dünyanın öbür ucuna kadar **takip edebilirdi.** (s.342)

3.4.2. Olumsuz Cümle

Yargının gerçekleşmediğini anlatan cümlelerdir. Bu cümlenin yüklemi yapmama, yapılmama ve olmama bildirir. “-ma, -me” olumsuzluk eki, “değil” edatı, “yok” ismi cümleyi olumsuz yapan unsurlardır.⁹¹

3.4.2.1. Olumsuz İsim Cümlesi

Bir yıl öncesine kadar boz yeleli bu kurtları bu dağlarda bilen **yoktu.** (s.12)

Akbar, yabancı sürüler arasında onlara boyun eğerek yaşayacak bir yaradılıştâ **değildi.** (s.13)

Gelseler de, kumullarda antilopları yakalamaları **mümkün değildi.** (s.15)

Ama Mujunkum'un sessizliği **cansız değildi.** (s.17)

⁹¹ Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 71.

Şimdilik Mujunkum bozkırını kimseyle paylaşmadan hüküm sürmelerine **bir engel yoktu.** (s.18)

İnsanların karşılaştıkları güçlükler hakkında hiçbir bilgileri **yoktu** hayvanların. (s.19)

Bu hamlesiyle bir anda onun boğazını yırtması ya da karnını deşmesi **işten değildi.** (s.22)

Kendilerine özgü gerekçeleri vardı: o gün karınlarını iyice duyurmuşlardı, dolu mide ile bu boğucu sıcakta amansız bir koşuya girmek **anlamsızdı.** (s.25)

Çünkü hayalden doğan umutlar, genellikle zaman içinde kırılıp gider, temelleri **yoktur.** (s.27)

Beş yıllık planın son üç ayına girdikleri halde bu bölge insanlarını durumu **hiç de iyi değildi.** (s.31)

Akıl alacak **bir şey değildi** bu. (s.33)

Kısacası, bu altı kişinin ortak yanlarını oluşturan bir eğri çizilebilirdi ve bunun için basit bir bilgisayara bile ihtiyaç **yoktu.** (s.39)

Kaderi okumak **mümkün değildir.** (s.42)

Çünkü Abdias'ın belli bir yeri **yoktu.** (s.47)

Bu haşhaş, onun benzeri olan marihuana gibi yaban kenevirinden başka bir şey **değildi.** (s.48)

Bu genç haşhaş kaçakçıları hakkında öğrendiklerimden pek **emin değilim.** (s.50)

Sekreterinin dediğine göre, bir anlık boş zamanı **yokmuş.** (s.52)

Gerçi ben o genç satıcı ve müşterilerin çoğundan biraz daha yaşlıyım; ama aradaki fark **şüphe uyandıracak kadar değildi.** (s.53)

Doğrusunu söylemek gerekirse “ekstra”nın ne olduğuna dair hiçbir fikrim **yoktu.** (s.59)

Sonbaharın başında, havanın berrak olduğu, altın yapraklarının gelip geçenin gözlerinde bile yansıdığı günler de **fena değildir.** (s.61)

Şüphesiz, genç bir kızın ilgisini çekecek pek bir özelliğim de **yoktu.** (s.64)

Zaten bu tür şarkıları söylemekte usta olmayan bir Gürcü **yoktur.** (s.76)

Bu tür bir tartışmanın kamuoyuna götürülmesinde hiç kimsenin çıkarı **yoktu.** (s.87)

Fakat ileri sürdüğün fikirler, pek **kabul edilir şeyler değil.** (s.95)

Bu misyonu yerine getirmek için papaz olmaya **gerek yoktu.** (s.104)

O kadar savunmasızdı ki üzerinde bir slip ve başında bir panamadan başka bir şey olmayan soytarıdan **farksızdı.** (s.127)

Kullanmak zorunda olduğu boğumlu bastonu saymasak, gerçekten bir özeliğı **yoktu.** (s.134)

Matrak geçmenin, zırvalamanın zamanı **değil** şimdi. (s.137)

Papazların bile senin gibi birine **ihtiyaçları yok.** (s.138)

Biz başkayız, kimseye **bağımlı değiliz.** (s.141)

Sözde pek dürüst olan sizler, yapışmak, tutmak için, böyle bir seraba bile **sahip değilsiniz.** (s.143)

Pekâlâ, hamle senin aramızda geçen konuşmalara gelince, bunu öğrenmeye **kimsenin ihtiyacı yok.** (s.146)

Kuvvetler hiç de **denk değildi.** (s.155)

Genel olarak pek açık olan ama o gün, gittikçe akkor haline gelen bu atmosferde, yörenin lekesiz çöl sınırı **belli belirsizdi.** (s.159)

Senin için bundan daha yüce bir şey **yok.** (s.164)

Buna karar verecek olan **ben değilim.** (s.166)

Bir serseriden, şüpheli bir vaizden, bu Yahudi ülkesinde pek çok bulunan bir çarşı-Pazar şarlatanından başka **bir şey değilsin.** (s.168)

İddialarını, söylediklerini geri almadığına, inkar etmediğine göre yapılacak bir şey **yoktu.** (s.170)

Metin ol, bana gelince, insanlar arasında gerçeğin hüküm sürmesi için tutacağım başka bir yol **yok.** (s.176)

Burada boğulma tehlikesi **yoktu.** (s.193)

Kalbimin dünya nimetine ihtiyacı **yoktur.** (s.204)

Şimdi kafesteydiler, bellerinde kemerleri, ayaklarında ayakkabıları **yoktu.** (s.213)

Sırf cezalandırılmış olmak için cezalandırmanın değil insan, hayvanlar için bile hiçbir anlamı **yoktu.** (s.233)

Aslında, bu jeologların Taban'dan geçeceklerinden, gidecekleri yere ulaşmak için kendisine ihtiyaçları olacağından hiç haberi **yoktu.** (s.247)

Bugün ise yiyeceğı çok ihtiyaçları vardı ve yaklaşmak için manevra yaparak vakit kaybetme sırası da **değildi.** (s.256)

Boston'un bu yeni karısı gerçekten çok sevimliydi, **kibardı ve aptal da değildi, hiç değildi.** (s.267)

Çünkü bu şanslı adamın işini kaybetme, mesleğinde başarısızlığa düşme korkusu **yoktu.** (s.297)

Zamanımızda bu tür dualara kimsenin aldıracağı **yok.** (s.307)

Isık-Göl sakinleri göl yakınında yaşıyorlar ama boşuna, kıyısında gezintiye çıktıkları **yok.** (s.325)

Boston kurtlara ve Bazarbay'a duyduğu kızgınlık yüzünden bu güzelliğin tadını çıkaracak durumda **değildi.** (s.344)

3.4.2.2. Olumsuz Fiil Cümlesi

Onun için helikopter korkulacak bir şey **olamazdı.** (s.9)

Akbar, vücuduna yabancı dişi kokusu sinmiş olarak dönen Taşçaynar'ı **bağışlamamıştı.** (s.11)

O zamanlar bunun, çok başka bir geleceğin, bir kaderin, bir ayrıcalığın işareti olduğunu kimse **anlamamıştı.** (s.12)

Artık bu davetsiz konuklar bölgenin hakimi idiler ve diğer kurtlar onların av sahasına girmeye **cesaret edemiyorlardı.** (s.13)

İnsanların kendileri yaşıyorlar; ama başka canlıların, özellikle de onlara bağımlı olmadan yaşamak isteyen ve buna hakları olanların yaşamalarını **istemiyorlardı.** (s.14)

Av sürüsünün peşinde koşmaya başladıkları zaman mavi gözlü dişi kurt Akbar henüz tam ergenliğe **ulaşmamıştı.** (s.15)

Olayların bu şekilde akışı **değişmiyordu.** (s.16)

Çünkü o güne kadar insanların düzenledikleri akın ya da baskınlar belli zamanlarda ve belli yerlerde oluyordu ve Akbar ile Taşçaynar o güne kadar hiç insan **görmemişlerdi.** (s.18)

Zaten şimdiye kadar onların yaşama biçimini ciddi şekilde bozan **olmamıştı.** (s.19)

Vaktinde gelmiş sayılırlardı; çünkü hava henüz **kararmamıştı.** (s.20)

Ana ve babaları onların hareketlerinden endişe duymuyor, **rahatsız da olmuyorlardı.** (s.23)

Onları tehdit eden hiçbir şey olmadığı zamanlarda bile çok defa koşarak ama düzenli bir şekilde hareket eder, kurtlardan başka hiçbir canlıya **geçit bırakmazlardı.** (s.24)

Eğer bu kovalamacada yavrular saygaların gerisinde kalır ve onları yakalayamazlarsa, artık cesaretleri kalmaz ve hiçbir zaman büyük av peşine **düşmezlerdi.** (s.25)

Ama yine de hayalsiz **yapamayız.** (s.27)

Kazlar kadar yüksekten uçan çaylaklar bile onların yolundan çekilmekten başka bir şey **yapamadılar.** (s.28)

Gözde, ateşli ama candan bakışlarını annesinden **ayırmıyordu.** (s.29)

Bozkırda bir şey **değişmedi.** (s.30)

Genç kurtlar sabırsızlanıyor, sinirli bir şekilde kuyruklarını sallıyor, kulaklarını dikey, genel olarak çok sakin olan Taşçaynar bile, bir an önce keskin dişlerini avının boğazına geçirmek için **yerinde duramıyordu.** (s.32)

Kurtlar uzaklaşacak zaman **bulamadılar.** (s.33)

Mujunkum'un üzerinde dolanıp duran helikopterlerin de gürültüsü **duyulmuyordu.** (s.35)

Kocabaş belki can havliyle bir de çılgılık atmıştı ama Akbar onu **duyamadı.** (s.36)

İnsanların karakterleri o kadar karmaşıktır ki en gelişmiş, en hassas bir bilgisayar en normal insanlar arasında bile ortak bir davranış eğrisi **çizemez.** (s.38-39)

Altısı da hayatta bir başarı sağlayamamış, bir baltaya sap **olamamışlardı.** (s.39)

Ama ordudan çıkarılmasının asıl sebebi hiç **anlatmıyordu.** (s.40)

Eğer Abdias, Papaz okulunda başarılı olsaydı, Kiliseye hizmet ederek kendini gösterse ve rahipliğe terfi etseydi, Boss'un onunla hiçbir meselesi **olmayacaktı.** (s.41)

Abdias da onlar gibi olsaydı (başlangıçta en parlak öğrencilerden biriydi ve öğretmen rahipler tarafından çok beğeniliyordu) Kandalov'la hiç **karşılaşmayacaktı.** (s.42)

Ama bu genç sapkının art niyetini kendisinden başka kimse **anlayamamıştı.** (s.43)

Öyle bir aşkla sevmeseydi, şu anda böylesine şiddetli bir acı, böylesine kara bir sıkıntı çekmeyecek, dayanılmaz ve korkunç derecede anlamsız bir arzu ile bir anda bağlarını koparıp, bozkırda hiç durmadan, geceler boyu kilometrelerce yol alarak Calpak-Saz'a, doğru koşmak **istemeyecekti.** (s.44-45)

Ama sosyal durumu yüzünden enstitüye **kabul edilmemişti.** (s.47)

Çünkü artık onun kilise ile en küçük bir ilişkisi **kalmamıştı.** (s.48)

Benim kilise ile ilgili geçmişimi ve Papaz Okulundaki maceramı bir kere daha hatırlatması pahasına da olsa, bu kuraldan **vazgeçmek istemedim.** (s.49)

Ama daha önce de yazdığım gibi, ben sizinle, nasıl düşünüyor ve duyuyorsam öyle konuşuyorum, hiçbir şeyi abartmaya ya da küçültmeye **gerek görmüyorum.** (s.51)

Eski arkadaşlarımdan bazıları bana selam bile **vermiyorlar.** (s.52)

Fikirlerim de orijinaldi, basit bir gözlemci olarak **gitmeyecektim** oraya. (s.53)

Ama bu çocukları suça iten, onların kötü kişilerle, hatta gözü dönmüş canilerle böyle bir maceraya atılmalarının asıl sebebini **anlayamıyoruz**. (s.55)

Bütün bu işlerin nasıl organize edildiğini hemen **anlayamazdım**. (s.57)

Votka mıydı ya da ona benzer başka bir zehir mi **bilmiyordum**. (s.59)

Tabii ben, dönüşümde güvenmem gereken kişi olan Dog'u da **tanımıyordum**. (s.60)

Müzedeki konser verildiğini hiç **duymamıştım**. (s.62)

Maalesef yönetici kadın bu konuda fazla bir şey **bilmiyordu**. (s.63)

Benim kovulmuş olmam durumu **düzeltilmiyordu**. (s.64)

Üstelik sakalımı da kesmiştim ve sakalsız çeneme **bir türlü alışamıyordum**. (s.65)

Bu bakımdan bizim çağımız da asla bir istisna **teşkil etmiyor**. (s.71)

Onun niyetini, ne yapacağını henüz kimse **bilmiyordu**. (s.74)

Kendine gelip sakinleşmesi de kolay **olmadı**. (s.79)

Gerçekten daha yüksek mevkilerde bulunanların fikrine ve mizacına tabi olan hiçbir sorumlu kendi kariyerini tehlikeye atmak **istemiyordu**. (s.87)

Bu kadar ilkel bir usule önem vereceğini de **sanmıyorum**. (s.95)

Başka türlü hareket edebileceklerini **düşünemiyorlardı**. (s.103)

Ama onlar aracın örtüsüz arka tarafında oturmalarına rağmen hafif, serin bir rüzgar alıyor ve müthiş sıcaktan fazla **etkilenmiyorlardı**. (s.112)

Hayatında hiç bu kadar koştuğunu **hatırlamıyordu**. (s.121)

Böyle olacağını hiç **bilmiyordum**. (s.133)

Ne demek istediğini **anlamadım**. (s.135)

Bir kıl kadar **gelişmedi**. (s.139)

Ama anlayabileceğini hiç **sanmıyorum**. (s.140)

Biz başkaları gibi olmak istemiyoruz, sürü ya da sürüden olmak **istemiyoruz**. (s.141)

Hiç de öyle **düşünmüyorum**. (s.142)

Niçin daha büyük **olmayayım?** (s.144)

Abdias gülümsemekten kendini **alamadı**. (s.145)

Ben hiç **karışmayacağım**, ağzımı bile **açmayacağım**. (s.146)

Keskin düdük sesleriyle, kıvrım kıvrım duman çıkararak geçerlerken büyük bir zevkle seyrettiği lokomotifleri geçişini, bir

gün büyük bir sıkıntı ile ona kaçak olarak binmek için, üstelik suç işleyerek bekleyeceğini, hiç aklına **getiremezdi**. (s.148)

O ilkbahar akşamında hava hâlâ pek **kararmamıştı**. (s.150)

Hayır, dilim **tutulmadı**. (s.153)

Grişan'ı **saymıyorum**. (s.154)

Lenka küçük ve zayıf olduğu için **hesaba katılmıyordu**. (s.155)

Meziyetleri yüzünden bu insanların düşmanlığını kazanan bu din adamına **yardım edemezdi** artık. (s.156)

Yuvarlanıp çalılarının üzerine gelmiş ve bu arada çarpan taşlardan ayağının kırıldığını **hissetmemişti**. (s.157)

O günden bu güne bin dokuz yüz elli yıldan fazla bir süre geçmiş olmasına rağmen, bu olayı tartışmaktan, sayısız yorumlar yapmaktan ve kendi kendinize böyle bir şeyi nasıl olabileceğini sorarak yakınıp yakarmaktan **vazgeçmedik**. (s.158)

Rum ordusunda asker olarak geçirdiği zamanlarda ve vali olarak geçirdiği bunca yılda, böyle bir durumla hiç **karşılaşmamıştı**. (s.160)

Bu numaraların, bu yapmacık davranışların sana hiçbir faydası **olmayacak**. (s.163)

Öyleyse bütün meydanlarda tövbe et, vaazlarında söylediklerini geri al, yalan söylediğini, bir sahte peygamber olduğunu açıkla ve artık “Yahudilerin Kralı” unvanını taşıma, onları, asla olmayacak yeni bir adalet hükümrânlığı gibi bir umutla aldatma ki artık plebler senin peşinden **gelsesin**. (s.168)

Böyle bir deliyi **sağ bırakmazlar**. (s.170)

Bunun bir kartal olup olmadığını **anlayamıyordu**. (s.171)

Bundan daha korkunç bir şey **olamaz**. (s.174)

Tomruk sandıkları şey kocaman bir timsah idi ve büyük gözlerini onlardan hiç **ayırmıyordu**. (s.175)

Zaten hayatını kurtarmak için inkâr ve tövbeyi kabul etmesine de pek yürekten **istememişti**. (s.177)

Seni, aklının kabul etmediği şeye inanmaya kimse **zorlayamaz**. (s.178)

İşte, güzel sözlerle bu arzuları vaat ederek onları cezp etmekten daha kolay bir şey **olmaz**. (s.179)

Dünya her zaman bir kuvvetler topluluğu olmuştur ve bu hiç **değişmeyecektir**. (s.184-185)

Çocukluğumda oynadım; ama bu kadar işkenceden korkup korkmadığıma gelince, bunu saklamaya hiç gerek **görmüyorum** (s.189)

Bu bahçede, bu dünyada yapayalnızdı ve ıssız Gethsemani’de, bütün olanlara ve olacaklara ağlamaktan başka bir şey **yapamazdı**. (s.198)

O saatte, bozkırın sayısız yaratıkları arasında hiçbiri, var olmanın mutluluğunu Abdias Kallistratov gibi hissetmiyor, acınacak bir durumda olsa da haline onun gibi **şükretmiyordu**. (s.202)

Nihayet soğuk aldığını anladı; çünkü boğazı ağrıyor, tükürüğünü bile **yutamıyordu**. (s.218)

Çözülmesi gereken müşahhas meselelerim üzerinde **durmamıştım**. (s.228)

Beynini zonklatan düşünceler hala kafasından çıkmıyor, İnga’nın hayali gözlerinden **gitmiyordu**. (s.234)

Tabi, zordu ama dünyada adalet yoktu ve hiç **olmayacaktı**. (s.249)

Ama Akbarın şansı bu defa da ona yardım etti: Taşçaynar da ondan hemen sonra aynı otçula saldırmıştı, Akbar’la uğraşan hayvanın güçlü dişlerini geçirmiş ve yak bu ikinci hasmını karşılayacak zaman **bulamamıştı**. (s.257)

Bazen çalışır, bazen çalışmaz, çok defa gerekli yakıt vaktinde **verilmezdi**. (s.265)

Boston silahını kimseye vermez, ona dokunulmasını bile **istememez!** (s.271)

O gece hemen hemen hiç gözlerini **kapamadılar**. (s.282)

O kurtları bulan, yakalayan sen olmadığın için çok canın sıkıldı, onları benden almak için ne yalanlar uyduracağını **bilmiyorsun**. (s.288)

Onu bu işin alt kademesinde bırakmak **doğru olmazdı**. (s.305)

Bilinci, bu acı gerçeği anlamak **istemiyordu**. (s.317)

Toprağa gömülmeden, mezarı başında bir ağlayanı olmadan **kalamaz!** (s.323)

Sosyalizmin esaslarına hiç kimse zarar veremez, buna **müsaade etmeyiz!** (s.331)

Bu davranışının karısını şaşırtacağını, endişelendireceğini biliyordu ama bir şey yokmuş gibi kendini daha rahat göstermeyi de **beceremiyordu**. (s.341)

Daha önce bomboş iki ağılı dolaşmış, yavrularının en ufak bir izine **rastlamamıştı**. (s.354)

Kimse ağzını açıp tek kelime **söylemedi**. (s.358)

3.4.3. Soru Cümlesi

Soru yoluyla bilgi almayı amaçlayan cümlelerdir. Soru cümlesi olumsuz ve olumlu olabilir. Soru sıfatları, soru zamirleri, soru zarfları, soru edatları ve soru eki –mı, -mi, bir cümleye soru anlamı kazandıran unsurlardır.⁹²

Bu uzaklardan gelen ‘ikili’ nin **boşuna mı** başı olmuştu? (s.11)

Oysa insanlar düşünen yaratıklar olarak ortaya çıkışlarından beri kendilerini daha iyi tanımaya çalışmışlar; ama bütün çabalarına rağmen şu soruya bir cevap verememişlerdi: Kötü, hemen hemen her defasında, **niçin** “iyi” den daha güçlü olarak ortaya çıkıyor? (s.19)

Yoksa topaç gibi döndüğüm için **gözlerim mi** karardı, **yanlış mı** görüyorum? (s.22)

İnsanların, kendi beslenme programlarını uygulamak için onların en sevdikleri av hayvanlarını toptan öldüreceklerini, bunun için sabırsızlandıklarını **nereden** bileceklerdi? (s.31)

Bozkır kurtları, yerel yönetimlerin telefon üstüne telefon emri aldıklarını, onlardan plan hedeflerinin gerçekleşmesi için ne pahasına olursa olsun et bulmaları istendiğini **nasıl** bilebilirlerdi? (s.31)

Yirmiyi arıyorum, Yirmi! Yirmi, **duyuyor musun?** (s.34)

Beklenmedik ve saçma bir sebeple işlerin bu noktaya geleceğini **kim** bilebilirdi? (s.42)

Asya’nın bu topraklarında o kadın yüzünden **gelmemiş miydi?** (s.45)

Papaz olmak istemiyoruz **diye mi?** (s.46)

Bu kadar pahalıya, böylesine büyük bir bedele mal olacak o sözde prestijin **ne yararı olacak?** (s.51)

O kamplarda **ne oluyor?** (s.55)

Yakalayamadıklarımız da kim bilir **kaç tanedir?** (s.55)

Ne istiyorsun? Taşınacak **eşyan mı var?** (s.59)

Pekâlâ, ahbap, **sen de mi** Salkın-Göl’e gideceksin? (s.60)

Hey, **bakar mısın**, bilet almak **istememez miydin?** (s.62)

Ortodoks litürjisinin kurucu rahibi Jean Koukouzeles’in eserleri de **çalınacak mıydı** acaba? (s.63)

Böyle birisi gerçekten **var mıydı?** (s.64)

⁹² Leyla Karahan, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, 6. Baskı, Akçağ, Ankara, 1999, s. 72.

Ne zaman ve **nasıl** âşık olacaktım? (s.69)

Bu hareketini **nasıl** yorumlayacaktı? (s.74)

Bunların zarureti **nereden** geliyordu? (s.81)

Sen hiç sigara tütürmedin mi, **nedir** bu halin? (s.84)

En kuvvetli olan, en büyük saygı uyandıran, en büyüleyici, çekici olan **kim?** (s.90)

Sen hiç, nice nice sınavlar geçirmiş yaşlı bir insanın, o ileri yaşında birdenbire dininden çıktığını ya da kutsal dogmaları kendine göre yorumlamaya kalkıştığını **gördün mü?** (s.95)

Özür dilerim monsenyör ama sadece bizden gelen bu şeyi **niçin** İlahi Güç'e bağlıyorsunuz? (s.98)

Bu ücra ve susuz yerlerde **nasıl** yaşıyordu bu insanlar? (s.103)

Bu çocuğun uyuşturucu satarak para kazandığına ve daha gencecik iken hayatının mahvolduğuna **kim** inanırdı? (s.106)

Bu kötü yolda böyle ağır bir motoru **nasıl** kullanabiliyordu bu kız? (s.115)

Ama paran olması için kendini kurtların ağızına atmakta tereddüt etmedin **değil mi?** (s.124)

Eski Filistinlilerin aşağılık ideolojisine ve kuvvetine galebe çalacak bir güç bu dünyada **nasıl** bulunacaktı? (s.129)

Amacı **ne ola?** (s.133)

Ben **nasıl** yardımcı olabilirim? (s.135)

Ne demek istiyorsun? (s.136)

Kurtların saldırısına uğradığın **doğru mu?** (s.137)

Papaz okulundan kovulduktan sonra gidecek bir yerin olmadığı, seni kimse istemediği içinde değil, **öyle mi?** (s.138)

Bir gün mutlaka karşılaşacağımız **yazılmadı mı?** (s.139)

Seni ilk defa görüyorum **kim** oluyorsun da başımıza geleceklerle ilgileniyorsun? (s.140)

Nasıl yaşamamız, ne yapmamız gerektiğini **senden mi** öğreneceğiz? (s.141)

Onları, ulaşmak için sana peşin ödeme yaptıkları bir **Tanrı'ya mı** yaklaşıtıyorsun? (s.143)

Niçin daha büyük olmayayım? (s.144)

Bu dünyada karşılıksız, bedelsiz bir şey **var mı?** (s.145)

Grişan'ın ağına düşenleri Hak yoluna çekmek için **ne diyeceğim** onlara? (s.146)

Petruha, bırak onu, **utanmıyor musun?** (s.148)

Vaktimiz var **değil mi?** (s.151)

Herkes ne yaptığımı **gördü mü?** (s.153)

Kendisini kurtaracak tek şansı kullanmamakta **haklı mıydı?** (s.157)

Ama o tarihte bu basit infazı muazzam sonucunu **kim** tahmin edebilirdi? (s.158)

Nereye bakıyorsun ey Yahudiler Kralı? (s.159)

Kudretli Roma İmparatorluğu'nun bütün Anadolu eyaletlerinin genel valisi Pontius Pilatus olarak, kendisinin bile dile getirmeye cesaret edemediği böyle bir tasarıyı, bu sefil Yahudi'nin gerçekleştirmeye cür'et edebileceğini **kim düşünebilirdi?** (s.161)

Seni bekleyen ne olduğunu **biliyor musun** ey zavallı? (s.162)

Peki, o saçma ve saygısız iddialarından vazgeçmeyi de **düşünüyor musun?** (s.163)

Ne dememi istiyorsun? (s.164)

Bütün bu söylediklerinden sonra, ben Roma Vali'sinden, seni serbest **bırakmamı mı** isteyeceksin? (s.165)

Hem sonra, bu adamın genç bir ilah kadar yakışıklı olduğunu da **nerden çıkarıyordu?** (s.167)

Bindiğin dalı **niçin kesiyorsun?** (s.168)

Sen de benden samimi olmamı **istemedin mi?** (s.169)

Nasıl kurtulacaktı buradan? (s.170)

Ama bu kadar acıklı halde görünen birinin, böylesine büyük boyutları olan, ancak çok yüksek bir zekâ eseri olacak bir planı hazırlayabileceğine **kim inanırdı?** (s.170)

Kendisi de hiç olmazsa dünyanın bu bölümünde **yarı imparator değil miydi?** (s.172)

Yazgısı bu büyük günü görmek olan beni **hangi düşüncelerle, hangi umutlarla** büyüttün? (s.174)

Yoksa bu sözler asılsız **mı?** (s.178)

Bu yargılama **nerede** olacak? (s.179)

Peki, ikinci gelişin **ne zaman** olacak? (s.179)

İnsanları bu amaca **nasıl** ulaştıracağını sanıyorsun? (s.183)

Teneffüs ettiğimiz hava gibi olan Tanrı'nın değeri **nedir** ki? (s.184)

Nereye gitmişti bu insanlar ve ben **nereye** gidecektim? (s.187)

İşkence ile gerçekten alay ediyor ve hiç korku **duymuyor musun?** (s.189)

Bizim trajik bilincimizde, sıfırdan hareket eder gibi başlayıp asırlar boyu saya geldiğimiz, düşünegeldiğimiz İsa **kimdir?** (s.196)

Petruha, Lenka ve ötekiler **neredeydiler** şimdi? (s.205)

Kendini gazeteci göstermeye çalışan bu sefil **kim?** (s.213)

Ama hata ya da günahlarını bilmeyen bir insan tam bir insan **olabilir mi?** (s.226)

Onun neden öldüğünü **kim, nasıl** kanıtlayacak? (s.238)

Zaten “Kurtları besleyen ayaklarıdır” **dememişler mi?** (s.259)

Bugüne kadar birbirlerinden ayrı olan kaderlerini o gün en kötü şekilde bir araya geldiğini birleştğini **nereden** bileceklerdi? (s.273)

Eğer sır değilse, buraya **niçin** geldiğini söyler misin? (s.285)

Bizi ne büyük bir hataya sürüklediğinizi **anlıyor musunuz?** (s.298)

Uzayda gezmek dua etmeyi unutmamıza sebep **olabilir mi?** (s.307)

Nereye gidiyorsun Gülümhan? Söyle, **nereye** gidiyorsun? (s.323)

-Yoldaş Urkunçiev, bu şüpheli teklifinizle daha **ne zamana kadar** huzursuzluk yaratmaya devam edeceksiniz? (s.328)

Karısını ve çocuğunu sevmek, bu dünyada sahip olunacak en büyük servet, en büyük amaç **değil miydi?** (s.337)

Bu kadar ağır bir başı **nasıl** taşıyordu bu hayvan? (s.347)

Hangi suçun cezasıydı bu? (s.356)

3.4.4. Ünlem Cümlesi

Bir korkuyu, bir sevinci, bir şaşkınlığı, bir coşkuyu, bir hayranlığı, vb. dile getiren cümlelere ünlem cümlesi denir.

Taşçaynar boşuna mı ayak olmuştu! (s.13)

O hayvanların hem esiri hem ilahi olan insanlar! (s.14)

Hadi, korkmayın, gelin gelin sevimli hayvancıklar! (s.22)

Ve kurtların beklediği an gelmiş olacaktı! (s.26)

O karlı bozkırda ne kadar güzel ve ne müthiş bir kovalama olacaktı o! (s.27)

Heey, şuraya bakın! (s.34)

Biraz daha sür aynı yöne, haydi sür! (s.34)

Alo, Yirmi... Yirmi konuşuyor! Tam gaz gidiyorum! Heey, şuraya bakın! Sürüde kurtlar da var! Ne matrak! Haydi yaramazlar, işiniz bitik artık! (s.34)

Sürünün ortasına değil, yanlarına ateş edin! Yanlarına ateş edin, sersemler! (s.35)

İşte bu Hamlet-Galkin, “cunta mı, boş versenize! (s.40)

Ne işi vardı onun bu Tanrının cezası yerde! Kader işte. Yine kader! (s.42)

Bir de halı gerek ha! (s.46)

Gerçekten akıl almaz bir şey! (s.51)

Ruhum öylesine boş ve soğuk! (s.52)

Bu iş öyle küçük bir şey sayılmaz ha! (s.84)

Bu ne coşku evlat! (s.92)

Ah onları kötü yoldan bir döndürebilseydin! (s.100)

Bu lanet haşhaşın bu kadar güzel kokması ve bu kadar bol yetişmesi ne kadar tuhaf! (s.102)

Hem sonra onun parasıyla içtiğimi sanma ha! (s.109)

Hey Lenka, sen bu işleri bilirsin, söyle ona! (s.113)

Tanrı’m yeter artık, yeter! Artık asla haşhaş toplamam! Dayanamayacağım, kurtar beni, al bu kokuyu üzerimden Tanrı’m... Merhamet! Merhamet! (s.123)

Amma da kıyak olur ha! (s.128)

Ee, ne de olsa insanız işte! (s.133)

Dinle, çok muhterem peder! (s.137)

Kendini haşhaş toplayıcısı gibi göstererek mujumkum’a gelmen, bizim gruba katılman, bizden biri olman, İsa kadar kuvvetli gördüğün paraya kendini kaptırmandan değil demek! (s.138)

Bana bak ey Tanrı elçisi! (s.138)

Hoş geldin ey yeni İsa! (s.139)

Yavaş ol bakalım Kallistratov! (s.143)

Sen ne karışıyorsun papaz bozuntusu! Zıbar orada! (s.148)

Yaa, demek öyle papaz bozuntusu! (s.151)

Hey dur biraz, ver o çantayı bana! (s.154)

Çok tuhaf, gerçekten çok tuhaf bu! (s.164)

Ey ilahlar! Size ne kötülük yaptım! (s.166)

Bırak artık bu saçmalıkları! (s.169)

Evet, gerçekten çılgın! (s.170)

Anne, bilsen kalbim ne kadar sıkışıyor! (s.173)

Ne harika bir geziydi bu! (s.175)

Yeter! Ben hiçbir şey söylemeden seni dinleyecek müritlerinden, hayranlarından biri değilim! Bu kadar yeter! (s.184)

Sana daha önce de söylediğim gibi, acı çekmekten korkuyorum, çok korkuyorum! (s.189)

Kalkınız! Bir felaket geldi! (s.198)

Heyhat! Böyle bir şey mümkün olsaydı! (s.199)

Böyle konuşmaya hakkınız yok, nankör sefiller! (s.202)

Hey size söylüyorum! (s.212)

Teşekkür et ve toz ol! (s.215)

Aman Tanrım, işte yine başa döndüm! (s.226)

Haydi, şimdi Tanrı'nı çağır da gökten inip seni kurtarsın! (s.236)

İçmezse bir köpek gibi gebertirim! (s.237)

Sonra senden koyun başına en az bir kuzu isterler, koyunlardan biri kısır olurda doğurmasa vay haline! (s.249)

Ah, başına geleceğini bilseydi! (s.261)

Ah nihayet kurtuldum! (s.263)

Koşun! Tutun! Çoban köpeği olacaklar! Bir bok olmaz bunlardan! Saldırın! Haydi... (s.263)

Büyük rezalet, uluslararası boyutları olan bir rezalet! Vallahi! (s.272)

Ey oğlumun babası, yeter, beni korkutmaya çalışma! (s.278)

Bana meval okumayı bırak! (s.286)

Cehenneme kadar yolun var! (s.289)

Ah insan o güzel mavinin birazını heybesine koyup götürebilse! (s.304)

Cevap ver Ernazar! Bir şey söyle! Tek bir kelime söyle! Ernazar, canım kardeşim! (s.317)

O daha hayatta iken sen karısıyla düşüp kalkıyordun, pis, bayağı herif! (s.339)

Ne kadar güçlüydü bu bacaklar! Nice mesafeler aşmıştı bu ayaklar! Nice avları parçalamıştı bu pençeler! (s.347)

Etinden bir parça olan Kence'yi görmek ne büyük bir mutluluktu! (s.352)

Bu kadar yeter! (s.359)

Ah Donkulük, neler yaptığımı anlayamazsın! (s.360)

SONUÇ

Cengiz Aytmatov'un "Dişi Kurdun Rüyalari" adlı eseri 360 sayfa ve 3 bölümden oluşmaktadır. Bu çalışmamızda eserin tamamını inceledik. İncelemeyi "Kelime Grupları" ve "Cümle Çeşitleri" olmak üzere iki bölüm halinde ele aldık. Ayrıca giriş bölümünde söz dizimi hakkında bilgiler verdik, inceleme konusu olan eserin yazarının hayatı, edebi kişiliği ve eserlerinden bahsettik.

İncelediğimiz eserin söz dizimi ile ilgili şu sonuçlara ulaştık:

1. Eserde en çok yer verilen kelime grubu sıfat tamlamalarıdır. Sıfat tamlamalarında her iki unsur tek kelime olabileceği gibi her iki unsur kelime grubu da olabilir. (Sıfat unsuru niteleme sıfatı olanlar veya isim unsuru belirtisiz isim tamlaması olanlar gibi). Ayrıca sıfat tamlamalarının sıfat-fiil ekleriyle de kurulabilir.

Yazarın sıfat tamlamalarına çokça yer vermesi onun tasvire önem verdiğinin göstergesidir. Yazar, bu romanda çevre ve insan tasvirlerini başarılı bir biçimde vermiştir. Böylece olayları detaylıca analiz edip iyi bir gözlemci olduğunu kanıtlamıştır.

2. Sıfat tamlamalarından sonra en fazla yer verilen kelime grubu isim tamlamalarıdır. Yine aynı şekilde bu kelime grubunda da her iki unsur tek kelime olabileceği gibi her iki unsur kelime grubu da olabilir. Ancak tek kelimelerden oluşan isim tamlamalarının sayısı diğerlerine oranla oldukça fazladır.

3. Takısız isim tamlamasının örnekleri oldukça azdır. Zaten Leyla Karahan "Türkçede Söz Dizimi-Kelime Tahlilleri" adlı eserinde sınıflandırma yaparken takısız isim tamlamasını sınıflandırmaya dâhil etmemiştir. Kimi gramer kitaplarında ise takısız isim tamlamaları sıfat tamlamasına dâhil edilmiştir.

4. Sıfat-fiil grubunda en fazla kullanılan ekler "-An, -Dik/-DUk, -AcAk, -mİş/-mUş"tur. Sıfat fiil grubunun metinde daha çok sıfat görevi üstlendiği görülmektedir.

5. Zarf-fiil grubunda en fazla görülen ekler "-ArAk, -Ip/-Up -IncA"dır. Ayrıca bu grupta "-r -mAz" eki unsurlarından biri olumlu diğeri olumsuz olan tekrar grubunu (gelir gelmez) meydana getirir. Yine "-A -A" eki de aynı unsurun tekrarıyla kurulan tekrar grubunu (sürüne sürüne) oluşturur.

Yazarın romanında zarf fiillere çokça yer vermesi onun varlık ve kavramların hareketlerini göz önünde canlandırılacak şekilde anlatmaya çalıştığının göstergesidir. Hareket tasvirleri de kişinin ruh halini anlatmada önemli bir araçtır.

6. Tekrar Grubunun unsurları genellikle aynıdır. Bunun dışında unsurları zıt anlamlı, yakın anlamlı, biri olumlu diğeri olumlu veya biri anlamlı diğeri anlamsız olan tekrar gruplarına da başvurulmuştur.

7. Eserde edat grupları oldukça fazladır. Yirmi dört farklı yapıdaki edat örneğine başvurulduğu tespit edilmiştir. En fazla bulunan edatlar “ile, gibi, kadar, göre, için, sonra”dır. Bunlar cümleye benzerlik, zaman, yön, sebep, miktar ilişkisi kurar. Edat gruplarının bazıları yönelme veya ayrılma hal ekleriyle kalıplaşmış biçimde kullanılabilir(+A göre, +DAn sonra gibi).

8. Bağlama gruplarında en fazla “ve, ya da” bağlaçları kullanılmıştır. Metinde dokuz adet bağlama edatıyla kurulan bağlama grupları tespit edilmiştir.

9. Birleşik isim grubunda yazar milli karakterleri korumak için yöreye özgü isimleri kullanmıştır. Bu da onun Kırgızcaya verdiği önemi göstermektedir. (Abdias Kallistratov, Ala-Mengü, Isık-Göl, Boston Urkunçiev gibi)

10. Eserde kısaltma gruplarının sayısı oldukça azdır. Yükleme grubu daha fazla kullanılmıştır.

11. Birleşik fiiller metinde önemli bir yer tutmaktadır. Bir isim unsuru ile bir yardımcı fiillin birleşmesinden oluşan birleşik fiiller en fazla kullanılan birleşik fiillerdir. Özellikle “et-” ve “ol-” yardımcı fiilleriyle kurulan birleşik fiillerin sayısı oldukça fazladır. Kurallı birleşik fiillerde ise yeterlilik birleşik fiilinin örnekleri fazladır.

12. Cümle çeşitleri bölümünde ise cümleler genellikle yapılarına göre birleşik, anlamlarına göre olumlu, yüklem yerine göre kurallı, yüklem türüne göre ise fiil cümlesi şeklindedir.

13. Birleşik cümlelerde girişik birleşik cümle en fazla kullanılandır. Daha sonra iç içe birleşik ve şartlı birleşik gelmektedir. Yazar tekniği gereği uzun cümlelerden yararlanmıştır. Bu da fiil kökenli sözcüklerin kullanımını arttırmıştır.

14. Sıralı cümleler çoğunlukla bağımlı sıralı şeklindedir. Sıralı cümlelerin kullanımı romana akıcılık ve süreklilik kazandırmıştır. Bağlı cümlelerde ise “ve” bağlacı ile kurulanlar daha fazladır. Oysa, hatta, zira gibi bağlama edatları daha az kullanılmıştır.

15. Eserde fiil cümleleri isim cümlelerine oranla daha fazla kullanılmıştır. Bu da romanın ne kadar hareketli olduğunu göstermektedir.

16. Romanda cümleler öğelerin dizilişine göre genellikle kurallıdır. Bu da yazarın Türkçenin genel kuralına “özne-nesne-yüklem” uyduğunu göstermektedir.

17. Soru cümlelerinde hemen hemen tüm soru ifadeleri kullanılmıştır. (mı, nasıl, niçin, ne diye, neden, ne zaman, ne kadar, nereye... vb.)

18. Metinde kaba ve argo sözcüklere fazla yer verildiğinden ünlem cümlelerinin sayısı bir hayli fazladır.

KAYNAKÇA

Ahmed, Sami, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun 'Yaban' Adlı Romanı Üzerinde Söz Dizimi İncelemesi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017.

Aksan, Doğan, Her Yönüyle Dil (I. Cilt), TDK yayınları, 6. Baskı, Ankara, 2000.

Aktan, Bilal, Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi, Gazi Kitabevi Türk Dili Serisi, 1.Baskı, Ankara, 2009.

Artuğ, Ferda Merve, Samiha Ayverdi'nin Romanlarında Söz Dizimi Çalışması, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük, 2014.

Aytmatov, Cengiz, Dişi Kurdun Rüyalari, (Çev.: Refik Özdek), Elips Kitap, 9. Baskı, Ankara, 2011.

Banguoğlu, Tahsin, Türkçenin Grameri, TDK Yayınları, 10. Baskı, Ankara, 2015.

Baydar, Turgut, Türkçede Söz Diziminin Öğretimi ve Kavratılması, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2006.

Börekçi, Muhsine, Atatürk'ün Nutuk'unda Söz Dizimi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 1994.

Cantürk, Yasemin, Reşat Nuri Güntekin'in Yaprak Dökümü Romanında Söz Dizimi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2010.

Cemiloğlu, İsmet, Dede Korkut Hikâyeleri Üzerinde Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme, TDK Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2018.

Çakır, Adem, Refik Halit Karay'ın İstanbul'un Bir Yüzü Adlı Romanında Söz Dizimi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yozgat, 2013.

Daşdemir, Muharrem, Tarık Buğra'nın Romanlarında Söz Dizimi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 1995.

Delice, Hacı İbrahim, Türkçe Söz Dizimi, Kitabevi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2001.

Çoşkun, Sakine Demen, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Huzur Romanında Söz dizimi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, 2014.

Durmaz, Ramazan, “Tanrı Dağları'nın Karlı Doruklarından Aral Gölüne Akan Irmak; Cengiz Aytmatov”, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, sayı: 24, 2007, (s. 55-63).

Erkcan, Meryem, Faruk Nafiz Çamlıbel'in Han Duvarları Adlı Eseri Üzerine Söz Dizimsel Bir İnceleme, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2004.

Ergin, Muharrem, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2009.

Gülensoy, Tuncer, Türkçe El Kitabı, Akçağ Yayınları, 7. Baskı, Ankara, 2015.

Hacıeminoğlu, Necmettin, Türk Dilinde Edatlar, MEB Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2015.

Hançerlioğlu, Orhan, Türk Dili Sözlüğü, Remzi Kitapevi, 1. Baskı, İstanbul, 2000.

Hatiboğlu, Vecihe, Türkçenin Söz Dizimi, DTCF basımevi, 1. Baskı, Ankara, 1982.

Kara, Funda, Namık Kemal'in Mektuplarında Söz Dizimi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2001.

Karaağaç, Güney, Türkçenin Söz Dizimi, Kesit Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2011.

Karabulut, Mustafa, "Roman Tekniği Bakımından Cengiz Aytmatov'un Dişi Kurdun Rüyalari Romanı", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, sayı: 43, 2013, (s.145-165).

Karahan, Leyla, "Türkçede Birleşik Cümle Problemi", Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı, 22-23 Ekim 1993, Ankara, 1995.

Karahan, Leyla, Türkçede Söz Dizimi-Cümle Tahlilleri, Akçağ Yayınları, 15. Baskı, Ankara, 2010.

Korkmaz, Zeynep, Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2008.

Korkmaz, Zeynep, Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), TDK Yayınları, 3. Baskı, Ankara, 2009.

Küçük yıldız Arslan, "Cengiz Aytmatov ve Orhan Söylemezin Eseri", Atatürk Üniversitesi Türkiyat araştırmaları Enstitüsü Dergisi, sayı: 21, 2003, (s. 339-345).

Nakiboğlu, Mehtap Yaman, Hüseyin Nihal Atsız'ın Bozkurtlar Diriliyor Romanında Söz Dizimi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2008.

Özçelik, Furkan, Cengiz Aytmatov'un Eserlerindeki Maddi Kültür Unsurlarının Dil Ve Anlam Açısından İncelenmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük, 2017.

Özdek, Refik, "Cengiz Aytmatov ve Eserleri", Türk Edebiyatı Dergisi, sayı: 231, 1993, (s. 38-39).

Özkan, Mustafa ve Sevinçli, Veysi, Türkiye Türkçesi Söz Dizimi, İstanbul: 3F Yayınevi, 4. Baskı, İstanbul, 2012.

Özmen, Mehmet, Türkçenin Söz Dizimi, Karahan Kitapevi, 1. Baskı, İstanbul, 2013.

Sarıca, Bedri, Türkçe Cümle Bilgisi, Anı Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 2015.

Söylemez, Orhan, Cengiz Aytmatov Hayatı ve Eserleri Üzerine İncelemeler, Karam Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2003.

Şenyüz, Fatma, Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Söz Dizimi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 2007.

Şeyda, Arzu, Mehmet Akif Ersoy'un Safahat'ında Söz Dizimi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2011.

Şimşek, Rasim, Örneklerle Türkçe Söz Dizimi, Kuzey Gazetecilik, Trabzon, 1987.

Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, 10. Baskı, Ankara, 2009.

Türk Dil Kurumu, Türkçe İmla Kılavuzu, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.

Vural, Hanifi ve Böler, Tuncay, Ses ve Şekil Bilgisi, Kesit Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2012

Yavuz, Serdar, Türkiye Türkçesi Ağzlarında Bağlaçlar (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2010.

Zaseshvili, Ekatrine, Reşat Nuri Güntekin'in Acımak Romanı Üzerinde Söz Dizimi İncelemesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010.

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı	Abuzer TEMEL
Uyruğu	T.C.
Doğum tarihi ve yeri	18.01.1992, Sincik
E-Posta	Abuzertemel02@hotmail.com

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet Yılı
Lise	Sincik Lisesi	2010
Üniversite	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	2014
Yüksek Lisans	Adıyaman Üniversitesi	2019
Doktora		

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
2016-...	Araban Elif Çok Programlı Anadolu Lisesi, Gaziantep.	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği

Yabancı Dil	İngilizce

Yayınlar	